

Kúria

Joggyakorlat-elemző Csoport

2017.El.II.JGY.P.1.

Összefoglaló vélemény

a rokонтartás szabályaival kapcsolatos ítélkezési gyakorlatról

Budapest, 2018. március

TARTALOM

I. A JOGGYAKORLAT – ELEMZŐ CSOPORT FELLÁLLÍTÁSÁNAK INDOKAI; A MUNKA-MÓDSZER MEGHATÁROZÁSA.....	4
II. A PTK ROKONTARTÁSRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEI ÉS AZOK HATÁLYOSULÁSA	7
A. A Ptk. rokонтartásra vonatkozó szabályai.....	7
B. A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) Elvi Iránymutatásainak irányadó volta, eseti döntéseinek érvényessége az új Ptk. (Csjk.) alkalmazása szempontjából.....	18
C. A rokонтartás új szabályaival kapcsolatban felmerült jogalkalmazási kérdések.....	21
III. A GYERMEKTARTÁSDÍJJAL KAPCSOLATOS PEREK GYAKORLATA.....	32
A. A gyermektartásdíjra vonatkozó perek vizsgálatával kapcsolatos feladatok meghatározása.....	32
B. Az Országos Bírósági Hivatal által nyilvántartott gyermektartásdíjjal kapcsolatos perekre vonatkozó adatok.....	41
C. A gyermektartásra vonatkozó perek a feldolgozott kérdőívekből kitűnő országos bírói gyakorlat tükrében.....	42
1) Statisztikai adatok a kérdőív I/1-5 és V/1-6 pontjai alapján.....	42
2) A kiskorú gyermek szükségletével kapcsolatos bizonyítási eljárás a kérdőív II/1-8 pontjai alapján.....	46
3) A kötelezett teljesítőképességére vonatkozó elemzés a kérdőív III/1-8 pontjai alapján.....	50
4) A kérdőíven túlmutató megállapítások, javaslatok a bírói gyakorlat számára a kötelezetti teljesítőképesség megállapítását illetően.....	58
5) A gyermeket gondozó szülő teljesítőképességével kapcsolatos bizonyítás a kérdőív IV/1-5 pontjai alapján.....	67
D. A rokонтartás (a kiskorú gyermek tartása) szabályaival kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata, bizonyítási nehézségek a jogi képviselő szemszögéből.....	72
E. A kiskorú gyermek tartásának megállapítására vonatkozó rendelkezések Németországban és Skóciában.....	85
F. A kiskorú gyermek tartása iránti indított pereknek a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) szerinti eljárási szabályai, különös tekintettel a bizonyítási eljárásra.....	89
G. Az új Pp. hatálybalépésével összefüggésben a tartási perekre vonatkozó, továbbra is irányadó eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatások.....	105
IV. A JOGGYAKORLAT-ELEMZŐ CSOPORT ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI, JAVASLATAI.....	107
1. számú melléklet:.....	114
A Kúria határozatai a Ptk. szabályai szerint elbírált gyermektartási ügyekben.....	114
2. számú melléklet:.....	131
1) A kereset tárgya:.....	131
2) Az esetleges viszontkereset tárgya:.....	132
3) Az elsőfokú bíróság:.....	134

3. számú melléklet:.....	143
III. A tartásdíj mértéke törvényszékenként.....	143
4. számú melléklet:.....	144
IV. A tartásdíj összege reprezentatív mintán foglalkozásonként.....	144

I.

**A JOGGYAKORLAT – ELEMZŐ CSOPORT FELLÁLLÍTÁSÁNAK INDOKAI;
A MUNKAMÓDSZER MEGHATÁROZÁSA**

A Kúria elnöke az ítélezési tevékenység vizsgálata céljából, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény 29-30. §-aiban foglalt rendelkezése alapján indokoltan látta megvizsgálni a rokонтartás szabályaival kapcsolatos joggyakorlatot. Ezért a fenti tárgykörben joggyakorlat-elemző csoport felállításáról döntött, 2017 februárjában.

A joggyakorlat-elemző csoport létesítését több kollégiumi vezető és egyetemi oktató javasolta a kérdéskör több szempontú, átfogó vizsgálata érdekében.

A Kúria Polgári Kollégiumának II. (családjogi) tanácsa kifejezetten támogatta, hogy a fenti tárgykörben álljon fel joggyakorlatot elemző csoport, különös tekintettel arra, hogy az utóbbi években – és nem csupán az új Ptk. hatályba lépése óta, alkalmazásával összefüggésben – a felülvizsgálati kérelmeknek egyre növekvő számát teszik ki a rokонтartási (gyermektartási) ügyek, akár önállóan indult a gyermektartásdíj megállapítása, felemelése, leszállítása, megszüntetése iránt per és ezzel kapcsolatos a felülvizsgálati kérelem, akár házassági bontóperben, illetve szülői felügyelet gyakorlása iránti perben terjesztettek elő ahhoz kapcsolódóan gyermektartással kapcsolatos kereseti (vizontkereseti) kérelmet. A felülvizsgálati ügyekből megállapítható, hogy a tartási perek igen elnehezültek, sokszor több évig tartó, széleskörű bizonyítási eljárás lefolytatását követően születik jogerős ítélet, amit utóbb felülvizsgálati eljárásban tesznek vitássá. Huzamos idő óta a felülvizsgálati kérelmeknek már mintegy 1/3-át a rokонтartással (gyermektartással) kapcsolatos felülvizsgálati kérelmek elbírálása teszi ki. Ezért is szerepel az alább említett hipotézisek között, miszerint a gyermektartásdíj iránti perek száma folyamatosan emelkedik. Ezt a hipotézist a joggyakorlat elemző csoport által beszerzett okiratok csak részben támasztották alá, ugyanis kizárólag a Kúria vonatkozásában helytálló az a megállapítás, hogy felülvizsgálattal érintett, gyermektartásdíjjal kapcsolatos ügyek száma emelkedő tendenciájú, illetve tartósan nagy arányú (erről az összefoglaló jelentés második részében részletesen szó lesz). Ugyanakkor igaznak bizonyult, hogy a perek jelentős hányada elnehezült, illetve rendkívül munkaigényes.

A joggyakorlat-elemző csoport megalakulásakor a kiinduló hipotézisek a következők voltak:

I. A gyermektartásdíj iránti perek száma folyamatosan emelkedik. Jelentős hányaduk elnehezült, illetve rendkívül munkaigényes.

II. Az adott ügyben a gyermektartásdíjat mindig egyéniesítve, a gyermek indokolt szükségleteihez igazodva, a szülő teljesítőképességének megfelelően kell meghatározni. A gyermektartásdíj megállapítása során ugyanakkor – mögöttes tényezőként – meghatározóak (lehetnek) az aktuális gazdasági, társadalmi viszonyok.

III. A II. pontban leírtakból is következően bizonyos körülményeket, élethelyzeteket köztudomásúként lehet figyelembe venni, ami kihat a szükséges bizonyítás terjedelmére (a gyermeki szükségletek az életkorral általában folyamatosan emelkednek; az 50. évnél idősebb diplomás nők elhelyezkedési lehetősége minimális; meghatározott térségekben az átlagosnál

nagyobb fokú a munkanélküliség és alkalmi munkavégzésre sincs esély, stb.).

A Kúria elnökének döntése alapján a csoport tagjai a következők voltak:

kúriai bíró tagok:

- I. Dr. Baloginé dr. Faiszt Judit (bíró)
- II. Dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna (bíró)
- III. Dr. Makai Katalin (tanácselnök)

külső, bíró tagok:

- I. Dr. Baksáné dr. Pál Ildikó tanácselnök (Szekszárdi Törvényszék)
- II. Dr. Szemán Felicitász tanácselnök (Fővárosi Törvényszék)
- III. Dr. Madlena Erzsébet csoportvezető-helyettes (Pesti Központi Kerületi Bíróság)
- IV. Dr. Ocskó Katalin csoportvezető (Budai Központi Kerületi Bíróság)
- V. Dr. Gábor Áron bíró (Püspökladányi Járásbíróság)

külső, nem bíró tagok:

- I. Dr. Kőrös András ny. kúriai tanácselnök, az új Ptk. Tanácsadó Testületének tagja
- II. Dr. Benkő Csilla ny. kúriai bíró
- III. Dr. Szeibert Orsolya habil. egyetemi docens (ELTE-ÁJK)
- IV. Dr. Várai-Jeges Adrienn bíró (OBH)
- V. Dr. Nemessányi Zoltán helyettes államtitkár (IM)
- VI. Dr. Subasicz Éva ügyvéd

A joggyakorlat-elemző csoport munkáját dr. Kriston Edit főtanácsadó (Kúria) segítette, illetve az adminisztratív teendőket dr. Tancsik Annamária jogi ügyintéző bírósági titkár (Kúria) látta el.

A csoport tevékenységét – annak vezetőjeként – dr. Makai Katalin tanácselnök (Kúria) hangolta össze.

A csoport összetétele garanciát jelentett arra, hogy a vizsgált kérdéskör több szempontból történő körüljárására kerüljön sor, mivel – a fentiek szerint – abban első-, másodfokon, illetve a Kúrián dolgozó bírák, gyakorló ügyvéd, a tudományos élet képviselője egyaránt részt vett.

A csoport tagjai alapvetően interneten tartották a kapcsolatot egymással. Szóbeli megbeszélésre, egyeztetésre, az egyes tanulmányok megvitatására négy alkalommal, a csoport összejövetelein (ülésein) került sor:

- I. 2017. március 23.
- II. 2017. október 12.
- III. 2017. december 7.
- IV. 2018. március 13.

A joggyakorlat-elemző csoport alakuló ülésén történt döntés a munkaterv, illetve

munkamódszer pontos meghatározásáról, az egyes feladatok személyre szóló kiosztásáról, a tanulmányok beérkezésének ütemezéséről.

Tekintettel arra, hogy a rokontartásra vonatkozó bírói gyakorlat igen széles jogterületet ölel fel (a kiskorú gyermek tartása, a továbbtanuló nagykorú gyermek tartása, a szülőtartás, stb.), a joggyakorlat-elemző csoport úgy határozott, hogy ezen belül a kiskorú gyermek tartására kíván fókuszálni, különös tekintettel arra, hogy a rokontartási perek közül ez képezi a legnagyobb halmazt és jelentőségére is tekintettel célszerű, ha az ezzel kapcsolatban felmerült gyakorlati kérdések, bizonyítási nehézségek áttekintésére kerül sor. A vizsgálat ugyanakkor érinteni fogja a vonatkozó általános rendelkezések, szabályok között a kiemelten nem vizsgált pertípusokat is.

Döntés született arról is, hogy miután a rokontartással kapcsolatos joggyakorlat bizonyítási eljárás, eljárásjogi szabályok szorosan összefüggnek az anyagi jogi rendelkezésekkel, hiszen azok érvényesülését hivatottak biztosítani, ezért a vizsgálat első részét a rokontartásra vonatkozó új anyagi jogi szabályok, illetve, azok hatályosulásának áttekintése kell, hogy képezze, ezt követően a második rész tartalmazza a kiskorú gyermek tartásával kapcsolatos perek gyakorlatának elemzését.

A vizsgálat első fázisával kapcsolatban a következő feladatok vállalására került sor (melyeket a csoport tagjai határidőben teljesítettek):

1. Dr. Kriston Edit: bevezető anyag készítése a tartással kapcsolatos hatályos anyagi jogi rendelkezésekről.

2.

Dr. Kőrös András: összefoglaló a 2013. évi V. törvény (Ptk.) rokontartásra vonatkozó rendelkezéseinek hatályosulásáról, a felmerült állásfoglalást igénylő kérdésekről.

3.

Dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna és dr. Baloginé dr. Faiszt Judit: a Ptk. hatályba lépésétől 2016. június 30-ig meghozott, már az új Ptk. alapján elbírált gyermektartásdíjra vonatkozó kúriai határozatok áttekintése, rövid ismertetése. (Lásd az összefoglaló vélemény mellékletében.)

Valamennyi első-, illetve másodfokú bíróként ítélkezési tevékenységet folytató tag: rövid összefoglaló készítése a tartási ügyekben folytatott saját gyakorlatról, melynek során már az új Ptk. rendelkezéseit kellett alkalmazni.

4.

Dr. Benkő Csilla: az elmúlt évek emblematikus eseti döntéseinek gyűjtése, melyek az új Ptk. rendszerében is alkalmazhatóak.

II. A PTK ROKONTARTÁSRA VONATKOZÓ RENDELKEZÉSEI ÉS AZOK HATÁLYOSULÁSA

A Ptk. Negyedik Könyve (Családjog, a továbbiakban: Csjk.) a rokontartás szabályozásában (Negyedik Rész V. Cím) a Csjt.-hez képest több, lényeges változást hozott. A törvény szerkezetileg először a rokontartás közös szabályait tartalmazza (XX. Fejezet), amelybe beépültek a gyermektartás általánosítható rendelkezései (pl. a tartásdíj megállapításának módja, mértékének meghatározása, a kötelezettel szemben érvényesíthető tartási igények felső határa, a munkáltató felvilágosítás adási kötelezettsége), ezt követik a kiskorú gyermek tartására vonatkozó szakaszok (XXI. Fejezet), és külön fejezet foglalkozik a továbbtanuló nagykorú gyermek tartásával, mint a gyermektartás sajátos esetkörével (XXII. Fejezet). A szabályozás tartalmilag is jelentősen módosult: egyrészt megjelennek benne a bírói gyakorlat jogszabályi rendezést kívánó jogtételei, másrészt a törvény több rendelkezésében igyekszik követni a társadalmi-gazdasági és ezzel összefüggésben a családi viszonyokban bekövetkezett változásokat.

A közös szabályok immár nem csak a családjogi tartásra vonatkoznak, hanem a házastársi tartásra és az élettársi tartásra is, a 4:33. §-ban, illetve a 4:91. §-ban meghatározottak szerint. Ennek következtében meghatározott általános fogalmak, így a rászorultság vagy a teljesítőképesség egységesen valamennyi, tartási jogosultságra, illetve kötelezettségre irányadóak.

A következőkben a Csjk. rokontartásra vonatkozó rendelkezéseinek – rövid - tartalmi ismertetésére kerül sor.

A. A Ptk. rokontartásra vonatkozó szabályai

Ptk. Negyedik Könyv

XIII.

A rokontartás

XX. Fejezet

A rokontartás közös szabályai

4:194. § A rokontartásra való jogosultság

A rokontartás feltételrendszere nem változott a Csjt. szabályozásához képest. Ennek alapján a tartás megállapításának feltételei:

1. Rászorultság
2. Önhiba hiánya
3. Érdemtelenység hiánya
4. Nincs tartásra kötelezhető házastárs, volt házastárs vagy volt élettárs.

1. A rászorultságot a kommentárok egységesen a korábbi bírói gyakorlat alapján határozzák meg, mely szerint a nagykorú jogosult akkor tekinthető rászorultnak, ha nem rendelkezik olyan keresettel, jövedelemmel, amelyből saját tartását, megélhetését részben vagy egészben biztosítani tudja. Ennek okai lehetnek:

- Betegség, mely munkaképtelenséggel párosul: részleges munkaképesség csökkenés esetén vizsgálni kell, hogy a közfelfogás szerint milyen mértékben várható el a jogosulttól, hogy átképezze magát, illetve hogy nem jár-e aránytalan erőfeszítéssel valamely szoba jöhető munkalehetőség betöltése.
- Életkor: maga a nyugdíj-korhatár elérése tartásra még nem jogosít, de ha betegséggel, munkaképesség csökkenéssel párosul, akkor már megalapozhatja a tartásra való jogosultságot.
- Munkanélküli állapot: minden esetben vizsgálni kell, hogy az érintett kimerített-e minden lehetőséget, amelyet a jogszabályok biztosítanak (különböző szociális ellátások például) illetve, hogy az egyén munkanélkülisége mire vezethető vissza.
- A jogosult tulajdonában lévő vagyontárgyak: főszabály szerint ezeket is fel kell használni a rászorultság kiküszöbölésére.

2. Az önhiba értékelése szubjektív tényező, melyet a Ptk. emel jogszabályi szintre, tartalmát tekintve azonban a korábbi bírói gyakorlat által kimunkált elveknek megfelelően ítélandó meg.

3. Az érdemtelenység a korábbi bírói gyakorlat és különösen a rokонтartással összefüggésben született két Polgári elvi döntés (XXIX. és V. számú PED.) figyelembe vételével került meghatározásra a Ptk.-ban. A jogalkotó keretjelleggel rögzíti, kifejezetten csak nagykorú személy vonatkozásában, hogy az alábbi magatartások alapozhatják meg az érdemteleniséget:

- a tartásra kötelezettel vagy a kötelezettel együtt élő hozzátartozójával szemben tanúsított magatartás, ami ténylegesen elkövetett tettben vagy mulasztásban valósulhat meg,
- vagy a jogosult életvitele, ami alapot adhat arra, hogy a jogosult – akár részbeni – eltartása ne legyen a társadalmi közfelfogás alapján elvárható.

Az érdemtelenység megállapítása körében a bíróságoknak vizsgálnia kell a jogosult és a kötelezett viszonyát, tehát nem hagyható figyelmen kívül a kötelezett magatartása sem, mert lehet, hogy éppen az váltja ki a jogosult esetén az érdemteleniségre vezető magatartást. A § (3) bekezdése alapján a gyermek a szülő érdemteleniségére nem hivatkozhat, ha a szülő tartási, gondozási és nevelési kötelezettségének eleget tett.

4. A Csjk. a korábbi szabályozással részben egyezően elsősorban a házastárs kötelezettségévé teszi a tartás teljesítését a rokонтartás vonatkozásában (elkötelezettség – bár nem kerül szó szerint megnevezésre – a bejegyzett élettársat is terheli). Azaz a tartási kötelezettség elsősorban a házastársat, a volt házastársat, a bejegyzett élettársat, valamint a volt bejegyzett élettársat terheli. Új elem az élettársi tartás, ha ugyanis a volt élettársak között legalább egy évig fennállt az élettársi kapcsolat és e kapcsolatból gyermek is származik, ez megalapozhatja az élettársak közötti tartási kötelezettséget. Abból azonban, hogy a házastárs és az élettárs

tartási kötelezettsége a többi rokont megelőzi, nem következik, hogy a tartási per megindításának előfeltétele lenne a házastársi vagy élettársi per sikertelen lefolytatása.

4:195. § A tartási képesség

A Csjt. szabályai szerint nem volt köteles mást eltartani az, aki ezáltal saját szükséges tartását veszélyeztette volna. Ez alól egyetlen kivétel a kiskorú gyermek tartása volt, ott ugyanis a szülő a saját tartása rovására is köteles volt megosztani kiskorú gyermekével azt, ami közös eltartásukra rendelkezésre állt. A Csjk. pontosít és megköveteli, hogy a tartásra kötelezett személy nemcsak a saját tartása veszélyeztetése nélkül legyen képes a jogosult eltartására, hanem azon személyek tartását se veszélyeztesse, akiket a tartási sorrendben a tartást igénylőt megelőzően köteles eltartani.

4:196. § A tartásra kötelezettek köre és a tartási kötelezettség sorrendje

A tartásra kötelezettek körén nem változtat érdemben a Csjk., de kiegészíti a bírói gyakorlat azon elvével, miszerint a kiskorú gyermek eltartására vonatkozó kötelezettség minden más jogosultat megelőz, így a nagykorú gyermeket is.

A tartásra jogosult elsősorban egyenesági rokonaitól követelhet tartást, kivétel ez alól két terület: a mostohagyermek tartása (4:198.§) és a mostohaszülő, nevelőszülő tartása (4:199.§).

A rokontartás leggyakoribb eseteként deklarálja a (2) bekezdés, hogy a szülőnek a gyermekével (gyermektartás) és a gyermeknek a szülőjével (szülőtartás) szemben áll fenn elsősorban tartási kötelezettsége, majd a (3) és a (4) bekezdésben rögzíti a távolabbi egyenesági rokonok (távolabbi leszármazók vagy távolabbi felmenők) tartási kötelezettségét. A tartás jogosultjához a leszármazás rendjében közelebb álló rokon tartási kötelezettsége megelőzi a távolabbi rokonét.

A tartásra szoruló személy nem érvényesíthet igényt önkényesen a sorrendben távolabb álló rokonával szemben arra hivatkozva, hogy tartási jogosultságát saját érdemtelenége miatt a tartás sorrendjében közelebb álló rokonával szemben nem érvényesíthetné. A tartási kötelezettség törvényben megjelölt sorrendjétől csak két esetben van lehetőség eltérni:

- a felek kölcsönös és egybehangzó megállapodásával,
- A bíróság térhet el kérelemre és indokolt esetben a 4:203. § alapján.

4:197. § A testvértartás

A testvértartás csak kiskorú jogosultak esetén írható elő az alábbiak szerint, és csak akkor, ha a kiskorú jogosultnak nincs tartásra kötelezhető szülője vagy távolabbi felmenője.

- Csak kiskorú testvér jogosult a tartásra.
- Kizárólag a testvér kötelezhető a tartásra, egyéb oldalági rokon (például: unokatestvér) nem.
- Csak nagykorú testvér köteles a tartásra, a kiskorú még akkor sem, ha dolgozik és önálló keresettel rendelkezik.
- A tartási kötelezettség csak teljesítőképesség esetén terheli a nagykorú testvért, tehát

amennyiben a tartás nem veszélyezteti saját maga, illetve házastársa (volt házastársa), bejegyzett élettársa (volt bejegyzett élettársa), volt élettársa, valamint tartásra szoruló egyenesági rokonai szükséges tartását.

4:198. § A mostohagyermek tartása

A mostohaszülő csak akkor kötelezhető a mostohagyermek tartására:

- ha a gyermek kiskorú,
- ha vele egy háztartásban él,
- a mostohaszülő házastársa hozta a gyermek(ek)et a mostohaszülő beleegyezésével a közös háztartásba.

Nem kötelezhető tartásra az a mostohaszülő, aki a gyermek közös háztartásba hozatala ellen tiltakozott. Egységes a kommentárirodalom atekintetben, hogy élettársi kapcsolat esetén a közös háztartásban nevelkedés nem alapozza meg a mostohaszülőkénti tartási kötelezettséget.

A mostohaszülő tartási kötelezettsége kizárólag természetbeni tartásra korlátozódik és ebből következően csak a vér szerinti szülő és a mostohaszülő életközösségének fennállásáig tart. A mostohaszülő tartása nem érinti a vér szerinti szülő tartási kötelezettségét (kiegészítő jellegű).

4:199. § A mostohaszülő és a nevelőszülő tartása

A mostohaszülő tartásra való jogosultsága továbbra is feltételes: attól függ, hogy hosszabb ideig gondoskodott-e a mostohagyermekéről vagy sem. Viszonosság az alapja, így tartásra utóbb nem válhat érdemtelenné. A gyermekkel szemben tanúsított magatartását csak a gyermek kiskorúsága idején, a közös háztartásban töltött idő alatt, a gyermekről való gondoskodás szempontjából lehet vizsgálni. Ha a mostohaszülőnek vér szerinti gyermekei is vannak, a mostohagyermek velük egy sorban köteles a tartásra. A nevelőszülő vonatkozásában a korábbi bírói gyakorlatot vette át a Csjk. Nevelőszülőnek az minősül, aki saját háztartásában, tartósan és hosszabb időn át gondoskodott egy kiskorú gyermekről úgy, hogy nem a gyermek vér szerinti szülője, illetve nem a mostohaszülője. Ilyen például a vér szerinti szülő élettársa, aki a gyermekről saját háztartásában gondoskodik. Valamennyi kommentár hangsúlyozza, hogy vizsgálni kell, hogy a nevelőszülő díjazás ellenében végezte-e a gondozást, tartást, ugyanis ebben az esetben a bírói gyakorlat szerint nem lesz jogosult tartásra.

4:200. § A tartásra jogosultság sorrendje a vér szerinti és a tényleges családi kapcsolatokban

A korábbi bírói gyakorlatból vette át a Csjk., hogy a vér szerinti gyermek a mostoha és a nevelt gyermekkel egy sorban jogosult a tartásra. A vér szerinti gyermek jogállása illeti meg természetesen az örökbefogadott gyermeket is. A (2) bekezdésben ugyanezen elv jut kifejezésre a szülők vonatkozásában, melynek alapján a vér szerinti szülő (és a vele egy tekintet alá eső örökbefogadó szülő) a mostohaszülővel és a nevelőszülővel egy sorban jogosult a tartásra.

4:201. § A tartási kötelezettség megoszlása

A Csjk. rögzíti, hogy a tartási kötelezettség a több, egy sorban lévő kötelezett között teljesítőképességük arányában oszlik meg. Ennek tisztázásához vizsgálni kell az érintettek jövedelmi és vagyoni viszonyait akkor is, ha a jogosult ezt az igényét nem az összes, egy sorban kötelezett rokonával szemben terjesztette elő. Ha a több kötelezett közül csak egy rendelkezik teljesítőképességgel, akkor csak őt terheli a kiesett kötelezettek helyett is a tartás. Azonban ha csak részben tud teljesíteni, akkor a tartás kiegészítése a sorrendben következő rokonokat terheli, természetesen teljesítőképességük figyelembe vételével.

4:202. § A tartásra való jogosultság sorrendje

A Csjk. nem változtat a tartásra jogosultak sorrendjén, kiemeli azonban, hogy a kiskorú gyermek tartásra való jogosultsága minden más jogosultat megelőz.

4:203. § Eltérés a sorrendtől

Indokolt esetben a jogosult kérelmére a bíróság eltérhet a tartásra jogosultak és a tartásra kötelezettek törvényben rögzített sorrendjétől.

4:204. § A tartás mértékének és módjának meghatározása

A felek szabad megállapodásának tárgya a tartás mértékének és módjának rendezése. A megállapodásra a Hatodik Könyv szerződésekre vonatkozó általános előírásai az irányadóak.

4:205. § A tartás mértéke

Ha a felek a tartás mértékében nem tudnak megállapodni, úgy a bíróság állapítja azt meg. A tartás mértékének megállapítása mindig a konkrét esetben történő mérlegelés eredménye, melynek során a bíróság egybeveti a jogosult indokolt szükségleteit és a kötelezett teljesítőképességét. A Csjk. valamennyi tartási forma tekintetében az „indokolt szükségleteket” veszi alapul, ami a kommentárok szerint nem jelenthet szűkös tartást, azaz nem egyenlő a létminimummal, hanem a jogosulti igényeknek megfelelő, egyéniesített, átlagos színvonalú kielégítést jelent, tehát – hacsak a kötelezett önként nem vállalja – a luxusigényekre nem terjed ki.

Leszármazó és kiskorú testvér tartása esetén a Csjk. külön nevesíti a nevelés költségeinek viselésére vonatkozó kötelességet is. Összességében gondoskodni kell

- a megfelelő lakás biztosításáról,
- a ruházkodásról,
- az egészséges ételmezésről,
- a szükséges tanulmányokhoz kapcsolódóan az egyéb kiadásokról (például: nyelvéra, sportfoglalkozás, osztálypénz stb.).

Ezek a szükségletek azonban eltérőek lehetnek a gyermek életkorától, egészségi állapotától, irányultságához igazodó neveltetésének feltételeitől és esetleges más, egyéni körülményektől függően.

Szülőtartásnál figyelembe kell venni az érintett korát, egészségi állapotát, hogy esetlegesen gondozásra, ápolásra szorul-e stb.

A Csjk. maximalizálja a tartási kötelezettség mértékét, a kötelezett által teljesítendő összes tartási igény nem lehet több, mint a jövedelmének a fele.

4:206. § A tartás módja

A Csjk. az életszerűsége tekintettel a pénzbeli tartás elsődlegességét emeli ki. A szabályozás azonban diszpozitív, a felek egyező akarattal eltérhetnek tőle és más módot is választhatnak. Ha ebben nem állapodnak meg, bármelyik fél kérheti, hogy a bíróság a tartás más módját rendelje el, de a bíróság nem rendelhet el olyan módozatot, amely ellen valamelyik fél tiltakozik.

4:207. § A tartásdíj meghatározása

A tartásdíj százalékos formában történő megállapítása megszűnt és általános érvényűvé vált a tartásdíj határozott összegben történő meghatározása (kivételes esetben a felek a százalékos mértékben is megállapodhatnak).

4:208. § A tartással kapcsolatos perek

A perindításra jogosultak vonatkozásában a Csjk. nagyobb változást nem eszközölt, csupán finomított a korábbi szabályokon. A kiskorú gyermek jog- és érdekvédelme a gyámhatóság, mint közigazgatási szerv kötelessége, így a jogalkotó biztosítja a gyámhatóság részére is, hogy a gyermek érdekében pert indíthasson. A szülő érdekében a járási hivatal kapja meg ugyanezt a jogosultságot, viszont ebben az esetben már a szülő beleegyezése is szükséges az eljáráshoz. Az ügyész perindítási jogosultsága megszűnt.

A tartási követelés érvényesíthetőségének határideje továbbra is hat hónap, mely határidőt a keresetlevél benyújtásától kell számítani. Kivétel ez alól, ha a jogosult a követelés érvényesítésével alapos ok miatt késlekedett, viszont három évnél régebbi időre tartási igényt már nem lehet bírói úton érvényesíteni.

4:209. § A tartás időtartama

A bíróság a tartás teljesítését főszabályként határozatlan időre rendeli el, ami csak a bíróság erre irányuló határozatával szűnhet meg. Kivételesen a tartási kötelezettség lehet határozott időre szóló vagy feltételhez kötött is, melynek megállapítására az alábbi feltételek teljesülése esetén kerülhet sor:

- a jogosult körülményeiben olyan konkrét változás várható, ami a rászorultságát megszünteti,
- ezen változás vagy feltétel bekövetkezte előre meghatározható és
- így a tartás megszüntetése iránti per célszerűen elkerülhető.

4:210. § A tartás mértékének vagy szolgáltatása módjának módosítása

Mind a felek által megállapított, mind a bíróság döntésén alapuló tartás módosítására elsősorban akkor van lehetőség, ha a tartás meghatározásának alapjául szolgáló körülményekben bekövetkező változás folytán a tartás változatlan teljesítése valamelyik fél lényeges jogi érdekét sérti. Ennek feltárásához mindkét fél helyzetét meg kell vizsgálni, illetve azokat a tényeket is, melyek a tartás meghatározásának alapjául szolgáltak.

Eltérő a megítélése a tartásnak, ha az a felek megállapodásaként jön létre, ekkor ugyanis nem kérheti a tartás megváltoztatását az a fél, akinek a körülményei megváltozásának lehetőségével a megállapodás időpontjában számolnia kellett, vagy akinek a változás felróható.

Annak eldöntését, hogy indokolt-e megindítani a módosítás iránti pert, megkönnyíti, hogy a tartásra kötelezett járandóságát folyósító szerv vagy személy a jogosultat – kérelemre – köteles tájékoztatni a kötelezett munkabérének és egyéb juttatásainak összegéről.

4:211. § A tartási kötelezettség megszüntetése

A tartásra jogosult, illetve az a személy, akinek a kezéhez teljesítik a tartásdíjat (például a gyermeket nevelő szülő) köteles a bíróságnak bejelenteni, ha a rászorultság megszűnt. Ha a jogosult elmulasztja a bejelentést, akkor felelősségére a deliktuális felelősség általános szabályai irányadóak. A rendelkezés (2) bekezdése rögzíti, hogy mely esetekben kérheti a kötelezett a tartási kötelezettség megszüntetését:

- ha a körülmények változása folytán a tartási kötelezettség alapjául szolgáló feltételek már nem állnak fenn,
- ha a jogosult a tartásra utólag érdemtelenné válik,
- ha a kötelezett teljesítőképessége változott jelentős mértékben,
- ha a jogosult elmulasztotta a rászorultság megszűnésének bejelentését.

4:212. § A tartáshoz való jog és a tartási kötelezettség megszűnése

A törvény erejénél fogva szűnik meg a tartáshoz való jog:

- ha a jogosult meghal,
- ha a tartási kötelezettség határozott időre szólt és az idő letelt,
- ha pedig a tartási kötelezettség bontó feltételhez volt kötve, akkor a feltétel bekövetkeztével.

A tartásra való jogosultsággal együtt a tartási kötelezettség is megszűnik, mert személyhez tapadó jogosultság.

A tartási kötelezettség a kötelezett halálával szűnik meg a törvény erejénél fogva, viszont a kötelezett haláláig esedékessé vált és meg nem fizetett tartásdíj – az örökhagyó tartozásaiért fennálló felelősség szabályai alapján – az örököseit terheli.

XXI. Fejezet

A kiskorú gyermek tartása

4:213. § A rokontartás szabályainak alkalmazása

A kiskorú gyermek tartására – annak jelenetőségére és az esetek nagy számára tekintettel – speciális szabályok az irányadók, a rokontartás általános szabályaira is figyelemmel.

4:214. § A rászorultság vélelme

A kiskorú gyermek tartásának feltételrendszere számos pontban eltérő az általános szabályokhoz képest. Egyrészt a kiskorú gyermek vonatkozásában életkorából adódóan főszabályként egyértelműen következik, hogy önmagát nem képes ellátni és általában a létfenntartásához szükséges anyagiakkal sem rendelkezik. A Csjk. ezért vélelmet állít fel a kiskorú rászorultsága mellett, mely megdönthető, például annak bizonyításával, hogy a kiskorú jövedelmi és vagyoni viszonyai alapján képes magát részben vagy egészben eltartani. A vélelem alkalmazhatósága túlnyúlik a nagykorúság korhatárán, a gyermek 20. életévének betöltéséig jogosult tartásra, feltéve, hogy középiskolai tanulmányokat folytat.

4:215. § A szülő tartási kötelezettsége

A szülő saját tartásának korlátozásával is köteles a kiskorú gyermek tartását biztosítani.

A szülő nem köteles a kiskorút tartani, ha a gyermek indokolt szükségleteinek biztosítása a gyermek munkával szerzett keresményéből, vagyonának jövedelméből biztosítható vagy a gyermeknek tartásra kötelezhető más egyenesági rokona van.

A gyermek nettó jövedelmét a gyermek indokolt szükségleteire kell fordítani. Előfordulhat, hogy a gyermek vagyonának jövedelme nem fedezi a tartást és a szülők sem képesek a kiskorú tartását biztosítani. Ekkor a gyámhatóság engedélyével a gyermek vagyonának állagát meghatározott részletekben igénybe lehet venni. Ez általában pénz meghatározott időnkénti felvételével valósul meg, ingatlan vagy ingó vagyontárgy esetén megelőzi ezt az adott dolog gyámhatóság által engedélyezett értékesítése. A befolyó összeg gyámhatósági fenntartásos betétkönyvbe kerül, és onnan történhet az időszakonkénti kifizetés.

4:216. § A gyermektartás módja

A gyermektartás a szülők közös felelőssége. Nincs jelentősége, hogy a szülők házasok, élettársi kapcsolatban élnek vagy egyáltalán nem élnek együtt, ha a szülői státusz létrejön, ez tartási kötelezettséget eredményez.

Az együtt élő szülők saját háztartásukban, illetve a gyermekkel egy háztartásban élő szülő természetben köteles tartani a gyermeket, míg a különélő szülő elsősorban pénzügyi támogatást nyújt (gyermektartás-díj).

Egységes az álláspont tekintetben, hogy a kapcsolattartás alatt természetben nyújtott tartás a

különélő szülőt nem mentesíti a tartásdíj megfizetése alól, ugyanis az – az alimentációs jellegéből adódóan – a folyamatos ellátást biztosítja, „átalány jellegű”. Ugyanakkor az utóbbi évek kedvező jellegű fejleménye, hogy a felek megállapodása vagy a bíróság döntése alapján egyes esetekben a különélő szülőt a korábbi gyakorlattal szemben jóval szélesebb körű, hosszabb időtartamú kapcsolattartás illeti meg. Ezt a tartásdíj mértékének meghatározása során tekintetben kell venni.

A gyakorlatban előfordul, hogy az a szülő veszi magához a gyermeket, aki nem a szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek összességének gyakorlója. Tekintve, hogy ilyenkor az ő háztartásába kerül a gyermek, így nem kíván tartásdíjat fizetni. Az 1/2014 PJE továbbra is alkalmazandónak ítélte a PK. 104. számú állásfoglalását, mely szerint „Ha a tartásdíj fizetésére kötelezett szülő a jogerős bírói ítélettel a másik szülőnél elhelyezett gyermeket jogellenesen magához veszi, a tartásdíj fizetési kötelezettsége alól általában nem mentesül. Előfordulhat azonban olyan helyzet, amikor a gyermek önkényes magához vétele a gyermek nyilvánvaló érdekében történik. Ilyenkor a szülő a természetben nyújtott tartásra tekintettel – az összes körülmény figyelembevételével – kivételesen mentesíthető a tartásdíj fizetési kötelezettség alól.

4:217. § A szülők megegyezése a gyermektartásról

A gyermektartásdíj megfizetésének mértéke és módja tekintetében továbbra is a szülők megállapodása az elsődleges.

A tartásdíj meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával is teljesíthető. A megállapodás feltételekhez kötött, egyrészt meg kell határozni benne, hogy mekkora időszakra fedezi az egyszeri szolgáltatás a gyermek tartását, másfelől szükséges hozzá a bíróság vagy gyámhatóság hozzájárulása.

4:218. § A gyermektartásdíj bírósági meghatározása

Ha szülők között nincs megállapodás, a bíróság dönt a tartásdíjról. A tartásdíj megállapításának módjára a rokontartás általános szabályai az irányadók, viszont a tartásdíj mértékének meghatározására továbbra is a bíróságok alábbi mérlegelési szempontjai veendőek figyelembe:

1. *A gyermek indokolt szükségletei:* Ide tartoznak a megélhetéshez, egészségügyi ellátáshoz, neveléshez és taníttatáshoz szükséges rendszeres kiadások. A gyermeket gondozó szülő a természetbeni tartás keretein belül köteles gondoskodni a gyermek ételmezéséről, lakhatásáról, ruházatáról stb., minden olyan igény megfelelő kielégítéséről, mely a gyermek életében folyamatosan vagy időszakonként felmerül, a különélő szülő pedig a pénzbeli juttatásokkal köteles biztosítani a felsorolt kiadások fedezetének ráeső részét (BH 79/1997.) A hatályon kívül helyezett PK 105. számú állásfoglalás tartalmát rögzítve a Csjk. kimondja, hogy ha a gyermek érdekében olyan rendkívüli kiadás szükséges, amelynek fedezetét a tartásdíj kellő előrelátás mellett sem biztosíthatja, a tartásra kötelezett e rendkívüli kiadás arányos részét köteles megtéríteni.
2. *Mindkét szülő jövedelmi viszonya és vagyoni helyzete:* A gyermektartásdíj megállapításánál az önadózás keretében bevallott adóköteles jövedelem mellett

mérlegelési körbe kell vonni a vagyoni körülményeket is (BH 78/1997.). A gyermek korának megfelelő szükségletek alapulvételével kell meghatározni a tartásdíj mértékét, ha a külföldön élő kötelezett jövedelme a magyarországi átlagkereseteket lényegesen meghaladja. (BH 117/2003.) A gyermektartásdíj megállapításánál figyelembe kell venni a szülők háztartásában eltartott más – saját, mostoha vagy nevelt – gyermeket és azokat a gyermekeket is, akikkel szemben a szülőket tartási kötelezettség terheli.

3. *A gyermek saját jövedelme:* A gyermek jövedelme származhat munkavégzésből, valamint meglévő vagyona hasznosításából is. A kiskorú munkavégzésére vonatkozóan egyéb jogszabályok tartalmazznak speciális előírásokat, a Ptk. viszont kimondja, hogy a korlátozottan cselekvőképes kiskorú jövedelmével szabadon rendelkezik. A Csjk. 4:157. § teszi számára kötelezettséggé, hogy a háztartás költségeihez – ha van jövedelme – megfelelő mértékben járuljon hozzá.
4. *A gyermek egyéb bevételei:* ennek taxatív felsorolását mellőzi a Csjk., azok esetenkénti nagy számára tekintettel. Ide tartozhatnak a különböző állami, önkormányzati és a tanulmányok végzésével összefüggő támogatások.

A tartásdíjat gyermekeként általában a kötelezett jövedelmének 15-25%-a közötti mértékben kell meghatározni, de minden esetben határozott összegben. A konkrét körülményeket figyelembe vételével a bíróság eltérhet ettől akár felfelé, akár lefelé. Az átlagos jövedelem megállapításánál rendszerint a kötelezettnek a kereset megindítását megelőző egy évi összes jövedelmét kell alapul venni.

XXII. Fejezet

A továbbtanuló nagykorú gyermek tartása

A továbbtanuló nagykorú gyermek tartására vonatkozó feltételrendszert korábban a Legfelsőbb Bíróság XXIX. számú Polgári Elvi döntése határozta meg, azon elv mentén, hogy adott esetben nem csak a kiskorú gyermek tartásáról kötelesek gondoskodni a szülők, hanem nagykorú gyermekük tartásáról is, amennyiben továbbtanulása, szakmájának megszerzése miatt arra rászorul, abban az esetben is, ha egyébként munkaképes.

A XXIX. PED rendelkezései beépültek a Csjk.-ba, így azt az 1/2014. évi PJE határozat a jövőre nézve már nem tekinti irányadónak.

A továbbtanulására tekintettel a nagykorú gyermek abban az esetben is tartásra szorulnak minősül, ha már nem él a szülők közös vagy valamelyik szülő önálló háztartásában. Ezt azt jelenti, hogy az előbbi esetben akár mind a két szülő tartásdíj fizetésére kötelezhető.

4:219. § A rokontartásra és a kiskorú gyermek tartására vonatkozó szabályok alkalmazása

A korábban kifejtettek szerint a nagykorú gyermekre vonatkoznak a rokontartást illető általános szabályok és ezen túlmenően a kiskorú gyermek tartására vonatkozó szabályok is, természetesen a nagykorú gyermek tartására vonatkozó speciális rendelkezések elsődlegessége mellett, amelyet önálló fejezet tárgyal részletesen. Ez egyben azt is jelenti, hogy a nagykorú gyermek tartás szempontjából speciális helyzetben van: bár már nagykorú, azonban sok szempontból a tartásra szoruló kiskorú gyermekéhez hasonló a státusza. Miután

azonban a továbbtanuló nagykorú gyermeknek lehetősége van a tanulmányai folytatása mellett is bizonyos mértékű jövedelemszerzésre, korlátozott időtartamú munkavégzésre, ezért őt a szülő a saját tartásának korlátozásával már nem köteles tartásban részesíteni.

4:220. § A továbbtanuló nagykorú gyermek tartásra való jogosultsága

A törvény nem állít fel vélelmet a nagykorú gyermek rászorultsága mellett, a tartásra csak abban az esetben jogosult, ha szükséges tanulmányai indokolt időn belüli folytatása érdekében arra rászorul. A szülő szempontjából jogos elvárás, hogy időben tájékoztatást kapjon arról: szándékában áll-e a középiskolai tanulmányait befejező nagykorúvá vált gyermekének felsőfokú tanulmányokat folytatni, illetve az erre vonatkozó törekvése eredményes volt-e, felvételt nyert-e valamely egyetemre, illetve főiskolára. A szülő ugyanis ennek tudatában szervezheti a továbbiakban az életét, vállalhat esetleg más típusú kötelezettségeket.

A kiskorú gyermekkel ellentétben a továbbtanuló gyermek vonatkozásában – erre történő hivatkozás esetén – a bíróságnak vizsgálnia kell, hogy a tartásra nem érdemtelen-e. A rokонтartás általános szabályai között meghatározott érdemtelenégi okokon túlmenően, esetében a Csjk. további, speciális érdemtelenégi okot is meghatároz. Eszerint a nagykorú gyermek érdemtelen a tartásra akkor is, ha a tartásra kötelezettel kellő indok nélkül nem tart kapcsolatot.

A tartásra jogosult nagykorú gyermektől továbbra is elvárható, hogy a tartásdíjat fizető szülővel szemben ne csak követelést támasszon, hanem a tartás alapjául szolgáló családi kapcsolatnak megfelelő magatartást tanúsítson. A nagykorú gyermek érdemtelenége vonatkozásában a korábbi XXIX. PED megállapításai ugyan beépültek a Csjk. szövegébe, ugyanakkor ezen iránymutatás indoklásában szereplő jogi okfejtések, érvek, elvi megállapítások továbbra is alkalmazhatóak, figyelembe vehetőek, ugyanis sok esetben ezek segítik a normaszöveg tartalmát kibontani, magyarázni. A bíróságok feladata azon körülmények feltárása, melyek a szülő és a gyermek kapcsolatának megromlásához vezettek.

A fentiekén túlmenően a szülő akkor sem köteles eltartani nagykorú, továbbtanuló gyermekét, ha

- a gyermek tanulmányi és vizsgakötelezettségének rendszeresen, önhibájából nem tesz eleget vagy
- ezáltal a szülő saját szükséges tartását vagy kiskorú gyermekének tartását veszélyeztetné.

A gyakorlatban számos esetben hárult a bíróságra annak eldöntése, hogy hány évig köteles egy szülő gyermeke tartására, felsőfokú tanulmányainak finanszírozására, jelentheti-e a gyermek alanyi jogát a tartásra az a körülmény is, ha egymást követően vagy akár párhuzamosan több főiskolai, egyetemi tanulmányt is megkezd vagy egyeseket félbehagy, illetve passzív félvéekkel megszakít. A jogalkotó döntése értelmében a szülő tartási kötelezettségének időtartama nem lehet bizonytalan és vég nélküli, ezért a törvény rögzíti, hogy a szülő a 25. életévét betöltött, továbbtanuló gyermekének tartására csak rendkívül indokolt esetben kötelezhető. Ilyen eset pl., ha a gyermek a tanulmányait súlyos betegség miatt kényszerül átmenetileg felfüggeszteni.

4:221. § A tartásdíj mértéke

A nagykorú gyermek tartása esetén a tartásdíj mértékénél irányadó szempontokat a Csjk. a kiskorú gyermekekre vonatkozó rendelkezésekkel összhangban határozza meg, így tekintettel kell lenni a továbbtanuló nagykorú gyermek indokolt szükségleteire, saját jövedelmére vagyoni helyzetére. Emellett továbbtanuló nagykorú gyermek esetében törvényi előírás az is, hogy tekintettel kell lenni a tanulmányok folytatásához jogszabály által biztosított kedvezményekre, támogatásokra és a szülő teherbíró képességére is. Ez azt jelenti, hogy amennyiben a továbbtanuló gyermek ösztöndíjban részesül vagy tanulmányi szerződés folytán a jövőbeli munkáltatójától rendszeres juttatást kap vagy diákhitel vesz igénybe, mindez hozzájárul megélhetésének biztosításához és csökkenti a szülő terheit. A bírói gyakorlat értelmében azonban pl. a diákhitel igénybevétele csak abban az esetben jelent elvárást, ha a szülő teljesítőképessége önhibáján kívül olyan kismértékű, hogy még a saját megélhetését is csak nehezen biztosítja.

4:222. § Tájékoztatási kötelezettség a tanulmányok folytatásáról

A nagykorú gyermektől elvárható, hogy tanulmányai folytatásáról, annak eredményességéről a tartásra köteles szülőt megfelelő időszakonként tájékoztassa, azonban hiteles forrást erre vonatkozóan az egyetem, főiskola igazolása jelenthet. Korábban esetenként – a továbbtanuló nagykorú gyermek személyiségi jogára tekintettel – az intézmény a szülő tájékoztatását megtagadta. Erre tekintettel vált szükségessé annak törvényi rögzítése, hogy a tanulmányokat biztosító intézmény köteles tájékoztatni a szülőt a tanulmányok végzésnek fennállásáról vagy megszűnéséről.

B. A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) Elvi Iránymutatásainak irányadó volta, eseti döntéseinek érvényessége az új Ptk. (Csjk.) alkalmazása szempontjából

A Kúria (Legfelsőbb Bíróság) jogfejlesztő elvi iránymutatásainak jelentős részét – azok lényegét tekintve – a Csjk. szabályai közt a jogalkotó törvényi szintre emelte.

Ennél fogva már nem irányadó a vonatkozó iránymutatások jelentős része (például: XXIX. Polgári Elvi döntés PK 105., 106., 107. számú állásfoglalások).

A Kúria az 1/2014. Polgári Jogegységi határozatában (ugyanakkor) felsorolja azokat az elvi határozatokat is (PJE határozatok, Polgári Elvi Döntések, PK vélemények, PK állásfoglalások), amelyek az új Ptk. (Csjk.) alkalmazása körében is *megfelelően* irányadóak (I. pont például PK 34., 77., 104.) sőt indoklásában a megfelelő alkalmazás tartalmát is határozottan felvázolja.

A jogegységi határozat az indoklásában egyebek között kitér arra is, hogy az ún. beépült iránymutatásoknak az új Ptk. szellemével nem ellentétes indoklását a gyakorlatban miként lehet hasznosítani (indokolás V. pont ad. b része: normaszöveg értelmezése, jogi érvelés stb.).

A fenti jogegységi határozatban foglaltakat a Kúria (Legfelsőbb Bíróság) által korábban közzétett eseti döntésekre lebontva azt lehet megállapítani, hogy azok – legalábbis kiemelt részüket tekintve az elvi iránymutatásoknak kifejtettek szerint – nagyrészt a Csjk. alkalmazásakor is felhasználhatóak, természetesen a családjognak a polgári jogba történt integrálódása és a strukturális változások miatt a törvényhelyek (jogszabályhelyek) helyes, a

hatályos joghoz igazodó felhívása mellett.

Az eseti döntés a hatályos anyagi jog, illetve eljárásjog alkalmazásával történt döntés alátámasztásául kell, hogy szolgáljon. Ezek nagy része a gyermektartásdíj iránti perekben értelemszerűen a kötelezettség – jogosultság feltételeihez, a tartás mértékéhez a gyermeki szükséglethez, a kötelezett teljesítőképességhez, a jogosult saját javainak, illetőleg a gyermeknek és reá tekintettel az őt nevelő szülőnek *aktuálisan* juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási és társadalombiztosítási, szociális ellátásokhoz kapcsolódik.

A *kötelezett valós teljesítőképességének felderítésére irányuló bizonyítás* szükségességének a bírói gyakorlatban kiemelkedő szerepe van.

Ez utóbbival, illetőleg a gyermektartásdíj alapjául szolgáló teljesítőképességgel, annak reális felderítésére irányuló bizonyítás körével, a gyermektartásdíj alapjául szolgáló jövedelmi – vagyoni helyzet értékelésével kapcsolatos eseti döntések:

1993/12/772

1995/6/350

1997/7/369

1997/2/78

1998/4/179

2011/5/135

2006/6/189

2010/7/186/II

2006/6/183

2004/1/215

Felderíthető teljesítőképesség hiányában a szülői felelősséggel összefüggő, a jövedelemszerzés tekintetében *elvárható szülői magatartásra alapozott* eseti döntések:

1998/6/283

1996/643

1997/30-I

2011/117

A kötelezett alacsony teljesítőképessége, jövedelem és vagyon nélkülsége azonban – az adott gazdasági, társadalmi és regionális viszonyok között az összes körülmény mérlegelésével – korlátja lehet a gyermeki szükséglet maradéktalan kielégítéséhez. A kiskorú gyermekkel szemben elvárható *fokozott szülői felelősség nem feltétlenül érvényesül* az alábbi esetekben:

1996/11/591, 592

1997/6/293

1999/6/258

2004/1/15

2009/4/111-I

A *gyermeki szükséglet* mértékének perbeli megállapítására vonatkozó eseti döntések:

2009/9/272-IV

2003/3/117

2007/9/298

2013/150

A gyermektartásdíj iránti jogosultság – kötelezettség *sorrendjével* kapcsolatos eseti döntések:

1973/8/301
1997/2/77
2002/10/400
2006/4/112
2012/12/292

A gyermektartásdíj összegének módosítására irányuló igény elbírálásának szempontjaira vonatkozó eseti döntések:

2002/6/233
2001/3/127
2001/3/123
2000/2/319
2002/7/271
2002/8/314
2013/8/218
2010/2/42-I
2014/1/115
2012/157
2013/106
2002/6/233
2013/106
2010/7/186-II

Gyermektartásdíjként a kötelezett általi *természetbeni juttatás* elismerésének feltételei, az (időszakos) természetbeni juttatás jelentősége:

2015/1/8-II
2016/2/36

A megállapodáson, illetve bírósági határozaton alapuló gyermektartásdíj módosítására irányuló igény elbírálásának a szempontjai:

2002/6/233
1990/10/380
2007/9/298
2013/8/218
2017/2/58

A hatályos joggal ellentétes vagy meghaladott tartalmú eseti döntések a Csjk. alkalmazásakor (például a családvédelmi juttatások, adókedvezmények figyelmen kívül hagyása, százalékos marasztalás, stb.) természetesen a Csjk.-n alapuló bírói gyakorlatban nem alkalmazhatóak (pl. 1979/1/29, 2004/2, 2006/6/189, 2008/2-II, 2013/10/270).

C. A rokонтartás új szabályaival kapcsolatban felmerült jogalkalmazási kérdések

A Ptk. hatályba lépést követően hosszú ideig kizárólag olyan, a már új rendelkezések szerint meghozott jogerős ítéletek kerültek fel a Kúriához felülvizsgálati kérelem folytán, amelyek gyermektartásdíj megállapítására, mértékének módosítására, megszüntetésére vonatkoztak. Ennek oka részben az, hogy az alsóbb fokú bíróságok a tartási igényeket a lehetőségekhez képest igyekeznek minél előbb elbírálni, másrészt az új rendelkezések alkalmazásával kapcsolatban a jogkereső állampolgárok, az őket képviselő ügyvédek, illetve a jogvitát elbíráló bíróságok körében több értelmezési kérdés is felmerült, melyekkel kapcsolatban „a végső szó” kimondását a Kúriától várták. A joggyakorlatot elemző csoport összefoglaló véleményének melléklete e kezdeti időszakban meghozott kúriai határozatok rövid ismertetését tartalmazza (melyeknek egy része a bírósági határozatok között is ismertetésre került), amikor az egyes rendelkezésekkel kapcsolatban a bírák országos és regionális értekezletei, kollégiumi ülések, illetve az új Ptk. Tanácsadó Testülete még nem foglalt állást.

A rokонтartás joganyaga összességében nem tekinthető alapvetően újnak, van viszont néhány olyan *új rendelkezés*, amelyekkel kapcsolatban a törvény kihirdetése után országos és regionális értekezleteken, kollégiumi üléseken, illetve a Kúria elnöke által létrehívott Új Ptk. Tanácsadó Testület ülésein is megfogalmazódtak olyan értelmezési kérdések, amelyek általánosnak mondhatók és megválaszolásukra az egységes joggyakorlat kialakítása érdekében mielőbb szükség van. Ezek érintik a szülőtartás feltételeit, a tartásdíj valorizációját, a megállapodáson alapuló tartásdíj módosítását, megszüntetését, a tartási kötelezettség megszüntetésére irányuló bejelentés esetén követendő eljárást, a középiskolai tanulmányait folytató, 20. életévét be nem töltött nagykorú gyermek tartásra való jogosultságát, a tartásdíj meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával történő kielégítését, a gyermeknek, illetve az őt természetben tartó szülőnek fizetett állami támogatások figyelembe vételét, a továbbtanuló gyermek érdemtelenységét, valamint – érthető okból – az átmeneti rendelkezéseket.

A rokонтartás és különösen annak leggyakoribb válfaja, a gyermektartás szabályainak egységes értelmezése azért is fontos, mert ezen a területen a Ptk. alapján indult perek már ma is többségben vannak és – a korábban kifejtettek szerint – az igazságszolgáltatás legfelsőbb szintjén is megjelentek. A továbbiakban a Ptk. rendelkezéseinek sorrendjében kerülnek feltüntetésre azok a kérdések, problémák, amelyek választ igényelnek és amelyek egy része már a Kúria gyakorlatában is felmerült, mindegyiknél felvázolva az ország bíróságai által kialakított lehetséges válaszokat, illetve megoldási javaslatokat, a Kúria által eldöntött ügyekben az ügyszámot (BH számot) is megjelölve. Ezt követően nyer feltüntetést minden egyes vitás kérdéshez kapcsolódóan a joggyakorlat-elemző csoport álláspontja.

Általános szabályok

1. A szülőtartásra vonatkozó szabályok viszonya az Alaptörvény XVI. cikk (4) bekezdéséhez (Ptk. 4:196. §, 4:202.§)

Az Alaptörvény XVI. cikkének (4) bekezdése rögzíti, hogy a nagykorú gyermekek kötelesek rászoruló szüleikről gondoskodni. A Csjk.-nak a 2016. évi LXXVII. törvény 5. §-ával módosított 4:196. § (4) bekezdése szerint tartási kötelezettsége áll fenn elsősorban a szülőnek

a gyermekével és a nagykorú gyermeknek a rászoruló szülőjével szemben. Az ugyanezen törvény által beiktatott 4:208. § (1a) bekezdése értelmében megtérítési igénye keletkezik a tartásra köteles gyermekkel szemben annak, aki – anélkül, hogy arra jogszabály vagy szerződés alapján köteles lenne – a tartásra rászorult szülő indokolt szükségleteinek ellátásáról gondoskodott. A bírói gyakorlatban kérdésként merült fel, hogy az Alaptörvény és a Csjk. fenti módosításai érintik-e a rokontartás családjogi feltételeit, kihatnak-e a tartási kötelezettség sorrendjére?

A Kúria – még a Csjt. rendelkezéseinek hatálya alatt – kimondta, hogy a nagykorú gyermeknek a rászoruló szülőjével szembeni, az Alaptörvényben rögzített kötelezettsége a Családjogi törvényben meghatározott feltételek között érvényesül (BH 2015.131.). Egy másik határozata szerint „az Alaptörvény XVI. cikkének (4) bekezdése nem biztosít alanyi jogot a szülőtartásra; annak szabályait, feltételeit a Ptk. rokontartásra vonatkozó XX. Fejezete tartalmazza” (BH 2017.18.). A sorrendiség betartását hangsúlyozza az az eseti döntés, amely kifejti: „a szülőtartás megszüntetésének van helye, ha a szülő ugyan változatlanul tartásra szorul, azonban a tartásra köteles gyermeke időközben – örökbefogadás folytán – kiskorú gyermekéről gondoskodik és saját, illetve kiskorú gyermeke megélhetésének veszélyeztetése nélkül szülője eltartásának már nem tud eleget tenni, különös tekintettel arra is, hogy a tartásra jogosultság sorrendjében a gyermek a többi rokont megelőzi” (BH 2015.955.).

Ezt a bírói gyakorlatot megerősíteni látszik a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvénynek a 2016. évi CLXVII. törvénnyel beiktatott 117/D. §-a, amely szerint tartós bentlakásos intézményi ellátás esetén a fenntartó a személyi térítési díj és az intézményi térítési díj közti különbözetet – ha azt más személy nem vállalja – az ellátott gyermekeitől kérheti, elsődlegesen megállapodás alapján, ha pedig a megállapodás nem jön létre, a bíróságtól *a Ptk., rokontartásra irányadó szabályai alapján*, a tartásra köteles és képes gyermek kötelezettségével és képességével arányosan.

A joggyakorlat-elemző csoport ezzel a levezetéssel egyetért.

2. A kötelezettel szemben érvényesíthető tartási igény(ek) felső határa (Ptk. 4:205. § (6) bekezdése)

Több törvényszék területén felmerült, hogy jóvá hagyhatja-e a bíróság azt az egyezséget, amelyben a kötelezett a kimutatott jövedelme 50%-át meghaladó tartásdíj megfizetésére vállal kötelezettséget, amikor a Ptk. 4:205. § (6) bekezdése szerint a kötelezettel szemben érvényesíthető összes tartási igény a jövedelme felét nem haladhatja meg? Az ilyen vállalás végrehajtása is problematikus lehet, mert az nem érvényesíthető a jövedelemre vezethető letiltás útján (a Vht. 65. § (2) bekezdése a munkavállalói munkabér, 67. § (2) bekezdése a nyugdíj, 68/A. § (2) bekezdése az egészségbiztosítási pénzbeli ellátás vonatkozásában a letiltás mértékének ilyen határt szab). További kérdés, hogy több egysorban jogosult esetén az érintettek nyilatkozatát be kell-e szerezni vagy perben kell-e állniuk az egyezség jóváhagyásához (pl. a kötelezettnek több, különböző háztartásokban élő gyermekeiről kell gondoskodnia)?

Az egyik törvényszék kollégiuma úgy foglalt állást, hogy ilyen esetekben a bíróságnak tisztázni kell: van-e más tartásra jogosult, akikkel szemben a kötelezettnek fennáll a tartásdíj fizetési kötelezettsége, az egyezségben vállalt tartásdíj meghaladja-e a törvényben rögzített

felső határt, és igenlő esetben a többi egysorban jogosultat perbe kell állítani, mert a korlátozó rendelkezés valamennyi tartási kötelezettség mértékére összességében vonatkozik.

A Kúriának a kollégiumi előterjesztésre tett észrevétele szerint az anyagi jogszabály nem a kimutatott, hanem a *tényleges jövedelem* felében rögzíti a tartási kötelezettség felső határát (amire a kötelezett életviteléből, formálisan a hozzátartozóira átruházott vállalkozásainak jövedelmezőségeiből, stb. lehet következtetni). Ez utóbbinak a feléig vállalható tartásdíj fizetés, akkor is, ha a kimutatott jövedelem ennél alacsonyabb. Az egyezségben azonban rögzíteni kell, hogy a kötelezett végrehajtás alá vonható jövedelme 50%-át meghaladó tartásdíj hányadot a kötelezettnek közvetlenül kell teljesítenie, erre a gyermektartásdíj részre vonatkozó végrehajtási igényt a kötelezett jövedelmére nem érvényesíthet.

A joggyakorlat-elemző csoport ezzel az állásponttal egyetért.

Ugyanakkor a tartási igény érvényesítése, végrehajtása abban az esetben is problémát jelenthet, ha a felek megállapodása (vagy a bíróság ítélete) nem haladja meg a jövedelem 50%-át, mivel számos esetben előfordul, hogy a kötelezett utóbb a jól fizető állását feladva (formálisan) minimálbéren helyezkedik el, ingatlanait elajándékozza, stb.

3. A tartásdíj határozott összegben, illetve százalékos mértékben történő megállapítása (Ptk. 4:207. §, 4:218. § (4) bek.)

A Ptk. hatálybalépését követően több törvényszéken felmerült, hogy a törvény új szabálya („a tartásdíjat határozott összegben kell meghatározni”) milyen viszonyban van azzal a rendelkezéssel, hogy a „gyermektartásdíj összegét általában a kötelezett átlagos jövedelmének 15-25 %-ában kell meghatározni”. Ez utóbbi rendelkezés azt jelenti-e, hogy a gyermektartásdíj e keretek között százalékos mértékben is megállapítható?

Mára – a Kúria észrevételeinek is köszönhetően – általánosságban elfogadottá vált, hogy a Csjk. a tartásdíj százalékos meghatározására a bíróságnak nem ad lehetőséget. Az Új Ptk. Tanácsadó Testület is úgy foglalt állást, hogy a Ptk. hatályba lépését követően a tartási igényt határozott összegben kell érvényesíteni, a százalékos marasztalás lehetősége akár önállóan, akár alternatívaként megszűnt, az ítéletben a bíróságnak a kötelezettet határozott összeg megfizetésére kell köteleznie. Ez a szabály azonban a feleket nem köti, tehát – a szerződési szabadság elve mentén – mind szerződésben, mind perbeli egyezségben megállapodhatnak százalékos fizetési kötelezettségről is, de ilyen esetben pontosan meg kell határozniuk, hogy a kötelezettet mely jövedelme után, milyen százalékban terheli a fizetési kötelezettség, mivel a tartásdíj alapjául szolgáló jövedelmek felsorolását tartalmazó 4/1987. (VI. 14.) IM rendeletet a 21/2014. (III. 13.) KIM rendelet 28. §-ának b) pontja hatályon kívül helyezte. Az egyezség végrehajthatósága érdekében célszerű lehet a kötelezett munkáltatójának megkeresése a rendszeres havi juttatások jogcímeiről.

A joggyakorlat-elemző csoport a fentiekkel egyetért. Túlmenően említést érdemel, hogy amennyiben a tartásdíjat korábban, a Csjt. szabályai szerint százalékos mértékben állapította meg a bíróság vagy a felek már a Csjk. hatálybalépését követően, de ugyancsak százalékos mérték alkalmazásában állapodtak meg, utóbb nem indulhat olyan per, ami (kizárólag) a százalékos marasztalás mellőzésére irányul. Az erre vonatkozó keresetet pontosítani szükséges: tartalma szerint tartásdíj felemelése vagy leszállítása iránti keresetként kell fenntartani.

A kérdést másik oldalról megközelítve: ha a kötelezett százalékosan és alapösszegben meghatározott tartásdíjat fizet, és a ténylegesen fizetett összeg a korábban megállapított alapösszegnél magasabb, a törvényi feltételek megléte esetén a tartásdíj módosítása a Csjk. szerinti határozott összegre a százalékos marasztaláshoz képest leszállításnak vagy a korábbi alapösszeghez képest felemelésnek minősül-e? Válasz: ha pl. a korábbi alapösszeg 20.000 forint, de a kötelezett a jövedelme 20%-ának megfelelően havi 40.000 forintot teljesít, arra hivatkozással, hogy a gyermek szükségleteihez képest már csak 30.000 forintot hajlandó fizetni (ami százalékban kifejezve jövedelmének 15%-a), a gyermektartásdíj leszállítását kell kérnie.

4. A tartásdíj valorizációjának problémája (Ptk. 4:207. §)

A tartásdíj határozott összegben való meghatározása mellett a törvény felhatalmazza a bíróságot, hogy a tartásdíj automatikus emelkedéséről rendelkezék, mert ez elsősorban a jogosult érdeke, akinek a kiszámítható életszínvonaláról van szó, de a felemelési perek elkerülése miatt érdeke a kötelezetteknek is. A Csjk. szerint az automatikus emelkedés „évente, a következő év január 1. napjától a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett éves fogyasztói árindex növekedésének mértéke” lehet, ami – ha a bíróság elrendeli – külön intézkedés nélkül következik be.

Az Igazságügyi Minisztérium szakértőinek a KSH-val egyeztetett véleményéből azonban kiderül, hogy a fenti jogszabályi rendelkezés nem pontos. Egyrészt a KSH kétféle éves fogyasztói árindexet tesz közzé, az egyik az éves (az adott hónappal bezárólag az előző egy évben bekövetkezett árváltozásokat mutató), a másik az *éves átlagos* fogyasztói árindex, amely 12 hónapra átlagoltan tartalmazza a fogyasztói árak változását (ez utóbbiból derül tehát ki, hogy mennyit emelkedtek az árak az előző naptári év szintjén, pl. 2015-ben, 2016-ban). Nyilvánvaló, hogy a tartásdíj éves összegének emelkedésénél csak ez utóbbi használható. Másrészt az éves átlagos fogyasztói árindexet a KSH a következő év *január 15-ig* teszi közzé, az automatikus emelkedést tehát bajosan lehet január 1-jével elrendelni, ez a gyakorlatban csak február 1-től alkalmazható.

A törvényszöveg pontosítása már a Ptk. hatályba lépését követően felmerült, arra az Igazságügyi Minisztériumban szakértői tervezet is készült, és az Új Ptk. Tanácsadó Testület 2015. október 12-i ülésén is említésre került a jogszabály módosítás szükségessége. Kérdés, hogy ennek hiányában az ítélkezési gyakorlat követheti-e a KSH útmutatásán alapuló pontosabb megfogalmazást a 4:207. § betűjével szemben?

A joggyakorlat-elemző csoport egyetért azzal, hogy a törvény szöveg pontatlan, a rendelkezés valójában nyilvánvalóan az éves átlagos fogyasztói árindexszel való emelésként értelmezendő. Ezt a Ptk. jövőbeni módosítása során indokolt lenne korrigálni. Addig is esetenként a valorizáció alkalmazását kérő felet kellene tájékoztatni a fenti problémáról, a keresetpontosítás lehetőségéről a fentieknek megfelelően. Megfontolandó ennek PK véleményben történő rögzítése, illetve az ítélet indokolásában célszerű felhívni a figyelmet arra, hogy a hivatkozott törvényi rendelkezés a gyakorlatban miként hatályosulhat. (Egyébként a peres felek a tárgyaláson megkötött egyezségükben vagy peren kívül gyakran a 4:207. §-tól eltérően rendelkeznek a tartásdíj valorizációjáról, pl. meghatározott időközönként határozott összegben állapítják meg azt.)

Említést érdemel még, hogy az éves átlagos fogyasztói árindex változásának figyelembevételével történő emelés kizárólag az infláció kompenzálására alkalmas, nem követi tehát a gyermek szükségleteinek esetleges növekedését, így a valorizációra a gyermektartásdíj felemelésére irányuló keresettel szemben nem lehet sikerrel hivatkozni.

5. Megállapodáson alapuló tartásdíj módosítása (Ptk. 4:210.§)

A Csjk. – miként korábban a Csjt. is – a törvényes tartási kötelezettség megállapodáson (szerződésen, egyezsége) alapuló rendezését teszi első helyre. Az ilyen megállapodás létrejötte esetén a felek nincsenek kötve a törvényi feltételekhez, tehát tartási kötelezettség vállalása lehetséges olyan jogosult részére is, aki a tartásra nem vagy nem a szerződésben meghatározott mértékben szorul rá, a törvény szerint érdemtelen lenne, és a kötelezett teljesítőképességének mértéke sem irányadó. (Ezt házastársi tartásdíj tekintetében az 1/2014. PJE által az új Ptk. alkalmazási körében is irányadónak tekintett PK 113. állásfoglalás egyértelműen kimondja.) Kérdés, hogy amennyiben utóbb valamelyik fél a tartásdíj módosítása iránt pert indít, a bíróságnak a tartásdíj leszállítása, felemelése vagy megszüntetése szempontjából a törvénynek a tartásdíj meghatározására vonatkozó rendelkezéseit mennyiben kell figyelembe kell-e vennie?

A Ptk. hatályba lépése előtt a Csjt. 69. §-ának (1) bekezdése rendezte a közös egyetértéssel vagy bírósági ítélettel megállapított rokon tartás mértéke megváltoztatásának vagy a tartás megszüntetésének feltételeit, röviden utalva a körülményekben bekövetkezett lényeges változásokra, a (2) bekezdése azonban lehetővé tette a tartás felemelését akkor is, ha „a tartást közös egyetértéssel már eredetileg is számbavehetően kisebb összegben állapították meg, mint amennyi a törvény szerint járna”. A Ptk. ez utóbbi rendelkezést nem tartotta fenn, a tartás mértékének és a szolgáltatás módjának módosítását elkülönítette a megszüntetés szabályaitól és a módosítás feltételeit részletesen – lényegében a szerződés bírósági módosításának a 6:192. §-ában foglalt rendelkezéseit alapul véve – meghatározta.

Ezekből a rendelkezésekből egyértelműen kitűnik, hogy a tartás szerződéssel történő rendezése esetén a mérték felemelésére, illetve leszállítására irányuló perben *a bíróság viszonyítási alapja mindig a szerződés* és nem a tartás törvényi szabályozása kell legyen, tehát a szerződés megkötésekor körülmények olyan változása szolgálhat alapul a módosításra, amelynek folytán a tartás változatlan teljesítése valamelyik fél lényeges jogos érdekét sérti. Fontos új rendelkezés, hogy „nem kérheti a megállapodáson alapuló tartás megváltoztatását az a fél, akinek a körülmények megváltozásával a megállapodás időpontjában számolnia kellett, vagy akinek a körülmények megváltozása felróható.”

A Kúria gyakorlata már a Ptk. hatályba lépése előtt közelített a fenti szabályozáshoz, azóta pedig több eseti határozatban is hangsúlyozta a szerződés meghatározó szerepét és – a Ptk. alapelveire is támaszkodva (1:4. §: az elvárható magatartás elve) – a felektől a szerződés megkötésekor elvárt felelősséget. Például a Pfv.II.20.025/2016. számú ítélete szerint „nincs helye a gyermektartásdíj leszállításának, ha a felperes az egyezségben eleve a gyermek szükségleteit meghaladó tartásdíj megfizetését vállalta, és a körülményekben utóbb lényeges változás nem következett be.” A BH 2017.58. eseti határozatban pedig rámutatott, hogy „a gyermektartásdíj fizetésének vállalása hosszú távú elkötelezettséget jelent. Nincs helye a tartásdíj leszállításának arra hivatkozással, hogy a kötelezett a magas összegű gyermektartásdíjat már eleve külső segítség igénybe vételével vállalta, különösen, ha

tényleges jövedelmi, vagyoni viszonyait sem az egyezségkötés során, sem az újabb perben nem igazolta.”

A joggyakorlat-elemző csoport a fenti értelmezésen alapuló gyakorlattal egyetért, kiemelve, hogy a megállapodáson alapuló tartásdíj módosítása iránti perben körültekintően vizsgálni kell a megállapodás megkötésének körülményeit is.

6. Tartási kötelezettség megszüntetése a jogosult bejelentése alapján (Ptk. 4:211. §)

Az ország bíróságain nem egységes a gyakorlat abban a kérdésben, hogy ha a jogosult (pontosabban: az a személy, akinek a kezéhez a tartásdíjat folyósítják) bejelentése alapján szünteti meg a bíróság a tartásdíj fizetési kötelezettséget, ezt a tartásdíj megállapítása iránti per eredeti ügyszáma alatt, a kérelmet lényegében utóiratként elbírálva, vagy külön nemperes eljárásban tegye-e. A kérdés jelentőségét az adja, hogy utóbbi esetben az ügy elbírálására vonatkozó illetékesség eltérő lehet, illeték- és eljárási költség fizetésének kötelezettsége merül fel, míg az előző megoldás esetén az eljárás sokkal egyszerűbb. A bíróságok túlnyomó része az utóiratkénti elbírálást alkalmazza, azzal, hogy a bejelentést kézbesíti a kötelezettnek, akinek módjában van az észrevételeiben kifejezésre juttatni, ha a bejelentés egyes részeivel (pl. a megszüntetés időpontjával) nem ért egyet. Ebben az esetben pert kell indítania a tartásdíj – más feltételekkel történő – megszüntetése érdekében. Van olyan bíróság is, amelyik abban az esetben, ha vita csak a megszüntetés időpontjában, a hátralék összegében van, a megszüntetés jogosult által kért időpontjától kezdődően a folyó tartásdíj fizetés végrehajtását szünteti meg (ezzel megakadályozva az esetleges nagymértékű túlfizetés keletkezését), magának a kötelezettségnek a megszüntetését a kötelezett által megindított per bíróságára hagyja.

A kisebbségben lévő bírósági álláspont azon a megfontoláson alapul, hogy a törvény szerint a bejelentést követően a bíróság a tartási kötelezettséget „peres eljárás lefolytatása nélkül” szünteti meg, ami – véleményük szerint – arra utal, hogy a jogalkotó nemperes eljárásban gondolkodott, amely – eshetőlegesen – ellentétesen érdekelt felek között zajlik.

A Kúria – a családjogi tanács elnökének az egyik törvényszék kollégiumi ülésére készült feljegyzéséből kitűnően – a többségi állásponttal ért egyet.

A joggyakorlat-elemző csoport ugyancsak a többségi véleményt támogatja, a tartásdíjat kézhez vevő személy ugyanis a törvény szövege szerint nem nemperes eljárás lefolytatása iránti kérelmet nyújt be a bírósághoz, hanem bejelenti, ha a jogosult tartásra való rászorultsága megszűnt.

Helyes az a gyakorlat, hogy ezt az utóiratot a bíróság kézbesíti a kötelezettnek, egyben nyilatkozattételre hívja fel: egyetért-e a bejelentésben foglaltakkal vagy sem. Amennyiben igen, illetve nem nyilatkozik, a bíróság a tartásdíj fizetési kötelezettséget megszünteti. Ha a kötelezett a megszüntetéssel egyetért, azonban más időponttal, illetve vitatja a bejelentésben esetlegesen feltüntetett hátralékot, illetve annak összegét, a bíróság tájékoztatja a feleket arról, hogy hogy a kötelezett a tartásdíj fizetésének megszüntetését a Ptk. 4:211. § (2) bekezdése szerint peres eljárásban kérheti. Az a jogi megoldás sem jogszabálysértő, kiemeli a tartásdíj fizetési kötelezettség érdemi eljárás lefolytatása nélkül történő megszüntetésének primátusát, hogy ha mindkét fél egyetért a megszüntetéssel, erről a bíróság végzéssel intézkedik és csak az egyéb, vitatott kérdésekre vonatkozóan tájékoztatja az érdekelteket a peres rendezés

lehetőségéről.

A 4:200. § (1) bekezdésének alkalmazása további kérdéseket is felvet, így az illeték fizetést, a megszüntetés időpontját, a végzés elleni esetleges fellebbezés elbírálását illetően.

Minderre tekintettel a joggyakorlat-elemző csoport megfontolásra javasolja hosszabb távon a Ptk. 4:211. §-ának alkalmazását illetően a Kúria elvi iránymutatásának (PK vélemény) kimunkálását vagy a jogszabályhely kiegészítését, pontosítását.

A joggyakorlat-elemző csoport foglalkozott azzal a kérdéssel is, hogy a gyakorlatban miként hatályosulhat a 4:211. § (1) bekezdésének azon rendelkezése, miszerint ha az a személy, akinek a kezéhez a tartásdíjat folyósítják, elmulasztja a jogosult tartásra való rászorultságának megszűnésére vonatkozó bejelentési kötelezettségét, kártérítésre kötelezhető. A normaszöveg értelmében a mulasztásából eredő kárért a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség általános szabályai szerint felel. Kérdésként merült fel, hogy e szabály folytán kizárólag a jogosulatlanul felvett tartásdíj (illetve kamatai) visszafizetésére kötelezhető-e amivel jogalap nélkül gazdagodott, vagy más, a mulasztás folytán a kötelezettet ért kárért is felel. További kérdés, hogy mely időpontra visszamenőleg érvényesíthető a kárigény, pl. ha a jogosult a bejelentési kötelezettség elmulasztása folytán már két éve jogalap nélkül vette fel a tartásdíjat. Az első kérdésre az a válasz, hogy bejelentési kötelezettség elmulasztásából eredő kárért való felelősség nem korlátozható kizárólag a túlfizetett tartásdíj visszatérítésére, hanem az ezzel összefüggő egyéb kárigényeknek is helye lehet, így pl. ha a deviza hitelt fizető kötelezett azért esett késelelembe, mivel jelentős összegű tartásdíjat fizetett annak ellenére, hogy erre már nem lett volna köteles.

A másik kérdéssel kapcsolatban a joggyakorlat-elemző csoport arra az álláspontra helyezkedett, hogy miután törvény írja elő a bejelentési kötelezettséget a rászorultság megszűnésére vonatkozóan és ugyancsak a törvény rögzíti a mulasztást elkövető kárfelelősségét, a tartásdíj jogosultja, illetve az a személy, akinek a kezéhez a tartásdíjat folyósítják, nem hivatkozhat jogszerűen arra, hogy rászorultság hiányában felvett tartásdíjat a jogosult a megélhetésére fordította, így az nem követelhető vissza. Ezen túlmenően a szerződésen kívül okozott kárért való felelősség szabályai nem tartalmazzak a jogérvényesítéssel kapcsolatban az elévülési időn belül az igényérvényesítésre vonatkozóan időbeli korlátot (Pfv.II.22.278/2016.), függetlenül attól, hogy eljárásjogi szempontból a tartási kötelezettség megszüntetésére legfeljebb a kereset (itt: bejelentés) benyújtását megelőző hat hónapra visszamenőleg kerülhet sor (Pp. 361. § (3) bek.). A rászorultság megszűnésére vonatkozó bejelentési kötelezettség elmulasztása ugyanakkor már nem a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint bírálendő el, a felelősség a Ptk. 6:519. §. szerint alakul. A kárigény pedig nem csak hat hónapra visszamenőleg, hanem a bejelentési kötelezettség elmulasztásának időpontjától a tartásdíj fizetési kötelezettséget megszüntető bírósági határozat meghozataláig érvényesíthető. Támogatandó az is, hogy kártérítési igényt a kötelezett – a jogosult mulasztása esetén – az általa indított tartásdíj megszüntetési perben érvényesíthesse még akkor is, ha a Pp. 491. §-ának (2) bekezdése értelmében a tartási kereset csak a szülői felügyelet rendezése iránti perrel kapcsolható össze. Ebben az esetben ugyanis olyan keresethalmazatról van szó, ahol a tényalap azonos, szoros tartalmi összefüggés áll fenn. Ezzel összefüggésben támogatást érdemel az az esetenként már kialakulóban lévő bírói gyakorlat, miszerint a 4:211. § (1) bekezdés szerinti kötelezettségre azt a személyt, akinek kezéhez a tartásdíj folyósításra kerül, a bíróság jegyzőkönyvben vagy az ítélet indokolásában figyelmezteti.

Gyermektartás

7. A középiskolai tanulmányokat folytató nagykorú gyermek tartásának szabályai (Ptk. 4:214. §)

A Ptk. 4:214. §-a kiskorú gyermek tartásra való rászorultságát vélelmezi és ezt követően utal arra, hogy ez a vélelem a gyermek nagykorúságának betöltése után is – legfeljebb a huszadik életévének betöltéséig – érvényesül, ha a gyermek középfokú iskolai tanulmányokat folytat. A kiskorú és a továbbtanuló nagykorú gyermek tartása között azonban nem csak a rászorultság, hanem a kötelezett teljesítőképessége és az érdemtelenység tekintetében is különbség van: a kiskorú gyermeket a szülő saját szükséges tartásának korlátozásával is köteles eltartani (4:215. §), az érdemtelenység pedig csak nagykorúnál merülhet fel (4:192. § (2) bek.). Kérdés tehát, hogy mentesülhet-e a gyermektartásdíj fizetésének kötelezettsége alól a kötelezett a gyermek érdemtelenységére, illetve saját teljesítőképességének hiányára hivatkozással, ha a gyermek a kiskorúsága alatt megkezdett középiskolai tanulmányait a nagykorúságának elérése, de a 20. életévének betöltése előtt folytatja?

A Ptk. Szakértői Javaslatának (SZJ) indokolása (*Szakértői javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez (szerk.: Vékás Lajos), Complex, Budapest, 2008. 550. és 554. o.*) szerint „a 18. életévét betöltött, de 20. életév alatti, középfokú tanulmányokat folytató gyermek érdemtelenységének megállapítására már sor kerülhet, mert a belátási képességgel rendelkező nagykorútól elvárható, hogy ne tanúsítson olyan, súlyosan felróható magatartást, amely miatt a kötelezettől tartása nem várható el.” Ugyanakkor a kötelezett teljesítőképessége vonatkozásában a SZJ szerint a szülővel szemben a teljesítőképesség körében szigorúbb elvárás (saját szükséges tartásának korlátozásával is köteles eleget tenni) érvényesül a 20. éven aluli középiskolás gyermek eltartását illetően.

Az Új Ptk. Tanácsadó Testület – a Csjt.-n alapuló bírói gyakorlattal egyezően (amelyről megjegyzi, hogy *contra legem* gyakorlat volt) – úgy foglalt állást, hogy „a 18 és 20 év közötti, középiskolai tanulmányait folytató nagykorú gyermek nem minősül a Ptk. 4:220. § (2) bekezdésében meghatározott továbbtanulónak. Ebből következően a kiskorúval esik egy tekintet alá. A Ptk. értelmezési keretei lehetővé teszik azt az [...] értelmezést, amely szerint az ilyen gyermek érdemtelennek nem minősülhet, és a szülő a saját szükséges tartásának rovására is köteles őt eltartani”. A bírói karban azonban ennek közzétételét követően is lehet találkozni véleményekkel, amelyek a megszorító értelmezést tartják helyesnek.

A joggyakorlat-elemző csoport nem ért egyet azzal a *contra legem* gyakorlattal, mely szerint középiskolai tanulmányokat folytató, de a 18. életévét már betöltött gyermek esetén az érdemtelenységre vonatkozó kereseti kérelem (vizontkereset, ellenkérelem) vizsgálatának nincsen helye.

Kétségtelen, hogy a 4:214. §. által elérni kívánt cél az, hogy minden olyan gyermek, aki a középiskolai tanulmányait a kiskorúsága alatt megkezdte, azt lehetőség szerint fejezze is be, akkor is, ha évvesszessége, betegsége, stb. folytán azok esetlegesen elhúzódnak. A törvényhely azonban kizárólag a rászorultság vélelmét illetően helyezi a tanulmányokat folytató kiskorú és a 20. életévét még be nem töltött nagykorú gyermeket azonos elbírálás alá, és nem azt mondja ki, hogy ilyen esetben a nagykorú gyermek tartási jogosultságára a kiskorú gyermekre irányadó szabályokat kell alkalmazni.

Erre tekintettel az esetleges érdemtelenységét – erre történő hivatkozás esetén – vizsgálni kell.

Ugyanakkor – tekintettel arra, miszerint a törvény célja az, hogy lehetőség szerint minden gyermek szerezzon a továbbtanulást, illetve szakképesítés megszerzését lehetővé tevő végzettséget, ennek ne legyen anyagi akadálya – a Ptk. esetleges módosításáig célszerű, hogy a bíróság érdemteleniségre hivatkozás esetén legyen figyelemmel erre a jogalkotói célra, illetve arra is, hogy a nagykorúságát még éppen csak betöltött gyermek gyakran a másik szülő befolyásolására tanúsít olyan aktív vagy passzív magatartást, ami más nagykorú esetében az érdemteleniséget feltétlenül megalapozhatja.

A 4:214. §-ban foglaltakkal ellentétes eset, amikor a 16. életévét betöltött, tehát már nem tanköteles kiskorú gyermek a továbbiakban nem folytat tanulmányokat, de munkát sem vállal. Eltérő rendelkezés hiányában az ilyen, 16 – 18 év közötti kiskorú változatlanul tartásra rászorultnak tekintendő.

8. Meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával előre kielégített gyermektartásdíj esetén a megállapodás meghiúsulásának jogkövetkezménye (Ptk. 4:217. §)

A Ptk. törvényi szintre emelte azt a bírói gyakorlatot, miszerint a szülők megállapodhatnak abban, hogy a gyermekétől különálló szülő a tartási kötelezettségének megfelelő vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával tesz eleget (volt PK 106. állásfoglalás), kimondva, hogy a megállapodás akkor érvényes, ha abban meghatározzák azt az időszakot, amelynek tartamára a juttatás a tartást fedezi, és azt a gyámhatóság vagy perbeli egyezség esetén a bíróság jóváhagyja (4:217. § (2) bek.). A törvény rendezi azt a kérdést, hogy a bíróság a későbbiekben – a körülmények előre nem látható, lényeges változása esetén, a gyermek érdekében mikor ítélt meg mégis tartásdíjat (4:217. § (3) bek.); egyáltalán nem szól azonban arról, mi a teendő, ha a felek által előre meghatározott időszak alatt a tartásra való jogosultság megszűnik vagy a megállapodás más okból meghiúsul.

A Kúria által elbírált egyik ügyben a szülők a nagykorú gyermekük nappali tagozaton történő továbbtanulásának teljes időszakára járó tartásdíjnak a kötelezett részéről a másik szülőnek juttatott meghatározott vagyontárggyal való kielégítésében állapodtak meg. A nagykorú gyermek azonban nappali tanulmányait korábban abbahagyta és munkába állt. A Kúria által hatályában fenntartott jogerős ítélet szerint a létfenntartás céljára nyilvánvalóan fel nem használt tartásdíj rész a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint visszakövetelhető a másik szülőtől (BH 2014.112.).

Az egyik törvényszék területén felmerült esetben a kötelezett átvállalta a 13 éves gyermeket saját háztartásában nevelő szülőtársának (az anyának) a tartozását annak fejében, hogy 2010. július 1. és 2016. június 30. között nem kell fizetnie a havi 20.000 forintban megállapított tartásdíjat. 2011-ben azonban a gyermek az apjához költözött, ahol nővére is nevelkedett. A felek egyezséget kötöttek a „gyermekelhelyezés” megváltoztatásáról. Vitás csak az volt közöttük, az anyát terheli-e visszafizetési kötelezettség a 2011-2016 közötti időre előre elszámolt tartásdíj tekintetében, és ha igen, milyen jogcímen. A másodfokú bíróság hatályon kívül helyezése miatt kétszer megismételt (összesen tehát három) első és másodfokú eljárásban a jogalap nélküli gazdagodás, a közös téves feltevés, a szerződés (egyezség) bírói módosítása és a feleknek (szülőknek) fel nem róható lehetetlenülés mint visszafizetési jogcím is felmerült, ezen kívül vitás volt az is, hogy a közös adósság átvállalása mint egyszeri szolgáltatás visszatérítéséről lehet-e dönten anélkül, hogy a felperes teljes vagyონmérleget nyújtana be, tehát a vagyónmegosztásból eredő igényekkel együtt kell-e rendezni az egyezség

meghiúsulásának jogkövetkezményeit. [Az esetet részletesen ismerteti és elemzi Pál Szilvia, bírósági titkár „Homokképvariációk egy családjogi peregyezés korrekciója” c. tanulmánya (Családi Jog 2017/2. szám).]

A megállapodás meghiúsulása esetén követendő eljárás kérdése, az elszámolás módja, a vagyontárgyban bekövetkezett időközbeni értékváltozások figyelembe vétele más bíróságokon is felvetődött, elegendő számú ügy esetén ezért egységes iránymutatásra lehet szükség, mert okkal feltételezhető, hogy az ilyen jellegű perek – a törvényben foglalt lehetőség kibővülésére tekintettel (egyszeri juttatással rendezhetővé vált a házastársi és az élettársi tartás is) – a jövőben gyakrabban előfordulnak.

A joggyakorlat-elemző csoport egyetért azzal, hogy kellő számú, hasonló kérdéseket felvető ügy esetén indokolt lehet kúriai iránymutatást kidolgozni a meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg juttatásával összefüggésben, ha utóbb a körülményekben lényeges változás következik be.

9. A továbbtanuló nagykorú gyermek érdemtelensége (Ptk. 220. § (1) és (4) bek.)

A Ptk. a Legfelsőbb Bíróság XXIX. számú Polgári Elvi Döntésének nyomdokain haladva szabályozza a továbbtanuló nagykorú gyermek tartásának feltételeit. Két vonatkozásban azonban szigorítja a tartáshoz jutás lehetőségét: egyrészt korlátozza a huszonötödik életévét betöltött, továbbtanuló gyermek tartáshoz jutását, amelyre a szülő csak rendkívül indokolt esetben kötelezhető, másrészt – a rokонтartás általános szabályain túl – speciális szabályt állapít meg az érdemtelenségre.

Noha a törvény előírja a gyermeknek, hogy a szülőt a továbbtanulási szándékáról késedelem nélkül értesítse (220. § (1) bek.), ennek elmulasztásához még nem kapcsolja az érdemtelenséget. [A jogirodalomban van ellentétes nézet is, amely – bizonyos többletfeltételnek esetén – a tájékoztatás elmulasztását is az érdemtelenségi okok közé sorolja, Id.: Bencze Lászlóné: Konceptió és megvalósulás – gyermektartásdíj az új Ptk. Családjogi Könyvében (Családi Jog 2011/I. szám.).]

A 4:220. § (4) bekezdésének új szabálya szerint viszont érdemtelen a nagykorú gyermek a tartásra akkor is, ha a tartásra kötelezettel kellő indok nélkül nem tart kapcsolatot. Ezzel nyilvánvalóan azt kívánja kifejezésre juttatni, hogy a nagykorú gyermektől elvárható a szülőjével olyan kontaktus fenntartása, amely a közeli rokonságon alapuló anyagi igényeit erkölcsi oldalról alátámasztja.

Vitathatatlan ugyanakkor, hogy sok esetben még a gyermek kiskorúsága idején olyan mértékben romlik meg a viszony, vagy távolodik el egymástól a szülő és a gyermek, amely már a kapcsolatfelvételt is megnehezíti. Ilyenkor felvetődik a kérdés: kinek kell elől járnia a kapcsolat kialakításában, a szülőtől vagy a tartásdíjat igénylő gyermektől várható el az „első lépés” megtétele? Mit jelent ezekben az esetekben a törvénynek a „kellő indok nélkül” kitétele?

Az új Ptk.-hoz kapcsolódó bírói döntések követni látszanak azt a korábbi gyakorlatot, amely szerint a szülő és a gyermek magatartásának kölcsönös értékelésével kell az érdemtelenség kérdését megítélni, és a kiskorúság alatt tanúsított magatartás nem értékelhető a gyermek

terhére. A Kúria Pfv.II.21.433/2015. sz. ítélete szerint „nem állapítható meg a nagykorú, továbbtanuló gyermek érdemtelenége, ha különváltan élő szülője vele négy éves kora óta semmiféle kapcsolatot nem tartott, sem személyesen, sem telefonon nem kereste, vele szemben teljes közömbösséget tanúsított. Ilyen előzmények után nem várható el a gyermektől, hogy nagykorúvá válását követően ő kezdeményezze a kapcsolatfelvételt”. Abban az esetben viszont, ha a szülő közeledni próbál a gyermekéhez, aki azt nagykorúságának elérése után is visszautasítja, az érdemtelenég megállapítható: „Érdemtelen a nagykorú gyermek a tartásra, ha a kapcsolat megromlása ugyan kiskorúsága idejére nyúlik vissza, azonban a tartásdíjat fizető szülő közeledését a 18. életévének betöltését követően is következetesen visszautasítja, ugyanakkor a tartásdíjra igényt tart.” (Kúria Pfv.II.20.236/2015.). A gyermek passzív magatartása tehát önmagában általában nem minősül érdemtelenégnek [a továbbtanulási szándékának bejelentésére vonatkozó kötelessége azonban megfelelő alkalomként szolgálhat a kapcsolat (újbóli) felvételére], a szülő közeledésének egyértelmű, indokolatlan visszautasítása azonban igen.

A joggyakorlat-elemző csoport azzal a korrekcióval ért egyet az ismertetett gyakorlattal, hogy a kapcsolat hiánya nem vezethet automatikusan az érdemtelenég megállapításához. Ezt az érdemtelenégi okot érdemben szükséges vizsgálni, indokolt esetben akár a kiskorúságra visszamenőleg.

10. Az állami támogatások figyelembe vétele (Ptk. 4:218. § (2) e) pontja, 4:221. §)

A Ptk. két helyen is utal a gyermektartásdíj meghatározásánál az állami támogatásokra: a kiskorú gyermek tartásánál a gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási és szociális ellátásokat, a továbbtanuló nagykorú gyermek esetén a tanulmányai folytatásához jogszabály által biztosított kedvezményeket, támogatásokat rendeli figyelembe venni.

A bírói gyakorlat már a Csjt. idején is kellő visszafogottságot mutatott a támogatások értékelésében, elvi határozat mondta ki, hogy „a nagykorú gyermek tartásra jogosultságát önmagában az ún. diákhitel igénybevételének lehetősége nem zárja ki; a tartásdíj összegének megállapításánál azonban a gyermek indokolt szükségletei és a kötelezett teherbíró képessége körében a diákhitel igénybe vételének tényét, illetve annak lehetőségét megfelelően értékelni kell (EBH 2004.131.). Az újabb gyakorlat szerint az indokolt szükségletek mértéke körében kell értékelni az ösztöndíj összegét, a felvett diákhitelt, illetve a tanulás mellett végzett munkával járó keresetet (Kúria Pfv.II.21.012/2014.). A gyermeket természetben tartó szülőnek járó támogatásokra alapítva nincs helye a gyermektartásdíj leszállításának amiatt, hogy a szülő olyan gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális juttatásokat kap, amelyekről a Csjt. nem rendelkezett, de a Csjk. már nevesít (Kúria Pfv.II.21.593/2016.). Általánosságban elmondható, hogy a nagykorú gyermeknél a támogatások legfeljebb a tartásdíjat csökkentő tényezőként kerülnek az értékelés körébe, kiskorúnál a rá tekintettel nyújtott juttatások a gondozó szülő esetében a természetbeni ellátáshoz való hozzájárulásnak minősülnek, amellyel kapcsolatban alapvető elv, hogy az – egy részében legalábbis – nem „forintosítható” (Kúria Pfv.II.21.292/2016.), ezért a tartásdíj mértékére lényegesen kiható jelentőségük nincs.

A joggyakorlatot elemző csoport a fentiekkel egyetért.

III.**A GYERMEKTARTÁSDÍJJAL KAPCSOLATOS PEREK GYAKORLATA****A. A gyermektartásdíjra vonatkozó perek vizsgálatával kapcsolatos feladatok meghatározása**

Az anyagi jogi szabályok áttekintése után a gyermektartásdíjra vonatkozó perek, a bizonyítási eljárás vizsgálati módszerének kidolgozása volt a joggyakorlat-elemző csoport kiemelkedő feladata.

1) A csoport tagok együttesen határozták meg azt a szempontrendszert, ami alkalmas az egyes megyékben kialakult bírói gyakorlat áttekintésére, melyből az országos gyakorlatra lehet konkrét és általános következtetéseket levonni.

A vizsgálat ugyanakkor csak érinti a más államban időszakosan vagy tartósan munkát vállalókkal kapcsolatos kérdéseket, mivel ez egy önálló vizsgálat tárgya lehet, illetve a gyermektartásdíj végrehajtásának problematikáját, ami ugyancsak meghaladja a vizsgálat kereteit.

A fentiek figyelemmel, a joggyakorlat-elemző csoport munkájának gerincét a következő szempontrendszerben feltüntetett kérdések megválaszolása alapján rendelkezésre álló anyag képezte:

Szempontrendszer a gyermektartási perek bizonyítással kapcsolatos kérdéseinek vizsgálatához**I. Általános rész**

1) A kereset tárgya:

- a) gyermektartásdíj (kiegészítő tartásdíj) megállapítása
- b) a tartásdíj módosítása
- ba) felemelése
- bb) leszállítása
- c) a tartási kötelezettség megszüntetése

2) Az esetleges viszontkereset tárgya:

- a) a gyermektartásdíj módosítása
- aa) felemelése
- ab) leszállítása
- b) a tartási kötelezettség megszüntetése
- c) a szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása és ezzel összefüggésben a felperes tartásdíj fizetésre kötelezése

3) Az elsőfokú bíróság:

- aa) a keresetnek helyt adott
- ab) a keresetnek részben adott helyt
- ac) a keresetet elutasította
- ba) a viszontkeresetnek helyt adott
- bb) a viszontkeresetnek részben adott helyt
- bc) a viszontkeresetet elutasította

4) Az elsőfokú eljárás időtartama:.....

5) A másodfokú bíróság:

- a) az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta
- b) az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva
 - ba) a tartásdíj mértékét felemelte
 - bb) a tartásdíjat leszállította
 - bc) több gyermek esetén a tartásdíj mértékét differenciálta
 - bd) a fizetési kötelezettség kezdő időpontját módosította
 - be) a tartásdíj hátralék összegét módosította
 - bf) az alperesi viszontkeresetnek helyt adva a szülői felügyelet gyakorlására az alperest jogosította fel és döntött a felperes tartásdíj fizetési kötelezettségéről
- c) az elsőfokú ítéletet megváltoztatva a keresetet elutasította
- d) az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította

6) A másodfokú eljárás időtartama:.....

7) Megjegyzés az általános részhez:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

II. Bizonyítási eljárás a gyermek indokolt szükségletei megállapításához

1) Alkalmazott bizonyítási eszközök:

- a) okirati bizonyítás
- b) tanúmeghallgatás
- c) köztudomású tények figyelembevétele
- d) hasonló ügyekből szerzett hivatalos tudomás

e) egyéb (rövid kifejtés)

.....

2) A gyermektartásdíj megállapítása során figyelembe vett alapszükségletek:

- a) taníttatás
- b) ruházkodás
- c) élelmezés
- d) tisztálkodás
- e) utazási költségek
- f) a lakásrezsi arányos része

3) A gyermek életkorára, egészségi állapotára, kiemelkedő képességére tekintettel meghatározott indokolt (speciális) szükségletek:

- a) mobiltelefon és annak havi költsége
- b) számítógép és annak havi költsége
- c) krónikus betegség esetén rendszeres orvosi és gyógyszerköltség
- d) speciális diéta, étrend
- e) különórák, edzések

4) Volt-e olyan igény luxuskiadás elismerése iránt, melynek a bíróság

a) helyt adott (rövid kifejtés: az adott térségben milyen összegű ráfordítás minősül luxuskiadásnak, figyelemmel a szülők jövedelmi-vagyoni viszonyára is)

.....

b) nem adott helyt (rövid kifejtés: az adott térségben milyen összegű ráfordítás minősül luxuskiadásnak, figyelemmel a szülők jövedelmi-vagyoni viszonyára is)

.....

5) Több, közös háztartásban nevelt gyermek, illetve különböző háztartásban élő testvérek esetén differenciált-e a bíróság egy-egy gyermek indokolt szükséglete között?

- a) igen
 - aa) életkor alapján
 - ab) figyelemmel valamelyik gyermek speciális szükségleteire (pl. egészségügyi kiadás)
 - ac) figyelemmel a két család jövedelmi-vagyoni viszonyaira
 - ad) egyéb módon (rövid kifejtés)

.....

.....
 b) nem

6) A mostohagyermek tartására vonatkozó kötelezettség befolyásolta-e a tartásdíj mértékét?

a) igen

b) kis mértékben

c) nem

7) Milyen tényeket értékelt a bíróság a gyermektartásdíj mértékének megváltoztatása (felemelése, leszállítása) során, ha a kereset a gyermeki szükséglet módosulásán alapult?

a) önmagában a gyermek életkorának emelkedését

b) a gyermek iskoláskorba kerülését/magasabb iskolai fokozatba lépését

c) többletköltséget jelentő betegség vagy más körülmény bekövetkezését

e) egyéb okot (röviden kifejtve)

.....

8) Megjegyzés a gyermek szükségleteire vonatkozó részhez:

.....

III. Bizonyítási eljárás a kötelezett teljesítőképességének megállapítása érdekében

1) Milyen okirati vagy egyéb bizonyítékokat, köztudomású tényeket vett figyelembe a bíróság a kötelezett jövedelmi viszonyainak és vagyoni helyzetének tisztázása során?

a) a munkáltató által készített (egy éves) kereseti kimutatást a bruttó, illetve nettó jövedelemről

b) a NAV által elfogadott jövedelembevallást

c) a kötelezett tulajdonában (résztulajdonában) álló cég éves mérlegét

d) környezettanulmányt

e) tanúvallomásokot

f) a kötelezett munkaképességére, egészségi állapotára vonatkozó szakértői véleményt

g) az adott térség munkaerő-helyzetét

h) egyéb bizonyítékokat (rövid kifejtés)

.....

2) Milyen peradatok, bizonyítékok alapján jutott a bíróság esetlegesen arra a következtetésre, hogy a kötelezett valós jövedelme meghaladja a kimutatott jövedelmét?

- a) a III/1. pont szerinti bizonyítékokból
- b) a kötelezett életvitelére (bevételeire-kiadásaira stb.) utaló adatokból
- c) egyéb (rövid kifejtés)

.....

3) A III/1. pontban foglaltakon túlmenően milyen további bizonyítást folytatott le a bíróság annak érdekében, hogy a kötelezett valós jövedelme feltárható legyen?

- a) a cégnyilvántartás, ingatlannyilvántartás, gépjármű-nyilvántartás, pénzüintézetek megkeresése
- b) könyvszakértő, ingatlanforgalmi szakértő, stb. bevonása
- c) a kötelezett és családja életvitelének feltárása (költséges utazások stb.)

4) A saját vállalkozásban (illetve családi vállalkozásban) foglalkoztatott kötelezett esetén a kimutatott kereset mellett figyelembe vett-e a bíróság a cég által biztosított szolgáltatásokat?

- a) az ingyenes lakáshasználatot
- b) a cég által biztosított mobiltelefont és annak forgalmát
- c) ingyenes gépkocsihasználatot és a szükséges üzemanyagköltség biztosítását
- d) étel- és tisztítószerbiztosítást
- e) egyéb

.....

5) A bizonyítási eljárás eredményeként a jogerős ítélet megállapította, hogy

- a) kötelezett valós jövedelme meghaladja a kimutatott jövedelmet
- b) a kötelezett kimutatott (bevallott) jövedelme valós

6) Milyen bizonyítékok alapján állapította meg a bíróság a tartósan külföldön élő és munkát vállaló kötelezett jövedelmét és annak terheit?

- a) a külföldi munkáltató igazolása
- b) a kötelezettnek a jogosult által nem vitatott bevallása
- c) bizonyított vagyongyarapodás
- d) a külföldön munkát vállaló kötelezett kinti igazolt költségei
- e) egyéb (rövid kifejtés)

.....

7) A bíróság hogyan szerezte be a 6) pont alatti bizonyítékokat, illetve hogyan szerzett azokról tudomást?

a) az 1206/2001/EK rendelet alkalmazásával

b) egyéb módon (rövid kifejtés)

.....

8) Vizsgálta-e a bíróság, hogy a kötelezett a kiskorú gyermekre tekintettel részesült-e külföldön társadalombiztosítási (szociális) juttatásban?

a) igen

b) nem

9) Megjegyzés a kötelezetti teljesítőképesség megállapításához:

.....

IV. A gyermeket gondozó szülő teljesítőképességének vizsgálata

1) Milyen körben folytatott le bizonyítást a bíróság a gyermeket természetben eltartó szülő jövedelmi viszonyainak és vagyoni helyzetének feltárása érdekében?

a) jövedelemigazolást szerzett be

b) környezettanulmányt végeztetett

c) igazolást szerzett be a jogosult rendszeres havi (rezsi stb.) kiadásairól

d) azonos terjedelmű bizonyítást folytatott le, mint a kötelezett tekintetében

2) Értékelte-e a bíróság a természetbeni tartás körében a pénzben ki nem fejezhető (nem „forintosítható”) gondoskodást?

a) igen

b) nem

3) Figyelembe vette-e a bíróság a gondozó szülőnek a gyermek lakhatása biztosításával, a lakás fenntartásával járó kiadásait?

- a) igen
- b) részben
- c) nem

4) Az új Ptk. alapján indult perben értékelés körébe vonta-e a bíróság a tartásdíj mértékének megállapítása során a gondozó szülőnek a gyermekre tekintettel juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális juttatásokat?

- a) igen
- b) részben
- c) nem

5) Megjegyzés a gyermeket gondozó szülő teljesítőképességéhez:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

V. Egyéb (eljárési) kérdéseknek

1) Jogi képviselővel járt-e el a felperes?

- a) nem
- b) igen, az elsőfokú eljárásban
- c) igen, a másodfokú eljárásban
- d) igen, mindkét fokon

2) Folytatott-e le hivatalból bizonyítást a bíróság a gyermek indokolt szükségletei, illetve a felek jövedelmi- és vagyoni viszonyainak feltárására?

- a) igen
- b) nem
- c) nem volt rá adat

3) Eltért-e a bizonyítás iránya, illetve a bizonyítékok értékelése, amikor a felek szerződésén (egyezségén) alapuló gyermektartásdíj módosítása (leszállítása/felemelése) volt a per tárgya?

- a) igen (rövid kifejtés)

.....

.....

.....

b) nem (rövid kifejtés)

.....

.....

.....

4) Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta

a) ezt az első fokon lefolytatott bizonyítás eredményének eltérő mérlegelésére (felülmérlegelésére) alapította

aa) igen

ab) nem

b) elsősorban a másodfokon elrendelt részbizonyítás adataira alapította

ba) igen

bb) nem

5) Hozott-e az első- vagy a másodfokú bíróság ideiglenes intézkedést a per során a tartásdíj fizetéséről?

a) igen

b) nem

6) Tartalmaz-e a jogerős ítélet rendelkezést a tartásdíj valorizációja érdekében?

a) igen

b) nem

VI. Rövid szöveges megállapítások, észrevételek, ha az adott ügy jellege ezt indokolja:

.....

.....

.....

A szempontrendszer kidolgozásával egyidejűleg a joggyakorlat-elemző csoport vezetője azzal kereste meg valamennyi törvényszék elnökét, hogy küldjenek 15-15, 2015. június 1. és 2016. december 31. között hozott gyermektartásdíjra vonatkozó első- és másodfokú ítéletet, ahol a kereset (viszontkereset) elbírálására önálló perben került sor, nem a házassági bontóper, illetve a szülői felügyeletre vonatkozó per keretében, az új Ptk. rendelkezései szerint. Ebben az esetben ugyanis nem szükséges „leválasztani” a gyermektartással kapcsolatos bizonyítási eljárást az egyéb, gyakran domináló kereseti kérelmekre vonatkozó eljárástól.

A beérkezett több mint 600 ítéletet (elvből 315 ügyben született első- és másodfokú ítélet érkezett volna, a gyakorlatban azonban ez a szám alacsonyabb volt, ugyanis egyes megyékben a vizsgált időszakban még ennyi, az új Ptk. szerint elbírálásra kerülő ügy nem merült fel).

Az ítéleteket a joggyakorlat-elemző csoport bíró tagjai dolgozták fel, személyenként 4-4 megye anyaga alapján töltötték ki a szempontrendszernek megfelelő kérdőíveket. A feldolgozott kérdőívek egyes pontjaira adott válaszok összegzését dr. Kövesné dr. Kósa Zsuzsanna, dr. Baloginé dr. Faiszt Judit, dr. Szemán Felicitász, dr. Madlena Erzsébet és dr. Ocskó Katalin végezte el.

2) A fentiekkel egyidejűleg dr. Várai-Jeges Adrienn, OBH-ba beosztott bíró a csoport rendelkezésére bocsátott számos, az OBH-ban nyilvántartott statisztikai adatot, melyek az utóbbi évekre vonatkozóan tartalmazzák a tartásdíjjal kapcsolatos perek érkezésének és befejezésének adatait, a másodfokon megváltoztatott ítéletek arányát, a pertartamot, stb.

3) A joggyakorlat-elemző csoport ügyvéd tagja, dr. Subasicz Éva a saját, illetve más ügyvédek tapasztalatai alapján összefoglaló tanulmányt készített a gyermektartásdíjra vonatkozó perek gyakorlatáról, a bizonyítási eljárás nehézségeiről, ügyvédi szemszögből.

4) Dr. Szeibert Orsolya habil. egyetemi docens, tanulmányt készített a német, illetve skót gyermektartásdíj–megállapítás gyakorlatáról, melyek a kötelezett jövedelmének igénybevitelével, illetve a kiskorú gyermek életkorának figyelembevételével kapcsolatban egyszerűsített bizonyítási eljárást alkalmaznak.

5) Dr. Kriston Edit főtanácsadó kivonatot készített az új Pp. bizonyítási eljárásra vonatkozó rendelkezéseiről, figyelemmel a gyermektartási perekre, valamint kimutatást az új Pp. hatályba lépésével összefüggésben a tartási perekre vonatkozó, továbbra is irányadó eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatásokról.

B. Az Országos Bírósági Hivatal által nyilvántartott gyermektartásdíjjal kapcsolatos perekre vonatkozó adatok

	Évek											
	2012		2013		2014		2015		2016		Összesen	
	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%	db	%
Gyermektartással kapcsolatos perek összesen	14 205		13 157		11 685		10 253		9 750		59 050	
Ezek megoszlása (összes családjogi per %-ában)		26,60%		24,53%		22,55%		20,40%		19,44%		22,77%
Ezek megoszlása (polgári peres ügyek %-ában)		9,87%		8,88%		7,93%		7,34%		6,58%		8,12%
Családjogi perek összesen	53 410		53 634		51 807		50 271		50 155		259 277	
Polgári peres ügyek összesen	143 904		148 181		147 428		139 705		148 279		727 497	

Megjegyzés: A statisztikai adatokból is kitűnően 2015. január 1. napjától megváltoztak a polgári, gazdasági ügyek esetében használt ügyminőségek, ez azt jelenti, hogy 2015. évig a gyermek tartása iránti perek magukban foglalták a gyermektartás meghatározása, a gyermektartás megváltoztatása és a gyermektartásdíj külföldön való behajtása iránti pertípusokat is. 2015. évtől gyermek tartása iránti perek elnevezéssel már nem kerülnek lajstromozásra perek (kivéve Kúria). 2015-től az alábbi pertípusokat lajstromozzák: gyermektartás meghatározása, a gyermektartás megváltoztatása és a gyermektartásdíj külföldön való behajtása.

2016.12.31
db %

Gyermektartással kapcsolatos perek összesen	2 865	
Összes családjogi per %-ában		14,78%
Családjogi perek összesen	16 519	

Befejezettgyermektartással kapcsolatos perek száma

Ügyminőségek	Évek					
	2012	2013	2014	2015	2016	Összesen
Gyermek tartása irántiper	14982	14289	12678	3585	160	45694
Gyermektartás meghatározása				2469	3049	5518
Gyermektartás megváltoztatása				5275	7110	12385
Gyermektartásdíj külföldön való behajtása				62	89	151
Összesen	14982	14289	12678	11391	10408	63748

Átlagos befejezési pertartam (napokban) a gyermektartással kapcsolatos ügyekben

Ügyminőségek	Évek					
	2012	2013	2014	2015	2016	
Gyermek tartása irántiper	111,4	118,2	122,5			
Gyermektartás meghatározása				89,1	108,8	
Gyermektartás megváltoztatása				88,9	113,4	
Gyermektartásdíj külföldön való behajtása				52,5	77,8	

Az OBH-nál kezelt statisztikai (nyilvántartási) adatokból az a következtetés vonható le, hogy míg a Kúriánál a tartási perek száma több éven keresztül emelkedő tendenciát mutatott, jelenleg pedig stabilan magas a gyermektartásdíjra vonatkozó felülvizsgálati kérelmek száma, addig országos szinten ez a tendencia, tehát az érkezések volumene csökkenő jellegű. A polgári peres ügyeknek mintegy 8%-át képezik a gyermektartással kapcsolatos perek, a családjogi pereknek pedig 20%-a a gyermektartásra vonatkozó per. Ez a kimutatás azonban némileg megtévesztő, tekintettel arra, hogy nem mutatja ki azokat a tartásdíjra vonatkozó kereseti kérelmeket, melyeket nem önálló perben érvényesítenek, hanem pl.: házasság felbontása vagy szülői felügyelet gyakorlására vonatkozó perrel együttesen. Ezeknek a volumene pedig igen magas, tekintettel arra, hogy szinte minden olyan bontóperben, amelyben kiskorú gyermeke van a peres feleknek, egyezség vagy ítélet születik a gyermek tartására vonatkozóan is és etekintetben a bíróság gyakran hasonlóan terjedelmes bizonyítást folytat le, mint az önállóan indított, elbírált gyermektartási perben.

A gyermektartási perek időtartama stagnáló jellegű. Természetesen minden olyan ügyben, ahol a kiskorú gyermek érdekének mielőbbi érvényesülése az alapvető cél, ez az idő intervallum sem kevés, ugyanakkor az ideiglenes intézkedés meghozatalának lehetősége indokolt esetben biztosítja a gyermek megfelelő ellátását a per tartama alatt is, illetve az új Pp. által megcélzott koncentrált pervezetés is kedvező változást eredményezhet.

C. A gyermektartásra vonatkozó perek a feldolgozott kérdőívekből kitűnő országos bírói gyakorlat tükrében

1) Statisztikai adatok a kérdőív I/1-5 és V/1-6 pontjai alapján

Feldolgozott esetek száma:

Debreceni Törvényszék	16
Szegedi Törvényszék	15
Kaposvári Törvényszék	12
Egri Törvényszék	13
Zalaegerszegi Törvényszék	10
Tatabányai Törvényszék	15
Nyíregyházi Törvényszék	9
Gyulai Törvényszék	14
Miskolci Törvényszék	15
Szombathelyi Törvényszék	15
Gyóri Törvényszék	14
Szolnoki Törvényszék	9
Kecskeméti Törvényszék	15

Pécsi Törvényszék	14
Szekszárdi Törvényszék	15
Veszprémi Törvényszék	15
Székesfehérvári Törvényszék	15
Balassagyarmati Törvényszék	8
Budapest Környéki Törvényszék	30
Fővárosi Törvényszék	18
Összesen:	287

Megjegyzés: A fenti táblázat az elsőfokú ítéleteket külön nem tünteti fel.

A kereset tárgya:

gyermektartásdíj (kiegészítő tartásdíj) megállapítása	83
tartásdíj felemelése	94
tartásdíj leszállítása	82
tartási kötelezettség megszüntetése	28

Megjegyzés: Az arányok alapvetően megegyeznek az OBH által vezetett kimutatásban foglaltakkal.

Az esetleges viszontkereset tárgya:

nincs	244
gyermektartásdíj felemelése	16
gyermektartásdíj leszállítása	12
tartási kötelezettség megszüntetése	5
szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása és ezzel összefüggésben a felperes tartásdíj fizetésre kötelezése	10

Az elsőfokú bíróság:

a keresetnek helyt adott	75
a keresetnek részben helyt adott	152
a keresetet elutasította	60
a viszontkeresetnek helyt adott	7
a viszontkeresetnek részben adott helyt	5
a viszontkeresetet elutasította	26

Megjegyzés: 1) A keresetnek részben helytadó határozatok magas száma az elsőfokú bíróságon intenzív bizonyítási tevékenységre utal.

2) A keresetet elutasító ítéletek szinte kizárólagosan a gyermektartásdíj felemelésére, leszállítására, a tartási kötelesség megszüntetésére irányuló kereseti (vizontkereseti) kérelmekre vonatkoznak.

A másodfokú bíróság:

az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta	164
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva a tartásdíj mértékét felemelte	29
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva a tartásdíj mértékét leszállította	28
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva több gyermek esetén a tartásdíj mértékét differenciálta	0
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva a fizetési kötelezettség kezdő időpontját módosította	14
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva a tartásdíj hátralék összegét módosította	8
az elsőfokú ítéletet részben megváltoztatva az alperesi viszontkeresetnek helyt adva a szülői felügyelet gyakorlására az alperest jogosította fel és döntött a felperes tartásdíj fizetési kötelezettségéről	2
az elsőfokú ítéletet megváltoztatva a keresetet elutasította	11

az elsőfokú ítéletet hatályon kívül helyezte és az elsőfokú bíróságot új eljárás lefolytatására utasította	14
---	----

Megjegyzés: Figyelmet érdemel az elsőfokú ítéletet helybenhagyó (csak részben megváltoztató) másodfokú ítéletek magas száma.

Jogi képviselővel járt-e el a felperes?

Nem	105
Igen, az elsőfokú eljárásban	4
Igen, a másodfokú eljárásban	8
Igen, mindkét fokon	170

Megjegyzés: Az elmúlt évtizedekhez képest jelentősen emelkedett azoknak az ügyeknek az aránya, ahol a fél jogi képviselővel járt el. Ez összefüggésben áll a gyermektartási perekben folytatott bizonyítási eljárás elnehezülésével.

Folytatott-e le hivatalból bizonyítást a bíróság a gyermek indokolt szükségletei, illetve a felek jövedelmi- és vagyoni viszonyainak feltárására?

Igen	28
Nem	45
Nem volt rá adat	214

Megjegyzés: Az ügyvéd által készített tanulmány is kifogásolja a hivatalbóli bizonyítás alacsony voltát. Ugyanakkor az ítéletekben általában csak a másodfokú eljárásban lefolytatott hivatalbóli bizonyításra vonatkozóan áll rendelkezésre adat, az elsőfokú eljárás tekintetében csak a peres iratokból lehetett volna ezt megállapítani.

Eltért-e a bizonyítás iránya, illetve a bizonyítékok értékelése, amikor a felek szerződésén (egyezségén) alapuló gyermektartásdíj módosítása volt a per tárgya?

Igen	63
Nem	33
Nem merült fel a perben	191

Megjegyzés: Az adatok arra mutatnak, hogy a két esetben a bizonyítás – helyesen – egyre inkább differenciálódik.

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta

ezt az első fokon lefolytatott bizonyítás eredményének eltérő mérlegelésére (felülmérlegelésre) alapította	Igen	69
	Nem	4
elsősorban a másodfokon elrendelt részbizonyítás adataira alapította	Igen	26
	Nem	9

Hozott-e az első- vagy másodfokú bíróság ideiglenes intézkedést a per során a tartásdíj fizetéséről?

Igen	6
Nem	281

Megjegyzés: Meglepően alacsony a vizsgált ügyekben az ideiglenes intézkedések száma. Ez a tényleges gyakorlatot nem pontosan tükrözi. Az is lehetséges, hogy az erre vonatkozó adatok az első- és a másodfokú ítéletről nem tűnnek ki.

Tartalmaz-e a jogerős ítélet rendelkezést a tartásdíj valorizációja érdekében?

Igen	9
Nem	278

Megjegyzés: A jogintézmény új, még nem ment át igazán a gyakorlatba. Ennek esetlegesen oka lehet a pontatlan normaszöveg, illetve az is, hogy a felek rendszerint maguk állapotnak meg erről, esetenként a törvényben foglaltaktól eltérően.

– . –

A fentiekből kitűnően már az összesített adatokból is számos következtetés levonható. A statisztikai adatokat megyénkénti bontásban az összefoglaló vélemény 2. számú melléklete tartalmazza.

2) A kiskorú gyermek szükségletével kapcsolatos bizonyítási eljárás a kérdőív II/1-8 pontjai alapján

A Ptk. a kiskorú gyermek szükségleteit a Csjt.-től eltérően fogalmazza meg: míg a Csjt. a gyermek tényleges szükségleteit hangsúlyozta, a Ptk. a jelzöt módosítva az indokolt szükségletek kifejezést alkalmazza. A változás a gyakorlatban kialakult tartalmi hangsúlyeltolódást rögzíti: a gyermek tényleges szükséglete nem csak az alapszükségleteket (lakhatás, ételmezés, ruházkodás), illetve a kiegészítő szükségleteket (a tanulásával,

sportolásával, külön képzésével kapcsolatos költségeket) jelenti, hanem minden olyan tevékenységet – és ehhez szükséges technikai apparátust (számítógép, internet, telefon) – amely a gyermek harmonikus, kiegyensúlyozott fejlődését elősegíti. Az indokolt szükséglet és a tényleges szükséglet – bár a konkrét esetek döntő részében egybeeshet – nem feltétlenül azonos tartalmú.

a) Alapszükségletek

A jogszabály általánosságban definiálja az indokolt szükségleteket: a Ptk. 4:217. §-ának (3) bekezdése szerint a megélhetéshez, az egészségügyi ellátáshoz, a neveléshez és a tanításhoz szükséges rendszeres kiadásokat jelenti. A bíróság – vita esetén – az indokolt szükségleteket az adott egyedi ügy sajátosságainak figyelembe vételével határozza meg és a konkrét összeget ehhez mérten diszkrecionális jogkörében eljárva, a kötelezett teljesítőképessége értékelésével állapítja meg. Ennek során mérlegelheti a család korábbi életvitelét is.

A gyermek indokolt szükségleteinek megállapítása körében a bírói gyakorlat már a Csjt. szabályai alapján is differenciált, az alapszükségletek (lakhatás, étkezés, ruházkodás, közlekedés stb.) biztosítása mellett indokolt esetben ebbe a körbe tartozónak tekintette az iskolai foglalkozáson kívüli különórákkal (korrepetálás, nyelvtanulás, sportolás, zeneiskola, művészeti, kézműves szakkörök), illetve a gyermek egészségi állapotával összefüggő (gyógytorna, speciális étkezés, gyógyszerek) kiadásokat is.

Ez a differenciálás az új szabályozás életbelépésével lényegében nem változott: azonban a Csjk. definíciója segítheti a gyakorlatot oly módon, hogy a korábban egyedi megítélés alá eső költségek (pl. gyógyszerköltség, vitaminok) a törvény alapján minősíthetők indokoltnak.

A bizonyítási eljárások általános jellemzője volt, hogy a gondozó szülő a gyermekre fordított kiadásait – hol nagy vonalakban, hol forintra pontosan – felsorolta.

Ezért az ún. alapszükségletek körében a bíróságok érdemi bizonyítást többnyire nem folytatnak le, tanú meghallgatásra pedig egyetlen az esetben sem került sor. A vonatkozó bizonyítás hiányát döntően az is indokolja, hogy a kötelezett szülő ezeket a kiadásokat általában nem vitatja. A vizsgált esetekben csak néhány alkalommal sérelmezte az egyes kiadásokat: az egyik ügyben a kötelezett álláspontja szerint a ruházkodás költségeiből márkás ruhaneműkre lehet következtetni (nem voltak azok), más ügyben a kamaszfiú edzéséhez vásárolt étrendkiegészítőre (speciális fehérjepor) fordított összeget sérelmezte (alappal). Egy esetben kifejezetten felmerült a kamasz korú gyermek élelmezésével kapcsolatos többletkiadás mértékének indokoltsága. Egy további esetben előfordult, hogy a gyermek Facebookján feltett képekre hivatkozott a tartásra kötelezett szülő, mint azt alátámasztandó, miszerint a gyermek indokolt szükségleteit az általa jelenleg is fizetett tartásdíj megfelelően biztosítja.

Feltűnő, hogy mennyire egyértelmű a bírói gyakorlat az informatikai eszközök megítélésében. A vizsgált ügyekben a mobiltelefont (annak költségét) minden esetben alapszükségletként értékelte, igaz, hogy az esetek túlnyomó részében azt maga a különélő szülő vásárolta (a kapcsolattartás érdekében) és a feltöltős kártyát is – általában – ő fizette. A vizsgált ügyekben a számítógép szükségességét a kötelezett szülő nem vitatta, a gondozó szülő pedig az iskolás gyermek szükségletének alapvető kellékeként kezelte. Ezzel összefüggésben egy esetben sem volt a vita tárgya az internet hozzáférés havi költsége.

Általánosan megállapítható tehát, hogy a technikai eszközök alapszükségletté váltak (más kérdés, hogy számos esetben a szülők jövedelme nem teszi lehetővé ennek biztosítását), a vizsgált esetekben a mobiltelefon díja, a számítógép vásárlása, az internet hozzáférés biztosítása egyértelműen a gyermek indokolt és szükséges kiadásai körében került értékelésre. Egy konkrét esetben a bíróság a telefon, számítógép, zsebpénz és utazási költségek tekintetében kifejezetten kimondta hogy, azok nem tekinthetőek luxus kiadásnak.

Ugyancsak alapszükségletként kezeli a gyakorlat az iskolán kívüli oktatási, tudományos, művészeti vagy sporttevékenységet. A vizsgált ügyek között 48 esetben került feltüntetésre a gyermek korrepetálásának díja, a nyelvorák, a zenetanulás, a sportolás. Ezeket a bíróság az összes esetben akceptálta. Egy ügyben a tartásdíj mértékének megállapításánál a versenysportoló gyermek sportversenyre járásának többletköltségét is figyelembe vette.

A gyermek egészségügyi kiadásának szükségessége 41 vizsgált esetben merült fel: speciális diéta (18 ügyben); egyéb egészségügyi kiadás: különböző gyógyszerek, vitaminok, allergia esetén speciális élelmiszerek. Az ilyen költségeket a bíróság alapszükségletként értékeli. Ebbe a körbe vonja be a szemüveg, illetve fogszabályozás költségét is. (8 esetben fordult elő, minden esetben indokolt szükségletnek tekintette.). Ezzel szemben egy esetben a szemészeti vizsgálat költségét nem számolta el.

A vizsgált ügyekben általánosan megállapítható, hogy a gyermek egészségügyi problémáival kapcsolatos többletkiadást – a diéta, gyógyszer, gyógytorna, speciális cipő stb. – a bíróság elfogadja és indokolt szükségletként értékeli. Minden olyan esetben, ahol felmerült a gyermek allergiája miatti diéta, étrend vagy gyógyszer igénye, azt a bíróság elszámolta. Különösen egyértelmű ez a valamilyen okból súlyosan beteg gyermek esetén: az értelmi fogyatékos gyermek lovaglása; a rákbeteg gyermek magán pszichiáterének költsége; vagy a pánikbeteg gyermek külön pszichológusi költségeinek a megfizetése. Ugyancsak indokolt szükségletnek minősítették a cukorbeteg gyermek betegségével kapcsolatban felmerülő speciális diéta miatti többletkiadást vagy a gyermek gluténmentes étkezésének többletköltségét.

Indokolt szükségletnek tekinthető a gyermek fejlesztése miatti különórája, pl. a diszlexia miatti a készségfejlesztés. Ezzel szemben az eljáró bíróságok nem tekintették a középiskolás gyermek dohányzásának költségét indokolt kiadásnak, holott a gondozó szülő arra hivatkozott, hogy a gyermek skizofréniája miatt a dohányzás az egyetlen, ami megnyugtatja. A hivatkozás ellenére a kiadást a gyermek szükségletei köréből mellőzték.

A kiegészítő vagy speciális szükségletek skálája egyéb téren is igen széles és változatos. A bíróság egy konkrét ügy körülményeinek mérlegelésével arra a következtetésre jutott, hogy a nagykorú, de még középiskolai tanulmányait Németországban folytató gyermek részére a speciális betegbiztosítás havi összege az indokolt szükségletek közé tartozik.

A bíróságok a vizsgált ügyekben a magániskolába járó gyermek tandíját minden esetben az indokolt szükségletek körébe vonták, így pl. a fogyatékos gyermek alapítványi iskolájának havi tandíját. Ugyancsak ilyennek minősült az autista gyermek speciális iskolájának többletköltsége.

Noha a vizsgált ítéletek között ilyen kérdés nem merült fel, azonban magániskola és középiskola között jelentős különbség lehet, figyelemmel arra, hogy egyesek vonatkozásában

(amerikai, francia iskola stb.) a havi tandíj az 500.000 forintot is eléri. Ebben az esetben az egységesnek mondható bírói gyakorlat szerint amennyiben a szülők közösen döntöttek az egyébként luxuskiadásnak minősülő tandíj fizetésével járó iskola igénybevételéről, de utóbb a tartásdíj fizetésére köteles szülő meggondolja magát, teljesítőképessége esetén a bíróság kötelezi a jelentős mértékű tartásdíj további fizetésére (BH2016. 64). Ilyen megállapodás hiányában azonban a különélő szülő – vállalása hiányában – még akkor sem kötelezhető a kiugró összegű tandíjat is magában foglaló tartásdíj fizetésre, ha a jövedelme azt egyébként lehetővé tenné.

Köztudomású tényként kezelik a bíróságok (a vizsgált ügyek között két esetben fordult elő), hogy az érettségivel többletkiadás jár. Ezen ügyekben a kiadások mértékére bizonyítást nem folytattak le a szalagavató, a tanárok ajándéka, a szükséges ruhák költségeinek tételes elszámolását – holott az egyik ügyben azt a másik fél kifogásolta – nem követelték meg. Ha az adott környezetben nem kirívó, ez indokolt többletkiadásnak minősül.

b) Luxuskiadások

Kifejezetten differenciált vizsgált az ún. luxuskiadások megítélése. A gyermek szükségletei körében a gondozó szülő általában nem sorolja fel a minden évben előforduló iskolai kirándulás költségét. Egy esetben azonban a szülő kérte ezen költség felének a megtérítését. A bíróság a kiadást luxus jellegűnek minősítette: a gyermek az iskolával egy 196.000 forint költségű London-Párizs utazást tett meg. Az eljáró bíróságok egybehangzóan úgy ítélték meg, hogy ez az utazás az iskolai kirándulás általános keretét meghaladónak tekintendő és elutasították a költség felének megtérítésére való igényt.

Míg fejlesztés esetében a lovaglást a gyermek egészségi állapotára figyelemmel a bíróságok nem tekintették luxusként, addig az egészségügyi indokok nélküli – havi 10.000 forint összegű kiadással járó – lovaglás indokolatlan luxuskiadásnak minősült. Egy esetben a szülő a gyermek indokolt szükségletei között tüntette fel a vadászattal kapcsolatos költségeket, ezt azonban a mindkét fokon eljáró bíróság indokolatlan és luxus kiadásnak minősítette.

A vizsgált esetekből megállapítható, hogy a kulturális kiadásoknak a tartásdíj összegébe való beszámítását mindig a konkrét körülmények határozzák meg. Általánosan jellemző azonban, hogy ilyen kiadási tételt a gondozó szülő rendszerint külön nem tünteti fel. Egy esetben sem merült fel pl. a színházlátogatás, múzeumi belépőjegy, illetve könyvek költsége: ez valószínűleg olyan eseti kiadásnak tekinthető, amely rendszeres havi költségek között nem kerül nevesítésre, viszonylag alacsony összege miatt ugyanakkor a rendkívüli kiadások között sem indokolt az elszámolása.

c) Összegzés

Ismételten hangsúlyozni szükséges, hogy a vizsgált esetek jelentős részében (kb. a felében) a gyermek indokolt szükségletének vizsgálata fel sem merült: a jogvita a kötelezett szülő teljesítőképességére éleződött ki. A gondozó szülő által felsorolt alapszükségleteket a kötelezett szülő nem sérelmezte vagy az eljárás alatt (az elsőfokú ítéletekből megállapíthatóan) a szülők a gyermek szükségletei körében konszenzusra jutottak és a per a továbbiakban az alperes teljesítőképességének a vizsgálatára korlátozódott. Az ítéletek ilyen esetben semmilyen adatot nem tartalmaztak a gyermek szükségletéről, legfeljebb úgy kerültek említésre, hogy az életkorának megfelelő vagy általános szükségletű, egészséges gyermekről van szó.

Ahol viszont a gyermek szükségletére is bizonyítás folyt, az eljáró bíróságok minden esetben következetesen a gyermek érdekeire figyelemmel foglaltak állást: az egészségügyi problémákkal kapcsolatos szükségleteket egyértelműen az indokolt szükségletei közé sorolták, ahogy a többletköltséggel járó különórát, fejlesztést, gyógyszerkiadást, speciális diéta miatti többletköltséget is. Különösen egyértelmű a tartós betegségben szenvedő gyermek szükségleteinek értékelése: a mentális betegségben szenvedő gyermek alapítványi iskolájának költségét minden esetben elfogadták, még akkor is, ha a gondozó szülő egyoldalú döntésével íratta oda be. A vizsgált ügyek között nem volt olyan konkrét eset, amelyben a magániskolai tandíj azért került volna vitatásra, mert a szülők nem egyezően döntöttek a gyermek beíratásáról.

A bizonyítás körében általában jellemző, hogy a bíróság a tartásdíj mértékének megváltoztatása iránti perben köztudomásúnak tekinti a gyermek életkorának változásával járó költségek növekedését. Az egyik esetben a tartásdíj megállapítását három évvel, tehát viszonylag rövid időn belül követő perben a bíróság a költségek növekedését köztudomású tényként nem fogadta el. Ugyanakkor két másik olyan ügyben, ahol ez felmerült, az öt év időtartamot már körülményváltozásként értékelték. Ugyancsak bizonyítás nélkül fogadták el a bíróságok a költségek növekedésénél, ha a gyermek általános iskolából középiskolás lett.

A kiskorú gyermek tartására vonatkozó perek bizonyítási szabályainak gyakorlata több szempontú megközelítést tesz szükségessé. Ezt valósítja meg bírósági ítéletek bírák általi feldolgozása mellett az a tanulmány, amelyet a joggyakorlat-elemző csoport ügyvéd tagja készített, több kollégájának véleményét is kikérve.

3) A kötelezett teljesítőképességére vonatkozó elemzés a kérdőív III/1-8 pontjai alapján

III/1. A megadott szempontrendszer vonatkozásában az ítéletek áttanulmányozása után egyértelműen az állapítható meg, hogy a *leggyakrabban* (156 ügyben) beszerzett és az ítélezés alapjául szolgáló bizonyíték a munkáltató által készített, egy évre visszamenőleges kereseti kimutatás volt a bruttó, illetve nettó jövedelemről. Valóságtartalmának megkérdőjelezése azokban az ügyekben fordult elő, ahol a kötelezett saját cégében, saját magáról, saját magának állított, illetve állíttatott ki okiratot.

A NAV által elfogadott jövedelembevallást ehhez képest csekély számú perben (41) szereztek be az eljárás során a bíróságok, akár indítványra, akár hivatalból.

A kötelezett tulajdonában (résztulajdonában) álló cég éves mérlege alig szerepelt a bizonyítékok sorában, csupán 12 perben állt rendelkezésre, legnagyobb számban a dunántúli régióban. Az azokból nyerhető esetleges adatok értékelésére alig merült fel adat a vizsgált ügyekben, a bíróságok azt a tényt értékelték a jövedelmi, vagyoni viszonyok között, hogy a kötelezett cégtulajdonnal rendelkezik. A felek személyes nyilatkozatából, illetve tanúvallomásokból került esetenként rögzítésre a cég működésének minősítése annyiban, hogy prosperáló vagy veszteséges-e a cég. A mérlegadatok értékelése időigényes, szakértő kirendelésével járó bizonyítás eredményeként adhat egzakt adatokat; a bíróságok ezt igen ritkán választják, a vizsgált ügyekben erre vonatkozó utalás nem is merült fel.

A környezettanulmány a *második leggyakrabban* beszerzett bizonyíték (109 ügy), több perben a felek személyes előadásán túl ez volt az egyetlen rendelkezésre álló okirat a kötelezett életkörülményeiről.

64 ügyben álltak rendelkezésre tanú-vallomások, ez tehát a *harmadik legsűrűbben* beszerzett bizonyíték a tartási perekben. A tanúk többsége a kötelezett vonatkozásában a vele egy háztartásban élők közül került ki (új házastárs, élettárs, szülő).

Jellemzően a bizonyítás menetében az esetleges ellentmondásos nyilatkozatok tisztázásához, a kötelezetti hivatkozások, körülmények pontosításához használták fel a bíróságok, abban az esetben, ha a kötelezett hivatkozása szerint a valós jövedelme olyan kevés vagy egyáltalán nincs, amelynek alapján tartásdíj fizetési kötelezettsége alaptalan.

A hozzátartozói tanúvallomásokat a bíróságok az egyéb peradatokkal való összevetésben értékeli, és erre utalást is tesznek az ítéletek indokolásában – jellemzően azokban az esetekben, amelyekben a valós jövedelem meghaladja a kimutatott jövedelmet, amikor a kötelezett által tételesen felsorolt havi kiadások összege meghaladja a közölt vagy igazolt bevétel számadatait. Munkáltatói, illetve munkavállalói tanúvallomás kis számban fordult elő; feltehetően azért, mivel az érdekeltségi és alá-, fölrendeltségi viszonyok miatt értékelhető tanúvallomás e körben ritkán várható.

Megfigyelhető volt, hogy feltételezett kötelezetti magasabb jövedelmet, kedvezőbb vagyoni helyzetet igazoló tanúvallomás nem volt tetten érhető a vizsgált ítéletekben; a kötelezett valós jövedelmi, vagyoni adatai felderítéséhez a jogosultnak egyéb bizonyítási indítványokkal kellett élnie.

A kötelezett munkaképességére, egészségi állapotára vonatkozó szakértői vélemény mindössze 3 eljárásban állt rendelkezésre, ezek általában tartásdíj leszállítása iránt folyt perek voltak, amikor a kötelezett a leromlott egészségi állapotára, illetve hatóság által megállapított munkaképesség csökkenésére hivatkozott. A bíróságok e bizonyítási eszköz mellett egyéb, jellemzően közvetett bizonyítékok felhasználásával tárták fel azt, hogy a kötelezett a rögzített egészségügyi problémák mellett képes-e a szokásos vagy azon kívüli, egyéb kereső tevékenység végzésére.

Az adott térség munkaerő-helyzetét 12 ügyben vizsgálta a bíróság, ugyan ennek konkrét rögzítése nélkül, de általában a döntés meghozatala során – különösen az északi régióban – figyelemmel volt erre.

Az egyéb bizonyítékok, peradatok sora igen sokrétű és kiterjedt volt:

A legnagyobb arányú a fél személyes előadása volt, ezen belül nyilatkozatuk saját jövedelmi, vagyoni helyzetükről, melyet az eljáró bíró – leginkább vidéken – elfogadott, tekintettel arra, hogy azt az ellenérdekű fél nem vitatta, vagy vitatta ugyan, de annak ellenkezőjét bizonyítani nem volt képes. Az, hogy a tartásdíj tárgyában folyó perekben csak a felperes és az alperes személyes nyilatkozata áll rendelkezésre a perben és ezek alapján születik ítélet, egyedül a Fővárosi Törvényszék területén hozott döntéseknél nem tapasztalható.

Figyelemre méltó, hogy a jogosulti, magasabb kötelezetti jövedelemre, kedvezőbb vagyoni helyzetre utaló adatközlések mellett kevés egzakt, a jogosult részéről felajánlott bizonyíték állt rendelkezésre, nyilvánvalóan a bizonyítási nehézségek miatt. Ellenben – jellemzően a jogosult bizonyítási indítványára, ritkábban hivatalból – az internetes és elektronikai lehetőségek bővülésével a felhasznált bizonyítási eszközök téra jelentősen megnőtt: *fotók külföldi nyaralásról*, a kötelezett ingatlanáról, *Google Street View fotók*, *koncerthirdetések DJ-*

munkáról, *booking.com szállásajánlatok, repülőjegy ajánlatok* összevetése, *internetes hirdetések, stb.*

Figyelemre méltó az az ügy, ahol az internetes munkavégzés igazolásához a bírósági tárgyaláson a kötelezett megtagadta a közreműködést, belépést az internetes oldalára.

Az ismert ítéletekből rögzíthető még, hogy bírói jogalkalmazás hiteltelennek minősíti és a kimutatott jövedelmet meghaladó gyanús jövedelemre következtet abban az esetben, ha a kötelezett *ellentmondó nyilatkozatokat* tesz alkalmi munkából származó jövedelméről és a kiadásokról, illetve a nyugdíjas szülők anyagi segítésére hivatkozik.

Több esetben jellemző hivatkozás, hogy nyugdíjas szülő tartja el a kötelezettet, ezért nincs teljesítőképessége; ezen esetekben az ítéletek indokolásában az egyéb bizonyítékokkal való összevetés alapján dönt a bíróság, de előfordul az is, hogy kimondja, kizárt, nem reális a kötelezetti nyilatkozat.

Az egyéb bizonyítékok sorában nagyobb számban fordult elő a Munkaügyi Központok bírósági megkeresésre adott okiratai a kötelezettek szakképzettsége szerinti álláshelyek számáról, betölthetőségi lehetőségükről, valamint az elérhető jövedelmek nagyságáról.

Ehhez kapcsolódóan megfigyelhető a bizonyítási módok alkalmazásának változása: ha a *munkánélküli kötelezett nem fogadja el a felajánlott, minimálbéres állást*, ebből is következtetés vonható le arra, hogy a tényleges jövedelmi, vagyoni helyzete meghaladja a kimutatott, igazolt adatokat.

A bizonyítási eszközök körében megfigyelhető az *összehasonlító adatok* felhasználása: munkaügyi központoktól, illetve más országos hatáskörű szervtől, közigazgatási hatóságtól az adott megyére vagy országos statisztikai adatokra vonatkozó adatkérés, adatbeszerzés.

A bevételek-kiadások számszerű összevetése változatlanul gyakran alkalmazott bizonyítási eszköz, ha a kiadások meghaladják az igazolt bevételeket – gyakran hitelek törlesztése miatt –, alappal következtettek arra a bíróságok, hogy a kötelezetti valós jövedelem a kimutatott jövedelmet meghaladja.

Rabkeresményre vonatkozó BV Intézeti igazolások a fogvatartott kötelezettek esetén kerültek mérlegelésre, figyelembevételre.

A nem munkabérben részesülő felek esetén az állami juttatásukról (szociális segély, álláskereső járadék, aktív korúak ellátása, igazolás a Gyes-ről, nyugdíj-szelvény) csatolt, illetve beszerzett okiratok is a döntés alapjául szolgáltak.

Más perek iratai (büntetőügy adatai a külföldön prostituáltként dolgozó kötelezettéről, nyomozati iratok a tartás elmulasztása, kiskorú veszélyeztetése tárgyában) is szerepeltek az egyéb bizonyítékok között.

Különbéle közhiteles nyilvántartások (cég-, ingatlan-, illetve gépjármű nyilvántartás) megkeresésre adott okiratai is több esetben rendelkezésre álltak.

Banki átutalások, számlakivonatok, rezsiköltségekről szóló bizonyítékok is figyelembe vételre kerültek a kötelezetti teljesítőképesség meghatározásánál.

Egy-egy esetben a különleges tényállási elemekre tekintettel az alábbi bizonyítékokat vette még figyelembe a bíróság:

- magánlevelezés (nagykorú gyermek érdemtelenége esetén)
- internetes hirdetések
- fotók külföldi nyaralásról
- Facebook bejegyzések, képek
- útdíj-fizetés, autópálya matrica-váltás gyakoriságáról okirat
- szerencsejáték-szelvény
- koncertek, hirdetések plakátjai (DJ foglalkozású kötelezett)
- A Nemzetgazdasági Minisztérium megkeresése (országos adatokon alapuló adatkérés)
- álláshirdetés
- adóellenőrzési eljárásban (mely a jogosult feljelentése alapján indult) keletkezett iratok.

A kötelezetteknek és közvetlen hozzátartozóinak életvitelére vonatkozó bizonyítékok igen változatosak és szükség szerint akár hivatalból, akár jogosulti indítványra folyamatosan bővíthetők: külföldi utazások, családtagok költséges utazásai, élettárs „fizetős” tanulmányai, úszómedencés családi ház, luxuskategóriájú berendezési tárgyak, üdülési jogok belföldön és külföldön, céges gépjárműhasználat, cég által biztosított szolgálati lakásban ingyenes lakhatás, jelentős vállalkozói hitelek felvétele évek alatt, gyakori belföldi utazások, részvétel bálokon és koncerteken közalkalmazotti illetményből, kft. ügyvezetője üzletrészét élettársra, idős szülőre ruházta át, külterületi földtulajdonát „nem ér rá hasznosítani”, több gépjármű tulajdonosa, illetve üzembentartója, kedvelt hobbija költséges (golf, tenisz, sok utazással járó barlangászat), családja költségesen vásárol, kérkedik a gazdagsággal, motoros túrákat tesz külföldre, budapesti lakástulajdonát családtagjaival bérbeadás útján hasznosít, öröklési-tartási szerződést kötött szüleivel, más, külső kapcsolatból született gyermekekre önként vállalt tartásdíjat, több millió forintos lejárt életbiztosítást vett fel, banktitok alól nem adja meg a felmentést, a per alatt gépjárművét „fiatalabbra cserélte”, vadállatok és haszonállatok tulajdonosa és az állattartás célja turisztikai látványosság ingyenes szervezése, több hektár erdő tulajdonosaként rendszeres tűzifa járandóságból oldja meg szolgálati lakása fűtését, eltitkolt nagyobb összegű nyereményt, saját ingatlan bérbeadása saját cégének, illetve tulajdonában lévő cég tulajdonát képező ingatlan hasznosításának elmaradása, stb.

Összegezve: megállapítható, hogy bizonyítási eszközökből nyerhető egzakt adatokból, egyéb bizonyítékokból, valamint a kötelezett és közvetlen hozzátartozói életvitelére utaló adatokból, körülményekből – a bevételekkel-kiadásokkal való összevetéssel – megalapozott következtetés vonható le a kötelezett valós jövedelmére, vagyoni helyzetére, teljesítőképességére.

A jogalkalmazásban a bizonyítékok, bizonyítási eszközök tárházának bővülésével – akár kiskorú gyermek esetében a hivatalbóli bizonyítás eszközének széles körű alkalmazásával – a bíróság eredményes bizonyítást folytathat arra, hogy a kötelezett valós jövedelme meghaladja-e a kimutatott, igazolt jövedelmet.

III/2-3. Általánosságban leszögezhető, hogy a bíróságok leggyakrabban akkor állapították meg, hogy a kötelezett valós jövedelme meghaladja a kimutatott jövedelmét, amikor a kötelezett által megjelölt havi kiadások összege meghaladta a bevételei nagyságát. A kötelezettek maguk keveredtek sokszor ellentmondásos nyilatkozatokba (például az alkalmi munkákból származó jövedelme kevesebb volt, mint az általa állított, a gyermekekre fordított kiadásai nagysága).

A legtöbb ítéletben (88 ügyben) a fenti következtetésre a bíróság a kötelezett életvitelére utaló adatokból jutott. Az utazások (belföldi, külföldi) minősége, célországa, évi gyakoriságának figyelembe vétele több eljárásban fordult elő. Ugyanígy a vele egy háztartásban élő hozzátartozó életvitele (például fizetős felsőoktatásban vesz részt az élettárs) is mérlegelésre került.

24 perben az 1. pont szerinti bizonyítékokból vonta le a bíróság azt a következtetést, hogy a kimutatott és való jövedelem nem fedi egymást.

Az egyéb peradatok igen széles kört ölelnek fel ebben az esetben is. A leggyakrabban előforduló kötelezetti hivatkozás a más (szülő, új házastárs, élettárs) által nyújtott – bíróságok által el nem fogadott – eltartás volt (olyan kötelezetti nyilatkozat is szerepelt az egyik ügyben, hogy édesanyja tartja el 54 ezer Ft-os nyugdíjából!!)

Figyelembe vételre került még:

- a kötelezett cégének honlapja
- rendszeresen új gépkocsik használata ténye
- kiemelkedő nagyságrendű állatállomány, erdő, vadászház tulajdonlása
- ingatlanok, földtulajdon meglétének ténye (melyeket „nem ér rá” hasznosítani)
- luxus kategóriájú berendezés családi házban
- lakóhelyén kívüli kulturális események (színház, koncert, bálók) gyakori látogatása
- költséges hobbik (barlangászás, nagy értékű motorok üzemben tartása)
- banktitok alóli felmentés megtagadása.

Az egyéb bizonyítékok nagy része is a kötelezett életvitele körében feltárt tényállási elem volt, illetve az ezt igazoló okirat, tanúvallomás.

Megjegyzésre érdemes még, hogy vidéken a felek bizalma egymás iránt, illetve a bíróság előtt tett jóhiszemű, a valóságnak megfelelő nyilatkozat megtétele igen nagy, így sokszor a perekben a felek személyes előadása alapján született határozat, végeredményben érdemi bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül.

További levonható következtetések:

- Megfigyelhető, hogy azon esetekben, amelyekben a kötelezettek alkalmi munkából származó jövedelmet jelölnek meg minimum és maximum összeggel, a bíróság általában középértékkel számol vagy egyéb körülményeket is mérlegel. (A kötelezett által 90.000.-tól 200.000.- forintig terjedően megjelölt havi jövedelem esetén a bíróság mérlegelése 125.000.- forint volt, míg 4 órából származó, 34.000.- forint megjelölt havi jövedelemmel szemben mérlegeléssel 100.000.- forintot állapított meg.)
- Változatlanul jelen van az ítélkezési gyakorlatban annak rögzítése, hogy bizonyos életkorú, szakképzettségű tartásra kötelezett szülőtől *milyen* jövedelemszerzésre lehetőséget adó *munkavégzés várható el* („elvárható egy egészséges fiatalembertől a napi 8 órás munkavégzés, amely alapján a kötelezett a minimálbérnek megfelelő, havi nettó 68.775.- forint jövedelemre tehetne szert”, a diplomás kötelezettől elvárható, hogy

végzettségének megfelelő szinten jövedelmező munkát keressen).

- A vizsgált ügyekből megállapítható, hogy a *kötelezett adatközlése, előadása* – alkalmi munkából származó jövedelemre, vállalkozásból származó jövedelemre – *elfogadható* abban az esetben, ha a jogosult azt nem vonja kétségbe, és nem ellenkezik a „bemondás” a „köztudomással”.
- Figyelemre méltó pervezetési irány, bizonyítási módszer figyelhető meg *munkánélküli kötelezettek* esetén: munkaügyi központok, közigazgatási hatóságok megkeresése – és a közölt adatok felhasználása arra –, hogy a kötelezett részére életkorának, szakképzettségének megfelelően milyen feltételekkel, lehetőségekkel tudnak munkát ajánlani.
- A vizsgált ügyekben a tartásdíj minimum és maximum összegei: a legalacsonyabb megállapított havi gyermektartásdíj összeg 5.000.- forint (a kötelezett rendszeres szociális segélyből élt), a legmagasabb megítélt összeg 180.000.- forint volt (MLSZ játékvezető kötelezett esetén). A Veszprémi Törvényszék területén – más régiókhhoz viszonyítva – megfigyelhető a viszonylag alacsony minimum és maximum összeg: 5.000.-, illetve 30.000.- forint. A részletes adatokat a 3. és 4. számú melléklet tartalmazza.
- Jellemzően 10.000.- és 20.000.- forint közötti tartásdíj követelés esetén nem folytatott a bíróság részletes bizonyítást, a felek személyes előadása, adatközlése alapján hozott döntést.
- A Fővárosi Törvényszékhez tartozó ügyekben a bizonyítási eljárás jellemzője volt, hogy a felek személyes előadása mellett egyéb bizonyíték, legalább környezettanulmány beszerzésére is sor került.
- 10.000.- forint alatti havi tartásdíj meghatározása csak munkánélküli, minimális alkalmi munkából származó jövedelemmel élő, illetve büntetés végrehajtási intézetekben fogvatartott kötelezettek esetében fordult elő.
- Ha a kötelezett *új családot alapított*, általában a vele egy háztartásban élők jövedelmi, vagyoni körülményei is feltárásra kerültek.
- Az ítéletek 90%-ában *nincs pontos adat a kötelezett iskolai végzettségére, szakképzettségére*, korábbi, esetlegesen tartós munkaviszonyára. Eseti jelleggel előfordul, hogy az aktuális munkaviszony esetén a foglalkozása sincs megjelölve. Tartási pereknél ezen adatok rögzítése a tényállás teljes körű feltárásához, illetve a jövőben az esetleges megváltoztatás iránti igényhez szükséges lenne.

Összegezve: A kötelezett valós jövedelmének megállapítása érdekében az úgynevezett *hagyományos bizonyítási eszközök mellett az egyéb (III/1/h) bizonyítékok* felhasználása, valamint a *kötelezett és közvetlen hozzátartozói életvitelére utaló adatok* részletes feltárása vezethet a valós jövedelmi, vagyoni helyzet feltárásához és a teljesítőképesség reális értékeléséhez.

III/4. A saját vállalkozásban (illetve családi vállalkozásban) foglalkoztatott kötelezett esetén a vizsgált ügyekből tényként megállapítható, hogy a kötelezetti teljesítőképesség feltárása során a bírói gyakorlat követi a gazdasági élet fejlődését, s igyekszik minden olyan bevételfajta mérlegelési körbe vonni, mely akár közvetetten is bővíti a kötelezett pénzügyi mozgásterét.

Így a bírói gyakorlat ismeri, vizsgálja és mérlegelési körbe vonja a kötelezett teljesítőképességének megállapításakor a megélhetéséhez kapcsolódó kiadások „leköltségelését”. A kötelezett teljesítőképessége szempontjából ugyanis nem hagyható figyelmen kívül, ha a mindennapi életviteléhez kapcsolódó kiadások egy részét a saját vállalkozási tevékenysége során költségként el tudja számolni, így ezek a kiadások megtérülnek, tényleges kiadásként nem jelentkeznek. Ez pedig közvetetten növeli a kötelezett teljesítőképességét, hiszen végeredményként a bevételéből alacsonyabb összeget kell fordítania saját személyes kiadásaira.

Ebben a körben kell megemlíteni azt a jövedelemkiegészítő gyakorlatot is, amikor a kötelezett részére munkáltatója – és nem saját cége – biztosít olyan juttatást, mely közvetetten csökkenti a személyes kiadásait.

A kérdőívből néhány fontos összefüggés bontakozott ki:

- A költségkénti elszámolás lehetősége a teljesítőképességet növelő tényezőként csak néhány törvényszéken érhető tetten az ítélkezési gyakorlatban, dominánsan a fővárosban és környékén (Pest megye, Fejér megye).
- Még ezekben a régióban is viszonylag kevés – összesen 10 – ügyben talált a bíróság értékelhető adatot a kiadáscsökkentő bevétel-fajta megállapításához.
- Ugyanakkor meglehetősen széles palettán mozog a saját cég (vagy idegen munkáltató cég) által biztosított támogatások köre: a kérdőívben meghatározott valamennyi típusú támogatást illetően volt példa: legnagyobb arányban a kötelezett által használt gépjármű és mobiltelefon költségeinek elszámolására kerül sor. Ehhez közelítően gyakori a kötelezett tulajdonát képező és általa használt ingatlan bérbeadása saját cége részére, így a befolyó bérleti díjak gyakorlatilag fedezték az ingatlan fenntartásának költségét, sőt többletbevételt is biztosítottak. Ugyanerre másik megoldás volt, amikor a kötelezett részére saját cége ingyen biztosította a szolgálati lakás használatát. Egy ügyben pedig a kötelezett által felhasznált élelmiszer és tisztítószeres beszerzési árát térítette meg elszámolt költségként a kötelezett saját cége.

Összességében úgy tűnik, hogy ez a „bevétel-fajta” még tartogat jogalkalmazási feladatokat a tartásdíjperek számára. A kötelezettek a gazdasági haszonelvűség aktuális megoldási lehetőségeit maradéktalanul felhasználják a teljesítőképességük árnyalására. A bírói gyakorlat szükségképpen csak követi a folyamatosan változó megoldásokat, de fontos, hogy a konkrét perben a bíró minden esetben kérdezzen rá a saját vállalkozásában, vagy más vállalkozásában dolgozó kötelezettnél a költségként elszámolható kiadásaira és a munkáltatói támogatás módjaira. Indokolt esetben pedig akár könyvszakértő bevonásával kell tisztázni, hogy a kötelezett a megélhetéséhez kapcsolódó kiadásaiból ténylegesen mekkora összeget fedez maga, s mekkora összeget fed le az általa alkalmazott költségelszámolási támogatási rendszer.

III/5. A vizsgált ügyek többségében, hozzávetőleg 60%-ában az eljáró bíróságok arra következtetésre jutottak, hogy „a kötelezett kimutatott jövedelme valós”. Körülbelül az esetek 1/3-ában a tényleges jövedelem meghaladja a kimutatott jövedelmet, tehát „nem valós”, míg az esetek kisebb százalékában – hangsúlyozottan a vizsgált ítéletek indokolás részében fellelhető adatok alapján – nem volt értékelhető adat.

- Abban az esetben, ha a tényleges jövedelem meghaladja a kimutatott jövedelmet, a bírói jogalkalmazás arra van döntően figyelemmel, hogy a kötelezett igazolt kiadásai meghaladják-e az igazolt bevételét, és ez kellő alapot szolgáltat a teljesítőképesség megállapításához. (Lásd a III/2-3 pontnál írottakat.)
- Jellemző az ítélkezési gyakorlatban annak kimondása is, hogy *ha a bizonyítékok alapján a kötelezett jövedelmét, viszonyainak romlását maga idézte elő felróható módon, az kifejezetten a terhére értékelhető.*
- A vizsgált ügyekből megállapítható, hogy a *kötelezett adatközlése, előadása* – alkalmi munkából származó jövedelemre, vállalkozásból származó jövedelemre – *elfogadható* abban az esetben, ha a jogosult azt nem vonja kétségbe, és nem ellenkezik a „bemondás” a „köztudomással”.

III/6. A vizsgált ítéletekből megállapítható, hogy egyre gyakoribb tényállási elem a kötelezett külföldi munkavégzése. A bírói gyakorlat a teljesítőképesség igazolására ezekben az esetekben az alábbi módszereket használta:

- A leggyakoribb bizonyítási eszköz a külföldi munkáltató által kiállított jövedelemigazolás volt. Ezt általában a bíróság felhívására a kötelezett csatolta, eredeti példányban és annak egyszerű magyar fordításában. Megjegyzést érdemel viszont az, hogy nem merült fel olyan ügy, melyben a jogosult vitatta volna a kötelezett külföldi munkáltatója által kiállított igazolás valóságtartalmát. Egy ügyben előfordult az is, hogy a magyar bíróság a németországi bíróságot kereste meg a jövedelemigazolás beszerzésére – eredményesen.
- A külföldi munkáltatóval kötött munkaszerződéseket a kötelezettek a bíróság felhívására becsatolták. Arra is volt példa, hogy a kötelezett – felhívásra – benyújtotta a külföldön kapott segélyre és egyéb támogatásokra vonatkozó okiratokat.
- Figyelemre méltó összefüggés, hogy igen magas volt azon ügyek aránya, melyben a külföldön munkát végző kötelezettek által jövedelmükre tett előadásaikat az ellenérdekű fél nem vitatta. Ez jóval nagyobb bizalmi viszonyt jelez a külföldi jövedelmekre vonatkozó előadások esetében, mint a magyarországi munkavállalásoknál.
- A jogalkalmazási gyakorlat következetesen törekszik arra, hogy a külföldön szerzett jövedelmekből eredő teljesítőképességet a külföldi megélhetési költségek figyelembevételével vizsgálja. Ennek keretében a külföldi lakhatás, rezszi és egyéb kiadások igazolt költségeire a magyarországi megélhetési kiadásokhoz hasonlóan folyik a bizonyítás.

Összegzésképpen az állapítható meg, hogy a külföldi munkavállalás ténye önmagában nem lehetetleníti el a kötelezett jövedelmének bizonyítását. Megfelelően együttműködő és elfogadható bizalmi kapcsolatban lévő feleknél pedig pertartamnövelő tényezőként sem jellemző.

III/7. A vizsgált ügyekből az állapítható meg, hogy külföldi munkavégzés esetén nem hangsúlyos kérdés a bizonyítékok beszerzésének módja.

Az 1206/2001/EK rendelet alkalmazására a vizsgált ügyekben volt nem volt példa.

A bizonyítékok beszerzésének leggyakoribb módja az volt, hogy a külföldi munkaszerződést, jövedelemigazolásokot, adóigazolásokot a kötelezett csatolta, s annak tartalmát pedig a jogosult nem vonta kétségbe.

2 ügyben vizsgálta a bíróság, hogy a kötelezett a kiskorú gyermekekre tekintettel részesült-e külföldön társadalombiztosítási (szociális) juttatásban? Az igazolásokat azonban ezekben az esetekben is a kötelezett felhívásával szerezte be, aki ennek eleget tett.

Kétséges, azonban, ezekben az esetekben, illetve általános jelleggel a bíróság kellő mélységben feltárja-e az érintett külföldi ország szociális támogatási rendszerét, illetve a kötelezett által ténylegesen igénybe vett támogatásokat.

Célszerű lenne ebben a kérdésben a gyakorlat fejlesztése, esetleg az IM közreműködésével a támogatási rendszerekre vonatkozó alapinformációk összegyűjtése országonként, legalább Európát illetően.

4. A kérdőíven túlmutató megállapítások, javaslatok a bírói gyakorlat számára a kötelezetti teljesítőképesség megállapítását illetően

4/1. Megalapozottság, régióktól függő racionális pertartam, indokolt mértékű bizonyítás

A joggyakorlat elemzés visszaigazolta azt a hipotézist, miszerint a tartásdíj ügyekben az elmúlt években több szempontból is jelentős változások történtek. A korábban viszonylag egyszerű megítélésű, formalizált bizonyítási rendszerű ügyek az ítélkezési gyakorlat egyik legnagyobb kihívásává fejlődtek. A társadalmi, gazdasági, szociális és morális háttér változásai ebben az ügýtípusban jelennek meg a leggyorsabban és legintenzívebben. Mindezek eredményeként a tartásdíjjal kapcsolatos perek között egyre több a nagy bizonyításigényű, bonyolult tényállású ügy, ami szemmel látható kihatással van a pertartamra és az ügyiratok méretére is. A polgári bírói jogalkalmazásban pedig – a hivatalból bizonyítással összefüggésben – egyre hangsúlyosabban jelenik meg a bíróság „nyomozó” szerepköre.

Országos szintű probléma, hogy a más tárgyú pereknél gyakrabban jelenik meg a tartásdíjperekben a felek jóhiszemű pervitelével kapcsolatos aggály, mely elsősorban az igazolt és a tényleges vagyoni, jövedelmi viszonyok közötti eltérésben nyilvánul meg. Ezzel a ténnyel összefüggésben egyre nagyobb szerepet kap e pertípusban a bizonyított tények

mérlegelése mellett az elvárhatóság mércéjének alkalmazása a kötelezett teljesítőképességének és a tartásdíj mértékének meghatározása során.

Gyakori jelenség az is, hogy a kötelezett csak az első fokon meghozott, mulasztása folytán számára kedvezőtlen ítéletet megismerve, másodfokon kívánja lefolytatni a számára kedvezőbb döntéshez vezető bizonyítást. A bírói gyakorlat azonban következetes a kötelezetti passzivitás értékelésében, s nem biztosít lehetőséget az elsőfokon elmulasztott bizonyítás másodfokon történő lefolytatására.

Ugyanakkor az is határozott összefüggésként bontakozik ki, hogy a tartásdíjperek elnehezülése (kiugróan magas jövedelmének és azok eltitkolása) a főváros környékén, valamint a nyugati országrész gazdaságilag fejlettebb régióiban nagyobb arányú jelenség. Az ország más területein a tartásdíjügyek elnehezülése nem jelenik meg ilyen markáns tendenciaként. A tartásdíjperek valóságtükrözése azt jelzi, hogy a főváros közeli régiókn kívül a gazdasági és társadalmi viszonyok alakulásával összefüggésben egyszerűbbek a tartásdíjperek, átláthatóbbak a vagyoni, jövedelmi viszonyok.

A Kelet-magyarországi kis és közepes vidéki településeken viszonylag kevés az olyan jól működő vállalkozás, amely az azt működtető személyek megélhetési költségeit meghaladó mértékű vagyon megtermelésére és felhalmozására képes. A vállalkozások nagy része olyan „kényszervállalkozás”, amelynek legjelentősebb befektetett „tőkéje” a saját munka, tehát a saját munkaerő hasznosításával termeli meg a bevételét. Ugyanakkor ezekben az esetekben is bizonyítási nehézséget jelent, hogy a vállalkozó minimálbéren van bejelentve a saját vállalkozásában, miközben annak eszközeit, forrásait magáncélokra is igénybe veszi, amivel a megélhetése költségeit csökkenti.

Ezzel összefüggésben érdemes külön kezelni a mezőgazdasági vállalkozókat, akik a saját tulajdonban vagy használatban lévő termőföldön gazdálkodnak. Ebben az esetben a vállalkozás „tőkéje” a föld, ami önmagában is vagyoni értéket képvisel, másrészt az ehhez kapcsolódó különféle támogatások is jelentős bevételt jelentenek. A mezőgazdasági vállalkozók esetében tapasztalni lehet, hogy bár jelentős értékű eszközöket (föld, támogatások) birtokolnak, a tevékenységük eredményének megítélése azonban nehézségekben ütközik.

A másik oldalról a „szegényebb” régiókban a gyermektartásdíj iránti perekben igen nagy problémát vet fel, amikor a szülők a saját megélhetésükhöz szükséges legalapvetőbb vagyonnal is alig rendelkeznek, a havi jövedelmük alacsony, és ebben a helyzetben kell megítélni, hogy a gyermek szükséglete milyen mértékű gyermektartásdíjjal elégíthető ki.

A Békés megyei bírói gyakorlatban az 50-60 ezer forint jövedelemmel rendelkező kötelezett terhére egy vagy két tartásra szoruló gyermek esetén minimálisan gyermekenként 10 ezer forint tartásdíj állapítható meg. Ugyanilyen mértékű kötelezetti jövedelem mellett, három vagy ennél több gyermek esetén (figyelembe véve a saját háztartásban nevelt gyermeket is) azonban 10 ezer forint alatti tartásdíj megállapítására is sor kerül, minimálisan 5 ezer forintban.

Összegezve megállapítható, hogy a fentebb vizsgált társadalmi és gazdasági környezetben élők esetében a tartásdíj alapjául szolgáló jövedelmek feltárása nem elsősorban az elrejtett jövedelmek és vagyoni eszközök feltérképezésének problémáját veti fel, hanem sokkal inkább

annak mérlegelését, hogy a rendelkezésre álló jövedelem hogyan osztható fel úgy, hogy minden fél érdeke méltányos rendezést nyerjen.

4/2. A pontos kereseti kérelem

Az ítéletek tanulmányozásából megállapíthatóan ebben a pertípusban is kiemelt jelentősége van a pontos kereseti kérelemnek. A pertartamot, a bizonyítási terhet, a bizonyítás terjedelmét az határozza meg, hogy mennyire tudja a bíró már a per elején pontosan megállapítani a felek kérelmének tartalmát. Ennek függvényében van lehetőség ugyanis a bizonyítási teher helyes kiosztására és a felek bizonyításának célirányos terelésére.

Ebben a körben különösen fontos annak rögzítése, hogy még pontosabban kell törekedni a tartásdíj módosítására irányuló kérelmek felismerésére. Ezekben az esetekben ugyanis a bizonyításnak csak a kereset alapját képező, pontosan megjelölt körülményváltozásra kell koncentrálnia, s nem egy új marasztalás komplex bizonyítását kell lefolytatni. Ez pedig érthetően jelentős kihatással van a pertartamra és az ügyiratok terjedelmére.

4/3. A bizonyítás alapkérdései

A kötelezetti teljesítőképesség vizsgálata során a tartásdíj alapjának meghatározásához a bíróság által *hivatalosan ismert* és a *köztudomású tényeket* nem kell bizonyítani.

Köztudomással bírnak pl. az állampolgárok és a bíróságok is a KSH által közzétett minimálbérről, öregségi nyugdíjminimumról; az adatok mindenki által hozzáférhetők: internetes egyszerű adatkereséssel vagy technikai eszközök hiányában akár minden településen a kormányhivatalban, polgármesteri hivatalban elérhetők. E körbe tartozhatnak – a bizonyítási eljárásokból nyert tapasztalatok alapján – még az alábbiak (a teljesség igénye nélkül):

- az a jogosult vagy kötelezett, aki nem egyedülálló (új házastársi, élettársi kapcsolatban él), és ezen túlmenően nagyobb hozzátartozói, baráti „megtartó” hálóval rendelkezik, több támogatásra számíthat
- az ország egyes régióiban alacsonyabbak a megélhetési kiadások (és ezzel összefüggésben a teljesítőképességhez figyelembe vehető jövedelmek, bevételek, a bíróságok által megítélt gyermektartásdíj-összegek), mint a fővárosban és a környező agglomerációban
- a fővárosban és környékén nehezebb a megélhetés, több a kiadás, „mindenért fizetni kell”; pl. a napi közlekedés jelentős költségigényű, a diákberlet, utazási igazolvány állandó, jelentős tétel
- a fővárosban és a környező régiókban zajló tartási perek hosszadalmasabb bizonyítással, nagyobb pertartammal járnak, ha a közölt/igazolt jövedelem nem valós, annál magasabb vagy alacsonyabb a tényleges, amely a teljesítőképesség felderítéséhez elengedhetetlen.

A bírói jogalkalmazás kissé „bátortalan” a köztudomású tények megállapításában, holott a szakmai tapasztalatok, a tájékoztatásra vonatkozó perjogi lehetőségek kellő alapot adnak hozzá. Emellett – kétség esetén – ellenbizonyítást ajánlhatnak fel a felek, továbbá a bírónak

hivatalból is lehetősége van bizonyításra.

A szempontrendszer alapján az ítéleteket feldolgozó csoporttagok javasolták, hogy *minimálttartásdíj/tartásdíj-minimum* megállapítása lenne célszerű annak érdekében, hogy a kiskorú gyermekek alapvető tartási kiadásaihoz való kötelező hozzájárulás megállapítása ne járjon hosszan tartó pereskedéssel, és elkerülhető legyen az a fajta „matematika” és könyvelés, ami gyakori a bírósági jogalkalmazásban. Szükségtelen néhány száz-forintos kiadások sorolása (esetenként igazolása!), bolti számlák kötegeinek csatolása a tartási perekben. Az alapszükségletek, KSH által közzétett minimál-összegek (minimálbér, közfoglalkoztatási bér, öregségi nyugdíjminimum, foglalkoztatást helyettesítő támogatás, stb.), könyvelők (és már bírók által is) által elérhető „Mi mennyi az adott évben?” táblázatok segítségével ajánlásként javasolható a bírói jogalkalmazás számára, hogy:

- minden kiskorú gyermekre – országosan, régiós eltérésekre tekintet nélkül – pl. minimum 15.000 forint lehetne az a tartásdíjösszeg havonta, amelyet minden további bizonyítás nélkül megállapíthatnak a bíróságok.
- Indokolt lehet a „szűkös tartás”, „megfelelő tartás”, „színvonalas”, illetve „megfelelő színvonalú tartás”, „luxus tartás” fogalmak körülírása – az egységes értelmezés és jogalkalmazás érdekében –, különös tekintettel arra, hogy mennyiben szükséges a különélő, kötelezett szülő életszínvonalához igazítani a gyermektartásdíjat.

Egyre növekvő számban jelentkezik tartási perekben az évekkel korábban kötött megállapodás változtatásának igénye *hiteltörlesztő részletek* fizetésével összefüggésben. Évekre előre nem számítható és tervezhető biztosan a havi fizetnivalók összege, ezért célszerű a bírói döntéseknél /a felek egyezségének jóváhagyásánál/ arra figyelemmel lenni, hogy *elkülönítetten*, egyértelműen kerüljön sor a tartásdíj összegének meghatározására; esetleges beszámítás csak azt követően lehetséges. Ezzel összefüggő kérdés, amikor a kötelezett a tartásdíj megállapítását követően vesz fel jelentős összegű hitelt. Az egyik álláspont szerint ez nem lehet kihatással a tartásdíj mértékére, mivel a hitel felvétele idején számolnia kellett a gyermekével szembeni kötelezettségére. A másik (kisebbségi) nézet, hogy csökkent a kötelezetti jövedelem, ami a létfenntartását veszélyezteti.

Problémát jelent számos perben az a kötelezetti kérelem, miszerint igazolást és tételes elszámolást vár a gondozó szülőtől, hogy mire költi el a tartásdíjat.

- Indokolt annak kimondása, hogy ez szükségtelen, a bizonyítási teher csak abban az esetben terhelné a jogosultat, ha megelőzően a kötelezett legalább valószínűsítette, hogy a tartásdíj nem a kiskorú megélhetési kiadásainak fedezésére szolgál.

Gyakori – bár nem mindig tetten érhető – a *gyermektartásdíj és a kapcsolattartás összekapcsolása*, a „láthatási jogok merkantilis alapokon kezelése”. Ha bármelyik szülő ezt bizonyíthatóan alku tárgyává teszi, a terhére lehet értékelni.

A *releváns tények feltárásában történő közreműködés értékelése* esetenként komoly bírói kreativitást és határozottságot igényel.

- Ha a kötelezett elhallgat valós tény (valós jövedelmet?), valótlan állít (minimálbérből él, nyugdíjas nagyszülője tartja el, a cége veszteséges, a nyereséget teljes egészében visszaforgatja stb.), és a bizonyítás más eredményre vezet, magatartását mindenképpen a terhére kell értékelni, a bizonyítási teherre és következményekre való figyelmeztetést is

alkalmazva.

- Célszerű összevetni a költségmentességhez benyújtott nyomtatványok adatait (különösen ha a kérelem elutasítására került sor) az utóbb bizonyítást nyert adatokkal.
- Ha azt közli a kötelezett, hogy nincs ingatlanvagyon, járműtulajdona, értékes vagyontárgya, a közhiteles nyilvántartások (ingatlan-nyilvántartás, közlekedési hatóság) megkereshetők; a valótlan állítás nyomtatékkal értékelhető a terhére.
- Ha adóazonosító jele, adószáma nincs, és közlése szerint évek óta adóbevallást sem nyújtott be, a kötelezett részletesen nyilatkozzon arról, hogy ténylegesen miből él, mire mennyit költ.
- Ha azt állítja, hogy minimálbérrel él, csak annyira van bejelentve, célszerű megkérdezni személyes meghallgatása során, hogy „mennyi a minimálbér?”, „mennyit kap kézhez?”, „miért dolgozik ott?”.
- Ha a perben ügyvéddel jár el a minimálbérről hivatkozó kötelezett, sőt jelentős összegű ügyvédi megbízási díjra vonatkozó megállapodást is csatoltak, megfontolásra érdemes ebből is a megfelelő következtetést levonni.
- Ha a kötelezett személyes nyilatkozata szerint cége, vállalkozása veszteséges, ám más bizonyítékok szerint életvitele magas jövedelemre utal, utazásokkal kérkedik, stb., valótlan állításait feltétlenül a terhére szükséges értékelni.
- Ha a kötelezett megtagadja a banktitok alól a felmentést, a rá terhelt bizonyítási kötelezettségre való figyelmeztetést követően magatartása terhére értékelhető.

A bírói gyakorlat biztonsággal használja a szükségletek, kiadások tisztázásához a perjogi eszközöket. Érdemes mégis hangsúlyt adni annak, hogy a felek a gyermektartásdíjról való megállapodás előtt legyenek annak tudatában, hogy tartós jogviszonyról rendelkeznek, évekre előre kell tervezniük az anyagi kérdésekben a közös gyermekük és a saját érdekükben. Célszerű lenne ezért a tartási perek menetében tájékoztatást adni a tartós jogviszony mibenlétéről és a megváltoztatás feltételeiről, és azt egyezségkötés előtt jegyzőkönyvben rögzíteni.

4/4. A bizonyítási eszközök „forradalma”

A pár éve még csak ritkán alkalmazott bizonyítási eszközök az internetes világ térhódításával a jogalkalmazásban is megjelentek. A világháló adatai, a különféle közösségi oldalakon tett bejegyzések, fényképek egyértelműen újszerű eszközökké váltak a bizonyítási eljárásban, leginkább a tartás iránti perekben. Ezekkel általában az ellenérdekű fél igazolja a kötelezett életvitele és az általa állítottak közötti ellentmondást, a valós anyagi-vagyoni körülményekre való következtetés lehetőségét teremti meg ezzel az eljáró bírónak.

A leggyakrabban igénybe vett eszközök: Facebook bejegyzések, fényképek, internetes hirdetések, Google-adatok, telefonos sms-váltások, hangfelvételek. (A hivatalbóli bizonyítás kissé nehézkes ezen eszközök vonatkozásában, hiszen a bírósági informatikai eszközökön

például a Facebook oldal tiltott, belépést nem enged, indokolt lenne ezen változtatni.)

4/5. A gazdasági társaságok és az egyéni vállalkozói tevékenység vizsgálata a teljesítőképesség középpontjában

A kötelezett és a jogosult vagyoni, jövedelmi viszonyai vizsgálatának egyik legizgalmasabb kérdése, ha gazdasági társasággal összefüggésben kapják a jövedelmüket.

Ebben a körben különleges tényállási elemek fordulnak elő:

- a kötelezett a cégtulajdonos, aki saját magának állít ki jövedelemigazolást,
- a cégek ügyvezetését szinte kivétel nélkül az éppen aktuális minimálbérért látja el a kötelezett, de legalább ilyen gyakorisággal ingyenesen.
- A működőként nyilvántartott céggel kapcsolatos tipikus kötelezetti nyilatkozat, hogy a cég él, de ténylegesen nem működik, bevétel belőle évek óta nincs.
- A kötelezett az egyébként a könyvelés kimutatása szerint eredményes cégből nem veszi ki az osztalékot, adózott eredményt, de a tartásdíj követeléssel szemben jövedelem hiányára hivatkozik, vagy leszállítást kér.

A vizsgált ügyeken belül a fővárosban és környékén, valamint a nyugati országrészben volt igen nagy arányú a vállalkozás, mint jövedelemforrás. Ebből eredően megállapítható az is, hogy a vállalkozáshoz kapcsolódó munkavégzés arányának növekedése az igazolt és tényleges jövedelem közötti eltérés gyakorisága a tartásdíj mértékének meghatározásánál a mérlegelés és becslés irányába tolja a gyakorlatot. A családjogi ügyekben ítélező bíróság ugyanis általában nincs abban a helyzetben, hogy a cégek működésével kapcsolatban becsatolt résziratokból megalapozottan állapítsa meg a cég tényleges jövedelmezőségét. A fél nyilatkozatában a valóság elfedésére törekszik. Ilyen esetekben vetődik fel egyre többször a könyv- és adószakértői bizonyítás indokoltsága, ami azonban igen költségigényes és jelentős időkihatású.

Ebben a kérdésben azonban a megalapozott döntéshez mindenképpen szükség lesz a bírói gyakorlat elmozdulására a szakszerű és hatékony, a valóság feltárását elősegítő bizonyítási módszerek irányába. Ez elsősorban a családjogi ügyekben ítélező bírák célirányos képzésével valósítható meg, gazdasági szakértők közreműködésével. Erre előremutató példa volt a Fővárosi Törvényszéken szervezett képzés, melynek részleteit a 4/6. pont tartalmazza.

4/6. Szakértő igénybevétele

Tartási perekben a szakértői vélemény ritkán használt bizonyítási eszköz (mindössze két vizsgált ügyben merült fel).

A kötelezett munkaképességére, egészségi állapotára vonatkozó *orvosszakértői vélemény* beszerzése akkor indokolt, amikor a kötelezett a leromlott egészségi állapotára, illetve a hatóság által megállapított munkaképesség csökkenésének figyelembevételére hivatkozik. A

szakértő kirendelése helyett ilyen esetekben is elegendő lehet a kötelezett által az egészségi állapotára vonatkozó hatósági határozat vagy orvosi vélemény értékelése. A bíróságok e bizonyítási eszköz mellett más, jellemzően közvetett bizonyítékok felhasználásával tárják fel a tényállás körében a kötelezett egészségi problémáit és ezzel összefüggésben azt, hogy munkaképesség csökkenése mellett képes-e a végzettségének, szaktudásának megfelelő vagy azon kívüli, egyéb keresőtevékenység végzésére.

Tartási perekben a másik lehetséges szakértői bizonyítás a *könyvszakértő* kirendelése a vállalkozás, illetve gazdasági társaságban kifejtett tevékenység útján megszerzett és felhalmozott jövedelmek megállapítása érdekében.

A valós jövedelem feltárása szempontjából komoly nehézséget jelent vállalkozók, illetve gazdasági társaságban tulajdonrészrel is rendelkezők esetén, hogy gyakran minimálbéren bejelentett munkavállalókat alkalmaznak, emellett esetlegesen „zsebbe” fizetnek, továbbá, hogy a kimutatott adatok sem igazolnak jelentős nyereséget. A cég nem prosperál, veszteséges, illetve a nyereségét visszaforgatja a vállalkozásba. A valós jövedelem feltárása ilyen esetekben különféle bizonyítási eszközök – különösen könyvszakértő – igénybevételével lehetséges, azonban célszerű racionális megközelítéssel – mértéktartással – alkalmazni azokat, szükségtelen pl. vagyonosodási vizsgálat irányába elvinni a bizonyítást.

A Fővárosi Törvényszék területén a Ptk. hatályba lépése óta eltelt időszakban a családjogi ügyekben ítélkező bírák számára Polgári Kollégium könyvelő szakember közreműködésével tervezett képzést, annak érdekében, hogy az ezzel kapcsolatos alapvető fogalomértelmezésekben, könyvelési adatokban az eligazodást segítse, és valóban bizonyítékként legyenek felhasználhatók a beszerzett mérlegadatok, könyvszakértő által rendelkezésre bocsátott adatok. A Fővárosi Törvényszék alkalmazásában szaktanácsadó is segíti a bírákat ez irányú tudásuk bővítésében.

4/7. A mostoha (nevelt) gyermekkel kapcsolatos tartási kötelezettség

A házasságok, illetve élettársi kapcsolatok felbomlása után az esetek nagy többségében a felek új családot alapítanak, új párkapcsolatot létesítenek, ezzel sokszínű, úgynevezett mozaik családok jönnek létre. Gyakori a tartásdíj perekben az új házastárs, élettárs gyermekének természetbeni tartási kötelezettségére való hivatkozás. A bírói gyakorlat nem mutat ennek megítélésben egységes képet. A gyermek eltartása a saját, vér szerinti (örökbefogadó) szülei kötelezettsége, a gondozó szülőé természetben, a különélőé pedig pénzben. A közös új háztartásban nevelt kiskorú mostoha (nevelt) gyermek így nem szolgálhat alapul például a tartásdíj mértékének leszállításához.

4/8. A szándékos vagyontalanítás jelensége

Elsődlegesen a főváros környéki tartásdíjperekben érhető tetten az a kötelezeti magatartásmód, amelyet a bírói gyakorlat a kötelezett „vagyontalanításának” nevezett el. Tipikus tényállása az, amikor a kötelezett a tartásdíj tárgyában kötött megállapodás – vagy ítélet – után rövid idővel ingatlanait eladja vagy elajándékozza, általában hozzátartozójának. Cégeit, társasági részesedését névleges összegért értékesíti, munkaviszonyát megszünteti, rendszerint közös megegyezéssel. Mindezek eredményeként „papíron” jövedelemmel egyáltalán nem, vagy csak jelképes összegűvel rendelkezik, s erre a körülményváltozásra alapozva kéri a perben a tartásdíj mérséklését.

Az ilyen perekben következetesnek tűnik a bírói gyakorlat abban, hogy a kötelezettek felróható vagyontalanítást a kötelezett terhére értékeli, s nem tekinti a körülmény változást a tartásdíjmérséklés iránti kérelmet megalapozó ténynek. Arra is volt példa, hogy a bíró a kötelezett ingatlanának elajándékozására vonatkozó szerződés relatív hatálytalanságát állapította meg a jogosult irányában, a bejegyzett új tulajdonost kötelezte a gyermektartásdíj végrehajtásának tūrésére.

A bírói joggyakorlat ilyen megoldásai – a sérelem reparálásán túl – arra is alkalmasak, hogy a jogkövetés irányába befolyásolják az ügyfelek magatartását.

4/9. A tartásdíj mértéke

A korábban kifejtettek szerint a 15.000 forint határozott összegű gyermektartásdíj a fővárosi régióban minimum összegnek tekinthető. Ilyen összegű igényig a gyermeki szükségletek tárgyában bizonyítási eljárás lefolytatása mellőzhető. Ez a mérték egyes vidéki megyékben 10.000 forintban is meghatározható az igen csekély jövedelemmel (például aktív korúak ellátásában) rendelkező kötelezettek esetén.

A kiemelkedően nagy jövedelemmel, vagyonnal rendelkező kötelezettek esetén elmozdulás figyelhető meg a gyakorlatban, megjelentek olyan tartalmú határozatok, melyek szerint az a szülő, aki képes magának luxus körülményeket teremteni és fenntartani, köteles azt gyermekének is biztosítani. A jövő kérdése, hogy ez egyedi álláspont marad, vagy beépül a bírói gyakorlatba, új irányvonalként, különösen arra tekintettel, hogy egyre ritkább a hivatkozás arra, miszerint a tartásdíj nem szolgálhat „vagyonfelhalmozási” célt. Az a körülmény, hogy esetenként a havi tartásdíj teljes összege nem kerül felhasználásra, számos esetben pl. a felsőfokú tanulmányok érdekében való tartalékolást jelent.

4/10. Az egyezségben vállalt tartásdíjak

A Ptk. 4:217. § (1) bekezdése szerint (korábban a Csjt. 69/B. §) a gyermektartásdíjra vonatkozóan *elsődleges a szülők megállapodása*. Felvetődik a kérdés, hogy a szülők megállapodása mennyiben térhet el a törvényben előírt mértékű tartástól, a bíróság a megállapodás szerinti egyezséget mely feltételek teljesülése, és milyen körülmények vizsgálata alapján hagyhatja jóvá.

A perbeli egyezséggel kapcsolatos szabályokat az új Pp. 239. §-a (a régi 148. §-a) tartalmazza. A bíróságoknak azt célszerű vizsgálnia – igazodva a korábbi ítélkezési gyakorlathoz – az egyezségek jóváhagyása előtt, hogy a gyermek „kellő szintű” megélhetésének biztosítása mellett melyek azok a méltányolható szempontok, amelyekre a szülők figyelemmel voltak a megállapodásuknál, és ennek megfelelően kell megítélni, hogy a törvényes mértéktől eltérő tartásra kötött egyezség jóváhagyható-e a Pp. 239. §-a alapján, vagy annak jóváhagyását megtagadni szükséges.

A tartásdíjra kötött egyezséggel kapcsolatban változatlanul figyelemmel kell lenni a Ptk. 4:210. § (1) bekezdésében írt korlátozó rendelkezésre is (korábban Csjt. 18. § (3) bekezdése), amely szerint a felek tartós jogviszonyát rendező egyezség *megváltoztatását* a bíróságtól csak abban az esetben lehet kérni, ha az a kiskorú gyermek érdekét szolgálja, illetve a körülmények változása folytán valamelyik fél érdekét súlyosan sérti a megállapodás. Az egyezség szóbeli,

ráutaló magatartással is létrejöhet; az egységes bírói jogalkalmazás még nem valósult meg maradéktalanul e kérdésben.

Változatlanul célszerű megtartani azt az ítélkezési gyakorlatot, amely szerint ha az *egyezségben vállalt összeg eltér a törvényes mértéktől (mely általában az átlagos jövedelem 15 – 25%-a)*, a felek figyelmét fel kell hívni erre, és az eltérés okát célszerű jegyzőkönyvben rögzíteni.

A Ptk. már törvényi szinten lehetővé teszi olyan tartalmú megállapodás létrehozását is, amely *tartási kötelezettség kiegyenlítése*ként megfelelő, más vagyontárgy átadásával, rendelkezésre bocsátásával jár. A vizsgált ügyekben erre utaló adat nem merült fel, feltehetően kevés az ilyen tartalmú egyezségkötés.

Változatlanul alapkövetelmény az ítélkezési gyakorlatban, hogy *végrehajtható* legyen az egyezség és a kötelezett teljesítőképességéhez igazodjon. Nem hagyható jóvá az a vállalás, amely arra a kötelezetti magatartásra utal, hogy harmadik személy kielégítési alapját kívánja elvonni.

A vizsgált ügyekben hozott első- és másodfokú ítéletek jelentős része évekkal korábban kötött egyezség megváltoztatására irányult. Az ítélkezési gyakorlat következetessége látható abban, hogy a korábbi, a felek által kötött egyezség jogerőre emelkedése óta eltelt időre nézve jelentős és tartós körülményváltozást kellett igazolnia a jogosultnak vagy a kötelezettnek a tartásdíj megváltoztatása iránti perben. A viszonylag tartós időtartamra vonatkozó és jelentős körülményváltozás bizonyításához a bíróságok változatos bizonyítási eszközöket vettek figyelembe.

Jellemzőnek mondható a bírói gyakorlatról, hogy az esetek többségében a felek megállapodásától való „eltérésre” nem került sor a tartásdíjak felemelésének irányába; ha évekkal korábban viszonylag alacsony összegben állapodtak meg, az időmúláson túl egyéb a körülményváltozás hiányában a bíróság a felemelésre irányuló keresetet elutasította.

4/11. A megállapodások kötelező ereje

A tartás mértéke és módja tekintetében – igazodva a felek önrendelkezési jogához – a jogosult és a kötelezett *megállapodása* az elsődleges. A Ptk. értelmében ez irányadó a házastársi-, a gyermek- és az élettársi tartásra egyaránt. A megállapodásra a szerződésekre vonatkozó általános szabályok irányadók; ennek alkalmazása azonban még nem egyértelmű a családjogi bírúk körében, bár egyre következetesebben érvényesül az az alapgondolat az ítélkezési gyakorlatban, hogy a felek – akár szóbeli, akár írásbeli – megállapodásának komoly *kötelező ereje van, tartós jogviszonyt rendez.*

A gyermekkel kapcsolatos felelős szülői magatartás hosszú távra való tervezést jelent, így bármilyen élethelyzetbe kerülnek a szülők, bárhogy változik egymással a kapcsolatuk, gyermekük nagykorúságáig, illetőleg 25 éves koráig, a tartásukról való gondoskodást is szükséges tervezni.

Célszerű lenne tartási perekben egyezségkötés előtt a feleket erről, ennek következményeiről tájékoztatni.

4/12. A körülményváltozás

A tartásdíj mértékének megváltoztatása (felemelés, leszállítás) iránti perekben a körülményváltozás mérlegelése a legnagyobb nehézség. Egyértelműen leszögezhető követelmény, hogy annak a *keresetlevél benyújtása időpontjában* kell fennállni, valamint tartósnak és jelentősnek kell lennie.

A tartásdíj leszállítása iránti perekben a gyakorlat kaotikus képet mutat a perben-állás tárgyában. Ritkábban, a régi, Csjt.-ből következő eljárást is alkalmazzák a bírák, mely szerint ha az utóbb született gyermek jogán indítottak eljárást, a perben a korábban született gyermekek gondozó szülőjének is perben kell állnia, mivel a per tárgya olyan közös jog, amely csak egységesen dönthető el. Gyakoribb, hogy ezt nem tartják szükségesnek, csak abban az esetben, ha az újabb gyermek (gyermekek) tartási igényére tekintettel – figyelemmel a Ptk. 4:205. § (6) bekezdésére – a korábbi jogosultak vonatkozásában a tartásdíj leszállítása (arányosítása) szükséges.

4/13. A vagyongyarapodás vizsgálata, szignalizáció

A bírói gyakorlat számára egyre súlyosabb kérdés, hogy az igazolt és valós jövedelmek közötti olyan eltérések észlelése esetén, amelynek oka nyilvánvalóan szándékos jövedelemtitkoló/elfedő magatartás, történjen-e intézkedés az érintett felelősségének tisztázása érdekében. A tartásdíjperек többségében elhangzik az a nyilatkozat, hogy az igazolt és tényleges jövedelem eltérő. Ennek – ha beigazolódnak – adójogi, büntetőjogi szabályok szerint jogkövetkezménye van.

Megfontolandó lehet első lépésként konzultációt szervezni a NAV illetékes szervével és az ügyészséggel arról, hogy hogyan látják ilyen helyzetekben az esetleges bírói szignalizáció szerepét, jelentőségét.

5) A gyermeket gondozó szülő teljesítőképességével kapcsolatos bizonyítás a kérdőív IV/1-5 pontjai alapján

A Csjt.-vel egyező Ptk. szabályozás szerint gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben teljesíti [4:216. § (1) bekezdés]. A gyermeket természetben gondozó szülőnek tehát az a törvényen alapuló kötelezettsége, hogy a háztartásában élő gyermeket gondozza, ételmezését, ruházatát, iskoláztatását és lakhatását, egészségügyi ellátását, gyógykezelését biztosítsa. A tartásdíj meghatározása (megállapítása, módosítása) során az egyik szempont a szülők jövedelmi viszonyai, vagyoni helyzete [4:218. § (2) bekezdés b) pont], mivel a szülők között a tartási kötelezettség a kereseti, jövedelmi, vagyoni viszonyaik és teljesítőképességük arányában oszlik meg [4:201. § (1) bekezdés], a gyermeket személyesen gondozó szülő javára az ezzel járó tevékenysége és egyéb terhe figyelembe vételével [4:201. § (3) bekezdés].

5/1. A gyermeket gondozó szülő jövedelmi viszonyai

a) A bizonyítás általános jellemzője, hogy a vizsgált ügyekben a bíróságok tisztázták a gyermeket gondozó szülő jövedelmi viszonyait, a munkáltató által készített éves kereseti

kimutatás, a NAV által elfogadott jövedelem igazolás, továbbá a gyés, illetve a gyed folyósítását igazoló okirat alapján. Mellőzték ugyanakkor az ezzel kapcsolatos okirati bizonyítást, ha a kötelezett nem vitatta a gondozó szülő által megjelölt jövedelem mértékét.

b) A gondozó szülő vagyoni helyzetét illetően a vizsgált határozatokból nem tűnik ki, hogy az ingatlan vagyon megállapítása bizonyításon vagy a felek egyező előadásán, illetve a gondozó szülő kétségbe nem vont előadásán alapul. Az elsőfokú ítéletek tényállási része azt rögzíti, hogy a gondozó szülő a saját, illetve szülei tulajdonában álló vagy a szülőkkel közös tulajdonú ingatlanban, bérlakásban vagy albérletben él, jelentősebb értékű más ingatlan vagy ingó vagyonnal nem rendelkezik.

c) A bíróságok a gondozó szülő élet- és vagyoni körülményeinek feltárására a környezetanulmány elkészítését a vizsgált ügyek közel 30%-ban és jellemzően mindkét szülőre kiterjedően rendelték el. Az ítéletekből kitűnően nem volt olyan eset, hogy a környezetanulmány csak a gondozó szülő és a gyermek lakóhelyén készült volna.

d) A vizsgált ügyek egy részében a gondozó szülő újabb házasságot kötött vagy élettársi kapcsolatot létesített, amelyből gyermeke (gyermekei) született (születtek). Előfordult, hogy közös háztartásban nevelik a féltestvérek mellett a házastárs vagy az élettárs előző kapcsolatából született gyermekét (gyermekeit), illetve a gondozó szülő házastársát, élettársát a korábbi kapcsolatából származó gyermeke (gyermeke) után tartásdíj fizetési kötelezettség terheli. Olyan helyzetre is volt példa, hogy a gondozó szülő új párkapcsolata is megszűnt, ezért saját háztartásában egyedül neveli a felek közös és a megszűnt kapcsolatból született gyermekét. Az ilyen jellegű ügyekben hangsúlyosan felmerült a felek közös gyermekének tartását illetően a házastárs, élettárs helytállási kötelezettségének kérdése és a teljesítőképessége, ezért a bíróságok vizsgálták a jövedelmét, az őt terhelő tartásdíj fizetési kötelezettségének mértékét és az új kapcsolatból született gyermek indokolt szükségleteit is.

5/2. A gyermeket gondozó szülő rendszeres havi kiadásai, a lakás fenntartásával rendszeresen felmerülő kiadások

A vizsgált ügyek ebben a körben változatos képet mutatnak. Egyes esetekben az ítéletekből nem állapítható meg a gondozó szülő havi kiadásainak összege, vagy pl. az elsőfokú ítélet csak azt tartalmazza, hogy a gyés-en lévő gondozó szülő lakhatási költségeit édesapja fizeti és egyebekben is támogatja gyermekét, illetve a felperes és édesanyja közösen viselik az általuk lakott ingatlan terheit. Más ügyekben a bíróságok csak a havonta átlagosan felmerülő kiadások teljes összegét határozták meg, illetve ennek egyik tételeként rögzítették a lakhatási költséget vagy csak lakásfenntartás címén a gondozó szülő jövedelmét terhelő havi átlagos kiadás mértékét határozták meg, illetőleg a Családok Átmeneti Otthonában élő gondozó szülő a lakhatásáért, egy szoba, konyha és fürdő helyiség használatáért havonta 23.000 forintot fizet. Ezzel szemben az ügyek jelentős részében a bíróságok tételesen rögzítették a különböző közüzemi szolgáltatások és előfizetések havi átlagos költségét a csatolt igazolások alapján. Volt olyan ügy is, ahol a fellebbezésre figyelemmel a másodfokú bíróság munkálta ki tételesen a lakhatási kiadások összegét a tényállás módosításával és kiegészítésével.

A bíróságok indokolt esetben felhívták a gondozó szülőt az állított díjak, költségek összegének bizonyítására, a rendszeres havi kiadások igazolására. Azokban az ügyekben pedig, ahol a felek egymás kiadásait nem vitatták, azt a bíróságok további bizonyítási eljárás

lefolytatása nélkül tényként fogadták el.

A vizsgált ügyek túlnyomó részében a határozatokból egyértelműen megállapítható, hogy a bíróságok a gyermek indokolt szükségletei körében értékelték a tartást természetben nyújtó szülő háztartásában a lakásfenntartással rendszeresen felmerülő kiadások gyermekre eső részét, a gondozó szülő által lakott önkormányzati bérlakás esetén a lakbér- és a lakhatási támogatást meghaladó bérleti díj és rezsi összegéből a gyermekre jutó rész mértékét.

Ezzel szemben az egyik ügyben a bíróság a gyermeket gondozó szülő lakáskölcsönével kapcsolatos havi törlesztő részlet összegének növekedését olyan kockázati tényezőnek tekintette, ami nem, vagy legfeljebb minimális mértékben hárítható át gyermektartásdíj címén az alperesre.

5/3. A természetbeni tartás körében a pénzben ki nem fejezhető gondoskodás értékelése

A Ptk. 4:216. § (1) bekezdése kifejezetten kimondja, hogy a gyermeket gondozó szülő a tartást természetben, a különélő szülő elsősorban pénzben teljesíti. Az utóbbi időben a bírói gyakorlatban megfigyelhető a természetbeni tartás tartalmának eltérő megítélése, ami a vizsgált ügyekben is megállapítható.

Az egyik álláspont szerint a gondozó szülő is köteles a gyermek tartásához pénzben hozzájárulni. A Ptk. 4:194. § (1) bekezdése, a 4:213. §-a és a 4:215. §-a alapján – az elsődleges természetbeni tartás mellett – jövedelme azonban nem vehető olyan mértékben figyelembe, mint a másik szülő tartási kötelezettségének alapjául szolgáló jövedelem.

A másik vélemény abból indul ki, hogy a gyermeket gondozó szülőnek pénzügyi tartási kötelezettsége nincs, a jogszabályhely a kötelezett szülőnek biztosítja azt a kivételes lehetőséget, hogy a szülők megállapodása esetén a gyermek tartásához természetben is hozzájárulhat. Ebből következően a gyermektartásdíj megállapításánál a Ptk. 4:218. § (2) bekezdésének b) pontja – a mindkét szülő jövedelmi és vagyoni helyzetének figyelembevétele – a Ptk. 4:216. § (1) bekezdését nem írja felül. Nem jelenti tehát azt, hogy a gyermektartásdíj alapjaként a kötelezett szülő mellett a gondozó szülő jövedelme egy részének pénzügyi beszámítása – mint amivel a gyermek havi anyagi szükséglete megfelelően kielégíthető – figyelembe vehető. A gondozó szülő által nyújtott természetbeni tartás, a gyermek mindennapos gondozása, ellátása, betegsége esetén ápolása, a napi életfeltételeinek biztosítása (mosás, vasalás, főzés, takarítás) pénzügyi ellenértékben nem fejezhető ki. Az ettől eltérő szemlélet a természetbeni tartás jogszabályi fogalmának a kiüresedéséhez vezet.

A harmadik – alapvetően helyes álláspont – a második véleményből indul ki, de elkülöníti a természetbeni tartás során értelemszerűen felmerülő kiadásokat és a gondozó szülőnek a gyermek ellátásával, gondozásával felmerülő személyes munkavégzését. A szülők a gyermek tartásához a jövedelmi és vagyoni viszonyaik, tehát az anyagi helyzetük arányában kötelesek hozzájárulni azzal, hogy a gyermeket saját háztartásában természetben tartó szülő oldalán az arányos tartási kötelezettség körében kell figyelembe kell venni mindazt a többletmunkát, amit a gyermek tényleges ellátása jelent. Így a mindennapi ellátásával, gondozásával együtt járó időbeni elfoglaltságot, az iskolai életében való szükséges közreműködést, betegsége esetén ápolását. A természetbeni tartás tehát jellegénél fogva részben anyagi kiadásokat, részben tényleges, pénzben vagy nem, vagy csak nehezen meghatározható munkavégzést

jelent.

Az egyik vizsgált ügyben az elsőfokú bíróság az első álláspontnak megfelelően állapította meg a tartásdíj összegét. Számítása szerint a kötelezett szülő által fizetendő havi 15.000 forint tartásdíjjal, a 13.700 forint támogatással a gondozó szülő havonta 28.700 forint pénzbeli juttatásban részesülne és további 15.000 forintot jelent, ha a gondozó szülő a jövedelme 10%-ával hozzájárul a gyermek tartásához. Így a gyermek tartására havonta 43.700 forint áll a rendelkezésre, ami fedezi a gyermek életkorához igazodó indokolt szükségleteit. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság álláspontját nem érintve, eltérő indokolással helybenhagyta az elsőfokú ítéletet.

Egy másik ügyben az elsőfokú bíróság általános jelleggel megállapította, hogy a gondozó szülő természetesen jelentősen több terhet visel a mindennapokban anyagi, érzelmi, időbeosztásbeli és minden egyéb téren. Ezt azonban kompenzálja az a többletöröm, és sokirányú pozitív élmény, ami abból adódik, hogy a gondozó szülő élvezzi a gyermek folyamatos jelenlétét, társaságát, nyomon követheti élete mindennapi eseményeit és segítheti őt az optimális fejlődésében. A gyermekkel kapcsolatos háztartási teendők (mosás, takarítás, főzés) a gyermeket gondozó szülő oldalán olyan többletteher, amit mással elvégeztetve legkevesebb havi 10.000 forint kiadást jelentene. A gondozó szülő a tartási kötelezettségét havonta 40.000 forinttal biztosítja, ebből 30.000 forint a gyermekre jutó rezsiköltség és 10.000 forint a háztartási munka értéke. A kötelezett fellebbezése csak a megállapított tartásdíj hátralékot sérelmezte, a másodfokú bíróság helybenhagyó ítéletének indokolása az elsőfokú bíróság álláspontjával nem foglalkozott.

Más bíróságok ezzel szemben a gondozó szülő javára értékelték a gyermek nevelésével, gondozásával kapcsolatos tevékenységet a gyermek személyes gondozásával együtt járó terheket. A természetbeni tartási kötelezettség részben anyagi jellegű kiadásokat, részben a konkrétan felmerülő munkavégzésből adódó többletmunkát von maga után az alperes oldalán. A gyermeket gondozó felperesnél figyelembe kell venni az ezzel együtt járó tevékenységet és egyéb terheket, az időbeli elfoglaltságot, a gyermek betegsége esetén a gyógykezeléssel járó rendkívüli kiadásokat, a táppénzes állományból adódó keresetvesztéséget.

Az egyik vizsgált ügyben a sajátos nevelési igényű autista gyermeknek az átlagos mértéket számottevően meghaladó, a gondozó szülő számára jelentős terhet jelentő természetbeni gondozási szükségletei miatt munkaviszonyának megszüntetésére kényszerült és részmunkaidőben sem képes a munkavállalásra. Ezzel jövedelmévé a gyás és a családi pótlék vált. Ezért a gyermek tartásával felmerülő pénzbeli fizetési kötelezettségek teljesítése döntően a magyarországi átlagkeresetet lényegesen meghaladó jövedelemmel rendelkező alperesre hárul, ez azonban az alperesre nézve aránytalan hátránnyal nem járt és a saját háztartásában nevelt kiskorú gyermeke tartása, a házastársát terhelő természetbeni tartási kötelezettségét is figyelembe vételével is biztosított.

5/4. A gondozó szülő házastársa, élettársa jövedelmének értékelése

A vizsgált ügyekben a gondozó szülővel közös háztartásban élő új házastárs, élettársa jövedelmének értékelése a Ptk. 4:198. § rendelkezésén alapul. Ennek megfelelően az élettárs különböző jövedelemforrásokból származó és viszonylag magasabb összegű jövedelme a

tartási kötelezettség mértéke szempontjából nem értékelhető. A felek közös gyermekével közös háztartásban élő élettársnak a gyermekkel szemben jogszabályon alapuló tartási kötelezettsége nincs. A Ptk. csak a házastárs kötelezettségévé teszi a közös háztartásban a vele együtt élő házastársának olyan, tartásra szoruló kiskorú gyermeke tartását, akit a házastársa az ő beleegyezésével hozott a közös háztartásba (mostohagyermek), és annak nevesítésével, hogy a mostohaszülő tartási kötelezettsége nem érinti vér szerinti szülő tartási kötelezettségét. Ezért az a tény, hogy a közös háztartásban élő élettársak az egyik élettárs gyermekét közösen nevelik, még nem alakít ki mostoha gyermek – mostoha szülő viszonyt, ami egyébként is csak másodlagos jellegű és természetbeni tartási kötelezettséget jelent. Ezzel összhangban mondta ki a bíróság, hogy a gondozó szülő élettársának jövedelme nem mentesíti a különélő szülőt az alól, hogy teljesítőképessége arányában hozzájáruljon gyermeke eltartásának költségéhez.

5/5. A gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott ellátások, támogatások értékelése

A Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pontja szerint a gyermektartásdíj meghatározása (megváltoztatása) során a bíróságnak figyelembe kell vennie a gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális ellátásokat is.

Valamennyi vizsgált ügyben a bíróságok a családi pótlékot, a gyermeket gondozó szülő, vagy a házastársa által igénybe vett családi adókedvezményt, a lakbértámogatást, a rezsiköltségekhez nyújtott önkormányzati hozzájárulást a tartási szükségletek kielégítésére fordított összegként vették tekintetbe. Ennek megfelelően az okirattal igazolt családi adókedvezményt a gondozó szülő vagy a család jövedelmét növelő, a lakbértámogatás és a rezsiköltségekhez nyújtott hozzájárulást a lakás fenntartásával rendszeresen felmerülő kiadásokat csökkentő tényezőként értékelték. A családi pótlék összegével pedig a gyermek indokolt szükségleteire fordított kiadások együttes összegét egyszerű matematikai számítással csökkentették. A gyermek így megállapított indokolt szükségleteinek alapul vételével, a szülők jövedelmi viszonyainak arányában döntöttek a tartásdíj mértékéről.

A Kúria gyakorlatában egy ügyben fordult elő, hogy a bíróság három gyermek után – a felek közös gyermekei és a gondozó szülő új házasságából született gyermeke – igénybe vehető és a gyermekeket gondozó szülő jövedelmi viszonyaiban pozitív változást eredményező családi adókedvezmény összegére tekintettel leszállította a kötelezettet terhelő tartásdíj mértékét. A Kúria a BH 2017.368. számú határozatában kifejtettek szerint a 2014. március 15. napján hatályba lépett jogszabályon alapuló rendelkezés nyilvánvalóan nem tekinthető a tartásdíj megállapításának alapjául szolgáló körülményekben bekövetkezett változásnak. Ezért nincs helye a gyermektartásdíj leszállításának önmagában azon az alapon, hogy korábban a bíróság a Csjt. szerint meghatározott tartásdíj megállapítása során a Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pontja alá tartozó családi adókedvezményt még nem vette figyelembe.

5/6. A tartásdíj arányos megállapításánál értékelt szempontok

– A felek teljesítőképessége nem azonos mértékű, a kötelezett jövedelme lényegesen meghaladja a gondozó szülő jövedelmét, ezért a gyermek indokolt szükségleteinek fedezéséhez lényegesen nagyobb hányadban köteles hozzájárulni. A gyermek szükségletei

nyilvánvalóan meghaladják azt a mértéket, amit a gyesen lévő gondozó szülő fedezni tud, a gyermek tartása nem a nagyszülőt terheli, a gyermek szükségleteinek kielégítését a gondozó szülő mellett a felperesnek kell biztosítania, ezért indokolt a jövedelem 20%-t kitevő mértéknél magasabb fizetési kötelezettség megállapítása.

– A kiskorú gyermek tartása a szülők feladata, ezért az a körülmény, hogy a felperes az édesanyjával közösen viseli a közösen használt ingatlant, nem eredményezheti a tartásdíj csökkentését.

– A kötelezett szülő kiadásai nem eredményezhetik azt, hogy a gyermek tartási kötelezettségéből a természetbeni tartást biztosító, lényegesen alacsonyabb jövedelemmel rendelkező szülő nagyobb arányban vegye ki a részét.

– A szülők jövedelme között mintegy havi 100.000 forint különbség van a gondozó szülő javára, ezért a gyermek indokolt szükségleteinek a családi pótlékkal nem fedezett részéből a felperesre nagyobb teher hárul. Az egyik fiúgyermek betegsége miatt indokolt a gyógyítás és a diéta. A másik fiú sajátos nevelési igénye folytán felmerülő többletköltségre is tekintettel a gyermekenkénti 23.000 forintban és harmadik gyermek után 21.000 forintban megállapított tartásdíj a gondozó szülő magasabb jövedelmi viszonyaira figyelemmel sem tekinthető eltúlzottnak.

D. A rokontartás (a kiskorú gyermek tartása) szabályaival kapcsolatos ítélkezési gyakorlat vizsgálata, bizonyítási nehézségek a jogi képviselő szemszögéből

I. A bizonyítással kapcsolatos kérdések vizsgálata

Ptk. 4:218. § [A gyermektartásdíj bírósági meghatározása]

(1) A gyermektartásdíjról a szülők megegyezésének hiányában a bíróság dönt.

(2) A gyermektartásdíj meghatározása során figyelembe kell venni:

a) a gyermek indokolt szükségleteit;

b) mindkét szülő jövedelmi viszonyait és vagyoni helyzetét;

c) a szülők háztartásában eltartott más – saját, mostoha vagy nevelt – gyermeket és azokat a gyermekeket akikkel szemben a szülőket tartási kötelezettség terheli;

d) a gyermek saját jövedelmét; és

e) a gyermeknek és rá tekintettel az őt nevelő szülőnek juttatott gyermekvédelmi, családtámogatási, társadalombiztosítási és szociális ellátásokat.

(3) A gyermek indokolt szükségletei körébe tartoznak a megélhetéséhez, egészségügyi ellátásához, neveléséhez és taníttatásához szükséges rendszeres kiadások. Ha a gyermek érdekében olyan rendkívüli kiadás szükséges, amelynek fedezését a tartásdíj kellő előrelátás mellett sem biztosítja, a tartásra kötelezett e rendkívüli kiadás arányos részét is köteles megtélni.

(4) A tartásdíj összegét gyermekenként általában a kötelezett átlagos jövedelmének tizenöt-huszonöt százalékában kell meghatározni. Az átlagos jövedelem megállapításánál rendszerint a kötelezettek a kereset megindítását megelőző egy évi összes jövedelmére figyelemmel kell lenni.

Az előbbieken idézett jogszabályhely meghatározza, hogy a gyermektartásdíj megállapítása során a bíróságnak mit kell figyelembe vennie.

Az ügyvédi képviseleti tevékenységet meghatározza a Pp. 164. § (1) bekezdésében írt

szabályozás, miszerint a per eldöntéséhez szükséges tényeket általában annak a félnek kell bizonyítania, akinek érdekében áll, hogy azokat a bíróság valónak fogadja el. A hivatkozott szabály (2) bekezdése arról rendelkezik, hogy a bíróság a bizonyítást hivatalból akkor rendelheti el, ha ezt a törvény kifejezetten megengedi.

A Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (Pp.) szerinti szabályozás a házassági perek esetén a 286. §-ban írtak szerint teszi lehetővé a bizonyítás hivatalból történő elrendelését. A bírói gyakorlat a kiskorúak tartásával összefüggő perekben a hivatkozott jogszabályhelyet kiterjesztően értelmezve, a kiskorú gyermekek érdekeit mindenekelőtt figyelembe véve alkalmazta a hivatalból történő bizonyítás elrendelését azokban az esetekben is, amikor nem a házassági peren belül került sor a tartásdíj tárgyában előterjesztett igény elbírálására. Az új Polgári perrendtartás a bírói gyakorlatot átültette a jogszabályba, azaz a kiskorú gyerekek tartásával összefüggő pereknél kimondja, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti.

(2016. évi CXXX. törvény (új Pp.): 132. A kiskorú gyermek tartása iránt indított per különös szabályai)

492. § [Ideiglenes intézkedés és bizonyítás hivatalból]

(1) A bíróság – szükség esetén – bármely fél erre irányuló kérelme hiányában is határozhat ideiglenes intézkedéssel tartás megállapításáról.

(2) A bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti.

A Pp. 163. § (3) bekezdése mondja ki, hogy a bíróság az általa köztudomásúnak ismert tényeket valónak fogadhatja el, ugyanez vonatkozik azokra a tényekre, amelyekről a bíróságnak hivatalos tudomása van. Ezeket a tényeket a bíróság akkor is figyelembe veszi, ha azokat a felek nem hozták fel az eljárás során. A bíróság ugyanakkor köteles a feleket e tényekre a tárgyaláson külön figyelmeztetni.

A jogszabály szerint a bizonyítási eszközök különösen a tanúvallomások, szakértői vélemények, szemlék, okiratok és az egyéb tárgyi bizonyítékok.

A tanulmány elkészítése során feldolgozott ítéletekben a bíróság elsődlegesen a felek nyilatkozatát, az ezzel összefüggő okiratokat (Id.: jövedelemigazolás, környezettanulmány, bank által kiadott igazolások, bankszámlakivonatok, továbbá egyéb okiratok pl. eltérő szükségletű gyermek esetében szakértői bizottság véleménye) vette figyelembe. Az ügyek kisebb részében került sor tanú meghallgatására (a vizsgált ügyekben a tanúk részben a perrel érintett gyermekek voltak, illetve egyetlen egy ügyben más magánszemélyek). A bíróság összesen kettő ügyben szerzett be a hivatalból történő bizonyítás keretein belül iratot a bizonyítási eljárás során.

A feldolgozott 10 ítéletből megállapítható, hogy a bizonyítás nagyon nagymértékben a felek személyes előadásán és az előadásukhoz kapcsolódóan csatolt okiratokban foglaltakon alapul.

I.1 A gyermek indokolt szükségletei

I.1.a.) Általános szükségletű gyermek

A bizonyítási nehézséget elsődlegesen az okozza, hogy a törvény indokolt szükségletéről beszél, amely nem ugyanaz, mint a gyermek ténylegesen felmerülő, a kereset benyújtása időszakában meglévő szükséglete. Az indokolt szükséglet szűkebb kategória a tényleges szükséglethez képest, mivel a bírói mérlegelés része, hogy a bíróság valamennyi peradat és bizonyíték tükrében mit minősít indokolt szükségletnek. Az ügyekben megkülönböztethetők voltak általános szükségletű és általánostól eltérő, speciális szükségletű gyermekek. Általános szükséglet körében eltérő a bírói gyakorlat abból a szempontból, hogy a tartásdíjat igénylő féltől tételesen vagy általánosságban kéri annak igazolását, hogy milyen havi rendszeres kiadás vagy egyéb rendkívüli kiadás merül fel a gyermek szükségleteit illetően. Gyakran számlák, bizonylatok csatolását is indokoltnak tartják az eljáró bíróságok és nemcsak költségként, hanem tételesen forintosítva kívánják a nyilatkozat megtételét. Ez több szempontból is nehézséget okoz, mivel egyes felmerülő kiadások nem igazolhatóak sem számlával, sem bizonylattal, sem egyéb okirattal, pl. a gyermek szállításának-, a gyermek különórának-, a gyermek fejlesztésének és esetleg bébiszitterének költségei, orvosnak kifizetett hálapénz, osztálypénz, iskolai kirándulásokhoz történő hozzájárulás, gyermeknek adott zsebpénz stb. Ezek a költségek gyakorlatilag kézből kézbe kerülnek kifizetésre többnyire bizonylat, szerződés, számla nélkül. Amennyiben számlát igényel az ügyfél, ez számára többletterheléssel jár. Ezért a másik fél vitatása esetén ezeknek a költségeknek az összegszerűsége szinte bizonyíthatatlan, ebben az esetben a KSH adott szolgáltatásra vonatkozó adatainak rezsioradíját próbálják az ügyvédek elérni, illetve ha lehetőség van, akkor összehasonlító adatokat nyújtanak be a bíróságra, valamint az interneten, illetve a Facebookon elérhető egyéb lehetőségeket veszik igénybe.

Az ügyek többségében az eljáró bíróság nem alkalmazza a Pp. 163. § (3) bekezdését, bár lehetőséget teremtene ilyen helyzetekben a további bizonyítás mellőzésére, különösen, ha az általa köztudomásúnak ismert tényeket a Pp. 206. §-ban foglaltak szerint az eljárás során felmerült egyéb bizonyítékokkal összevetve azokat összességében értékeli.

Több ügyben nemcsak az összegszerűsége vitatott az adott költségnek, hanem az is, hogy az adott költség a gyermek indokolt szükségleteként határozható meg vagy az már luxuskiadásnak minősül, minősülhet. Az eljáró bíróságok többnyire nem veszik figyelembe azt az időszakot, amíg a felek együtt éltek és közösen határozták meg a gyermek nevelésének, gondozásának kereteit, hiába hivatkozik a jogi képviselő arra, hogy az együttélés alatt indokoltnak tartotta az egyik fél a gyermek pl. lovas terápiás fejlesztését, a per során viszont már luxuskiadásnak minősíti, ilyen példa továbbá kontaktlencse használat, angol nyelvi előkészítő, stb.

Ezért a bíróságra nagy teher hárul, mert mérlegelése során azt is meg kell állapítania, hogy a gyermek irányadó, tényleges szükségletei közül melyek azok, amelyek a jövőre nézve eltűntek vagy nem indokoltak. A bíróság határozza meg, hogy melyek azok a rendszeresen felmerülő kiadások, amelyek alapul szolgálnak a megállapítandó tartásdíj összegszerűsége szempontjából. A bíróságok előtt többször kell kitérni arra, hogy a gyermeket gondozó szülőnek olyan kötelezettségei vannak a gyermek természetbeni gondozása, nevelése kapcsán, amelyek nem forintosíthatóak, nem lehet alkalmazni ezért a felmerült költségek „automatikus megfelelésének elvét”, hanem mindenképpen figyelembe kell venni a gondozó szülő nem forintosítható, de a gyermekek mindennapi ellátását biztosító tevékenységét.

Kifejezetten nagy teher hárul a jogi képviselőkre akkor, ha az eljárás hosszú ideig tart, mert időközben a költségek folyamatosan változnak (Id.: iskolaváltás, különórák megváltozása,

mentális és egészségi állapot megváltozása). Az eljáró bíróság ezekben az esetekben elvárja a költségek aktualizálását, összegszerűségében pontosan meghatározva.

Jelentősek a bizonyítási nehézségek, ha a felek az eljárás időtartama alatt, vagy esetlegesen a tartásdíj leszállítása, illetve felemelése iránti eljárás megindításakor külföldre költöznek időlegesen vagy véglegesen. A külföldre költözés minden esetben azzal jár, hogy a gyermek indokolt szükségletei más módon kell, hogy elbírálásra kerüljenek, mivel külföldön többnyire magasabb összegben határozhatóak meg azok a költségek, amelyek a gyermek mindennapi nevelésének és gondozásának megfelelő színvonalát biztosítják. A gyermek indokolt szükségletét az adott országra vetítve kell meghatározni és a bizonyításnak is ehhez kell igazodnia. Ez esetben az okiratok fordítása jelentős anyagi terhet ró a felekre, hiszen minden igazolást, bizonylatot, blokkot le kell fordítani. A bíróság előtt megnehezül az összehasonlító adatokon alapuló bizonyítás. Nehézkes a bíróság részéről a külföldön lefolytatott bizonyítás igénybevétele, az illetékes központi hatóság megkeresése.

I.1.b.) Átlagtól eltérő szükségletű gyermek

A bizonyítás további nehézségeket jelent a jogi képviselők számára abban az esetben, ha a gyermek szükséglete az átlagtól eltérő. Pl., ha a gyermek élsportoló, illetve a gyermek betegsége miatt kezelésre, fejlesztésre szorul. Az utóbbi időszakban egyre több az olyan jogkereső ügyfél, akinek a gyermeke valamely mentális vagy mozgásszervi problémából adódóan fogyatékkal él. Ezekben az esetekben a bizonyítás azért különösen nehéz, mert a bíróságot nemcsak arról kell meggyőzni, hogy a gyermek szükséglete az átlagtól eltérő, hanem arról is, hogy a gyermek számára az adott időszakban a fejlesztés vagy bármely speciális orvosi kezelés miért indokolt, ez hogyan hat ki a gyermek jövőjére, jövőbeni életminőségére. (Pl. autista gyermek esetében 3 éves korától történő folyamatos fejlesztése a gyermek olyan mértékű állapotjavulását eredményezheti, hogy a későbbiekben az életét úgy tudja majd élni, hogy képes lesz önmagát ellátni.)

A sérült gyermekek nevelésével, gondozásával kapcsolatban jellemző, hogy az életközösség megszűnését követően az elköltöző fél a gyermek tényleges napi gondozásában, nevelésében már nem vesz részt, hanem attól teljesen távol marad, jelentős terhet róva ezzel a gyermeket gondozó szülőre, hiszen egy ilyen gyermek nem bízható könnyen más családtagra vagy bébiszitterre, fokozott szülői jelenlétet igényel. *A Pesti Központi Kerületi Bíróság egyik ítéletében megállapította, hogy a tartás meghatározásának alapjául szolgáló körülményekben lényeges változás állt be, mivel a gyermeknél autizmus spektrum zavart diagnosztizáltak, amellyel együtt jár a glutén minimalizálásával. A bíróság elfogadta a jogi képviselő által beszerzett Fővárosi Pedagógiai Szakszolgálat által kiadott szakvéleményt, amely álláspontja szerint hitelt érdemlően, objektívan és szakszerűen nyilatkozott a gyermek állapotáról és határozta meg az ajánlott fejlesztéseket.* A bíróság azonban arra az álláspontra helyezkedett, hogy az egyes fejlesztések a jogszabályok alapján biztosítottak és ingyenesek a gyerek számára, ezért az ajánlott intézményeken kívül történő terápiás jellegű fejlesztések nem kötelezőek, viszont önköltségesek, ez a szülő döntési kompetenciájába tartozik, ezért a kérelmező tartásdíj felemelési kérelmének csak részben adott helyt. *A Fővárosi Törvényszék mint másodfokú bíróság ítéletével a fellebbezési eljárásban az elsőfokú ítéletet megváltoztatta és elfogadta a jogi képviselő azon nyilatkozatát, amely arra irányult, hogy a gyermek számára jogszabályban biztosított feltételek ténylegesen nem érhetőek el, az adott intézmények folyamatosan forráshiányra hivatkoznak, az állam nem tesz eleget ténylegesen az*

autizmus spektrum zavarral küzdő gyermekek ellátásának. Elfogadta továbbá a bíróság a jogi képviselő fellebbezésben kifejtett azon álláspontját, hogy a gyermek jelenlegi életszakaszában extenzív fejlesztést igényel, melynek eredményessége későbbi életminőségét döntően meg fogja határozni. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta azon a jogi alapon, hogy az elsőfokú bíróság a döntése meghozatalakor a gyermektartásdíj mértékét jelentős súllyal befolyásoló körülményeket, tényeket nem vont mérlegelési körébe, míg másokat nem értékelt kellő súllyal.

Az átlagtól eltérő szükségletű gyermekek esetében fordul elő a leggyakrabban, hogy szakértő bevonására kerül sor abban az esetben, ha vitatott a gyermek egészségi állapota, egészségügyi problémából adódó fejlesztése, speciális táplálása, stb. Nehezebb a helyzet élsportoló gyermek esetében, hiszen nagyon nehéz meghatározni, hogy ez a szükséglet mennyiben minősíthető indokoltnak abban az esetben, ha a gyermek sporteredményei alapján nem tartozik a legjobb sportolók közé. A bizonyítás egy ilyen helyzetben szinte lehetetlen, a bíróság előtt fel kell tárnai azokat a körülményeket, amelyek az élsportban való részvételhez vezettek abból a szempontból, hogy a szülők ezt a döntést közösen hozták meg vagy az egyik szülő kifejezett „akarata” volt, hogy a gyermek ezt a tevékenységet folytassa. Amennyiben a döntés közös, a bírói mérlegelés szempontjából ennek mindenképpen jelentősége kell, hogy legyen.

Az egyre gyakoribb vegyes házasságok miatt többnyire kettős állampolgárságúvá válik a házasság felek közös gyermeke. A gyermek szempontjából azonban nemcsak az állampolgárság, hanem a másik kultúra és a másik nyelv ismerete is elengedhetetlenül fontos. A tartásdíj megállapítása során ilyen esetekben a bíróságnak figyelembe kell vennie azt, hogy egy másik ország kultúráját és nyelvét pl. itt, Magyarországon kell elsajátítania, megismernie a gyermeknek, amely többletkiadással jár. Ilyen esetekben a gyermek indokolt és tényleges szükséglete a másik kultúra és nyelv megismerése, elsajátítása.

Tetten érhető a bírói gyakorlatban, de a jogi képviselők munkájában is, hogy nem differenciálják az általános szükséglettel bírót, de egyébként különböző életkorú gyermekek esetén a tartásdíj összegét. A jogi képviselők valószínűleg azért mellőzik ezt, mert további bizonyítási teher hárulna rájuk annak a bizonyítására, hogy a több, közös háztartásban nevelt, de eltérő életkorú gyermek milyen indokolt szükséglettel bír.

A gyermek indokolt szükségleteinek a megállapítása során a bíróságok azokat a költségeket veszik figyelembe elsődlegesen, amelyek már felmerültek és számlával vagy egyéb más módon igazolhatóak. Jogi képviselők hivatkozása ellenére sem fog helyt annak az igénynek az alapulvétele, amely még nem merült fel, de biztosan igazolható, hogy fel fog merülni. Ilyen pl., hogy amikor a gyermek befejezi a középiskolai tanulmányait, akkor a szalagavatójának a költsége, valamint a ballagás költsége biztosan felmerül rendkívüli, de indokolt költségként. További példa, ha a gyermek a felek megállapodása alapján olyan középiskolába kerül, ahová rendszeresen utaznia kell, vagy kollégiumi elhelyezésben részesül. Gyakran felmerül a fogszabályzás folyamatosságának a kérdése is: a perbeli időszakban a fogszabályozás folyamata még nem fejeződik be, azonban a bíróság a jövőbeni költségeket, amelyeket értelemszerűen csak valószínűsíteni lehet, nem fogadja el a bizonyítási eljárás során a gyermek indokolt szükségleteként.

I.2. Köztudomású tények helye és értékelése a bizonyítási eljárásban

A gyermek indokolt szükségleteinek a megállapítása minden ügyben egyedi kell, hogy legyen. Ez az országban a különböző térségekben működő bíróságoknál a helyi életszínvonalat figyelembe véve nyilvánvalóan eltérő tartalmú. A bíróságok itt is alkalmazhatnák a számukra köztudomású tények beemelését és értékelését bizonyítási eljárás során.

„A KÖZTUDOMÁSÚ TÉNYEK • Köztudomásúnak tekintjük az emberek meghatározott csoportjai által ismert és valóban elfogadott tényeket. A köztudomású tényeket a magyar jogirodalom hagyományosan két csoportba sorolja:

1. A szorosabb értelemben vett köztudomású tények közé tartoznak a történeti események (például mikor volt a második világháború) és az olyan általános ismeretek, mint például a mértékrendszer elemei.

2. A köztapasztalati tényeken inkább olyan tapasztalati tételeket kell érteni, amelyek általánosan ismert összefüggéseken vagy megfigyeléseken alapulnak. (Így például az üveg törékeny, a homok szemcsés, a benzin robbanásveszélyes.) A köztudomásúnak nem feltétele az, hogy a kérdéses tény széles körben legyen ismert. Elég az, ha egy meghatározott csoport tagjai, például egy városrész lakói vagy az azonos foglalkozásúak (például a gyógyszerészek) ismerik. A köztudomású tények elterjedésének a módja általában közömbös, a lényeg az, hogy az emberek bizonyos köre előtt ténylegesen ismert legyen. A köztudomású tények közvetítésében kétségtelenül mind nagyobb szerepet tölt be a sajtó, ám a tömegtájékoztatási eszközökre való hivatkozást („olvastam az újságban”, „hallottam a rádióban”, fent van az interneten stb.) nem tekinthetjük minden esetben a köztudomású tények autentikus forrásának.

Ahhoz, hogy a bíróság az általa köztudomásúnak ismert tényeket - a 163. § (3) bekezdése alapján - valóban fogadhassa el, kétféle tudomással kell rendelkeznie: az egyesbírónak vagy az eljáró tanács tagjainak ismerniük kell a kérdéses tény, méghozzá magántudomás formájában, valamint tudomással kell lenniük arról, hogy a tény köztudomású.

A bíróságnak a köztudomású tényeket hivatalból kell figyelembe vennie. Ezekre a tényekre azonban köteles a feleket figyelmeztetni, mert a köztudomású tényekkel szemben is helye van ellenbizonyításnak." Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog (2013) c. könyve.

A jogi képviselők ügyfeleik képviselése során sokszor kerülnek olyan helyzetbe, miszerint nem tudják velük megértetni, hogy a gyermek mindennapokban fennálló tényleges szükséglete nem biztos, hogy egyben a gyermek indokolt szükséglete is. Ezért is fontos és elvárható a jogi képviselők részéről a pertaktika felállítását megelőzően az ügyfél mindenre kiterjedő, részletes tájékoztatása, lehetőség szerint a bírói gyakorlatra is kiterjedően. Különös gondot kell fordítani arra, hogy a bizonyítási eljárás alapjául szolgáló bizonyítandó tények tekintetében minden olyan releváns irat és információ rendelkezésre álljon, amelyből következtetni lehet arra, hogy a bizonyítás sikeressége esetén a bíróság várhatóan mit fog elfogadni pl. a gyermek indokolt szükségleteként. A részletes tájékoztatásnak a perköltségre is ki kell terjednie, nagyon fontos eljárásjogi következménye egy elhúzódó bizonyításnak a perköltség jelentős megemelkedése.

I.3. Kötelezett teljesítőképessége

A bizonyítás nehézsége körében a jogi képviselők számára leggyakrabban felmerülő kérdés a kötelezett teljesítőképessége. Többnyire a kötelezett okirattal alátámasztható jövedelmi és vagyoni viszonyai nincsenek összhangban a tényleges vagyoni és jövedelmi viszonyával. A bizonyítás nehézsége szempontjából két alapvető helyzetet különböztethetünk meg:

- a jogosult előtt egyáltalán nem ismert a kötelezett jövedelmi, vagyoni viszonya;
- a jogosult előtt ismert a kötelezett jövedelmi és vagyoni viszonya, de nem rendelkezik megfelelő bizonyítékkal az általa ismert tények alátámasztásához.

A kötelezett oldalán a jogi képviselők gyakran hivatkoznak arra, hogy az életközösség megszűnéséhez, vagy a korábbi bírói döntéshez, egyezséghez képest a kötelezett gazdasági vállalkozása tönkrement, korábban meglévő vagyontárgyai már nincsenek a birtokában és tulajdonában, élettársa, közeli hozzátartozója tartja el, önálló tulajdonú és használatú ingatlan nem rendelkezik, ingatlan használatra vonatkozó joga pusztán származékos, baráti kölcsönökből tartja fenn magát és szükségletei jelentősen minimalizáltak a korábbi életszínvonalához képest. A kötelezett jogi képviselője okiratokkal támasztja alá az előbbieken részletezett hivatkozásait.

A jogosult oldalán ezekben az esetekben különösen megnehezedik a kötelezett teljesítőképességének bizonyítása, jövedelmi, vagyoni viszonyainak feltárása, mivel okiratokkal szemben kell állításait bizonyítania.

A Budai Központi Kerületi Bíróság előtt házasság felbontása és járulékai iránti eljárásban vitás kérdés volt a kötelezett teljesítőképessége, jövedelmi, vagyoni viszonyai. Az eljárás során a jogosult álláspontja szerint a kötelezett személyi körülményeit és bevételeit illetően olyan állításokat tett, amelyek csak részben valósak. Az életközösség fennállása alatt a kötelezett sikeres vállalkozó volt, számos cégben rendelkezett üzletrész tulajdonnal és több cégben volt ügyvezető. A kötelezett üzleti életében a felek kapcsolatának megromlásától álltak be jelentős változások. Az eljárásban a jogosult jogi képviselőjének bizonyítania kellett, hogy a kötelezett mely cégekben és milyen státuszban van, nyilatkoztatni kellett a kötelezettet arról, hogy miért vállalja díjazás nélkül egy kiegyensúlyozottan működő, jelentős bevételt produkáló társaság ügyvezetését. Azt is bizonyítania kellett a jogosult képviselőjének, hogy a kötelezett által vezetett társaság attól az időponttól, amikor a kötelezett vált a társaság ügyvezetőjévé, tulajdonosváltáson ment keresztül és a társaságnak az Egyesült Arab Emírátsok által nyilvántartott cég az egyedüli tulajdonosa.

A jogosult jogi képviselője a bíróság részére részletes cégtérképet csatolt, továbbá részletes leírást adott arról, hogy az offshore cégek alapítására vonatkozó helyszínek az elmúlt években hogyan változtak attól függően, hogy hol biztosítanak kedvezőbb feltételeket az adózás szempontjából, és hol biztosítanak teljes körű anonimitást.

A kötelezett odafigyelt arra, hogy a környezettanulmány elvégzése előtt, amiről előzetesen értesítést kapott, az ingatlanból az értékeesebb vagyontárgyakat elvitesse. A jogi képviselők nemcsak ebben az ügyben, hanem más ügyekben is kifejezetten kérni szokták a bíróságot, hogy a környezettanulmány készítéséről egyik fél se kapjon előzetesen tájékoztatást.

A kötelezett arról is gondoskodott, hogy igazoltan pontosan annyi pénzt kapjon kölcsön a

baráitól, amennyibe az általa bérelt ingatlan bérleti díja kerül, továbbá az általa finanszírozott luxus nyaralások költsége, illetve a gyerekek részére vásárolt luxusnak minősíthető ajándékok költsége. A bíróság részére okirattal igazolta, hogy kölcsönt kapott a hivatkozott magánszemélyektől, amelyek közül kizárólag az ingatlan bérleti díjának a megfizetése céljából nyújtott kölcsönt kell visszafizetnie, az összes többit tulajdonképpen ajándékba kapta.

A bíróságnak az ilyen ügyekben nyomatékkal kell figyelembe vennie a kötelezett személyi és vagyoni körülményei tekintetében kifejezetten ellentmondó nyilatkozatait, valamint azt is, hogy bizonyítás a jogosult oldalán jelentősen megnehezül harmadik személyek (offshore cég, stróman) bevonása miatt. Jelen esetben a kötelezett azt állította, hogy ingyen végez ügyvezetői tevékenységet egy nagy üzleti forgalmat bonyolító cégnél, de 40 órában munkavállaló minimálbérhez közeli bérért egy cégben, ahol utazásszervező. A kötelezett valójában szoftverfejlesztő és a nagy üzleti forgalmat bonyolító cég az általa kidolgozott szoftver és az ahhoz kapcsolódóan kifejlesztett szolgáltatás nyújtásával foglalkozik. A bizonyítás során a jogosult jogi képviselőjének azért is nehéz volt a helyzete, mert a jogosult a házassági életközösség megszűnéséig egyáltalán nem vett részt a kötelezett gazdasági, üzleti életében, kifejezetten élvezte a kötelezett által megteremtett rendkívül magas életszínvonal előnyeit.

A Gödöllői Járásbíróság egyik tartási perében meghozott ítélete nagyon részletesen foglalja össze, hogy mely bizonyítékok alapján hozta meg döntését. Ebben az esetben az eljáró bíróság élt a hivatalból történő bizonyítás lehetőségével. Indítvány hiányában külön felhívta a bankokat, hogy küldjék meg a bankszámla forgalomról készített kimutatást, valamint részben hivatalból beszerezte a Budapest Környéki Törvényszék Gazdasági Kollégiuma előtt folyamatba tett csődeljárás iratait. A pert a kötelezett indította, a per tárgya a tartásdíj leszállítása volt, amelyben a kötelezett arra hivatkozott, hogy életkörülményei jelentősen megváltoztak. A peradatokból megállapítható volt, hogy a kötelezett által tulajdonolt és ügyvezetett gazdasági társaság felszámolás alatt áll, jelentős tartozással bír, továbbá a kötelezett több ingatlanát édesapjának ajándékozta, valamint a gépkocsiját eladta, nagy értékű festményeket is értékesített, amelyeket utóbb visszavásárolt, valamint további ingatlanokat is értékesített, melyeket visszavásárolt. Arra is hivatkozott, hogy időközben harmadik gyermeke született.

A bizonyítási eljárás során a jogosult jogi képviselőjének bizonyítania kellett, hogy a kötelezett által megkötött szerződések fedezetelvonóak, a vagyontárgyak azért kerültek ajándékozásra, illetve értékesítésre, hogy a gazdasági társasággal szemben fennálló tartozásokért a kötelezett, mint kezes a saját vagyonával felelni ne tudjon. A kötelezett előadása a per során folyamatosan változott, különösen a teljesítőképessége körében. A kötelezett állításával szemben a jogosult véleménye szerint a cég felszámolásából a kötelezett előnyösen került ki, mivel semmilyen tartozás a kötelezettet terhelően nem maradt fenn, a társaságot ugyan felszámolták, de a kötelezett nevében nem maradt olyan vagyontárgy, amelyet a felszámolt gazdasági társaságot terhelő hiteltartozások kielégítésére tudnak fordítani. A jogi képviselő igazolta az eljárás során, hogy a felek között létrejött egyezség megkötésének időpontjában a cég felszámolása már folyamatban volt. A bíróság a jogosulttal szemben arra az álláspontra helyezkedett, hogy a kötelezett körülményei jelentősen megváltoztak, mivel a felszámolás alá került gazdasági társaság volt a fő bevételi forrása, ez képezte a tartásdíj alapját, a kötelezett továbbra is készfizető keze a társaságot terhelő hiteltartozásnak, valamint harmadik gyermeke született. Ugyanakkor megállapította, hogy a kötelezett

jövedelmi helyzetére vonatkozóan folyamatosan önellenmondásokba keveredett. A lefolytatott bizonyítási eljárás eredményeként a bíróság álláspontja szerint egyértelmű volt, hogy a kötelezett pervitele rosszhiszemű. A bíróság a jogosult jogi képviselőjének indítványai alapján, valamint részben hivatalból széles körűen folytatta le a bizonyítási eljárást, amelynek eredményeként mérlegeléssel állapította meg a kötelezett jelenlegi jövedelmét és a perbeli gyermekek indokolt szükségletei alapján a megállapított jövedelem figyelembevételével szállította le a tartásdíjat. A mérlegelés során figyelembe vette a kötelezett más forrásból származó bevételeit is, nemcsak a jövedelem kimutatásában szereplő összeget. A bíróság a mérlegelését arra alapította, hogy melyek azok a kiadások, amelyeket a kötelezett saját elmondása szerint jelenleg is fizet. Ezekből arra következtetett, hogy az igazolt jövedelméhez képest közel 5,6-szorosa a valós jövedelme. A bíróság azt is a mérlegelés tárgyává tette a, hogy korábban értékesített vagyontárgyait a per alatt visszavásárolta. A visszavásárlás összegeiről a per során különböző nyilatkozatokat tett. A bíróság az ítéletében azt is rögzítette, hogy a kötelezett a tárgyaláson elővette a telefonját és azt nyilatkozta, hogy 100.000 Ft munkabér érkezett a számlájára, miközben előtte azt állította, hogy 79.900 Ft-ot kap kézhez.

A kötelezett teljesítőképességével kapcsolatban elsődlegesen a kötelezett tényleges életszínvonalának a bíróság előtti bemutatása a jogi képviselő feladata. Indokolt ilyen esetekben még a per előtt egy viszonylag részletes „környezettanulmány” készítése, amely nem azonos a bíróság által elrendelt környezettanulmány beszerzésével. Ez a jogi képviselő által készített környezettanulmány arra vonatkozik, hogy feltárja közösségi fórumok igénybevétele útján is, hogy a kötelezett milyen életszínvonalon él, hova jár nyaralni, telelni, milyen ruházatot visel, milyen társasági életet él, milyen gépjárművel rendelkezik, esetleg van-e hajó és légi jármű a birtokában. Továbbá fel kell tárnunk a kötelezethez kapcsolódó esetleges vállalkozásokat, társaságbeli részesedéseket, azt, hogy hasznosítja-e bármilyen módon az esetlegesen tulajdonát képező vagyontárgyakat, illetve a korábbi életszínvonalhoz képest bekövetkezett változásokat. A jogi képviselő számára fontos információ, ha ismertté válik, hogy a kötelezett saját tulajdonában lévő vagyontárgyakkal nem rendelkezik, de az élettársa és/ vagy közeli hozzátartozói vagyontárgyakkal gazdagodtak az elmúlt időszakban.

I.4. Lehetséges bizonyítási eszközök, a hivatalbóli bizonyítás szükségessége

Az esetek nagy részében nem elegendő a kötelezett körülményeinek a feltárása, hanem a kötelezett családjának az életvitelét is indokolt megismerni. Jogi képviselő feladata, hogy minden elérhető nyilvántartást áttekintsen, illetve indítványt tegyen a bíróság részére különböző okiratok beszerzése érdekében.

A feltárt tényleges helyzet azonban nem elegendő ahhoz, hogy a jogosult a bíróság előtt minden kétséget kizáróan bizonyítani tudja a kötelezett teljesítőképességét. A jogi képviselők legnehezebb feladata, hogy a feltárt információkat hogyan tegyék a bizonyítási eljárás részévé. Erre nézve a jogi képviselők gyakorlata eltérő, egyes képviselők magánnyomozók bevonásával teszik ezt, más képviselők tanúk meghallgatására vonatkozóan tesznek indítványt.

Abban az esetben, ha a kötelezett rendelkezik munkahellyel, a jogi képviselő indítványt tesz arra nézve, hogy milyen béren kívüli juttatásokban, munkaviszonnyal összefüggő költségtérítésben részesül az adott munkáltatónál a kötelezett. Többször előfordul az a

probléma, hogy a munkáltató üzleti titokra történő hivatkozással nem tájékoztatja a bíróságot a béren kívüli juttatásról, továbbá abban az esetben, ha pl. biztonsági őrként dolgozik valaki, akkor nem adja ki a munkáltató a bíróság részére azt a részletes kimutatást, amelyből megállapítható, hogy milyen konkrét időbeosztással, azaz hány munkaórát tevékenykedett az adott hónapban a munkavállaló. Ez utóbbi felveti „feketemunka” folyamatos jelenlétét. Azokban az esetekben, ahol a valós jövedelem csak részben egyezik a ténylegesen kimutatott jövedelemmel, fel kell tárni a kötelezett tényleges életszínvonalát, hogy abból következtetéseket lehessen levonni az általa havonta kifizetett költségek tekintetében, amelyből következtetni lehet arra, hogy ennyi pénznek minimum rendelkezésére kell állnia.

Nehézségekbe ütközik a saját vállalkozásban vagy családi vállalkozásban foglalkoztatott kötelezett esetén a tényleges jövedelem feltárása. Itt mindenképpen bizonyítást kell lefolytatni arra vonatkozóan, hogy KATA-s vagy EVA-s adóalanyként nincs-e nyilvántartva az adott vállalkozás, illetve a kötelezett, mint magánszemély. Minden esetben fontos, hogy a NAV-tól a tárgyévire vonatkozóan a személyi jövedelemadó bevallás hiteles másolata álljon rendelkezésre. A bíróságnak figyelemmel kell lennie a mérlegelés során arra is és a jogi képviselőnek is indítványoznia kell, hogy a személyes meghallgatás során a kötelezett nyilatkozzon a bevallásban nem szereplő egyéb jövedelmeiről (cafeteria, albérleti hozzájárulás), szociális ellátásairól, költségtérítéséről. A gazdasági társaságbeli tagság esetén az éves beszámoló birtokában nyilatkoztatni kell a kötelezettet az osztalék tekintetében, történt-e korábban jóváhagyott, de még ki nem fizetett osztalékról döntés, illetve azt is fel kell tárni, hogy a társaság tagjának biztosít-e a társaság cégautó, mobiltelefon, stb. használatot. Ügyvédi tapasztalat szerint a legkritikább esetben jutnak el az eljárások a bizonyítás azon szakaszába, hogy a bíróság a jövedelmi, vagyoni viszonyok feltárása érdekében könyvvizsgáló szakértőt vagy más igazságügyi szakértőt rendeljen ki.

A jogosult oldalán a jogi képviselők törekednek arra, hogy a bíróság elé tárjanak minden olyan adatot, információt, amely a bizonyítékok mérlegelés során felhasználható lesz annak érdekében, hogy igazolják a kötelezett vagyontalanságával, tetemes adósságával, részére biztosított szívességi használatot, munkahelyének hiányára hivatkozással szemben a követelésük jogi alapját és a kötelezett teljesítőképességét. Joggal merül fel a kérdés, hogy miért lakik luxuslakásban az, aki kölcsönökből él, illetve milyen visszafizetés reményében adnak neki kölcsönt harmadik személyek? Feltehetően bíznak a kölcsönvevő teljesítőképességében és így a kölcsönök későbbi visszafizetésében.

Indokolt lenne, különösen az új Pp. lehetőségeit kihasználva, hogy a bíróság szélesebb körben folytasson le hivatalból bizonyítást. Ez kifejezetten fontos a külföldön élő kötelezettek jövedelmének bizonyítása érdekében. A bíróságnak figyelemmel kell lennie arra is, hogy mérlegelnie kell, mi az az elvárható minimum, amit a kötelezettnek a gyermekével szemben fennálló szülői felelőssége okán teljesítenie kell.

Az egyik ügyben az eljárás alatt a kötelezett új családjával Angliában élt, ahol állítása szerint függetlenül a vonatkozó uniós szabályoktól, semmilyen családtámogatásban nem részesült, illetve jövedelmét az illetékes intézmény által kiadott hivatalos okirattal igazolni nem tudta, állítása szerint munkáltatója ilyet nem ad ki részére. A bíróságnak az iratokat angol nyelven csatolta, azokat külön felhívásra csak részben fordíttatta le, vitatta, hogy az igazolt jövedelménél magasabb összegű bevétellel rendelkezne. Az eljárás alatt a kötelezett elköltözött Ausztráliába, ahol határozott időre vonatkozó munkaszerződést kötött,

bérijövedelmét és egyéb kifizetéseit csak részben igazolta, a bíróság részére az iratokat fordítás nélkül továbbította. A bíróság részére a jogosult több alkalommal indítványozta külföldi bizonyítási eljárás lefolytatását, az eljárás egyéb adataiból és a jogosult legjobb tudomása szerint ugyanis nyilvánvaló volt, hogy a kötelezett valótlanul állít és nem véletlenül költözött Ausztráliába, hogy ezzel tovább nehezítse az eljárás lefolytatását. A kötelezett tényleges jövedelmi helyzetének feltárása érdekében a jogosult kérte a kötelezettet foglalkoztató külföldi egészségügyi intézmény megkeresését a kötelezett tényleges munkavégzése, órabeosztása, magánpraxisa, bónusz kifizetésével kapcsolatos iratok megküldése végett. A bizonyítási indítvány teljesítését a kötelezett sem ellenezte, saját állítását kívánta igazolni a bizonyítás teljesítésével.

A 2015 óta folyamatban lévő eljárásban 2017. április 12-én meghozott ítélet kimondta, hogy mellőzte a külföldi bizonyítási eljárás lefolytatását, figyelemmel arra, hogy elfogadta a kötelezett által csatolt okiratokat. A bíróság álláspontja szerint a nemzetközi megkeresés kibocsátásától további eredmény nem volt várható, a per jelentős elhúzódtáshoz vezetett volna aránytalan költségek mellett. A bíróság következtetése a jogosult számára nem volt logikus, hiszen az egész bizonyítási eljárás arra irányult, hogy a kötelezett nem valódi adatokat közölt az általa becsatolt iratokban, azokat az iratokat nagyobb részben saját maga állította elő, nyomtatta ki különböző nyilvántartásokból.

Az eljárás jóval korábban befejezhető lett volna a fentiekben közölt bírói álláspont mellett, hiszen az ítéletben a bíróság a tartásdíj felemelése alapjául szolgáló lényeges körülményváltozást megalapozottnak ítélte mind a gyermekek iskoláztatása, mind a nevelési költségek megemelkedése tárgyában. A bíróság nagyon részletesen vizsgálta és fillérre pontosan elszámoltatta a jogosultat a gyermekek szükségleteit illetően, amelyeket túlnyomó részben elfogadott, illetve lényeges körülményváltozásnak minősítette a fogszabályozó használatát és az egyik gyermek élsportja miatt kontaktlencse viselését. A jogosult álláspontja szerint a bíróság nem tárta fel kellően a tényállást kötelezett jövedelmi viszonyait illetően, ugyanakkor nem kívánta az eljárás továbbfolytatását, az ítélet ellen nem fellebbezett, a bizonyítás nehézségei miatt elfogadta a bíróság által mérlegelés útján megállapított megemelt összeget.

Számos ügyvéd szakmai véleménye, hogy az eljáró bíróságok nem tulajdonítanak kellő jelentőséget annak a kötelezetti magatartásnak, amely arra irányul, hogy a bíróság előtt jövedelmi, vagyoni viszonyait eltitkolja, illetve a bíróságot megtévevessze. A kötelezett ilyen magatartását egyértelműen a kötelezett terhére kellene értékelni és nem kizárólag a jogosulttól elvárni a kötelezett teljesítőképességének a bizonyítását, hanem amennyiben az eljárás során tetten érhető a jövedelem eltitkolása, valamint az önellenmondásos nyilatkozatok, akkor ezt a magatartást a bizonyítás akadályaként a kötelezett terhére kell értékelni és a mérlegelés során figyelembe venni.

A megváltozott társadalmi környezetben, különösen az informatikai lehetőségek fejlődésével fontossá vált olyan bizonyítási lehetőségek kihasználása, mint pl. a hangfelvételek, illetve Facebook-on, Messengeren, Instagrammon, egyéb fórumokon, valamint sms-ben megküldött üzenetekről, tartalmakról közjegyzői ténytanúsítványok készítése. A hangfelvétel felhasználhatósága tekintetében nem egységes a bíróságok gyakorlata. A titkos hangfelvétel felhasználhatósága tekintetében három feltételnek kell megvalósulnia a Kúria II. Tanácsának egyik döntésében foglaltak szerint: 1. az igazság semmilyen más módon nem deríthető ki; 2. a

felvétellel bizonyítandó körülmény ügydöntő jellegű; 3. a felhasználónak elvben sem volt módja a felvétel manipulálására. A bíróságok gyakorlata alapján ugyanakkor többségi álláspontnak tekinthető, hogy a hangfelvételek más bizonyítékok mellett is felhasználhatóak.

I.5. A gondozó szülő teljesítőképessége

A gondozó szülő teljesítőképességének vizsgálta során egyes jogi képviselők arra törekednek, hogy a kötelezettől minél magasabb összegű tartásdíjat igényeljenek, hivatkozva a jogosult és a kötelezett között fennálló jövedelmi, vagyoni viszonyokbeli különbségre. Ennek érdekében a jogosult oldalán megpróbálják csökkenteni az igazolható jövedelmi, vagyoni viszonyokat, illetve akként igazítani, hogy a nem forintosítható, azaz pénzben ki nem fejezhető természetbeni tartásra nagyobb mértékben hivatkoznak, mint pl. a munkabérből származó jövedelemre. Gyakran előfordul, hogy igyekeznek a gyermekek költségeit akként meghatározni, hogy az igényelt tartásdíj és a gondozó szülő oldalán megállapítható (forintosítható és nem forintosítható) teljesítőképesség kb. arányban legyen. A gyermekek költségeinek számbavétele során ilyenkor elő szokott fordulni, hogy a hozzátartozók által vásárolt ruházatot, ajándékokat akként jelenítik meg, mint ha saját maguk teljesítették volna. A gondozó szülő teljesítőképességének feltárása tekintetében a bíróság ugyanazt a gyakorlatot folytatja az, mint a kötelezett teljesítőképességének feltárása során. A bizonyítási nehézségek ugyanúgy megjelennek a gondozói oldalon feltárandó jövedelmi, vagyoni viszonyok tekintetében, mint a kötelezett oldalán, abban az esetben, ha a gondozó szülő valós jövedelme meghaladja a kimutatott jövedelmet, illetve ha saját vállalkozásban vagy családi vállalkozásban dolgozik vagy gazdasági társaság tagja.

A jogosult oldalán fennállhat olyan eset is, hogy pl. egy anyának több apától van több gyermeke és a gyermekek vonatkozásában különböző – egymástól jelentősen eltérő – gyermektartásdíj összegek kerültek meghatározásra a bíróságok által, vagy a szülők egyezsége alapján. Ez esetben joggal merülhet fel a kérdés pl. egy későbbi tartásdíj megállapítási perben, hogy a gondozó szülő különbséget tesz-e a különböző apáktól származó gyermekei ellátása terén, vagy esetleg a magasabb gyermektartásdíjból annak a gyermeknek is juttat majd, akire nézve kevesebb gyermektartásdíjat ítélt meg korábban egy másik bíróság. Egy ilyen körülmény is jelentősen megnehezítheti a bizonyítás folyamatát.

A tartásdíjjal összefüggő perekben sajnos gyakran a jogszabállyal ellentétes a felek magatartása és törekvése, miszerint a gyermekkel történő kapcsolattartás gyakorisága befolyásolja a kötelezett által fizetett tartásdíj összegszerűségét. A jogi képviselők felvilágosítása és tájékoztatása ellenére a gyakorlatban gyakran jönnek létre olyan egyezségek, amelyek egy ilyen formában összekapcsolt viszonyt szabályoznak. Utóbb egy ilyen egyezés tartásdíj szempontjából történő megváltoztatása bizonyítási nehézségekbe ütközik a jogok és kötelezettségek összekapcsolása miatt.

Ugyanakkor megalapozott lehet a tartásdíj összegének csökkentése abban az esetben, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő a bírói gyakorlattól eltérő mértékben tart kapcsolatot a gyerekkel, azaz közel azonos mértékben gondozza természetben a gyermeket. A gyermek költségeinek viselése szempontjából fontos, hogy melyik szülő biztosítja a gyermek lakhatását, illetve az is fontos, hogy megállapodásuk szerint melyik szülő kívánja igénybe venni a gyermekekre tekintettel juttatott támogatásokat, adókedvezményt.

A vizsgált ügyekben a bíróság minden esetben értékelte a tartásdíj mértékének megállapításánál a gyermek részére juttatott támogatásokat, valamint az igénybe vehető adókedvezményt.

II. Összegzés

Az új polgári törvénykönyv hatályba lépése óta a kiskorú gyermekek tartásával kapcsolatos perekben a bizonyítási nehézségek lényegében nem változtak. A Ptk. rokontartásra vonatkozó szabályai a korábbi bírói gyakorlatot beépítették az anyagi jogi szabályozásba, amely jelentős előrelépés.

A kiskorúak tartása tárgyában a bírói mérlegelésnek kiemelkedő jelentősége van, amely eljárásjogi szempontból felveti azt a problémát, hogy az ügyek nagyobb részében érdemben nincs mód a tartásdíj mérlegeléssel történő megállapítását követően a fellebbezési eljárásban a felülmérlegelésre. A felülmérlegelés tilalma a felsőbbbíróságok gyakorlatában szigorúan értelmezett. Amennyiben az elsőfokú ítélet okszerű, logikus és a rendelkezésre álló iratokkal nem ellentétes, gyakorlatilag nem felülmérlegelhető. Ennek a tilalomnak különösen a gyermek indokolt szükségleteinek meghatározása során van jelentősége.

A felülvizsgálati eljárás során is fennáll a felülmérlegelés tilalma.

„A Kúria több alkalommal kifejtette, hogy a mérlegelésen alapuló jogerős határozat megalapozatlansága a felülvizsgálati eljárásban csak akkor állapítható meg, ha a tényállás feltáratlan maradt vagy a megállapított tényállás iratellenes, okszerűtlen, logikai ellentmondást tartalmazó mérlegelésen alapul (BH.1996/ 973.)”.

A változó társadalmi környezetre figyelemmel az eljáró bíróságoknak szélesebb körben kellene alkalmaznia a hivatalból történő bizonyítás eszközeit, valószínűsíthetően az eljárások is rövidebbé válnának, különösen azokban az esetekben, amikor a kötelezett jövedelmi, vagyoni viszonyai, teljesítőképessége a jogosult részéről nehezebben bizonyítható. A hivatalból történő bizonyítás lehetősége mellett fontos lenne a köztudomású tények szélesebb körben történő mérlegelési jogkörbe vonása.

— . —

A jogi képviselő szemszögéből megfogalmazott gyakorlati problémák egy részére az új Pp. megoldást jelenthet (a bizonyítási szükséghelyzet törvénybe iktatása, a hivatalbóli bizonyítás jelentőségének növekedése, stb.), ugyanakkor a jogi képviselőktől is a korábbiaknál koncentráltabb perbeli részvételt ír elő a törvény, megszűnik a bizonyítékok „csepegtetésének” lehetősége. A kiskorú gyermek oldalán eljáró jogi képviselőnek, illetve a bíróságnak egyaránt feladata, kötelezettsége a Ptk. 4:2. §-ban meghatározott alapelvi rendelkezés érvényre juttatása, tehát a gyermek érdekének fokozott védelme.

E. A kiskorú gyermek tartásának megállapítására vonatkozó rendelkezések Németországban és Skóciában

Figyelemmel arra, hogy a Ptk. rendelkezései alapján a bíróság a gyermektartásdíjat ugyan a kötelezett jövedelme meghatározott százalékában, azonban a százalékos marasztalás mellőzésével, határozott összegben állapítja meg, ez felvetette azt a kérdést, hogy nem lenne-e célszerű valami féle automatizmust alkalmazni, melynek következtében időszakonként megemelkedne a kötelezett által teljesítendő tartásdíj összege, tekintettel arra, hogy a gyermek szükségletei az életkorának előrehaladtával köztudomásúan növekednek. Az is megfogalmazódott, hogy nagymértékben segítené a bírósági gyakorlatot, ha a kötelezett jövedelmét illetően is – annak a tartásdíj szempontjából igénybe vehető minimális mértékére vonatkozóan – megfelelő adatok hiányában pl. törvény határozná meg annak mértékét. Erre tekintettel készült el a német és skót gyakorlatra vonatkozó tanulmány:

Az, hogy a kiskorú gyermek tartásra szorul, és ennek elsősorban szülei a kötelezettjei, nem kérdés, az ENSZ 1989. évi New York-i Egyezménye, amely a gyermek jogairól szól, ezt nyilvánvalóvá teszi. Az ugyanakkor már nagyon eltérő, hogy hogyan kerül sor a gyermektartás konkrét összegének, mértékének a megállapítására. A különbségek elsősorban abból következnek, hogy a gyermektartás nagyon erősen beágyazódik az adott jogrendszer polgári jogi, családjogi, de legalább ennyire munkajogi, szociális és közigazgatási jogi, illetve büntetőjogi rendszerébe.

A német szabályozás jelentősége nem kétséges, hiszen a családjogi szabályozásunk közel áll a *BGB* családjogi rendelkezéseihez. A skót jog ugyanakkor sokkal inkább a *civil law* és nem a *common law* szabályozási sztenderdjeinek felel meg, így nem érdektelen, különösen azért, mert ott is a némethez hasonló számítási módozatokkal dolgoznak.

1) A kiskorú gyermek tartása Németországban

Németországban a *Bürgerliches Gesetzbuch* (Polgári Törvénykönyv, *BGB*) családjogot szabályozó Negyedik Könyvének a rokonságról szóló Második Fejezete tartalmazza a gyermektartásra vonatkozó rendelkezéseket.

A kiskorú gyermek akkor is jogosult arra, hogy szülei tartásban részesítsék, ha vagyonnal rendelkezik, s a tartásra addig jogosult, amíg a vagyonának a jövedelme vagy munkával szerzett keresménye nem elegendő ahhoz, hogy önmagát eltartsa. A szülők kiskorú gyermekükkel szemben kötelesek arra, hogy vele minden vagyonukat megosszák. A nagykorú gyermek 21 éves koráig a kiskorúval esik a tartás szempontjából egy tekintet alá, amennyiben a szülei háztartásában vagy egyik szülőjének háztartásában él és iskolai kötelezettségét teljesíti.

a) A *BGB* 1612a. §-a a kiskorú gyermek tartásának minimális mértékéről szól. Eszerint a kiskorú gyermek attól a szülőjétől, akivel nem egy háztartásban él, a mindenkori minimális gyermektartás meghatározott százalékát követelheti; a minimális gyermektartás az az összeg, amely a gyermek tekintetében létminimumnak minősül. Ennek megfelelően a fizetendő összeg százalékban a gyermek életkorához igazodik a következő lépcsőkben:

- a gyermek 6. életévének betöltéséig a különélő szülő a gyermeki létminimum 87%-át (első életkori szakasz),
- a gyermek 7. évétől a 12. életévének betöltéséig a gyermeki létminimum 100%-át (második életkori szakasz),

– a gyermek 13. évétől kezdődően a gyermeki létminimum 117 %-át (harmadik életkori szakasz) kell fizetni.

Az Igazságügyi Minisztérium 2016 januárjában és azt követően minden második évben állapítja meg a gyermek tekintetében ezt a minimális összeget.

b) A *Düsseldorfer Tabelle* – Düsseldorfí Tabella – lényegében egy táblázat; ezt a felsőbbíróságok állítják össze és a gyermek számára fizetendő tartásdíj mértékét a szülők jövedelmi viszonyainak alapulvételével számítják ki. A Düsseldorfí Tabella nem jogforrás, inkább iránymutató jellege van, de a bíróságok ez alapján számítják ki a tartás mértékét. Az első ilyen táblázatot 1962-ben állította össze a Düsseldorfí Tartományi Felsőbíróság, s azóta minden évre (minden év január elsejétől alkalmazandó módon) összeállítják a táblázatot.

Az 2017. január 1-jétől alkalmazandó Düsseldorfí Tabella a következő táblázatban látható, a kötelezett jövedelme és a gyermek életkora szerinti bontásban. A táblázat 5100 euróig számol a kötelezett jövedelmével, az 5101 feletti kötelezetti jövedelem esetén a tartásdíj mértékét egyedileg állapítják meg.

	<i>A tartásra kötelezett nettó jövedelem euróban számolva</i>	<i>Életkori határok (BGB 1612a. §) szerinti összeg</i>	<i>Életkori határok (BGB 1612a. §) szerinti összeg</i>	<i>Életkori határok (BGB 1612a. §) szerinti összeg</i>	<i>Életkori határok (BGB 1612a. §) szerinti összeg</i>	<i>A szükségletekhez való hozzájárulás mértéke</i>	<i>A szükségletekhez való hozzájárulás mértéke</i>
		<i>0-5</i>	<i>6-11</i>	<i>12-17</i>	<i>18 éves kortól</i>	<i>százalék</i>	<i>összeg</i>
1.	1500 euróig	342	393	460	527	100	
2.	1501-1900	360	413	483	554	105	1180
3.	1901-2300	377	433	506	580	110	1280
4.	2301-2700	394	452	529	607	115	1380
5.	2701-3100	411	472	552	633	120	1480
6.	3101-3500	483	504	589	675	128	1580
7.	3501-	466	535	626	717	136	1680

	3900						
8.	3901-4300	493	566	663	759	144	1780
9.	4301-4700	520	598	700	802	152	1880
10.	4701-5100	548	629	736	844	160	1980

2) A kiskorú gyermekek tartására vonatkozó szabályok változása Skóciában

A skót gyermektartásra 2003-ban kialakított rendszer 10 évig működött, s kiindulópontjául az szolgált, hogy mennyi a kötelezett nettó jövedelme, s a tartásdíjat heti összegre nézve állapították meg: ennek megfelelően egy gyermekre a nettó jövedelem 15%-a, két gyermekre 20%-a, három gyermekre pedig 25%-a szolgált kiindulópontként. Jelenleg azonban a helyzet nem „ennyire egyszerű”.

A 2012-ben elfogadott új rendelkezések szerint a gyermektartásdíj alapjául szolgáló százalékot nem a kötelezett nettó, hanem bruttó jövedelme alapján számolják, s bár megmaradtak az egy, kettő, illetve három gyermek után fizetendő %-os különbségek, az új szabályozás eltérő rendelkezéseket tartalmaz attól függően is, hogy a kötelezett bruttó jövedelme meghaladja-e a heti 800 fontot vagy alatta marad. Ennek megfelelően, amennyiben a kötelezett bruttó jövedelme a heti 800 font alatt marad, a gyermektartásdíj kiindulópontja egy gyermekre a jövedelem 12%-a, két gyermekre 16%, három vagy több gyermekre 19%. Ha a heti jövedelem a 800 fontot meghaladja, a gyermektartás kiindulópontja a kötelezett bruttó jövedelmének 9%-a egy gyermekre, 12%-a két gyermekre, s 15%-a kettő vagy több gyermekre.

Változott 2003 és 2012 között a figyelembe vehető kötelezeti jövedelem maximuma is. A 2003-ban bevezetett rendszerben a kötelezett éves jövedelmeként 104 ezer fontot lehetett tekintetbe venni, amely egy gyermekre tekintettel heti 300 font, két gyermekre nézve heti 400 font, három gyermekre nézve pedig heti 500 font gyermektartást eredményezett. A 2012-ben elfogadott rendszerben a jövedelmi maximum évi 156 ezer font, amely maximálisan heti 294 font tartást tesz lehetővé egy gyermekre, heti 392 fontot két gyermekre és 482 fontot három vagy több gyermekre nézve. A százalékos arányokat némiképp lefelé tolja el az, ha a kötelezett is gyermeket nevel az új háztartásában.

Skóciában a gyermektartási ügyekre szakosodott Gyermektartási Szolgálatot korábban ingyenesen lehetett igénybe venni, ez azonban megváltozott; annak a szülőnek, aki a gyermektartásdíj jogosultja, 20 fontot kell fizetnie magának a szolgáltatásnak az igénybevételeért, amelybe beletartozik a tartásdíj kiszámítása is. Természetesen a szülők maguk is megállapodhatnak – továbbra is – a gyermektartás mértékében, ugyanakkor, ha a Szolgálat közreműködését veszik igénybe, az nemcsak megállapítja a fenti számítási szabályok alapján a fizetendő tartásdíj mértékét, hanem azt lényegében be is hajtja; a behajtásra különböző módozatok állnak rendelkezésre, a kötelezett részéről történő teljesítést végső soron büntetőjogi rendelkezésekkel is biztosítják.)

A Szolgálat a brit Adó- és Vámhivatal *jövedelmi* adatait használja a számoláshoz, így a kötelezett korábbi adóév szerinti jövedelmét, kivéve, ha a kötelezett aktuális jövedelme 25 %-nál nagyobb mértékben tér el a korábbi adóév szerinti jövedelemtől, ez esetben a szolgálatnak az aktuális adatokkal kell dolgoznia. Amennyiben a Szolgálat nem tud kellő adatot beszerezni a számítás elvégzéséhez, a következő adatokkal dolgoznak: 39 fontot számítanak egy hétre egy gyermekre, 51 fontot két gyermekre és 64 fontot három vagy több gyermekre.

Ami a változtatás lehetőségét illeti, a korábbi rendszerben bármelyik szülő értesíthette a Szolgálatot arról, hogy a kötelezetti jövedelem megváltozott vagy várhatóan megváltozik, és ez a kötelezettség mértékének újraszámításához vezethetett. Az új rendszerben erre nincs lehetőség, kizárólag akkor, ha a kötelezett jövedelme legalább 25 %-ban emelkedett vagy csökkent.

A Szolgálat tartásdíjat megállapító döntése ellen a szülők jogorvoslattal élhetnek, ugyanakkor ez csak azon alapulhat, hogy a Szolgálat téves adatok alapján döntött, nem megfelelően alkalmazta a jogszabályt vagy maga számítás volt hibás.

– . –

A német, illetve a skót példa ugyan tanulságos, azonban ebben a formában a magyar viszonyok között nem látszik alkalmazhatónak. Noha az utóbbi években a gazdaság jelentős mértékben „fehéredett”, azonban – ahogyan a korábbi elemzések mutatták – az esetek jelentős részében a személyi jövedelemadó bevallás nem tükrözi a tényleges jövedelmi, vagyoni helyzetet, ezért „egy az egyben” automatikusan nem szolgálhat alapul a tartásdíj mértékének megállapítása során. Hasonló a helyzet a gyermek életkorával automatikusan, minden esetben azonos mértékben emelkedő összegű tartásdíjjal, valamint jogforrásul ugyan nem szolgáló, azonban a gyakorlatban kimunkált és alkalmazott „Düsseldorfi Tabellával” is. Az a jogi megoldás pedig, ami az „egyszerűbb” ügyekben a bíróság helyett a Gyermektartási Szolgálathoz telepíti a gyermektartásdíj megállapítását és végrehajtását (skót példa), semmiképpen sem hozható összhangba a magyar jogrendszerrel, a Ptk. és ezen belül a Csjk. alapelveivel.

A fentieket összegezve – a magyar sajátosságokra is tekintettel – noha kétségtelenül jelentős bizonyítási terhet jelent, azonban a magyar gyakorlat célja, hogy a kiskorú gyermek egyéniesített szükségletei szerint, a szülők teherbíró képességét a lehetőségekhez képest teljes körűen feltárva szülessen ítélet a tartásdíj mértékéről. Ugyanakkor megfontolandó egy olyan, minimális összegű tartásdíj meghatározása, amit a kötelezett minden körülmények között köteles lenne teljesíteni és amellyel kapcsolatban fel sem merülhet, hogy meghaladja a gyermek szükségletét. Ez az esetek bizonyos hányadában szükségtelenné tenné az olyan, részletekbe menő bizonyítási eljárást, ami valószínűsíthetően nem vezetne alapvetően más eredményre, mint a „gyermeki létminimum” alapján megállapított tartásdíj.

F. A kiskorú gyermek tartása iránti indított pereknek a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (Pp.) szerinti eljárási szabályai, különös tekintettel a bizonyítási eljárásra

Az új Pp., tehát a 2016. évi CXXX. törvény 2018. január 1-jén lépett hatályba. Erre tekintettel a joggyakorlat-elemző csoport által feltárt gyakorlat, feldolgozott kérdések a kiskorú gyermek tartására iránti perben folyó bizonyítási eljárásról – értelemszerűen – még az 1952. évi III. törvény rendelkezései szerint zajlottak. Tekintettel ugyanakkor arra, hogy a bizonyítási eljárás tárgyát, szempontrendszerét illetően az anyagi jogi szabályok az irányadók és ezen a téren az új Ptk. a korábbiakhoz képest „drámai” változást nem eredményezett, a peres felek, illetve a bíróság feladata, szerepe alapvetően változatlan. Az új Pp.-nek a kiskorú gyermek tartására vonatkozó, önálló fejezetbe foglalt rendelkezéseire tekintettel, illetve ezzel kapcsolatban a bizonyítási eljárásra vonatkozó megváltozott szabályok miatt azok áttekintése elengedhetetlen, annál is inkább, mert számos, a vizsgálat során felvetett kérdésre az egyes új rendelkezések megoldást jelenthetnek.

I. ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

21. § A pertárgy értékének számítása

Főszabály, hogy a per tárgyának értéke – a törvényben meghatározott kivétellel – a keresettel érvényesített követelés. Kivételt jelent – többek között – a (3) bekezdés a) pontja, mely szerint előre meg nem határozható ideig, időközönként visszatérően teljesítendő, le nem járt szolgáltatás iránti kereseti kérelem esetén (ilyen tipikusan a tartási per) a per tárgyának értéke egyenlő az egy évi szolgáltatás értékével. A tartás felemelése, illetve leszállítása iránti perben az érvényesített különbözet egy éves összege jelenti a pertárgy értékét. Miután a rendelkezés csak a le nem járt szolgáltatásra (tartásdíj követelésre) irányadó, a hátralékos tartásdíj érvényesítésére az általános szabályok irányadók.

25. § Általános illetékesség és 28. § Vagylagos illetékesség

A tartási perekre a törvény által öt csoportba sorolt illetékességi formák közül csupán az általános illetékesség, valamint a vagylagos illetékesség szabályai alkalmazhatóak.

Az általános illetékesség főszabálya továbbra is az, hogy a természetes személy alperes elleni perekben az a bíróság rendelkezik illetékességgel, amelynek területén az alperes lakik. Ezt egészíti ki a vagylagos illetékességi okok közötti választás lehetősége, amely a felperest illeti meg. A törvényen alapuló tartásra kötelezés iránti pert az igény érvényesítésére jogosult felperes választása szerint megindíthatja a lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is. A rendelkezés hátránya, hogy csak a törvényen alapuló tartásdíj követelések érvényesítésére biztosít lehetőséget vagylagos illetékesség alkalmazására, szerződésen alapuló tartás iránti igények érvényesítése során azonban nem. Továbbra is alkalmazandó viszont a PK 138. számú állásfoglalása, amely szerint a tartásra kötelezés iránti per esetében a felperes akkor is kérheti a per áttételét a saját lakóhelye szerint illetékes bírósághoz, ha a pert eredetileg az alperes lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt indította meg, az alperes azonban a Pp. 25. § (3) bekezdése alapján kéri a per áttételét a munkahelye szerint illetékes bírósághoz. A Pp. 490. §-a kiskorú gyermek tartására vonatkozóan további illetékességi okot is meghatároz.

II. AZ ELSŐFOKÚ ELJÁRÁS

169. § A per megindítása

A pert főszabály szerint írásban, a keresetlevél benyújtásával kell megindítani. Ez történhet elektronikus úton vagy a bíróság tájékoztató irodáján szóban előadott keresetnek formanyomtatványon való rögzítése útján, feltéve, hogy a fél a járásbírói perben jogi képviselő nélkül kíván eljárni.

172. § A kereseti kérelem fajtái

A kereseti kérelem fajtáira vonatkozó szabályok közül említést érdemel, hogy a tartásdíj, járadék és más időszakos szolgáltatás iránt indított perben a marasztalásra irányuló kereseti kérelem a le nem járt követelésre is előterjeszhető.

179. § A kereset közlése

Amennyiben a keresetlevél perfelvételre alkalmas, a bíróság a keresetlevél kézbesítésével egyidejűleg felhívja az alperest, hogy a keresetlevél kézbesítésétől számított negyvenöt napon belül terjessze elő az írásbeli ellenkérelmét, valamint a kereset közlésével egyidejűleg megteszi a további szükséges intézkedéseket a tárgyalás előkészítése érdekében. A határidőt a bíróság az eset körülményeire tekintettel meghosszabbíthatja. A Pp. lényeges újítása, hogy az alperes nem szóban, az első tárgyaláson adja elő ellenkérelmét, hanem azt írásban köteles előterjeszteni. Ez alól a törvény csak szűk körben enged kivételt.

Perfelvételi szak

183. § A perfelvétel tartalma

A Pp. az elsőfokú eljárásban osztott perszerkezetet vezet be, két részre bontva az eljárást. Az első szakasz a perfelvételi szak, amelynek az a szerepe, hogy a felperes által előterjesztett kereset alapján ekkor kerüljön meghatározásra és lehetőség szerint véglegesítésre a felek közötti jogvita tartalma és keretei. Ezt követi az érdemi tárgyalási szak, amelynek célja elsősorban a bizonyítás lefolytatása és a végleges döntés meghozatala.

A perfelvétel a kereset közlésére előterjesztett írásbeli ellenkérelemmel indul meg, azaz az eljárás a perindításból az írásbeli ellenkérelem előterjesztésével fordul át perfelvételbe.

A törvény a teljes elsőfokú eljárás helyett a perfelvételi szakra fókuszálja a felek támadási és védekezési eszközeinek előterjesztését, mely eszközöket egységesen perfelvételi nyilatkozatoknak nevez. Ebbe a körbe tartoznak:

- A kereset, illetve az ellenkérelem érdemi részébe tartozó tartalmi elemek előadása,
- az ellenfél előterjesztéseire elismerő vagy vitató nyilatkozat megtétele,
- a rendelkezésre álló bizonyítási eszköz csatolása.

185. § Kereset- és ellenkérelem-változtatás a perfelvétel során

A perfelvételi szakban a keresetváltogatás legfontosabb feltétele, hogy a megváltoztatott kereset ugyanabból vagy legalább ténybelileg és jogilag összefüggő jogviszonyból eredjen,

mint az eredeti kereset. A perfelvételi szakban a keresetváltoztatásnak minősülő nyilatkozat szóban vagy írásban is előterjeszhető, valamint meg kell felelnie a keresetlevéllel szemben támasztott tartalmi követelményeknek.

A bíróság visszautasíthatja a keresetváltoztatást tartalmazó nyilatkozatot, ha a benne foglalt kereset esetében a Pp. szerint a keresetlevél visszautasításának lenne helye. Elutasítja ugyanakkor, ha a megváltoztatott kereset nem ugyanabból a ténybelileg és jogilag összefüggő jogviszonyból ered, mint az eredeti kereset. A bíróság a visszautasító és az elutasító határozatát köteles indokolni. A keresetváltoztatást elutasító vagy visszautasító végzés ellen a törvény nem biztosít külön fellebbezési jogot. A perfelvétel lezárásáig azonban a félnek lehetősége van a keresetváltoztatást újra szabályszerűen előterjeszteni.

187. § A perfelvétel módjának meghatározása

A Pp. az ügyek különbözőségére tekintettel a bíróság kezébe adja a perfelvétel irányítását. E körben a Pp. egyik lényeges újítása, hogy az írásbeli ellenkérelem beérkezésétől három lehetséges döntési lehetőséget ad a perfelvétel lezárásának eléréséhez: a bíróság elrendelhet további írásbeli perfelvételt, kitzúzheti a perfelvételi tárgyalást, vagy a perfelvételt lezárhatja a perfelvételi tárgyalás mellőzésével.

188. § További írásbeli perfelvétel elrendelése

Amennyiben a bíróság további írásbeli perfelvételt rendel el, az írásbeli ellenkérelem beérkezését követően még nem tűzi ki a perfelvételi tárgyalást, hanem felhívja a felperest, hogy az írásbeli ellenkérelemre válasziratot terjesszen elő. Fontos azonban kiemelni, hogy ez csak egyszeri lehetőség, a bíróság nem rendelhet el újabb és újabb írásbeli perfelvételt. A válaszirat beérkezése után – a perfelvételi tárgyalás kitzúzásával egyidejűleg – legfeljebb viszontválaszt kérhet az alperestől.

189. § A perfelvételi tárgyalás kitzúzése és az idézés

Amennyiben a bíróság sem a perfelvételi tárgyalás mellőzését, sem további írásbeli perfelvételt nem tart indokoltnak, az írásbeli ellenkérelem beérkezését követően kitzúzi a perfelvételi tárgyalás hatánapját és idézi arra a feleket. Ekkor a bíróságnak az idézéssel egyidejűleg kézbesíteni kell a felperesnek az írásbeli ellenkérelmet is.

A perfelvételi tárgyalást úgy kell kitzúzni, hogy az idézésnek a felek részére történő kézbesítése a tárgyalás napját legalább tizenöt nappal megelőzze, ez a határidő azonban sürgős esetben lerövidíthető.

Ha a bíróság a perfelvételi tárgyalás kitzúzése előtt további írásbeli perfelvételt rendelt el, és a felperes a válasziratát előterjesztette, a bíróság az idézéssel egyidejűleg azt kézbesíti az alperesnek és megfelelő határidő tűzésével felhívhatja az alperest viszontválasz előterjesztésére.

190. § A perfelvételi tárgyalás elmulasztásának következményei

Amennyiben minden érintett fél elmulasztja a perfelvételi tárgyalást, a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti. Ha valamelyik fél megjelenik, az ő kérelmére megtartható a tárgyalás,

de ennek hiányában a bíróság az eljárást hivatalból megszünteti. Új elem, hogy a perfelvételi szakban a felperes nem kérheti előzőleg a tárgyalás távollétében való megtartását. A Pp. új szabályai egyértelművé teszik, hogy a fél mulasztása főszabály szerint nem lehet akadálya a perfelvétel lezárásának így a mulasztása miatt nincs helye halasztásnak. E szabály azonban nem vonatkozik arra az esetre, ha a tárgyalást egyéb okból kell elhalasztani.

191. § A perfelvételi tárgyalás menete

A perfelvételi tárgyalás azzal indul, hogy a bíróság összegzi a jogvita szempontjából lényeges nyilatkozatokat. Az összegzés alkalmas a félreértések, félreértelmezések elkerülésére, a bíróság meggyőződhet arról, hogy helyesen értelmezi a fél nyilatkozatai, jogérvényesítési szándékát. Ezt szolgálja a felek észrevételezési lehetősége is. A perfelvételi tárgyaláson a jogvita megtárgyalása, tisztázása és véglegesítése érdekében a feleknek lehetősége van további perfelvételi nyilatkozatok előterjesztésére, ami történhet önként vagy a bíróság felhívására.

192. § A perfelvételi tárgyalás elhalasztása

A perfelvételi tárgyalás írásbeli előkészítése miatt az ügyek jelentős részében akár egyetlen perfelvételi tárgyalás elegendő lehet a perfelvétel lezárásához, bonyolultabb esetekben azonban több perfelvételi tárgyalás is szükséges lehet. A Pp. az indokolatlan halasztások megakadályozása és az eljárás kiszámíthatósága érdekében észszerű korlátokat állít a perfelvétel folytatásának elrendelésére azzal, hogy meghatározza a perfelvételi tárgyalás elhalaszthatóságának esetköreit:

1. a fél a tárgyalást elmulasztotta és az ellenfél a tárgyaláson a kereseti, viszontkereseti kérelem fajtáját, a jogállítást megváltoztatta vagy a kereseti, viszontkereseti kérelmét, illetve beszámítás útján érvényesített követelése összegét felemelte,
2. a fél a tárgyaláson a nyilatkozatát oly módon változtatta meg, hogy a tárgyaláson jelen lévő ellenfélnek az ellenkérelem vagy annak módosítása, illetve nyilatkozata előterjesztésére megfelelő időt kell biztosítani,
3. a fél a perfelvételi nyilatkozatát a tárgyaláson önhibáján kívüli okból nem tudja teljeskörűen megtenni,
4. a perfelvétel lezárásának e törvény szerinti egyéb akadálya van.

194. § A perfelvétel lezárása

A perfelvétel lezárásának egyik feltétele, hogy a felek megtették perfelvételi nyilatkozataikat, vagy erre legalább a lehetőségük megvolt, a másik feltétel, hogy a tárgyalás elhalasztásának nincs törvényes oka. A bíróság a perfelvételt nem fellebbezhető végzéssel zárja le, a határozat a perfelvételi szak lezárásának tényét tartalmazza. Ehhez a bíróság kötve van, nem változtathatja meg. A perfelvétel lezárásának legfontosabb joghatásai, hogy a perfelvétel lezárását követően nincs helye önkéntes beavatkozásnak, perbehívásnak, a felek személyében történő változásnak, egyesítésnek, illetve nem vehető figyelembe a pertárgyértéktől függő hatáskör hiánya megengedett keresetváltoztatás esetén. A perfelvétel lezárást követően korlátozott, azaz csak a törvény által meghatározott esetekben és feltételekkel van helye kereset- és ellenkérelem-változtatásnak, bizonyíték csatolásának, valamint bizonyítási indítványnak.

195. § Egyezség létrehozásának megkísérlése a perfelvételi tárgyaláson közvetítői eljárás útján

A Pp. ezen rendelkezésben a felek hajlandóságától függetlenül előírja a bíróságnak, hogy az eljárás e pontján tájékoztassák a feleket a közvetítés igénybevételének lehetőségéről. Ennek a tartási perekben is kiemelt jelentősége lehet.

196. § Áttérés az érdemi tárgyalásra

Amennyiben a perfelvétel lezárását követően egyezség nem jött létre a felek között és szünetelésben sem állapodtak meg, a perfelvételi szak nyomban átfordul érdemi tárgyalási szakba. A perfelvétel lezárásának napján az érdemi tárgyalás is nyomban megtartható és akár ítélet is hozható, feltéve, hogy bizonyításra nincs szükség vagy a bizonyítási eszközök rendelkezésre állnak, illetve a szükséges bizonyítás azonnal lefolytatható. Abban az esetben, ha az ügy körülményei az érdemi tárgyalás azonnali megtartását nem teszik lehetővé, a bíróságnak nyomban ki kell tűzni az érdemi tárgyalás határnapját és arra a feleket idéznie kell.

197. § - 198. § Perfelvételi tárgyalás mellőzése

Előfordulhat, hogy nincs szükség a perfelvételi tárgyalásra vagy további írásbeli perfelvételre, ezért a Pp. lehetővé teszi, hogy a bíróság az írásbeli ellenkérelem beérkezését követően mellőzze a perfelvételi tárgyalást. A perfelvételi tárgyalás mellőzésével történő perfelvétel esetén a bíróság tárgyalás tartása nélkül és tárgyaláson kívül hozza meg a perfelvételt lezáró végzést, amely tartalmában és joghatásában nem különbözik a tárgyaláson hozott végzéstől. A bíróság köteles a végzés meghozatalával egyidejűleg kitűzni az érdemi tárgyalás határnapját.

Érdemi tárgyalási szak

215. § A keresetváltoztatás megengedhetőségének feltételei

A keresetváltoztatás megengedhetőségének három konjunktív törvényi előfeltétele van:

- 1) Tényállítás megváltoztatása
- 2) Jogállítás és kereseti kérelem megváltoztatása
- 3) Keresetváltoztatás anyagi pervezetés miatt

Bármely feltétel hiánya a keresetváltoztatás megengedésének elutasításához vezet, azonban többletfeltételeket is meghatároz a Pp.

1) Tényállítás megváltoztatása

E feltétel további két alfeltételre bontható. Az első esetben a keresetváltoztatásban hivatkozni kívánt tény a fél önhibáján kívüli okból a perfelvétel lezárását megelőzően nem ismerte, mivel a tény fennállásáról nem tudott és megfelelő gondossággal eljárva nem is tudhatott, vagy a tény a perfelvétel lezárását követően következett be. Kivételt képez az utóbb bekövetkezett tények érvényesíthetősége alól a Pp. 172. § (2) bekezdése szerinti tartásdíj, járadék és más időszakos szolgáltatás iránti perben a le nem járt követelés, mivel ezeket a fél a perfelvételi szakban is előterjeszthette volna. A második esetben a fél a keresetváltoztatásban hivatkozni kívánt tényről a perfelvétel lezárása előtt is tudott, de azt a tény nem ismerte önhibáján kívüli okból, amely miatt annak a perben relevanciája van, így a tényre történő hivatkozás indokoltsága utóbb vált számára felismerhetővé.

2) Jogállítás és kereseti kérelem megváltoztatása

A jogállítas és a kereseti kérelem megváltoztathatóságának két konjunktív feltétele van. Egyrészt a fenti megengedhető tényállítás-változtatás, másrészt közvetlen okozati összefüggés az új tény és az új jogállítas, illetve kereseti kérelem között.

3) Keresetváltatás anyagi pervezetés miatt

A keresetváltatás bármelyik fajtájára sor kerülhet, ha a változtatás a bíróságnak a perfelvétel lezárását követően gyakorolt anyagi pervezetési tevékenységével összefüggésben indokolt.

Többletfeltétel, hogy a perfelvételi szaktól eltérően az érdemi tárgyalási szakban már csak akkor van helye keresetváltatásnak, ha a megváltoztatott kereset ugyanabból a jogviszonyból ered, mint a perfelvétel lezárásakor a kereset alapját képező jogviszony.

A keresetváltatás további feltétele, hogy az nem érintheti a bíróság hatáskörét és illetékességét. A Pp. nem teszi lehetővé, hogy a felperes olyan keresetváltatással éljen, amelynek folytán az érdemi tárgyalási szakban a bíróságnak az eljárás megszüntetéséről és az ügy áttételéről kellene rendelkeznie.

216. § Az ellenkérelem-változtatás megengedhetőségének feltételei

Az ellenkérelem megváltoztathatósága alapvetően a keresetváltatással azonos feltételekhez kötött, így az előzőekben írtak az ellenkérelem jogintézményének sajátosságaiából fakadó megfelelő alkalmazás mellett az ellenkérelem-változtatásra is irányadók.

217. § - 218. § A kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás iránti kérelem és annak vizsgálata

A kereset, illetve ellenkérelem a fél kifejezett kérelme alapján a bíróság engedélyével kerülhet megváltoztatásra. A változtatás engedélyezése iránti kérelem előterjesztését a Pp. írásbeli alakhoz köti és a tudomásszerzéstől számított 15 napon belül szükséges, hogy sor kerüljön rá.

A Pp. külön szabályozza a változtatási kérelem alaki feltételei és a változtatás érdemi, azaz a megengedhetőség feltételei fennállásának vizsgálatát. A Pp. újítása, hogy az alaki okból befogadásra alkalmatlan kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás visszautasíthat. A visszautasító végzés nem fellebbezhető és azt a bíróság indokolni köteles.

220. § Utólagos bizonyítás

Bizonyítási indítvány utólagos előterjesztésére vagy bizonyítási eszköz utólagos benyújtására olyan esetekben ad lehetőséget a Pp., amelyeknél a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatáshoz hasonlóan a fél önhibáján kívüli ok indokolja. Ezek lehetnek:

- A perfelvétel során hivatkozott tény utólagos bizonyítása,
- utólagos bizonyítás bizonyíték cáfolatára,
- utólagos bizonyítás keresetváltatás alapjául szolgáló tényre,
- utólagos bizonyítás anyagi pervezetés folytán.

Amennyiben a fél által előterjesztett utólagos bizonyítás nem felel meg a törvényi feltételeknek, a bíróság erről külön alakszerű határozatot nem hoz, azt egyszerűen figyelmen kívül kell hagyni.

222. § A perfelvétel kiegészítése

A bíróság a perfelvételt lezáró végzéshez kötve van. Így főszabály szerint az érdemi tárgyalási szakból nem térhet vissza a perfelvételi szakba. A perfelvételi szakra tartozó perceseletek teljesítésének csak a perfelvétel kiegészítése keretében, a bíróságnak a perfelvétel kiegészítését elrendelő végzése alapján van helye. A perfelvétel kiegészítését a bíróság három esetben rendelheti el:

- keresetkiterjesztés,
- kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás engedélyezése,
- az érdemi tárgyalási szakban is megengedett beszámítás esetén.

Lényeges, hogy a perfelvétel kiegészítésének elrendelésével nem nyílik meg újra a teljes perfelvételi szak és a perfelvételi nyilatkozatok előterjesztésének szabadsága, hanem csak az új elemmel érintett körben szükséges nyilatkozatok beszerzése, megvitatása történik. A perfelvétel kiegészítése esetén az osztott perszerkezet miatt az a sajátos helyzet áll elő, hogy a törvény által időben és funkciójában is kifejezetten elkülönített perfelvételi szak és érdemi tárgyalási szak párhuzamosan zajlik. A törvény ezért tisztázza, hogy ilyen esetben az érdemi tárgyalási szak egybeeshet ugyan a perfelvétel kiegészítésével, és az eset körülményeitől függően a bíróságra bizza, hogy adott esetben folytatható-e, illetve miként az érdemi bizonyítás.

223. § Az érdemi tárgyalás kitűzése és elmulasztásának következményei

A felek jelenléte az érdemi tárgyalási szakban már nem elengedhetetlen, így a Pp. változtat és lehetővé teszi, hogy bármelyik fél, így az alperes is kérelmezhesse az érdemi tárgyalás távollétében való megtartását. Az érdemi tárgyalás elmulasztásának következménye a Pp. 121. § (1) bekezdés b) pontja alapján a szünetelés. Ha azonban a perfelvételi tárgyalás fordul át nyomban érdemi tárgyalásba, a mulasztás és a távollétben történő megtartás iránti kérelem hiánya az érdemi tárgyalás megtartásának nem akadály.

224. § A tárgyalás berekesztése

A tárgyalás berekesztése és a berekesztett tárgyalás újbóli megnyitása tekintetében a Pp. a korábbi szabályozást lényegében változatlanul fenntartja.

A perfelvételi és az érdemi tárgyalási szakban alkalmazandó közös rendelkezések

230. § A fél személyes meghallgatása

A fél és törvényes képviselőjének személyes meghallgatása nem csak indítványra, hanem hivatalból is elrendelhető, és a törvényes képviselő meghallgatása nem tanú meghallgatásnak, hanem a fél személyes meghallgatásának minősül. Mivel a fél személyes meghallgatása nem bizonyítási cselekmény, ezért arra a perfelvételi és érdemi tárgyalási szakban, sőt az eljárás későbbi szakaszában a fellebbezési eljárásban is sor kerülhet. A fél a személyazonosságát és személyi adatait személyazonosításra alkalmas irat bemutatásával igazolhatja. A kiskorú meghallgatásával kapcsolatos speciális, a gyermek fokozott védelmét célzó szabályozás az a korábbi rendelkezéseket azzal az eltéréssel veszi át, hogy a jóhiszeműség követelménye helyett őt is az igazmondási kötelezettségről kell megfelelő módon tájékoztatni.

233. § Alaki pervezetés

Az alaki pervezetés az egész peres eljárás lefolytatásának, menetének irányítására vonatkozó bírói cselekvéseket foglalja magában. A bíróság ennek keretében vezeti a tárgyalást, vezérli a tárgyaláson kívüli perbeli cselekményeket is és gondoskodik a rend fenntartásáról.

A Pp. a meghallgatott személyek kikérdezésének jogát változatlanul a bíróságra bízta. A felek és képviselőik kérdezési jogát akként módosítja, hogy számukra a törvény csak a kérdésre vonatkozó indítványozási jogot biztosít, azonban a bíróság kérelemre engedélyezheti a közvetlen kérdezést is. A felek közvetlen kérdezési jogával kapcsolatban ugyanakkor kimondja, hogy a bíróságot illeti a kérdés megengedhetősége felől való döntés joga. A törvény a bíróság pervezetési eszközeit bővíti azzal, hogy a figyelmeztetés ellenére ügyre nem tartozó vagy befolyásolásra alkalmas kérdéseket feltevő féltől a kérdezés jogát meg is vonhatja.

237. § Anyagi pervezetés

Az anyagi pervezetés mint fogalom új a perjogi kódexben, a bírói gyakorlat azonban már a korábbi szabályozás kapcsán is alkalmazta. Az anyagi pervezetés lényegében az eljárás tartalmi szempontból való irányítását jelenti. A felek által szolgáltatott peranyag tekintetében a bírói közrehatás a kereset és a védekezés körében előterjesztett perfelvételi nyilatkozatok hiányosságainak és következtelenségeinek észlelését jelenti és ezek tisztázására irányul. Bírói közrehatás indokolt abban az esetben is, ha a perfelvételi nyilatkozatok egyes elemei egymással ellentmondásban állnak, így különösen, ha a fél tényállítása nem áll összhangban jogállítással vagy jogállítása és kérelme között feszül ellentmondás.

238. § - 239. § Egyezség

Az az egyezség perbeli megkísérlésére és a közvetítői eljárásról való tájékoztatásra, valamint az egyezség jóváhagyására vonatkozó szabályozását a Pp. azzal az eltéréssel tartja fenn, hogy a jóváhagyást megtagadó végzés ellen is külön fellebbezési jogot biztosít, amelynek azonban az eljárás folytatására nincs halasztó hatálya. A felek megállapodásának és az ezt tükröző bírói egyezség megkötésének a gyermek tartására vonatkozó perekben különös jelentősége van.

Bizonyítás

263. § - 266. § A bizonyításra vonatkozó alapvető rendelkezések

A Pp. változatlanul a szabad bizonyítási rendszer elvén alapszik. A törvény a bizonyítási eszközöket példálózóan ugyan nevesíti, ami azonban nem tekinthető taxatív felsorolásnak. A Pp. 263. § (2) bekezdése értelmében a polgári perben eljáró bíróságot határozatának meghozatalában más hatóság döntése vagy fegyelmi határozat, illetve az azokban megállapított tényállás nem köti. A törvény új – bár a jogirodalomban és a joggyakorlatban már korábban is ismert – jogintézményként vezeti be a bizonyítási szükséghelyzetet, és annak jelen szabályok között három esetkörét nevesíti. A Pp. 265. § (2) – (3) bekezdése értelmében a fél bizonyítási szükséghelyzetben van ha valószínűsíti, hogy

- a) a bizonyítási indítványban nélkülözhetetlen adatokkal kizárólag az ellenérdekű fél rendelkezik, és igazolta, hogy az ezek megszerzéséhez szükséges intézkedéseket megtette,
- b) a tényállás bizonyítása számára nem lehetséges, de az ellenérdekű féltől elvárható

az állított tények fenn nem állásának a bizonyítása, vagy
c) a bizonyítás sikerességét az ellenérdekű fél neki felróhatóan hiúsította meg,

és az ellenérdekű fél nem valószínűsíti az a) – c) pontokban foglaltak ellenkezőjét.

Ha a bizonyítási szükséghelyzet a fentiek szerint megállapítható, a szükséghelyzetben lévő fél által bizonyítandó tényt a bíróság valóban fogadhatja el, ha annak tekintetében kételye nem merül fel.

Az új jogintézmény jelentős segítséget nyújthat a tartási perekben folyó bizonyítás akadályoztatásával szemben.

A Pp. összefoglalja mindazokat az eseteket, amelyek lehetővé teszik a bíróság számára, hogy a perben jelentős tényeket a döntése alapjaként valóban fogadjon el könnyítve ezzel a bizonyítási eljárást. Ide sorolhatóak a köztudomáson és a bíróság hivatalos tudomásán alapuló ténymegállapítások, továbbá a törvényes vélelmek is, amelyekkel szemben ugyanakkor ellenbizonyításnak van helye. A Pp. 265. §-ában a bizonyítás nélkül megállapítható, köztudomású tényekről szóló rendelkezésnek a tartási perekben kiemelt jelentősége lehet.

267. § - 270. § A bizonyítás módjai és eszközei

A tényállás szabad megállapításának elvéből következik, hogy a polgári perekben nem csak a bizonyításra vonatkozó szabályokban nevesített bizonyítási módok (tanúbizonyítás, szakértői bizonyítás, okirati bizonyítás és szemle) igénybevételére van lehetőség, hanem bármely más bizonyítási mód is alkalmazható.

A törvény nem tekinti bizonyítási eszköznek a fél és a fél képviselője nyilatkozatát, ugyanakkor új elemként nevesíti a kép- és hangfelvételeket, amelyek a technikai fejlődés következtében, a digitális kép- és hangrögzítés elterjedésével egyre nagyobb jelentőséget kapnak a polgári perben felvett bizonyítás során.

A bizonyítás szabályozása körében jelentős változás, hogy a Pp. rendelkezik a jogsértő bizonyítási eszközökről és azok felhasználhatóságáról. Elsődlegesen tiltó szabályokat rögzít, másodlagosan pedig szűk körben beengedi a jogsértő bizonyítási eszközök felhasználását bírói mérlegelés alapján.

Sok esetben előfordul, hogy ugyanazon tény több eljárásban is jelentőséggel bír, és bizonyítás felvételére kerül sor erre vonatkozóan, így a törvény egyértelművé teszi, hogy a bíróság felhasználhatja a más eljárásban szerzett bizonyítékot.

275. § - 279. § A bizonyítási eljárás általános szabályai

A bizonyítási indítványok megtételének határideje az osztott perszerkezet bevezetésének köszönhetően korlátok közzé került, ugyanis a bizonyítási indítvány, illetve a bizonyítási eszköz rendelkezésre bocsátása perfelvételi nyilatkozatnak minősül, így főszabály szerint csak a perfelvételi szakban terjeszthetők elő, illetve azokat csak a perfelvételt lezáró végzés meghozataláig lehet módosítani. E főszabály alól szűk körben kivételeket is enged a Pp.

A peranyag szolgáltatásának feleket terhelő kötelezettségéből következően a bíróság hivatalból bizonyítást továbbra is csak kivételesen, törvényi felhatalmazásra folytathat le (erre ad lehetőséget pl. a Pp. 492. §-a a kiskorú gyermek tartására vonatkozó perben, amiről még szó lesz részletesebben), illetve a bíróság dönt arról is, hogy a felek által előterjesztett bizonyítási indítványok alapján mely bizonyítást fogadatosítja. Mellőzés esetén az ítélet indokolásában számot kell adnia azokról az okokról, amelyek miatt a fél által felajánlott bizonyítást mellőzte.

A Pp. a kivételek meghatározása mellett főszabályként rögzíti, hogy a bíróság közvetlenül csak a saját illetékességi területén vagy a székhelyén teljesítendő cselekményeket foganatosíthatja.

A törvény azt is a bizonyításfelvétel általános szabályai között rögzíti, hogy a bíróság, illetve a felek pontosan milyen eljárási jogosultságokat gyakorolhatnak a bizonyítás foganatosítása során, például a felek a bizonyítás felvételénél jelen lehetnek, azzal kapcsolatban észrevételeket, indítványokat tehetnek, kérdések feltevését indítványozhatják stb.

A bíróság szabad mérlegelésének korlátját az indokolási kötelezettség alkotja. A bíróság az ítéletben, illetve más határozatában köteles megjelölni a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett körülményeket, különösen azokat az okokat, amelyek miatt valamely tényt nem talált bizonyítottnak, vagy amely miatt több bizonyíték közül egyeseket figyelmen kívül hagyott, míg másoknak jelentős bizonyító erőt tulajdonított.

280. § - 283. § A bizonyítási eljárás különös szabályai

A bizonyítás különös szabályai között kapott helyet az elektronikus hírközlő hálózat útján történő meghallgatás, jelen szabályok között azonban csak az eszköz alkalmazásának lehetőségét deklarálja a törvény, a részletszabályok külön fejezetben kerülnek meghatározásra.

Ugyancsak itt kapott helyet a kiküldött bíró útján történő bizonyításfelvétel, amely alapján kiküldött bíróként a bíróság eljáró tanácsának elnöke, egy vagy több tagja, továbbá az eljáró bíróság egy vagy több bírója, bírósági titkára járhat el. A törvény a kiküldött bíró alkalmazása esetére pontosan meghatározza a bizonyítás elrendelése tárgyában hozott végzés tartalmi elemeit. E tartalmi elemekből következik, hogy a jelenleg hatályos szabályokkal ellentétben kiküldött bíró nemcsak tanúmeghallgatás kapcsán járhat el, hanem például szemlét is foganatosíthat.

Emellett rögzíti a Pp. azt is, hogy a bíróság a bizonyításfelvétele céljából megkeresheti azt a járásbíróságot, amelynek területén a meghallgatandó személyek laknak, illetve amelynek területén a bizonyítás legcélszerűbben foganatosítható.

Új szabályként kerül bevezetésre, hogy ha a megkeresés teljesítésére részben vagy egészben más bíróság illetékes, a megkeresett bíróság maga dönti el, hogy a megkeresés teljesítésére mely bíróságot tartja illetékesnek, és a megkereső bíróság értesítése mellett megküldi e bíróság számára az iratokat.

284. § - 299. § Tanúk

A tanúbizonyításra vonatkozó speciális szabályok közül elsőként a tanúbizonyítási indítvány többletelemei kerülnek rögzítésre. Ebben kell bejelenteni a tanú nevét és idézhető címét, illetve a kiskorú tanú idézése esetén a tanú életkorát, törvényes képviselőjének nevét és idézhető címét. A Pp. fenntartja a korábban kialakított szabályokat a tanú adatainak zártan kezelésére vonatkozóan. Rendezésre kerül a törvényes képviselő helyzeti is, hiszen, ha a fél nevében és helyett a törvényes képviselő jár el, őt főszabály szerint félként kell meghallgatni, és csak kivételesen akkor hallgatható meg tanúként, ha az általa képviselt természetes személy fél a perben rendelkezik perbeli cselekvőképességgel.

A törvény a tanúzási képtelenség eseteire egyrészt annyiban változtat, hogy a tanúzási képtelenség okai között megjeleníti a védői minőséget az ügyvédi tv. változásaira tekintettel, másfelől már nem jelent tanúzási képtelenséget a tanú fogyatékosága sem.

A tanúvallomás megtagadásának korábbi szabályozása némi módosítással kerül átvételre, a

változás pedig, hogy az a hozzátartozó vagy az a személy, aki a tanúvallomás folytán magát vagy hozzátartozóját bűncselekmény elkövetésével vádolná, nem tagadhatja meg a tanúvallomást, ha a kérdéses jogviszonyban a felek valamelyikének jogelődje.

A tanú azonosítása és meghallgatása is szinte változatlan formában került átvételre, ugyanakkor új elemként a Pp. kiemelt figyelmet fordít a tanú személyhez fűződő jogainak védelmére. Amennyiben a bíróság azt észleli, hogy a tanúval szemben tiszteletlen magatartást tanúsítanak, illetve nem megfelelő hangnemet használnak, úgy a bíróság a rendfenntartás eszközeivel él, és emellett megtiltja a kérdések feltevését vagy a közvetlen kérdés jogát megvonja.

A Pp. a tanúzási kötelezettség tartalmi elemeként továbbra is rögzíti a tanú okirat-felmutatási kötelezettségét. Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a törvény szemlére vonatkozó szabályai szerint kell eljárni abban az esetben, ha az okiratot olyan harmadik személytől kell beszerezni, akit tanúként meghallgatni nem szükséges.

300. § - 319. § Szakértő

A Pp. a szakértő perbeli szerepén a korábbi joghoz képest alapvetően nem változtat. A szakértő igénybevételére a korábbi joggal egyezően akkor kell, hogy sor kerüljön, ha a perben állított jog alapjául szolgáló valamely tény megállapításához vagy megítéléséhez különleges szakértelem szükséges. A Pp. újítása, hogy a szakértő alkalmazásának kifejezett eseteként rögzíti, hogy szakértőt kell alkalmazni akkor is, ha már a jogvita kereteinek a meghatározása is különleges szakértelmet igényel összhangban azzal, hogy abban a bíróság is az anyagi pervezetésen keresztül kifejezetten részt vesz.

A Pp. a korábbi szabályokhoz hasonlóan a szakértői tevékenység pártatlanságának biztosítása érdekében meghatároz olyan okokat, amelyek fennállása esetében a szakértő a perben nem járhat el, illetve nem alkalmazható. A szabályozás egységesen, eltérés nélkül irányadó a kirendelt, illetve a megbízott szakértőre.

Újdonságként kerül bevezetésre a magánszakértő alkalmazhatósága. A magánszakértő csak a magánszakértői vélemény benyújtására irányuló bizonyítási indítvány előterjesztése útján vehető igénybe. Indítvány nélkül benyújtott magánszakértői vélemény nem vehető figyelembe bizonyítékként. A bíróság a fél bizonyítási indítványáról a szakértői bizonyítás, továbbá a bizonyítás és a bizonyítási eljárás általános szabályai alkalmazásával dönt.

A magánszakértői bizonyítás keretében a szakvélemény elkészítéséhez szükséges adatokat és kérdéseket a megbízás keretében alapvetően a megbízó fél biztosítja közvetlenül a szakértő számára. Előfordulhat, hogy már a szükséges, releváns adatok felismerése is speciális szakértelmet igényel, ezért a Pp. a magánszakértő számára kifejezetten és külön is biztosítja az iratbetekintés és másolatkészítés, továbbá a tárgyaláson vagy egyébként bizonyításfelvételnél történő jelenlét jogát. A törvény a magánszakértői véleményt benyújtó bármelyik fél számára a magánszakértői véleménye kiegészítésének az indítványozására is jogot biztosít, több tételesen meghatározott okból. A Pp. főszabály szerint nem teszi lehetővé, hogy a fél a magánszakértői vélemény benyújtását követően új magánszakértőt alkalmazzon. Ebből adódik, hogy amennyiben a szakvélemény kiegészítésének van helye, úgy a szakvéleményt annak a magánszakértőnek kell kiegészítenie, aki a szakvéleményt készítette. A főszabály alól csak a fél és a szakértő közötti jogviszony egyedi tartalmától független okokból enged kivételt a törvény. A más eljárásban kirendelt szakértő szakvéleménye hivatalból nem használható fel. A bizonyító félnek a szakértő alkalmazására irányuló indítványában kell feltüntetnie, ha így kíván bizonyítani. Ez azonban csak egy lehetőség a számára, a törvény nem teszi kötelezővé egy más eljárásban felvett szakértői bizonyítás

eredményének a felhasználását. A tartás iránti perekben túlnyomórészt igazságügyi orvosszakértő igénybevételére kerül sor, kiskorú gyermek fejlődési rendellenességével, tartós betegségével kapcsolatos többletköltségek megállapítása vagy a kötelezett munkaképesség – csökkenésének felmérése érdekében.

320. § - 327. § Okiratok

Amennyiben a fél tényállításait okirattal kívánja bizonyítani, az okiratot beadványához kell csatolnia, vagy a tárgyaláson be kell mutatnia, azaz az okiratot rendelkezésre kell bocsátania. Szükség esetén pedig a bíróság az ellenérdekű felet is kötelezheti az okirat rendelkezésre bocsátására. Idegen nyelvű okirat rendelkezésre bocsátása esetén ahhoz csatolni kell az egyszerű fordítását. Az eredeti okiratok, másolatok és kivonatok felhasználhatóságával kapcsolatosan a korábbi szabályozáshoz képest nem történt érdemi változás.

A bíróság csak a fél kérelmére keresheti meg a Pp. 322. §-ban felsorolt szerveket az okirat beszerzése érdekében, és csak akkor, ha a fél közvetlenül nem kérheti az iratok kiadását. Ez esetben is mellőzhető az eredeti okirat beszerzése, ha annak megtekintésére nincs szükség, és a fél a tárgyaláson annak hiteles vagy egyszerű másolatát bemutatja. A megkeresett szervek a megkeresés teljesítését csak akkor tagadhatják meg, ha az okirat minősített adatot tartalmaz. Amennyiben a megkeresett szerv a megkeresésre nem reagál, vagy a megkeresés teljesítését jogszerűtlenül tagadja meg, pénzbírsággal sújtható.

328. § - 333. § Szemle

A szemle elrendelésének feltételein nem változtat a törvény. A szemlének a gyermek tartására vonatkozó perben nincs kiemelt jelentősége.

334. § - 340. § Előzetes bizonyítás

Az osztott perszerkezetből adódóan a bizonyítás lefolytatására az érdemi szakban kerül sor, előfordulhat azonban, hogy a bizonyítás lefolytatása hamarabb is szükségessé válik. Az előzetes bizonyítás elrendelésének feltételei a korábbi szabályokat követik, egyetlen eltéréssel. A Pp. ugyanis nem nevesíti külön azt az esetkört, amely szerint akkor is helye van az előzetes bizonyítás elrendelésének, ha valamely dolog hiányaiért a felet szavatosság terheli. A perindítást megelőzően a kérelmet a kérelmező választása szerint a kérelmező lakóhelye szerint illetékes járásbíróságnál vagy annál a járásbíróságnál lehet előterjeszteni, amelynek területén a bizonyítás a legcélszerűbben folytatható le. A perindítással egyidejűleg vagy azt követően a kérelmet a perre hatáskörrel és illetékességgel rendelkező bíróságnál kell előterjeszteni. A törvény egyértelművé teszi, hogy ez a szabály kizárólagos illetékességet keletkeztet. A keresetlevél benyújtása előtt kérelmezett előzetes bizonyítási eljárás foganatosítása főszabály szerint a nemperes eljárások szabályai szerint történik, e nemperes eljárásra csak járásbíróság, illetve a közjegyző rendelkezik hatáskörrel, viszont vannak kivételek. A perindítással egyidejűleg, illetve azt követően a perfelvételi szakban kérelmezett előzetes bizonyításra már a per keretében fog sor kerülni, így értelemszerűen azt lefolytathatja bármely olyan bíróság, mely elsőfokon jogosult eljárni a polgári perben.

Az előzetes bizonyítás iránti kérelem elbírálásával összefüggésben a bíróság köteles meghallgatni az ellenérdekű felet. Ezen a szabályon a jelen paragrafus sem változtat, és továbbra is lehetővé teszi a meghallgatás mellőzését, ha az ellenérdekű fél ismeretlen, vagy ha

az előzetes bizonyítás elrendelése sürgős. Amennyiben a bíróság úgy dönt, hogy a kérelem elbírálásával összefüggésben meghallgatja az ellenérdekű felet, akkor azt megteheti szóban vagy írásban. Szóbeli meghallgatás esetén a kitűzött határnapra a feleket meg kell idézni, írásbeli meghallgatásnál pedig megfelelő határidőt kell tűzni. Az előzetes bizonyítás felvételére a bizonyításfelvétel általános és különös szabályai is alkalmazandók, viszont szakértői előzetes bizonyítás esetén csak kirendelt szakértő vehető igénybe. Az előzetes bizonyítás során felmerült költségek előlegezésére és viselésére a törvény költségeknél írt általános rendelkezéseit kell alkalmazni.

Határozatok

340. § A határozatok fajtái

A bírósági döntések a korábbi jog szerinti formában jelenhetnek meg, és azok megkülönböztetésének az alapja sem változik. E szerint a bíróság a per érdemében ítélettel, minden más, azaz az eljárásjogi kérdésekben pedig végzéssel határoz. A Pp. új elemként a határozatok fajtái között kifejezetten megjeleníti a bírósági meghagyást is.

362. § - 363. § Az előzetes végrehajthatóság

A Pp. átemeli a korábbi szabályozás előzetes végrehajthatóságra irányadó valamennyi szabályát, nem változtatva azok tartalmán. Fellebbezésre tekintet nélkül végrehajthatónak kell nyilvánítani többek között a tartásdíjban, járadékban és más hasonló célú időszakos szolgáltatásban marasztaló ítéletet.

III. PERORVOSLATOK ÉS A MÁSODFOKÚ ELJÁRÁS

364. § Az elsőfokú eljárás szabályainak alkalmazása

Eltérő rendelkezés hiányában a másodfokú eljárásban az elsőfokú eljárás szabályait kell alkalmazni. A törvény két esetben zárja ki az elsőfokú eljárás szabályainak mögöttes alkalmazását: a másodfokú eljárás nem különül el perfelvételi és érdemi tárgyalási szakra, továbbá másodfokon nincs helye a folyamatos felvétel útján való jegyzőkönyvezésnek.

369. § A másodfokú bíróság felülvizsgálati jogköre

A Pp. a másodfokú bíróság felülbírálati jogköreit tételesen meghatározza. Részévé teszi azt is, hogy a másodfokú bíróság dönthet olyan kérdésben is, amelyet az elsőfokú bíróság nem tárgyalt, illetve amelyben nem határozott.

370. § A másodfokú bíróság felülbírálati jogkörének korlátai

A Pp. főszabálya a kérelemre történő felülbírálat. Ennek következménye az, hogy a másodfokú bíróság felülbírálati jogkörét a kérelem korlátai között, vagyis a kérelem által érintett körben gyakorolja. Ez alól azonban kivételeket is meghatároz a jelen paragrafus.

373. § A kereset- és ellenkérelem-változtatás, utólagos bizonyítás

Az osztott perszerkezetből és az elsőfokú eljárás új szabályaiból következően a perfelvétel lezárásával főszabály szerint kizárt a keresetváltoztatás, ellenkérelem-változtatás, viszontkereset vagy beszámítás megváltoztatása és bizonyítás indítványozása. Ezeket a szabályokat a törvény a másodfokú eljárásban is következetesen érvényesíti. Másodfokon is az a főszabály – hasonlóan az új osztott szerkezetű elsőfokú eljáráshoz –, hogy a keresetet megváltoztatni nem lehet. Előfordulhat azonban, hogy a félnek nem róható fel az, hogy a keresetváltoztatását korábban nem terjesztette elő. Ezért a Pp. lehetőséget ad arra, hogy a fellebbező a tényállítást megváltoztassa, ha olyan tényre hivatkozik, amely önhibáján kívüli okból az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztését követően jutott tudomására vagy következett be, feltéve, hogy az elbírálás esetén rá nézve kedvezőbb ítélet eredményezett volna. Utólagos bizonyításra akkor kerülhet sor, ha az az előzőek szerint megváltoztatott tényállítás bizonyítására, vagy a kereset, ellenkérelem alapjául korábban hivatkozott tény bizonyítására szolgál, feltéve, hogy az a félnek önhibáján kívüli okból az elsőfokú ítélet meghozatalát megelőző tárgyalás berekesztését követően jutott tudomására vagy azután keletkezett.

375. § A fellebbezés és a csatlakozó fellebbezés megváltoztatása

A fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet az elsőfokú ítéletnek fellebbezéssel, illetőleg csatlakozó fellebbezéssel nem érintett részére nem lehet kiterjeszteni. Új szabály, hogy a fellebbezés megváltoztatása főszabályként tilos.

376. § A fellebbezés tárgyaláson kívüli elbírálása

A törvény főszabállyá teszi a fellebbezés tárgyaláson kívüli elbírálását. Tárgyaláson kívüli elbírálás esetén az elnök biztosítja, hogy a felek írásban reagálhassanak egymás nyilatkozataira. A másodfokú bíróság csak akkor bírálja el tárgyaláson a fellebbezést, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri. A fellebbező fél a fellebbezésében, ellenfele pedig a fellebbezés kézbesítésétől számított tizenöt napon belül kérheti a tárgyalás tartását. A bíróság a felek tárgyalás tartására irányuló kérelmének hiányában is tarthat tárgyalást, ha azt indokoltnak tartja. Tárgyalást kell tartani akkor is, ha az bizonyítás foganatosítása végett szükséges.

378. § A fellebbezési tárgyalás

A fellebbezési tárgyalás megnyitása és a megjelentek számbavétele után az elnök vagy az általa kijelölt bíró ismerteti az elsőfokú bíróság ítéletében foglaltakat, valamint a fellebbezést és a fellebbezési ellenkérelmet. A bíróság a szükséges körben felhívja a feleket, illetve lehetőséget biztosít arra, hogy nyilatkozataikat előadják. Ha a másodfokú bíróság bizonyítást rendel el, azt közvetlenül vagy megkeresés útján foganatosítja. A fellebbezési tárgyalásra szabályszerűen megidézetteknek vagy valamelyiküknek az elmaradása a tárgyalás megtartását és a fellebbezés elintézését nem gátolja.

A tartási perekben hozott jogerős (másodfokú) ítélettel szemben – a törvényi feltételek fennállása esetén – perújításnak (Pp. 392. § – 404. §.), illetve felülvizsgálati eljárásnak (Pp. 405. § – 424. §.) egyaránt helye lehet.

408. § A felülvizsgálat kizártsága egyes vagyoni perekben

Noha a gyermektartási per családi jogi per, de a követelés jellegéből adódóan vagyoni jogi per is. Ugyanakkor a per típus specialitásából adódóan nem vonatkozik rá a felülvizsgálati kérelem lehetőségét behatároló ötmillió forintos (alsó) értékhatár, hiszen ez az esetek többségében kizárná a felülvizsgálat lehetőségét.

IV. KÜLÖNLEGES ELJÁRÁSOK**488. § A kiskorú gyermek tartása iránt indított per**

A Pp. új szabályai között külön nevesíti a kiskorú gyermek tartása iránt indított pert, melynek célja a jogosultak érdekeinek fokozott védelme. Kiskorú gyermek tartása iránti peren mind a tartási kötelezettség (tipikusan tartásdíj-fizetési kötelezettség) megállapítása, mind a tartási kötelezettség tartalmának megváltoztatása (pl. tartásdíj felemelése, leszállítása) iránti igényérvényesítést érteni kell, de ide sorolandó a tartási kötelezettség megszüntetése iránt indított per is. Hangsúlyozandó, hogy a személyi állapottal kapcsolatos perek szabályai nem érvényesülnek a kiskorú gyermek tartása iránti igény elbírálása során, így a Pp. XXXI. Fejezetében összefoglalt közös szabályok sem alkalmazandók ebben a perben.

A kiskorú gyermek tartása iránti perek ugyanakkor összekapcsolhatóak az alábbi – személyi állapotról vonatkozó – különleges eljárásokkal:

- házassági perek (Pp. 455. §),
- származási perek (Pp. 467. §),
- a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránt indított perek (Pp. 476. §),
- a gyermek harmadik személynél történő elhelyezése iránt indított perek (480. §),
- a szülői felügyelet megszüntetése és visszaállítása iránt indított perek (Pp. 483. §).

489. § Az általános szabályok alkalmazása

A Pp. a kiskorú gyermek tartására vonatkozóan utalószabályt alkalmaz, melynek alapján az alábbi speciális szabály hiányában a Pp. általános szabályai az irányadók. Igazodva a Ptk. anyagi jogi szabályaihoz, eljárásjogi szempontból is a kiskorú gyermekkel egy tekintet alá esőnek számít a huszadik életévét be nem töltött nagykorú gyermek, aki középiskolai tanulmányokat folytat.

490. § Illetékesség

A pert a kiskorú gyermek lakóhelye vagy tartózkodási helye szerint illetékes bíróság előtt is meg lehet indítani. Arra tekintettel kerül rögzítésre ez különös illetékességi szabály, mert gyakran előfordul, amikor a keresetindításra jogosult és a tartásra jogosult lakóhelye (tartózkodási helye) nem azonos, pl. a kiskorú gyermek tanulmányai végzése céljából másik városban, kollégiumban lakik.

491. § Perindítás

A Pp. e rendelkezésében csupán a különélő szülők egymással szembeni perindítási jogosultságát rögzíti, azonban a Ptk. 4:208. § (1) és (2) bekezdése ennél jóval tágabb személyi kört nevez meg. Így a gyermektartás megállapítása iránt pert indíthat a gyámhatóság, illetve az a tartásra kötelezett rokon is aki a kiskorú tartásáról maga gondoskodik vagy őt gondolja. A törvény azt is tételesen meghatározza, hogy a kiskorú gyermek tartására irányuló kereset mely keresetekkel kapcsolható össze.

492. § Ideiglenes intézkedés és bizonyítás hivatalból

A tartásra szoruló kiskorú gyermek védelme érdekében a bíróság ideiglenes intézkedés keretei között hivatalból is határozhat a kiskorú gyermek tartásáról, a Pp. 103. §-ában meghatározott feltételek hiányában is.

A Pp. 125. §-a szerint, ha a per eldöntése házasság létezésétől vagy gyermek családi jogállásának bírói megállapításától függ és ennek az előkérdésnek a tárgyában per van folyamatban, a peres eljárást az előkérdés jogerős elbírálásáig fel kell függeszteni. A gyermek tartása iránt indított pernek a felfüggesztése azonban nem akadályozza, hogy a bíróság a gyermek részére ideiglenes intézkedéssel tartásdíjat állapítson meg, sőt szükség esetén hivatalból is határozhat erről.

Szükséges kiemelni, hogy a Pp. 459. §-ában a házassági perekben hozható ítélet szabályai között rögzítésre kerül, hogy a bíróság a házasságot érvénytelenítő vagy felbontó ítéletében – erre irányuló kereseti kérelem hiányában is – köteles határozni a közös kiskorú gyermek tartása felől.

A hivatalbóli bizonyítás lehetősége, adott esetben szükségessége nem új rendelkezés, jelentősége ugyanakkor az új Pp. rendszerében jelentősen megnőtt, tekintettel a felek által tehető bizonyítási indítványok megtételének időbeli szűkítése, főszabályként a perfelvételi eljárási szakra való korlátozására.

– . –

A fentiekből is kitűnően az új Pp.-nek a perfelvételi szak és az érdemi tárgyalási szak határozott szétválasztására vonatkozó rendelkezései előírják, hogy a peres felek a keresetlevélben, az ellenkérelemben, tehát a perfelvételi tárgyalásig lehetőleg minden olyan bizonyítási indítványt megtegyenek, bizonyítékot megjelöljenek, ami a kiskorú gyermekre vonatkozó tartásdíj megállapítása szempontjából releváns lehet. Az érdemi tárgyalási szakban utólagos bizonyításra már csak kivételesen, a törvényben meghatározott esetben kerülhet sor. A bizonyítási eljárás során a kiskorú gyermek érdekét (is) szem előtt tartó új rendelkezés a bizonyítási szükséghelyzet megállapításának lehetősége. Mindez előmozdíthatja, hogy a korábbiaknál feszebb eljárás eredményeként minél előbb jogerős döntés születessen a kiskorú gyermek tartására vonatkozó perben. Változatlan szabály, hogy fellebbezésre tekintet nélkül, végrehajthatónak kell nyilvánítani – többek között – a tartásdíjban marasztaló ítéletet.

A kiskorú gyermek érdekének elsődlegessége, jelentősége fejeződik ki abban, a különleges eljárások között szereplő rendelkezésben, hogy a házassági perben a bíróság – kereseti kérelem hiányában is – ítélettel rendelkezhet a kiskorú gyermek tartásáról, illetve, hogy a korábbiakkal szemben az új Pp. önálló fejezetben határozza meg azokat a speciális rendelkezéseket, amelyek, akár más tartási perekből eltérően is, kizárólag a kiskorú gyermek

tartására vonatkoznak. Ezek közé tartozik egy speciális illetékességi szabály, ami a kiskorú gyermek lakóhelyéhez vagy tartózkodási helyéhez kapcsolódik, az a rendelkezés, miszerint a bíróság – szükség esetén – akár a fél kérelmére, akár hivatalból is határozhat ideiglenes intézkedéssel a tartás megállapításáról, valamint, hogy a bíróság az általa szükségesnek talált bizonyítást hivatalból is elrendelheti (tehát – a bírói gyakorlattal egyezően – már nem csupán akkor, ha a tartási igényt házassági perben érvényesítik).

G. Az új Pp. hatálybalépésével összefüggésben a tartási perekre vonatkozó, továbbra is irányadó eljárásjogi tárgyú elvi iránymutatások

4/2008. Polgári jogegységi határozat

a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény 24. § (1) bekezdésének és (2) bekezdés a) pontjának alkalmazási kérdéseiről

I. A Pp. 24. § (2) bekezdése a) pontjának alkalmazása szempontjából a tartási követelés iránti per fogalmába beletartoznak a tartási, életjáradéki, illetve öröklési szerződés teljesítése, módosítása, a tartási (öröklési) szerződés életjáradéki szerződéssé alakítása, valamint a szerződés megszüntetése iránti perek is.

II. A tartási, életjáradéki, valamint az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítására és az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazására irányuló perekben viszont a pertárgy értékét a Pp. 24. §-a (1) bekezdésének általános szabálya alapján kell meghatározni.

3/2008. (XI. 24.) PK vélemény

A házassági bontóperben érvényesített tárgyi költségfeljegyzési jogos kereseti kérelmek illetékének viseléséről.

I. Ha a felek a házassági bontóperben a házasság felbontását a közöttük a járulékos kérdésekben létrejött egyezsége tekintettel kérik és a bíróság egyezségüket legkésőbb az első érdemi tárgyaláson jóváhagyja, a járulékos igények pertárgy-értékét az illeték megállapításánál nem lehet külön figyelembe venni.

II. Ha a járulékos kérdésekben az első érdemi tárgyaláson nem jön létre egyezség, a járulékos igények után – a lakáshasználat rendezése iránti igény kivételével – az illetéket az illetéktörvény rendelkezései szerint meg kell fizetni.

III. A gyermeket érintő, nem vagyoni jellegű kérdésekben (gyermek elhelyezése, átadása, a gyermek és a szülő közötti kapcsolattartás) az eljárási illeték alapját – a gyermekek számától függetlenül – az Itv. 39. §-ának (3) bekezdése szerint kell számítani. A gyermek elhelyezése és a gyermekkel való kapcsolattartás – együttes érvényesítésük esetén – illetékjogi szempontból egy igénynek számítanak.

PK 102. szám

A Csjt. 35. §-ának (1) bekezdésében meghatározott törvényi vélelmet csak arra jogosított által indított perben hozott bírósági határozattal lehet megdönteni. Ezért a feleség által a férj ellen indított gyermektartási perben az alperes nem hivatkozhat kifogásként arra, hogy a gyermek nem tőle származik. A Pp. 153. §-ában foglalt rendelkezések ilyen esetben is irányadók.

PK 137. szám

Ha a gyermektartásdíj fizetésére bírói ítélettel kötelezett munkavállalónak a munkáltatója a letiltó határozatnak nem tett eleget, akkor a Vht. 79. §-ának (1) bekezdése alapján ellene irányuló per a Pp. 34. §-ának (1) bekezdése alapján a jogosult lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt is megindítható. Ugyanez a szabály irányadó a munkáltató ellen a Vht. 78. §-a és a Vht. 59. §-a alapján indított per esetén is.

PK 138. szám

A tartásra, járadékra és más hasonló célú időszakos szolgáltatásra kötelezés iránti per esetében a felperes akkor is kérheti a per áttételét a saját lakóhelye szerint illetékes bírósághoz [Pp. 34. § (1) bek.], ha a pert eredetileg az alperes lakóhelye szerint illetékes bíróság előtt indította meg, az alperes azonban a Pp. 29. §-ának (3) bekezdése alapján kéri a per áttételét a munkahelye szerint illetékes bírósághoz.

PK 142. szám

Ha a tartásra kötelezett keresetének ötven százalékát a korábbi bírói ítéleten vagy bírói egyezségen alapuló gyermektartási kötelezettségek már teljesen kimerítették, újabb gyermektartási kötelezettség megállapításánál a Pp. 51. §-ának a) pontjában foglalt rendelkezésre tekintettel valamennyi érdekeltnek perben kell állnia. Ezt a felpereshez intézett megfelelő felhívással, a szükséghez képest pedig az ügyész fellépésével (Pp. 2/A. §) kell biztosítani. A kereseti kérelem a többi tartásra jogosulttal szemben a javukra megállapított tartásdíj összege leszállításának a tūrésére irányul.

PK 158. szám

A gyermektartásdíj végrehajtása során keletkezett igényper nem tekinthető tárgyi költségmentesnek.

PK 176. szám

Gyermektartási perben az alperes által a gyermeknek nála történő elhelyezése iránt a fellebbezési tárgyaláson előterjesztett kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani.

Ha a gyermektartási perben az alperes csak a fellebbezési tárgyaláson terjeszti elő azt a kérelmét, hogy a bíróság a gyermeket nála helyezze el, ezt a kérelmet viszontkeresetnek kell tekinteni, mert a bíróság ítéletében enélkül az elhelyezés felől nem rendelkezhetne. Minthogy pedig a fellebbezési eljárásban viszontkereset előterjesztésének – a Pp. 147. §-ának (1)

bekezdéséből következőleg – nincs helye, az elhelyezés iránti kérelmet ebből az okból érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani.

PK 180. szám

A különélő házastárs által a házassági per megindítása előtt tartás iránt folyamatba tett pert a később megindult házassági per bíróságához a Pp. 150. §-a értelmében csak a tartást igénylő fél kérelmére lehet áttenni, feltéve, hogy a per elsőfokon még nincs befejezve. Ha a tartási per megindításakor a házassági per már folyamatban van, a Pp. 277. §-ának (4) bekezdésében foglaltak folytán a házastárs tartása iránt indított pert – függetlenül attól, hogy a tartást kérő ilyen irányú kérelmet terjeszt-e elő vagy sem – a házassági per bíróságához kell áttenni.

IV.

A JOGGYAKORLAT-ELEMZŐ CSOPORT ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSAI, JAVASLATAI

1. A joggyakorlat-elemző csoport felállítását több kollégiumvezető és egyetemi oktató javasolta, de a Kúria illetékes családjogi tanácsa is úgy találta, hogy a tartásdíjra (különösen a gyermektartásra) vonatkozó perek, az ezekben folytatott bizonyítási eljárás egyes kérdései szükségessé és indokoltá teszik e terület áttekintése érdekében joggyakorlat-elemző csoport felállítását.

Ezt alátámasztotta az a körülmény is, hogy az utóbbi években (már az új Ptk. hatályba lépését megelőzően is) jelentősen megnőtt a Kúriához érkező, a gyermektartásra vonatkozó ítélettel kapcsolatos felülvizsgálati kérelmek száma (a családjogi ügyek 40%-át teszik ki), illetve ez az a jogterület, ahol az első, az új Ptk. szerint elbírált ügyekben a peres felek a Kúriához fordultak, a konkrét jogeseteken keresztül iránymutatást kérve az új törvényi rendelkezések alkalmazását (értelmezését) illetően.

2. Tekintettel arra, hogy a gyermektartási perek elbírálása, a szükséges bizonyítási eljárás lefolytatása – a szoros összefüggésre figyelemmel – csak a vonatkozó anyagi jogi és eljárásjogi rendelkezések együttes alkalmazásával lehetséges, a joggyakorlat-elemző csoport áttekintette a Ptk. negyedik, Családjogi Könyvének a rokontartásra vonatkozó rendelkezéseit (7-21. oldal), illetve az új Polgári perrendtartás, a 2016. évi CXXX. törvény 2018. január 1-jétől irányadó szabályait, különös tekintettel a kiskorú gyermek tartásával kapcsolatos speciális rendelkezésekre (89-105. oldal).

3. Megállapítható, hogy a Ptk. hatályosulása a vizsgált jogterületen elsődlegesen azokon a pontokon vet, illetve vetett fel jogalkalmazási bizonytalanságok, melyek új törvényi elemek. Érdekes módon ez igaz azon rendelkezésekre is, melyeket a jogalkotó a bírói gyakorlatból, a Kúria elvi iránymutatásaiból emelt törvényi szintre (pl. a tartási kötelezettség kiegyenlítése vagyontárggyal), tehát amelyek már korábban is ismertek voltak, alkalmazásra kerültek.

4. Az új eljárásjogi kódex – a kezdeti jogalkalmazási bizonytalanságot követően – várhatóan szignifikáns, kedvező változást eredményezhet a rokontartásra (gyermektartásdíjra)

vonatkozó perekben a bizonyítási eljárást illetően. A perfelvételi szakra vonatkozó előírások, a törvény által megkövetelt, a korábbinál koncentráltabb, feszesebb pervitel megszünteti a peres felek által gyakran alkalmazott pertaktikát, a bizonyítékok „csepegtetését”. Ezzel párhuzamosan megnőhet a jelentősége a hivatalbóli bizonyításnak, amivel – az ország valamennyi törvényszéktől beszerzett és elemzett ítéletekből megállapíthatóan – az indokoltnál ritkábban éltek csak a bíróságok.

Mindez előmozdíthatja a gyermektartási perek hatékonyabb tárgyalását, gyorsabb befejezését, ami összhangban áll a Családjogi Könyv azon alapelvével, mely szerint a családi jogviszonyokban a gyermek érdeke és jogai fokozott védelemben részesülnek.

5. Az érdemi vizsgálat során a joggyakorlat-elemző csoport abból a köztudomású tényből indult ki, hogy – a felek megegyezésének hiányában – a rendszerváltozást követően felgyorsult társadalmi-gazdasági változások hatására a tartási perek igen „elnehezültek”, az új, korábban alig ismert munkavállalási formák, különböző vállalkozások elszaporodása, az önfoglalkoztatás, az ezekkel összefüggő „lehetőség” a jövedelem eltitkolására a korábbiaknál sokkal összetettebb bizonyítási eljárást tesz szükségessé a tényleges jövedelem feltárása és ezáltal a gyermek szükségletének megfelelő tartásdíj megállapítása érdekében.

Ezt minden szempontból alátámasztotta a joggyakorlat-elemző csoport munkájának gerincét képező, a gyermektartási perek bizonyítási kérdéseinek vizsgálatához szükséges szempontrendszer kidolgozása és ennek alapján annak a kérdéssornak az összeállítása (32-39. oldal), melynek alapján az ország valamennyi törvényszékétől bekért, mintegy 600 első, illetve másodfokú, gyermektartásra vonatkozó ítélet feldolgozására került sor.

6. Az egyes kérdésekre adott válaszokból, illetve az azokat értékelő bizottsági tagok (bírók) személyes tapasztalataiból a következő általános megállapítások érdemelnek kiemelését:

a) A gyermektartási pereket tárgyaló bíróságnak nem csak az anyagi jogi és eljárásjogi törvény vonatkozó rendelkezéseit illetően kell naprakész ismeretekkel rendelkeznie, hanem az adott térségre jellemző társadalmi, gazdasági, szociális helyzetet illetően is, ideértve a munkaerő helyzet alakulását, valamint az állami támogatások aktuális összegét, tekintettel arra, hogy ezekre nézve néhány év alatt alapvető változások történhetnek, illetve történtek (a jelentős volumenű munkanélküliséget meghatározott régiókban a munkaerő hiány váltotta fel, stb.).

b) A fentiekkel összefüggésben a feldolgozott kérdőívekből is megállapítható, hogy míg Budapesten, illetve a főváros környékén a nagyszámú vállalkozás, a kiugróan magas jövedelmek és esetenként azok eltitkolása jellemző és ezért a tartási perek bonyolult tényállásúak, valamint nagy bizonyítás igényűek, addig pl. az Észak-keleti országrészben és más régiókban is számos ügyben nem a tartásdíj alapjául szolgáló jövedelem, vagyoni helyzet feltérképezése okoz problémát, sokkal inkább annak mérlegelése, hogy a rendelkezésre álló csekély jövedelem hogyan osztható fel úgy, hogy a gyermek tartása mellett a kötelezett szülő érdeke (megélhetése) is biztosítható legyen. Nem véletlen, hogy a vizsgált ügyek közül a legalacsonyabb összegű tartásdíj (5.000 forint) megállapítására a fővárostól távol eső megyékben, míg a legmagasabbra (180.000 forint) Budapesten került sor.

7. A „három szereplős” gyermektartási perek alapvető feladata a kiskorú gyermek indokolt

szükségleteinek megállapítása, illetve a szülők (elsődlegesen a tartásdíj fizetésére kötelezett szülő) tartási képességének vizsgálata és ennek alapján a tartásdíj mértékének meghatározása, valamennyi fél méltányos érdekének szem előtt tartásával, azonban a kiskorú gyermek érdekének elsődlegessége mellett.

A fentiekkel összefüggésben a kérdőívek adatai alapján a következő kép bontakozott ki:

a) A kiskorú gyermek szükségletével kapcsolatos bizonyítási eljárás (46-50. oldal):

– a gyermek indokolt szüksége nem korlátozható az alapszükségletekre (élelmezés, ruházkodás, stb.), illetve a kiegészítő szükségletekre (a tanulmányokkal, a sportolással összefüggésben), hanem minden olyan tevékenység megfelelő eszközökkel történő támogatása is idetartozik (számítógép, internet használat, mobiltelefon), ami a gyermek kiegyensúlyozott, harmonikus fejlődését elősegíti;

– az alapszükségletek köztudomásúnak tekinthetők, ezzel kapcsolatban (részletes) bizonyítást a bíróságok többsége nem is foganatosít. A vizsgált ügyekből megállapíthatóan a technikai eszközök (számítógép, internet) is alapszükségletté váltak, ahogyan az iskolán kívüli oktatási, művészeti, valamint sporttevékenység is;

– a speciális szükségletekkel kapcsolatos kiadások elszámolása, megosztása is általános gyakorlat (az értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésének költsége, az ételallergia által indukált többletköltség, stb.);

– a havonta több százezer forinttal járó magániskola költsége csak akkor számolható el a tartásdíj részeként, ha az a szülők közös döntése volt, egyébként luxuskiadásként kezelendő;

– azt, hogy mi minősül ún. luxuskiadásnak, minden esetben az adott körülmények (többek között a kötelezetti teljesítőképesség) mérlegelésével dönthető el. A luxuskiadás tartásdíjként történő elszámolásához a kötelezett vállalása szükséges. Luxuskiadásnak minősülhet pl. egy – az iskola által szervezett –, azonban 196.000 forint költségű London – Párizs utazás, melynek elszámolása, esetlegesen a tartásdíjba építése csak a kötelezett egyetértésével lehetséges. Általában luxus kiadást jelentenek a lovaglással járó kiadások, a körülményeket vizsgálva azonban adott esetben a bíróság arra a következtetésre jutott, hogy erre a tevékenységre a gyermeknek szüksége van, az a konkrét esetben terápiás jellegű;

– a bizonyítás körében a bíróság köztudomásúnak tekinti a gyermek életkorának változásával járó költségek növekedését.

b) A kiskorú tartására vonatkozó perek bizonyítás szempontjából leginkább összetett, munkaigényes részét a kötelezett teljesítőképességének megállapítása jelenti (50-67. oldal). A folyamatosan változó társadalmi, gazdasági viszonyok a munkaerő helyzet országos, illetve adott régiót érintő változása ezen a területen érvényesül leginkább.

A joggyakorlat-elemző csoport által vizsgált ügyek hozzávetőleg 60%-ában jutottak az eljáró bíróságok arra a következtetésre, hogy a kötelezett kimutatott jövedelme valós. A fennmaradó ügyhanyagban többnyire a tényleges jövedelem megállapítása hosszadalmas bizonyítási

eljárás lefolytatását tette szükségessé.

ba) „Egyszerűbb a képlet”, ha a kötelezett arra hivatkozik, hogy

– munkanélküli, nem tud elhelyezkedni, vagy 3 diplomával csak minimálbérért, nyugdíjas szülei tartják el;

– betegsége miatt nem tud munkát vállalni;

– minimálbéren foglalkoztatott abban a gazdasági társaságban, melyet számos más cégével és ingatlanával együtt a családtagjainak ajándékozott vagy „adott el” (tehát tudatosan „vagyonatlanította” el magát).

Ilyen esetben az adott régió munkaerőhelyzetének ismerete, illetve a munkaügyi központ megkeresése, orvosszakértő kirendelése, azon családtagok tanúként meghallgatása, akiknek a kötelezett a vagyonát elajándékozta, nem utolsósorban a kötelezett életvitelének, kiadásainak felderítése szolgálhat adatokkal annak megállapítására, hogy a kötelezett rosszhiszeműen járt el, tartási kötelezettsége alól akart kibújni, amikor formálisan vagyonatlanította magát, illetve a bizonyítékok azt is alátámasztják, hogy lehetősége lenne a tőle elvárható mértékű megfelelő jövedelem megszerzésére kiskorú gyermeke tartása érdekében.

bb) Bonyolultabb a bizonyítás, ha a kötelezett céggel (cégekkel) rendelkezik, önfoglalkoztató, tulajdonosként maga látja el a gazdasági társaság ügyvezetését ingyen, vagy minimálbérért, mivel – állítása szerint – a társaság veszteséges.

Ebben az esetben szükség lehet könyvszakértői bevonására, amennyiben a cégadatokból a társaság jövedelmezősége nem állapítható meg a bíróság számára. (Egyszerűbb eset, ha a mélyadatokból egyértelmű, hogy az adózott nyereség évek óta az eredménytartalékba kerül.)

A fenti esetben a joggyakorlat-elemző csoport megállapítása értelmében szükséges annak vizsgálata is, hogy a kötelezett milyen kiadásait tudja elszámolni a cég költségeként (cégautó, telefon, ingatlanbérlet, stb.).

bc) Általában elmondható, hogy a bíróság elsődlegesen a munkáltatói egy évre visszamenőleg készített kötelezetti kereseti kimutatásból indul ki, illetve a felek ezzel kapcsolatos nyilatkozatából. Egyező nyilatkozat hiányában további bizonyítékul szolgálhat a NAV által elfogadott személyi jövedelemadó bevallás, környezettanulmány, tanúvallomások, a munkaügyi központ megkeresése, különböző nyilvántartások áttekintése (gépjármű nyilvántartás, ingatlan-nyilvántartás, stb.), a kötelezett bevételeinek és kiadásainak összevetése és ezzel összefüggésben új bizonyítási eszközök (fotók külföldi nyaralásokról, a kötelezetti ingatlanokról, Google Street View fotók, internetes hirdetések, Facebook bejegyzések, stb.), banki átutalások, számlakivonatok, szakértői igénybevétele, tehát a kötelezett életvitelére vonatkozó adatok beszerzése.

c) A gyermeket gondozó szülő teljesítőképességét érintő bizonyítás (67-72. oldal) jóval kevesebb gyakorlati problémát vetett fel, mint a kötelezetté. A jogosult által igazolt jövedelmet (gyest) a kötelezett általában nem vitatja. Havi kiadásait (pl. lakásrezszi, stb.) is csak globális szinten állapítja meg a bíróság, amennyiben a felek indokolt, részletes

bizonyítási indítvánnyal nem élnek.

Téves ugyanakkor az az esetenként tettenérhető gyakorlat, hogy a bíróság a kötelezettet terhelő tartásdíj mértékének meghatározása során nem veszi kellő súllyal figyelembe a természetben nyújtott tartás jelentőségét, a gyermek ellátására és nevelésére fordított munkát és időt, alacsony életkorú, illetve tartósan beteg gyermek esetében „a 24 órás szolgálatot”. Nem támogatható tehát az a gyakorlat, ami a gyermek indokolt szükségletének megállapítását követően ezt az összeget – hasonló jövedelmi viszonyok esetén – automatikusan „megfelezi” a szülők között.

8. A gyermektartásdíjra vonatkozó ítéletek elemzésével összefüggésben tett megállapítások többségét megerősíti a bizonyítási eljárást a jogi képviselő szemszögből vizsgáló tanulmány (72-84. oldal), mely rávilágít arra, hogy a kötelezett tagadása, „együtt nem működése” folytán sok esetben eredménytelen a kötelezett valós jövedelmének – vagyoni helyzetének, teljesítőképességének bizonyítására irányuló jogi képviselői (és ügyféli) erőfeszítés, valamint a probléma a hivatalbóli bizonyítás indokoltnál ritkább alkalmazása is.

Továbblépést

– a hivatalbóli bizonyítás szélesebb körű alkalmazása (a vizsgált ügyekben csak 28 esetben volt erre adat) jelenthet, illetve,

– a köztudomású tények gyakoribb megállapítása és ennek folytán a szükségtelen bizonyítás mellőzése. Ilyennek minősülhet pl. az adott régió munkaerő helyzete, a kiskorú gyermek alapszükséglete, illetve annak életkorral történő növekedése, az 50 évnél idősebb nők elhelyezkedési nehézsége, stb.

9. Összességében a joggyakorlat-elemző csoport munkája feltárta azokat a problémákat, melyeknek folytán a gyermektartási perek számos esetben az átlagosnál összetettebb, bonyolultabb bizonyítási eljárást jelentenek, különös tekintettel arra, hogy a társadalmi – gazdasági folyamatok, változások ezen a jogterületen éreztetik közvetlenül a hatásukat, és számba vette a bizonyítási eljárás során eredménnyel alkalmazható bizonyítási eszközöket is.

Egységesnek tekinthető az álláspont, miszerint

– el kell kerülni a felesleges bizonyítást (túlbizonyítást) ott, ahol azt a köztudomású tények szükségtelenné teszik, így a kiskorú gyermek alapszükségletére, az életkorral növekedő kiadásokra, a regionális munkaerő helyzetre vonatkozóan;

– a gyermektartásdíj átalány-díj jellegű, ezért szükségtelen egy meghatározott mértéken túlmenően – ami megfelelő fedezetül szolgál a kellő mértékű tartásdíj megállapításához – a kötelezett valamennyi bevételi forrásának tételes megállapítása, ingó- ingatlan vagyontárgyainak leltárszerű számbavétele, ami esetenként az eljárás szükségtelen elhúzódásához vezethet;

– az új Pp. rendelkezései folytán a korábbiakkal szemben nagyobb a bíróság felelőssége a hivatalbóli bizonyítás alkalmazását illetően;

– a kötelezett adatszolgáltatási felelősségét a jogosult bizonyítási indítványai megghiúsítására

irányuló magatartását szankcionálhatja a bizonyítási szükséghelyzet jogintézménye;

– abban az esetben, ha a kötelezett vállalkozásból származó tényleges jövedelme a fél nyilatkozatából, illetve az általa szolgáltatott bizonyítékokból nem állapítható meg, ugyanakkor az életvitele nagyságrenddel magasabb bevételre utal, számos bizonyítási eszköz áll a bíróság rendelkezésére. Az új Pp. maga is nevesíti a kép és hangfelvételt, de a bírói gyakorlat a tartási perekben már eddig is élt a digitális eszközök nyújtotta lehetőséggel, bizonyítékokkal.

10. A bizonyítási eljárás lehetséges egyszerűsítése érdekében a joggyakorlat-elemző csoport áttekintette azokat a külföldi példákat (Németország, Skócia), ahol a gyermekek életkorát, számát, a kötelezett igazolt jövedelmét egybevéve, bizonyos automatizmust alkalmazva, esetlegesen bírói közreműködés nélkül születik döntés a tartásdíjról (85-88. oldal). Megállapítást nyert, hogy ezek a rendszerek, „egy az egyben” a magyar viszonyokra nem alkalmazhatóak, bizonyos elemei azonban (pl. minimális összegű tartásdíj megállapítása) továbbgondolandóak.

A joggyakorlat-elemző csoport a fentiekkel összefüggő javaslatai a következők:

– Annak érdekében, hogy a bíróság köztudomású kérdésekben felesleges bizonyítást ne folytasson, támogató a gyermek indokolt szükségletén belül (ami optimális helyzetet feltételez) meghatározni a gyermek köztudomású alapszükségletét, amit a szülőknek minden körülmények között biztosítaniuk kell gyermekük számára. Ennek összegét a joggyakorlat-elemző csoport jelenleg (2018-ban) 25.000 forintra teszi.

Ezt, a köztudomásúan csupán szűkösen vett alapszükségletet kielégítő összeget illetően bizonyítási eljárás lefolytatása nem szükséges, erre irányuló indítvány esetében sem (t.i. a gyermek indokolt szükséglete nem éri el a 25.000 forintot).

– A fentiekkel szorosan összefügg az ún. minimálttartásdíj meghatározása, amit a kötelezettnek – a gyermekével szembeni felelősségére tekintettel – kevés kivételtől eltekintve (ilyen lehet, ha a kötelezett pl. kizárólag rabkeresménnyel rendelkezik) feltétlenül teljesíteni kell. Ez a kötelezettek köztudomásúnak tekinthető teljesítőképességéhez igazodik, amivel a kötelezettek rendelkeznek (illetve rendelkezniük kell). Ezt az összeget a joggyakorlat-elemző csoport 15.000 forintban látja megállapíthatónak.

Amennyiben tehát a jogosult nem kíván a 15.000 forintot meghaladó kötelezetti teljesítőképességet bizonyítani, azzal megelégszik, a bíróság erre vonatkozóan bizonyítási eljárást nem foganatosít.

A gyermeki alapszükséglet, illetve tartásdíjminimum mértékét időszakonként indokolt lehet felülvizsgálni.

Természetesen a joggyakorlat-elemző csoport javaslata nem kötelező érvényű, azonban alkalmazása megfontolást érdemel.

11. A joggyakorlat-elemző csoport megítélése szerint a bíróságok felelősségteljes, alapos munkát végeznek, szükség esetén széleskörű bizonyítási eljárást folytatnak le a kiskorú gyermek indokolt szükségletének megállapítása érdekében, melynek mértéke minden esetben a szülők teljesítőképességéhez kell, hogy igazodjon.

A joggyakorlat-elemző csoport által készített összefoglaló vélemény ezt a munkát kívánja a maga eszközeivel támogatni.

A vizsgálat során felmerült néhány olyan jogalkalmazási kérdés – különösen az új Ptk. alkalmazása körében –, amelyben ugyan a csoport állást foglalt, azonban az egységes joggyakorlat érdekében felmerül a Kúria iránymutatásának szükségessége is (a tartásdíj valorizációja, a tartási kötelezettség meghatározott pénzüsszeggel vagy vagyontárggyal történő kielégítése, a tartási kötelezettség megszüntetése a jogosult bejelentése alapján, stb.).

Egyes eljárásjogi kérdések is felvetik ezt az igényt (pl. a korábban megítélt tartásdíj jogosultjának perben állása egy újabb tartási igény esetén, esetlegesen tartásdíj minimum meghatározása). Ezzel azonban indokolt megvárni az új Pp. alkalmazásával kapcsolatban felmerülő kérdéseket.

1. számú melléklet:

A Kúria határozatai a Ptk. szabályai szerint elbírált gyermektartási ügyekben (2016. június 30-ig meghozott határozatok)

1. Tartásdíj megállapítása:

1.1. Pfv.II.20.518/2016/6.

A felek élettársi kapcsolatából 2002-ben és 2004-ben született gyermekek az élettársi kapcsolat 2013. júliusi megszűnésekor a felperes gondozásában maradtak. A felperes keresetében 2014. január 1. napjától kezdődően gyermekenként havi 60.000 forint, határozott összegű gyermektartásdíj megfizetésére és arra kérte az alperes kötelezését, hogy a bíróság az alperes által folyamatosan teljesített, összesen havi 65.000 forint gyermektartásdíj beszámításával rendelkezzen a hátralék megfizetéséről. Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte arra hivatkozva, hogy a kapcsolat megszűnésekor a felek megállapodtak a tartásdíj mértékéről, a két gyermekre összesen havi 65.000 forint gyermektartásdíjat teljesít, és az alperes vállalásának maradéktalanul eleget tesz. Álláspontja szerint a tartásdíj megállapítása nem, kizárólag megváltoztatása kérhető, amely lényeges körülményváltozás hiányában nem teljesíthető.

Az elsőfokú bíróság ítéletében 2014. január 1. napjától kezdődően gyermekenként havi 40.000 forint, határozott összegű gyermektartásdíj megfizetésére kötelezte az alperest. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett rendelkezéseit helybenhagyta. Az eljáró bíróságok álláspontja szerint a felek 2013. júliusi szóbeli megállapodása nem zárta ki, hogy a bíróság döntsön a különélő szülő tartási kötelezettsége tárgyában. A felek egyező előadása szerint kapcsolatuk megszakadásakor kölcsönösen az a cél vezérelte őket, hogy a gyermekek az alperes különélő szülővé válása ellenére se maradjanak tartás nélkül. Egymás teljesítőképességét és a gyermekek szükségleteit mérlegelve állapodtak meg abban, hogy az alperes legalább havi 65.000 forinttal támogatja a gyermekek megélhetését és amennyiben erre lehetőség van, illetőleg a szükséghez képest ezen összegen felüli mértékben is hozzájárul a gyermekek eltartásához. A tartásdíj összegét, illetőleg annak felső határát a felek rugalmasan kezelték, az alperes 2013-ban az elköltözésétől eltelt öt hónap alatt a gyermek szükségleteit maga is felmérve átlagosan havi 77.000 forintot teljesített a felperes részére tartásdíj címén. Ezzel hallgatólagosan maga is elismerte azt, hogy az általuk havi minimumként megjelölt összesen 65.000 forint tartásdíj nem fedezi teljes mértékben a gyermekek indokolt igényeit. Az idő előrehaladtával azonban a felek nem voltak képesek egymással együttműködni a gyermekek tartása körében, a felperes ezt felismerve megalapozottan igényelte a 2014. márciusi perindításával, hogy a felek pontos és teljes körű, továbbá hosszú távra szóló megegyezésének hiányában a bíróság döntsön a tartásdíj összegéről.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Hangsúlyozta; a Ptk. 4:204. §-a általános jelleggel mondja ki, hogy a tartásdíj közös megegyezéssel megállapítható. A tartásra vonatkozó megállapodás a Ptk.-n alapuló ingyenes családjogi tartást biztosító szerződéstípus, amelyre a kiskorú gyermek tartására kötött, a Ptk. 4:217. §-ában önállóan nevesített megállapodása esetén speciális szabályok az irányadók, a szülők megállapodásával a gyermeki érdek nem szenvedhet sérelmet, mivel a tartásdíj anyagi jogi jogosultja, illetőleg jogosultjai a gyermek, illetve a gyermekek, ezért még az együttműködni képes, egymástól különélő szülők esetén is különös súlya van a gyermek megfelelő tartásának és a tartásdíj

végrehajthatóságának. A gyermektartásdíj a különélő szülőt terhelő a gyermeknevelés és gondozás egységes folyamatára megállapított, havonként fizetendő pénzösszeg, amelynek mértékénél a Ptk. 4:216. §-ban meghatározott tényezőket – többek között – a gyermek indokolt szükségleteit és a szülők teljesítőképességét kell figyelembe venni.

A megállapodás megkötésére a felek hosszabb ideje fennálló életközösségének megszűnésekor került sor. A felperes előtt ekkor vált nyilvánvalóvá, hogy a gyermekek nevelésével, gondozásával kapcsolatos mindennapi feladatok ellátását egyedülálló szülőként kell megoldania. Az életközösség megszűnéséig a felek két keresetből közösen gondoskodtak a gyermekek tartásáról, ezért a megállapodás megkötésekor még tételesen nem számolhattak a gyermekek indokolt szükségleteinek kielégítéséhez szükséges és ténylegesen felmerülő költségekkel. A felek egymás teljesítőképességét, az alperest terhelő, a különvagyonára fordított hitel tartozás összegét mérlegelve állapodtak meg abban, hogy az alperes legalább havonta 65.000 forint összegű hozzájárulást nyújt a gyermekek eltartásához. Az alperes vállalta azt is, hogy a munkaviszonyából származó rendkívüli jövedelméből is juttat a felperesnek, és szükség szerint a gyermekekkel kapcsolatban felmerülő rendkívüli kiadások fele részét is megtéríti. A felperes a természetbeni tartása során szembesült a gyermekek indokolt szükségleteinek tényleges költségeivel. Az alperes a megállapodáson alapuló havi tartás összegét maga sem tekintette olyan mértékűnek, amely maradéktalanul fedezi a gyermekek szükségleteit. A havi 65.000 forint tartásdíjra vonatkozó megállapodása tehát nem biztosította a gyermekek mindennapi életvitellel kapcsolatos kiadások teljes fedezetét. Az alperestől függő, ehhez képest nem kikényszeríthető további juttatásokra vonatkozó megállapodás nem adott lehetőséget az előre látható, kiszámítható és tervezhető kiadásokra. A felek tehát az életközösség megszűnésénél a gyermekek valós szükségleteinek felmérése nélkül állapodtak meg a szülő tartási kötelezettségéről, ezért a gyermektartásdíj megállapításának és nem a megváltoztatásának van helye.

1.2. Pfv.II.22.069/2015/6.

A felperes gyermektartásdíj megállapítása iránt benyújtott keresetét arra alapította, hogy az alperes által önként teljesített mértékű tartásdíj a gyermek szükségletét már nem fedezi, kiadásai megemelkedtek, CHF alapú hitelt is törleszt. Az alperes a tartásdíj elutasítását kérte, arra figyelemmel, hogy az általa önként fizetett tartásdíj a gyermek szükségletét megfelelően biztosítja és a felperes az indokolatlan luxusigényeit akarja vele megfizettetni, kiadásait csak állította, de számlákkal nem bizonyította. Az általa önként vállalt összegnél magasabb mértékű tartás fizetésére teljesítőképessége sincs.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott, a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Utalt arra, hogy az alperes a teljesítőképessége korlátozott voltát nem tudta bizonyítani, az elsőfokú bíróság által meghatározott tartásdíj pedig a gyermek indokolt szükségleteit biztosítja, amelyek luxus kiadásoknak nem tekinthetők.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A gyermeket gondozó szülőtől nem követelhető meg, hogy minden, a gyermekre fordított kiadását számlákkal igazolja, azokkal tételesen elszámoljon. Az ítélkezési gyakorlat szerint a természetbeni tartás nem forintosítható, a gyermek napi szintű – anyagi kiadásokkal nem járó – ellátása (részben) ellensúlyozza a külön élő szülő pénzbeli tartási kötelezettségét. Ebből következően az alperes azon érvelése, hogy a gyermek ellátásának fedezése teljes egészében rá hárul, nem foghat helyt. A gyermekkel kapcsolatos anyagi jellegű kiadásokat a szülőknek nem egyenlő arányban kell viselniük, ez ugyanis a természetbeni tartás értékelésének hiányához vezet.

1.3. Pfv.II.22.045/2016/3.

A felek élettársi kapcsolatából három gyermek született. A legnagyobb gyermeket illetően peres eljárás volt folyamatban (gyermekelhelyezés és járulékai), majd a szülők élettársi kapcsolatukat helyreállították. A felperes a két kisebbik gyermeknél tartás megállapítását, a nagyobbik gyermeknél tartás felemelését kérte. Az alperes a tartás mértékét vitatta, állította, hogy a felperes által kért összegre nem teljesítőképes, üzleti vállalkozása nem nyereséges, adósságai vannak, újabb kapcsolatából gyermeke született.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a tartás mértékét havi 17.000 forint összegben állapította meg. A tartás alapjául szolgáló jövedelemnél az alperes előadását fogadta el, jogi álláspontja szerint a felperest terhelte annak bizonyítása, hogy az alperes teljesítőképesége nagyobb összegű tartást lehetővé tesz. Az alperes egy betéti társaságban kültag, a társaság jövedelme (nyeresége) nem az alperes, mint magánszemély bevétele. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a felperes keresetének helyt adva határozta meg a tartásdíj mértékét. Az alperesi bt. vagyoni viszonyait is értékelte, mivel a társaság vagyongazdálkodását egyszemélyi döntéssel alakítja (az édesanyja a beltag). A peradatok alapján a bt. gazdálkodása teljesen összefonódott az alperes gazdálkodásával (ingatlant vásárolt, amelyben az alperes lakik, a felvett hitelekre az alperes készfizető kezességét vállalt), szülői felelőssége körében elvárható tehát az alperestől, hogy olyan jövedelemre tegyen szert, amelyből három kiskorú gyermekének alapszükségleteit biztosító tartását fedezni tudja.

A Kúria a jogerős ítélet hatályában fenntartotta. A szülők tartási kötelezettsége nem redukálható kizárólag a pénzbeli kiadások finanszírozására és annak egyenlő arányú viselésére, mert ez a természetbeni tartás jogintézményének a kiüresedéséhez vezet és olyan automatizmust épít be, amely ellentétes mind a gyermek érdekével, mind a tartási perek individuális jellegével. A kiskorú gyermek szükséglete nem szűkíthetőek le fizikai ellátásának, az ún. alapszükségleteknek a költségeire, a gyermek harmonikus fejlődéséhez szorosan tartozik az iskolán kívüli sport- művészeti tevékenység értékelése.

A gazdasági társaságok esetében a teljesítőképesésnél kell értékelni a kötelezettnek a társaságok gazdálkodását érintő döntések meghozatalában játszott szerepét. Amennyiben a vagyongazdálkodási döntések meghozatalában kizárólagos a kompetenciája, akkor nem alapos arra való hivatkozása, hogy a társasági és magánszemély gazdálkodás elkülönült jellegű, mert a tényleges egyszemélyi döntés miatt a perbeli esetben a társaság gazdálkodása is értékelhető. Nincs tehát jelentősége annak, hogy az alperest milyen érdekek vezették munkabére meghatározásánál, ha a társaság bevétele nagyobb mértékű havi bérjövendelmet is lehetővé tenne.

2. Tartásdíj leszállítása:

2.1. Pfv.II.21.593/2016/7.

A felek házasságából 2004-ben és 2006-ban két gyermek született. A bontóperben hozott jogerős ítélet a felperest 2008. december 1. napjától kezdődően jövedelmének gyermekenkénti 15%-a, legalább havonta 30.000 forint alapösszegű gyermektartásdíj megfizetésére kötelezte. A jogerős ítélet meghozatalakor a felperes a felek lakóhelyén dolgozott és havi nettó 200.000 forint munkabérrel rendelkezett, az alperes a második gyermekkel GYES-n volt. A felperes vállalta a felek közös kölcsön tartozásának havi 60-65.000 forint törlesztő részleteinek teljesítését. Az alperesnek újabb házasságából 2015. október 1-jén megszületett harmadik gyermeke, és házastársa 2016 januárjától igénybe veszi a

három gyermek után járó családi adókedvezményt, ennek mértéke havi átlagban 77.000 forint. A felek közös gyermekei általános iskolai tanulók. A felperes munkabéréből levont és az alperes részére átutalt tartásdíj havonta és gyermekenként 40-42.000 forint.

A felperes keresetében a gyermektartásdíj mértékének megváltoztatását, 2015. január 1. napjától kezdődően havonta és gyermekenként 30.000 forint határozott összegre leszállítását és a túlfizetett tartásdíj beszámítását kérte. Állította, hogy jövedelme jelentősen csökkent, kiadásai – a közös kölcsön törlesztő részlete, továbbá a munkába járással összefüggő költségei – emelkedtek, a tartásdíj levonása után fennmaradó jövedelméből a megfelelő megélhetése nem biztosított. A kifizetett tartásdíj és a három gyermek után igénybe vett családi adókedvezmény meghaladja a gyermekek indokolt szükségleteit és azt a helyzetet eredményezi, hogy a gyermekek pénzbeli tartását, az állami támogatást meghaladóan kizárólag a felperes fedezi.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Döntésének indokolása szerint a felperes jövedelmi viszonyai a jogerős bontóperi ítélet meghozatala óta lényegesen nem változtak, legalább ugyanolyan vagy jobb jövedelmi helyzetben él, mint a tartás megállapításakor. A gyermekenkénti havi 40.000 forint tartásdíj nem tekinthető túlzott mértékűnek, a már iskolás korú gyermekek egyre növekedő szükségletei indokolják a korábban megállapított tartásdíj fenntartását. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatásával a korábbi jogerős ítélet alapján a felperest terhelő gyermektartásdíj fizetési kötelezettséget megváltoztatta és 2016. január 1. napjától kezdődően gyermekenként és havonta 35.000 forint határozott összegű tartásdíj megfizetésére kötelezte. A Ptk. 4:210. § (1) bekezdésére, továbbá a 4:218. § (2) bekezdésére utalással kiemelte, hogy a felperes jövedelme a munkába járás költségei miatt sem csökkent, a kölcsön törlesztésének összege 2015 márciusától, a korábbival azonos mértékű. A közös gyermekek szükségletei változtak és növekedtek, a gyermekenkénti havi 40.000 forint tartásdíj nem tekinthető túlzott mértékűnek. A gyermekek tartási költségének fedezésére szolgáló adókedvezményt azonban az alperesi család bevételei között és a felperes tartásdíj fizetési kötelezettségét érdemben befolyásoló tényezőként értékelte, amely indokolja a tartásdíj leszállítását gyermekenként havi 35.000 forint határozott összegre. A másodfokú bíróság számítása szerint a gyermekenkénti havi 16.000 forint családi pótlék, a 35.000 forint felperesi tartás és a 25.000 forint családi adókedvezmény, összesen 76.000 forint biztosítja a gyermekek megfelelő színvonalú eltartását, figyelemmel a gondozó szülő természetbeni tartási kötelezettségére és a felek jövedelmei közötti különbségekre.

A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit hatályon kívül helyezte és az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. Döntésének indokolása szerint a korábbi ítélet meghozatala óta a tartásdíj meghatározásának alapjául szolgáló körülmények közül a gyermekek indokolt szükségletei megemelkedtek, az alperes személyi körülményei, az alperesi család kiadásai a harmadik gyermekének megszületésére tekintettel jelentősen megváltoztak. A felperes által a felek közös kölcsönre fizetett havi törlesztések nem emelkedtek és jövedelme a munkába járás költségeire tekintettel sem csökkent, sőt a munkabére havi 266.000 forintra emelkedett. Kétségtelen, hogy a Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pontjának hatálya alá tartozik a három kiskorú gyermek nevelésére tekintettel az alperes házastársa által 2016. januártól érvényesített, az összevont adóalapot csökkentő gyermekenkénti 25.000 forint családi adókedvezmény, továbbá a három gyermek után járó családi pótlék. Az előzményi perben eljáró bíróság a gyermektartásdíj megállapítása során nem vehette figyelembe ezt a támogatási formát, mivel a családi adókedvezmény jogintézményét és ennek részletes szabályait a 2010. évi CXXIII. törvénnyel beiktatott, a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII. törvény (a továbbiakban: Szja. törvény) 2011. január 1. napjától hatályos 29/A. §-a szabályozza. Emellett a 2014. március 15. napján hatályba lépett jogszabályon alapuló rendelkezés nyilvánvalóan nem tekinthető a tartásdíj megállapításának alapjául szolgáló körülményekben bekövetkezett változásnak. A Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pontjának

szabálya ezért a Ptk. hatályba lépése után indult tartás megállapítása iránti, továbbá a Ptk. szabályai alapján megállapított tartás megváltatása iránti perekben alkalmazható.

2.2. Pfv.II.21.216/2016/6.

A felperes a tartás leszállítása iránti keresetét a teljesítőképessége megváltozására (csökkenésére) alapította. A munkaviszonyát önhibáján kívül felmondták és az egyezségben a tartás alapját képező jelentős havi jövedelme megszűnt. Új vállalkozást indított, amely egyelőre nem nyereséges. A vállalkozás létrehozása a végkielégítését jelentősen felemésztette, illetve bevétel hiányában azt részben fel is élték.

Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. A másodfokú bíróság az ítéletet megváltoztatta és a keresetnek részben helyt adva a tartás mértékét az egyezségben vállalt 150.000 forintról 100.000 forint mértékre leszállította.

A jogerős ítélet ellen a felperes fülvizsgálati kérelmet, az alperes csatlakozó felülvizsgálati kérelmet nyújtott be. A felperes azzal érvelt, hogy bizonyította a Ptk. 4:210. § (1) bekezdésében meghatározott (lényeges) körülményváltozást, illetve hivatkozott a házastársa két gyermeke közös háztartásban nevelésének tényére. Az alperes a csatlakozó fellebbezésében sérelmezte a tartás mértékének leszállítását, álláspontja szerint ugyanis lényeges körülményváltozás nem történt.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Ptk. 4:217. § (1) bekezdése alapján a tartás mértéke meghatározásában a szülők megegyezése az irányadó, ezért a megváltoztatást nem alapozza meg az, ha a kötelezett szülő később az egyezségben rögzített tartás mértékét arra hivatkozással kéri mérsékelni, hogy a gyermek szükséglete azt eredetileg sem indokolta (BH2013.218.). A felperes teljesítőképessége megváltozott: a kiszámítható jövedelme önhibáján kívül szűnt meg, új vállalkozása profit termelékenységére adat nincs. A felperes a munkaviszonya megszűnésének tudomás szerzésekor felelős szülői magtartást tanúsított, gondoskodott az új egzisztenciájáról és mindent megtett annak érdekében, hogy a korábbi életszínvonalat a gyermekének és családjának biztosítani tudja. Az alperes érvelésével szemben a jogerős ítélet helytállóan állapította meg a körülményváltozás és a jogi érdek kettős feltételének bizonyítottóságát. A másodfokú bíróság a tartás mértékének meghatározásában is helyesen foglalt állást. A Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a felperest terhelte a bizonyítás kötelezettsége, a felperes azonban nem bizonyított olyan szintű bevétel kiesést, amely az általa kért mértékű mérséklést megalapozná. A mostoha gyermek tartásának kötelezettsége pedig elsődlegesen a gyermek szüleit terheli (Ptk. 4:215. § (1) bekezdés).

A jogerős ítélet által meghatározott tartásdíj összege a kiskorú gyermek szükségletének kielégítésére megfelelő, egészséges személyiség fejlődését magas színvonalon biztosítja, a bizonyítékok okszerűtlen, logikátlan, iratellenes értékelése, ezáltal a Pp. 206. § (1) bekezdésének megsértése nem állapítható meg (BH2013.119.).

2.3. Pfv.II.21.327/2016/7.

A felperes négy gyermeke részére fizetett gyermektartásdíjat. Keresetében a két nagykorú gyermeke felé fennálló tartásdíj fizetési kötelezettségének a megszüntetését, a kiskorú gyermekeket illetően az egyezségben vállalt, százalékos arányban meghatározott kötelezettsége határozott összegben történő megállapítását kérte. Keresete megalapozásául teljesítőképessége negatív változására hivatkozott, mivel az egyezség megkötése óta havi bevétele jelentősen csökkent. Az alperes a nagykorú gyermekekre vonatkozó tartás megszüntetését nem ellenezte, a tartás mértékének megváltoztatására viszont a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság – a tartás megszüntetése mellett – a tartás mértékét leszállította. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és a felperes keresetét a

tartás mértékének megváltoztatására elutasította. Döntése megalapozásául azzal érvelt, hogy az egyezség megkötésekor a felperes igazolt jövedelme ugyan a minimálbér volt, ennek ellenére jelentős összegű havi tartást vállalt megfizetni, holott igazolt jövedelme azt nem tett (volna) lehetővé. A felperes az egyezség megkötésekor a teljesítőképességét illetően a havi rendszeres, jelentős összegű jutalékára hivatkozott, a keresete megalapozásául állított jutalék megszűnését azonban – a többletkifizetés adóhatósági bevallásának hiánya miatt – bizonyítani nem tudta.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A perben a felperes jövedelme lényeges csökkenésével (a jutalék megszűnése) érvelt és arra is hivatkozott, hogy az egyezség érdekében vállalta a már akkor is túlzott mértékű tartásdíj megfizetését. A felperes érvelése a Ptk. 4:210. § (1) bekezdésének 2. fordulata alapján nem foghat helyt. A Ptk. fenti szabálya különbséget tesz a bíróság által megállapított és a felek megállapodása által létrehozott tartásdíj fizetési kötelezettség megváltoztatása között és az egyezségen (szerződésen) alapuló tartás megváltoztatása iránti eljárás esetén hangsúlyozottan értékeli a szülőknek a szerződés megkötésekor magatartását. A szülői felelősség alapján a polgári jogi általános elvárhatósági zsinórmértékének megfelelően a szülőkkel szemben az a követelmény, hogy a megállapodás tartalmának (a tartásdíj mértékének) meghatározásakor a gyermekük érdekében felelősségteljesen, kellő gondossággal és körültekintéssel járjanak el. A gyermek érdekének fokozott védelme alapelvével (Ptk. 4:2. § (1) bekezdés) összhangban tehát elvárható a szülőktől az az előrelátás, hogy számoljanak azzal: egyrészt a megállapodás szerinti tartásdíj kiszámíthatóan, hosszabb időtartamon keresztül is teljesíthető mértékű legyen, másrészt az, hogy a gyermek indokolt szükségleteit folyamatosan megfelelően biztosítsa. Ebből következően a kötelezett szülőtől általában elvárható, hogy a szerződéses rendezés esetén az általa vállalt (a kimutatott jövedelmével esetleg összhangban nem álló) tartás teljesítését kellő gondosság mellett azzal a felelősséggel vállalja, hogy annak hosszú távú megfizetéséhez a teljesítőképességet biztosítani kell. A felperes a jövedelme jelentős csökkenését a perben nem tudta bizonyítani. A nem kimutatható többlet-jövedelem megszűnésének bizonyítási nehézsége a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján a felperes terhére értékelendő.

2.4. Pfv.II.21.392/2016/7.

A felperes a tartásdíj fizetési kötelezettsége mértékének leszállítását kérte. Keresetét az ötödik gyermeke megszületésére, mint körülményváltozásra alapította, mivel a jövedelme és vagyoni viszonyai nem változtak. Az alperes a kereset elutasítását kérte, részben a körülményváltozás hiányával, részben a három gyermek tartásának ellehetetlenülésével érvelt.

Az elsőfokú bíróság a tartás mértékét leszállította, azt az öt gyermek között arányosan elosztva a felperes havi (változatlan) jövedelme alapján határozta meg. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta és a felperes keresetét elutasította. Rámutatott arra, hogy önmagában az újabb gyermek megszületése, ha a kötelezett teljesítőképességét nem érinti, a tartás mértékének megváltoztatását automatikusan nem vonja maga után. A perben tehát azt kellett vizsgálni, hogy a felperes újabb gyermekének megszületése kihatással van-e a teljesítőképességére. A peradatok alapján azt állapította meg, hogy az alperes havi jövedelme ugyan nem nőtt, az egyéni ügyvédi irodájának bevétele azonban emelkedett, az iroda kiemelkedően magas eredménytartalékot képezett, tehát jövedelmezőnek minősíthető. A felperes a nyereséget nem vette ki, ez pedig nem szolgálhat a kiskorú gyermekei hátrányára.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A felperes a keresetét tartalma alapján két körülményre alapította. Állítása szerint jövedelmi és vagyoni viszonyai (teljesítőképessége) a jogerős ítélet óta eltelt időben nem változtak, ezáltal újabb gyermeke megszületésének ténye a tartás alapját képező jövedelme változatlansága miatt az alperes gondozásában lévő három gyermek felé fennálló tartási kötelezettsége mértékét mérsékli. A felperes a Pp. 164. § (1) bekezdése alapján ráháruló bizonyítási kötelezettségnek nem tudott eleget tenni. A felperes

egyéni ügyvédként dolgozik, az iroda mérleg kimutatása alapján jelentős eredménytartalékot képezett. Az eredménytartalék ténye arra utal, hogy a felperes az adózás után megmaradt nyereséget a saját döntése alapján felhalmozta, ez pedig kiskorú tartásra szoruló gyermekeit hátrányosan nem érintheti. A jelentős összegű eredménytartalék ténye a felperes vagyoni viszonyainak értékelésénél nem mellőzhető, az ugyanis olyan megtakarításnak tekinthető, amellyel a felperes önállóan rendelkezik.

2.5. Pfv.II.21.105/2016/4.

A felperes az egyezségeen alapuló százalékos arányú gyermektartásdíj megváltoztatását kérte. A tartásdíj mértékét az aktuálisan levont tartás összegében kérte meghatározni. Állította, hogy a százalékos arány alapján a létfenntartása is veszélybe került, a tartás levonása után kb. 100.000 forint jövedelme marad, amelynek jelentős részét (60.000-70.000 forint) lakhatása biztosítására fordítja. A jövedelme emelkedése érdekében továbbképzésen vett részt, a havi illetménye kb. 16.000 forinttal fog emelkedni. Keresetében lényegében azt kérte, hogy a fizetésemelésből a tartásdíj ne kerüljön levonásra. Az alperes a kereset elutasítását kérte, álláspontja szerint a jogszabályváltozás körülményváltozásként nem vehető figyelembe.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott és tartásdíj fizetési kötelezettségét határozott összegben állapította meg. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Tény, hogy önmagában a jogszabályváltozás nem minősíthető körülményváltozásnak, a felperes azonban ezt meghaladóan egyéb körülményváltozásra (beosztása módosulására, lakhatási kiadásai emelkedésére) is hivatkozott. A körülmények változását a felperes bizonyította, ebből következően nincs jogi akadálya annak, hogy a tartás mértékéről már a Ptk. szabályainak megfelelően rendelkezzen a bíróság.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A felperes keresete – tartalma alapján – tartás leszállítására irányult. Helytállóan érvelt az alperes azzal, hogy a jogszabályváltozás önmagában nem mentesíti a keresetet benyújtó felet a körülményváltozásra vonatkozó állítása bizonyítási kötelezettsége alól. A perben az a speciális jogi helyzet állt elő, hogy a felperes jövedelme emelkedésre alapította a keresetét. A körülményváltozás bizonyítottságát követően pedig a tartás mértékének meghatározásáról a Ptk. szabályai alapján kellett állást foglalni (határozott összeg) és értékelni lehetett a gyermek részére juttatott támogatást, a családi adókedvezményt is.

2.6. Pfv.II.20.795/2016/6.

A felperes a tartás mértékének leszállítását (30.000 forintról 15.000 forintra) teljesítőképessége drasztikus megváltozásával indokolva kérte. Egészségi állapota miatt munkaviszonyt nem tud létesíteni, illetve eredménytelenül pályázik, az édesanyja tartja el. Az alperes a kereset elutasítását kérte, utalt arra, hogy a felperes egészségének romlása már az előzményi eljárásban is ismert volt, körülményváltozásnak nem tekinthető.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott, a másodfokú bíróság az ítéletet megváltoztatta és a tartást 24.000 forint összegre szállította le. Az egészségi állapotromlást körülményváltozásként értékelte, az azonban önmagában nem indokolja a tartás mértékének felére való csökkentését. A felperes több, a munkaerőpiacon keresett végzettséggel rendelkezik, a Ptk. 4:215. § (1) bekezdése alapján szülői felelőssége körében elvárható, hogy olyan jövedelemre tegyen szert, amelyből egy gyermeke tartására teljesítőképes.

A Kúria jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A peradatok alapján a felperes jelen egészségi állapotában is képes munkát vállalni és végezni, végzettségei alapján olyan munkaviszony létesítésére is lehetősége van, amely fizikai megterheléssel nem jár. Tévesen állapította meg az elsőfokú bíróság a gondozó szülőt terhelő bizonyítási kötelezettséget. A perbeli esetben a felperes állította, hogy a korábbi – adózatlan – jövedelemre sem tesz szert, ennek bizonyítása

tehát őt terhelte (nem az alperest, hogy a felperesnek változatlanul van adózatlan bevétele). Tévesen foglalt állást az elsőfokú bíróság abban is, hogy a tartás mértékénél kizárólag a pénzbeli kiadások vehetők figyelembe és az a szülők között egyenlően oszlik meg. A Ptk. 216. § (1) bekezdését a Ptk. 4:218. § (2) bekezdésének b) pontja nem írja felül, a szülők egyenlő anyagi tehervállalása a természetbeni tartás kiüresedéséhez vezetne.

3. Tartásdíj felemelése:

3.1. Pfv.II.20.308/2016/6.

A felek egyezsége alapján a felperes gondozásába elhelyezett két közös gyermek tartására az alperes nettó jövedelme gyermekenkénti 15-15 %-ának megfelelő, minimum 36.000 forint tartásdíj megfizetését vállalta. A munkáltató az egyezés alapján az alperes jövedelméből havonta és gyermekenként 50-60.000 forintot utalt át gyermektartásdíj címén. A bíróság a nagyobbik, nagykorúvá vált és a felperestől elköltözött gyermek után az alperes tartásdíj fizetési kötelezettségét megszüntette. A felperes keresetében a háztartásában nevelt kiskorú gyermek után kérte a tartásdíj felemelését, arra hivatkozva, hogy a nagykorú gyermek után folyósított tartásdíj nélkül az évek óta fennálló munkanélkülisége miatt a kiskorú gyermek létfenntartása veszélyeztetett. A Ptk. 4:218. § (3) bekezdése alapján a gyermek tartása magában foglalja a lakhatásának biztosítását és a nagykorú gyermek elköltözésével a háztartás fenntartásának egy főre jutó költségei jelentősen növekedtek. Az alperes a kereset elutasítását kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, a másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta és a Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. Hangsúlyozta, hogy a szülő a kiskorú gyermek tartására saját szükséges tartásának korlátozásával is köteles (Ptk. 4:215. §), a tartását a gyermeket gondozó szülő természetben, a különélő szülő pedig elsősorban pénzben, gyermektartásdíjban teljesíti (Ptk. 4:216. §). A törvényen alapuló gyermektartásdíj nem a gyermeket természetben gondozó szülő jövedelmének kiegészítését biztosító jogintézmény, hanem a különélő szülőt terhelő, a gyermeknevelés és gondozás egységes folyamatára megállapított, havonként fizetendő pénzösszeg. Ennek mértékénél a Ptk. 4:216. §-ban meghatározott tényezőket – többek között – a gyermek indokolt szükségleteit és a szülők teljesítőképességét kell figyelembe venni. Az egészséges, munkaképes, felsőfokú végzettséggel és a munkaerőpiacon keresett képzettségekkel rendelkező felperestől alapvetően elvárható az a felelős szülő magatartás tanúsítása, hogy a kiskorú gyermek szükségleteinek biztosítása érdekében rendszeres jövedelmet biztosító munkát vállaljon.

3.2. Pfv.II. 21.430/2016.

A felek elvált házastársak, házasságukból 2001-2005. évek között három gyermek született. A bontóperben megállapodtak az alperes tartásdíj fizetési kötelezettségében, melynek mértékét egy újabb perben kötött egyezséggel 2012. szeptember 1. napjától kezdődően gyermekenként és havonta 10.000 forint határozott összegben állapították meg. Az egyezségkötéskor a felperes a résztulajdonában álló ingatlanban élt a gyermekkel, havonta 208.232 forint illetményben és a családi pótlékban részesült, jelenleg bérlakásban laknak és a felperes havi jövedelme a családi pótlékon felül a 99.000 forint adókedvezménnyel 346.400 forint. Az alperes az egyezségkötéskor egyéni vállalkozóként dolgozott, alkalmazottat foglalkoztatott, igazolt jövedelme nettó 89.000 forint volt és saját tulajdonú ingatlanában gondoskodott az első házasságából született egy nagykorú, nappali tagozaton tanulmányait folytató és egy kiskorú gyermeke tartásáról. Az egyezségkötés után újabb házasságot kötött, azóta közös háztartásban nevelik felesége három kiskorú gyermekét. Az alperes házastársa a gyermekek

után árvaellátást és családi pótlékot kap. Az alperes havonta 10-15.000 forint támogatásban részesíti az első házasságából született továbbtanuló nagykorú gyermekét. Egyéni vállalkozását szünetelteti, 2015 nyarától házastársa az alperes vállalkozásával azonos gazdasági tevékenységet folytató egyéni vállalkozásának alkalmazottja, igazolt nettó jövedelme 120.000 forint.

A felperes keresetében a gyermektartásdíj felemelését kérte havonta és gyermekenként 20.000 forint határozott összegre. Keresete ténybeli alapjaként azt adta elő, hogy a gyermekek szükségletei megnövekedtek és az alperes tényleges havonta 500.000 forint jövedelemmel rendelkezik. Az alperes ellenkérelme szerint jövedelméből saját háztartásában gondoskodik házastársa három kiskorú gyermekének eltartásáról, hozzájárul a felsőfokú tanulmányokat folytató nagykorú gyermeke tartásához, a felperes pedig az adókedvezményt is figyelembe véve lényegesen magasabb jövedelemmel rendelkezik.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a korábbi rendelkezéseket megváltoztatva az alperest gyermekenként és havonta 20.000 forint, összesen havi 60.000 forint határozott összegű gyermektartásdíj megfizetésére kötelezte. A másodfokú bíróság az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. Ítélete indokolása szerint az egyezség megkötése óta a gyermekek szükségletei kamaszkorukra tekintettel jelentősen megnövekedtek. A tartásra kötelezett elsősorban a vér szerinti gyermekei tartására köteles. A peradatokból alappal következtethető, hogy az alperes havi bevétele meghaladja az általa állított mértéket és a felek jövedelme közötti jelentős eltérés nem ad alapot a kereset elutasítására. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Ítélete indokolása szerint a korábban megállapított gyermekenkénti 10.000 forintos gyermektartásdíj a felperes lényeges jogi érdekét sérti. Az alperes legalább havi 150.000 forint jövedelemmel rendelkezik, a gyermekek növekedésével indokolt szükségleteik emelkednek, igényeik is változnak, a felperes részére nyújtott családi adókedvezmény nem jelenti azt, hogy az alperesnek a jövedelmi, vagyoni viszonyaihoz mérten a közös gyermekek megfelelő tartásához alacsonyabb összegben kell hozzájárulnia. Az alperesnek a mostoha gyermekeivel szemben csak természetbeni tartási kötelezettsége van, amely nem érinti a vér szerinti szülő tartásdíj fizetési kötelezettségét. Az alperes házastársa részére árvaellátást és családi pótlékot folyósítanak, ezért az alperest nem a saját vér szerinti gyermekeivel azonos mértékű tartási kötelezettség terheli.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Ptk. 4:210. § (1) bekezdés első fordulatóban foglaltakra utalással hangsúlyozta, hogy a felek megállapodásán (perbeli egyezsége) alapuló tartás megváltoztatásának konjunktív törvényi feltételei a tartás megállapításának alapjául szolgáló körülményeknek a tartásra jogosult vagy a kötelezett lényeges jogi érdeksérelmét előidéző változása és bármelyik fél lényeges jogi érdeksérelme. Ennek bizonyítása esetén a tartásdíjról a Ptk. 4:218. § (1) bekezdése szerint a bíróság dönt a 4:218. § (2)-(4) bekezdésében foglalt tényezők vizsgálata alapján. Az alperes a gyermekek indokolt szükségleteinek és jövedelmének mérlegeléssel megállapított mértékét felülvizsgálati kérelemmel nem támadta.

A Ptk. 4:198. §-a a családjogi tartási kötelezettséggel összefüggésben definiálja a mostohagyermek fogalmát, továbbá a mostohaszülő tartási kötelezettségét. A (2) bekezdés értelmében a mostohaszülő tartási kötelezettsége nem érinti a vér szerinti szülő tartásdíj-fizetési kötelezettségét. A Ptk. 4:218. § (2) bekezdés c) pontja pedig a vér szerinti gyermek tartásdíjának meghatározása során a szülő háztartásában eltartott mostohagyermeket figyelembe vételét írja elő. A mostohagyermek tartása csak természetben történő tartást jelent, amelynek kötelezettsége a mostohaszülőt a kiskorú gyermek szüleit követően, és csak akkor terheli, ha a mostohagyermek a tartásra rászorul. Ezért a vér szerinti gyermekek tartása a mostohagyermekre tekintettel csak akkor csökkenthető, ha az utóbbiak tartása a saját vér szerinti szüleinek jövedelméből megfelelően nem fedezhető. Az alperes mostohagyermekének tartási költségei házastársa jövedelméből, továbbá az árvaellátásból és a családi pótlékból biztosítható.

A Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pont hatálya alá tartozik a három kiskorú gyermek nevelésére tekintettel a felperes által érvényesített, az összevont adóalapot csökkentő gyermekenként 33.000 forint, összesen 99.000 forint összegű családi adókedvezmény. A 2014. március 15. napján hatályba lépett jogszabályon alapuló rendelkezés nem tekinthető a tartásdíj megállapításának alapjául szolgáló körülményekben bekövetkezett változásnak és csak a Ptk. hatályba lépése után indult tartás megállapítása iránti, továbbá a Ptk. szabályai alapján megállapított tartás megváltoztatása iránti perekben alkalmazható.

3.3. Pfv.II. 22.139/2016/11.

Az alperes a bontóperben 2012. augusztusban kötött egyezség alapján a 2000-ben és a 2007-ben született gyermekei tartására 2012. szeptember 1. napjától kezdődően gyermekenként és havonta 60.000 forint határozott összegű gyermektartásdíj megfizetését vállalta. Ekkor a nagyobbik gyermek általános iskolába, a kisebbik óvodába járt, a felperes havi nettó illetménye 352.000 forint volt, az alperesé bruttó 720.000 forint. A nagyobbik gyermek 2015 szeptemberétől kezdte meg középiskolai tanulmányait, a kisebbik 2013 szeptemberétől általános iskolai tanuló. A gyermekek taníttatásával, élelmezésével, lakhatásával, utazásával, ruházkodásával, egészségügyi ellátásával kapcsolatos általános kiadások merülnek fel, mindkét gyermek szemüveges, a nagyobbik kontaktlencsét is visel. 2014-ben a felperes havi nettó átlag illetménye 460.000 forint, az alperesé bruttó 800.000 forint, nettó 530.000 forint.

A felperes keresetében 2015. január 1. napjától kezdődően kérte a tartás felemelését, az alperes kötelezését gyermekenként és havonta 100.000 forint gyermektartásdíj megfizetésére azzal, hogy ennek összege évente a Központi Statisztikai Hivatal által közzétett éves fogyasztói árindex növekedésének mértékével – külön intézkedés nélkül módosuljon. Állította, hogy az egyezség megkötése óta eltelt időben a gyermekek indokolt szükségletei és az alperes jövedelme jelentősen emelkedtek.

Az alperes ellenkérelmében a kereset elutasítását kérte arra hivatkozással, hogy az egyezség megkötése óta az alapul szolgáló körülményekben olyan lényeges változás nem következett be, amely indokolná a tartásdíj felemelését. Az egyezségben vállalt tartásdíj a gyermekek indokolt szükségleteit változatlanul biztosítja, jövedelme sem emelkedett, mert saját gépkocsijával naponta 120 kilométert utazik lakóhelye és munkahelye között és költségtérítésben nem részesül. Ezzel szemben a felperes illetménye 2013-óta havi nettó 108.000 forinttal emelkedett, budapesti ingatlant és gépkocsit vásárolt.

Az elsőfokú bíróság ítéletében a korábbi rendelkezéseket megváltoztatva, 2015. január 1. napjától kezdődően gyermekenként és havonta 80.000 forint, összesen havonta 160.000 forint határozott összegű gyermektartásdíj megfizetésére kötelezte az alperest. A Ptk. 4:207. §-ban, a 4:210. § (1) bekezdésében, a 4:215. § (1) bekezdésében, a 4:216. § (1) bekezdésében, valamint a 4:218. § (2)-(4) bekezdésében foglaltakra hivatkozással megállapította, hogy az egyezség megkötése óta a gyermekek szükségletei jelentősen emelkedtek, az alperes nettó jövedelme munkakörének változása miatt számottevően nem nőtt, és a felperes jövedelemnövekedése sem volt olyan mértékű, amely a feleknek a gyermekek tartásához való hozzájárulását a terhére módosítaná. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyta. Hangsúlyozta, hogy nem a felek jövedelmi és vagyoni viszonyaiban bekövetkezett változás, hanem a gyermekek szükségleteinek növekedése indokolta a kereset teljesítését. Az egyezség megkötése óta a gyermekek tartási költségei megemelkedtek, és a szülőknek ezeket a költségeket arányosan, a saját életszínvonaluknak megfelelően kell biztosítani. A gyermekek nevelésével, oktatásával kapcsolatosan megjelölt költségek pedig nem minősülnek indokolatlannak, az alperes pedig az emelt összegű tartásdíj megfizetésére teljesítőképes.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú bíróság ítéletét részben megváltoztatta és a keresetet elutasította. Hangsúlyozta, hogy a kiskorú gyermekek

szükségei az egyezés megkötése óta növekedtek. A nagyobbik gyermek középiskolai, a kisebbik általános iskolai tanulmányokat folytat, különórákra járnak, mindketten szemüvegesek, a nagyobbik kontaktlencsét is visel, összességében a gyermekek ellátása, taníttatása, továbbá szabadidejük hasznos eltöltése nagyobb költségigénnyel jár. Ugyanakkor önmagában az indokolt szükségletek emelkedésének ténye automatikusan nem eredményezi a tartás mértékének felemelését, mivel erre csak a gyermekek szükségleteiben bekövetkezett olyan lényeges változás ad alapot, amire a felek az egyezségkötéskor kellő előrelátással sem számítottak és amely miatt a tartás változatlan teljesítése a felperes lényeges és jogos érdekét sértené. A perbeli esetben e törvényi feltétel nem teljesült, mivel az egyezségkötéskor vállalt és azóta folyamatosan teljesített, gyermekenkénti havi 60.000 forint tartásdíj a gyermekek megnövekedett és indokolt szükségleteinek kielégítésére is kellő fedezetet biztosít. Emellett az alperes jövedelmi viszonyaiban valójában nem következett be változás. Az egyezés megkötése óta az alperes nettó illetménye nettó 52.000 forinttal emelkedett, ez azonban tényleges jövedelem növekedést nem eredményezett, mert az alperes napi közel 120 kilométeres és saját gépkocsi használattal járó, a munkába járással felmerülő közlekedési költsége nyilvánvalóan felemésztí a béremelés összegét. Az pedig a már kifejtettekből következően a jogvita elbírálása szempontjából közömbös, hogy az alperes jövedelmi viszonyai alapján a felperes által igényelt tartásdíjra is teljesítőképes. Nem releváns az sem, hogy a felperes jövedelmi és vagyoni viszonyaiban kifejezetten pozitív irányú változások következtek be.

3.4. Pfv.II.21.620/2015/6.

A felperes a keresetében az alperest terhelő tartásdíj fizetési kötelezettség felemelését az időmúlásra és – ezzel összefüggésben – az iker gyermekek szükségleteinek emelkedésére alapította. Állította, hogy az alperesnek külföldi munkavégzése miatt az általa kért tartásdíj megfizetésére teljesítőképes. Az alperes a kereset elutasítását kérte, érvelése szerint az egyezés megkötése óta jövedelmi viszonyai nem javultak, sőt negatívan változtak.

Az első- és a másodfokú bíróság a felperes keresetét elutasította. A másodfokú bíróság megállapította, hogy a gyermekek emelkedett szükségletét illető körülményváltozás külön bizonyítást nem igényel, a perbeli két gyermek azonos életkorukból is adódóan a kereset szerinti mértékű tartásdíjra rászorulnának és szükségleteik fedezésére a felperes által kért emelt összegű tartás indokolt. A szükségleteknek megfelelő tartás korlátja a kötelezett teljesítőképesége, a perben azonban az alperes teljesítőképeségének pozitív változása – a hivatalból lefolytatott – bizonyítási eljárás alapján sem volt megállapítható.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A jogvita elbírálásánál a Ptk. 4:210. § (1) bekezdését és a Ptk. 218. § (1) és (2) bekezdését együttesen, de egymás után kell vizsgálni: a jogalap bizonyítottsága után lehet a tartás mértékéről állást foglalni. A Ptk. 4:210. § (1) bekezdésében foglaltak bizonyítása esetén kerülhet sor ugyanis a 4:218. § (2), (3) és (4) bekezdésének az alkalmazására. A perben a jogalap – a gyermekek szükségleteinek emelkedése – bizonyítást nyert. Önmagában azonban a szükségletek megváltozása tényéből nem következik automatikusan a tartás mértékének megváltoztatása. A széleskörű bizonyítási eljárás eredményeként az alperes jövedelmi és vagyoni viszonyainak pozitív változása nem volt megállapítható, az indokoltan magasabb összegű tartás megfizetésére teljesítőképeséggel nem rendelkezik.

3.5. Pfv.II.21.292/2016/9.

A felperes módosított keresetében azt kérte, hogy a bíróság az alperessel peren kívüli szerződésben meghatározott mértékű tartásdíj összegét emelje fel. Keresetét az időmúlásra, ebből következően a gyermek szükségletei emelkedésére, illetve az alperes

teljesítőképességének pozitív változására alapította. Állította, hogy az egyezségi rendezést követően a szerződésben a tartás mértékét az alperes kérése miatt csökkentették: annak valós indoka és oka az alperes ellen akkor folyamatban lévő vagyonosodási vizsgálat volt. Az alperes jövedelmi viszonyaiban tényleges változás nem történt. Az alperes a kereset elutasítását kérte, cáfolta a felperes állítását a szerződés megkötésének motivációját illetően, álláspontja szerint a szerződésben rögzített körülményváltozások megfeleltek a valóságnak, teljesítőképessége azóta nem változott.

Az elsőfokú bíróság a keresetnek részben helyt adott és a tartás mértékét felemelte. A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletének fellebbezett részét részben megváltoztatta és az alperes által fizetendő gyermektartásdíj mértékét magasabb összegben állapította meg. A fellebbezési eljárásban a szülőkre háruló tartási teher arányos elosztásának követelményét vizsgálta. Az Alaptörvény XVI. cikkének (1) és (3) bekezdése, valamint a családok védelméről szóló 2011. évi CCXI. törvény 9. § (2) bekezdése alapján, illetve a Ptk. családjogi könyve szerint a gyermek tartása a szülők felelőssége. A gyermek szükséglete körében a Ptk. 4:218. § (2) bekezdés e) pontja, valamint Ptk. 4:218. § (4) bekezdéséből kiindulva, illetve 4:205. §. alapján megállapítható, hogy a szükségletek forintosítását jogszabályi rendelkezés nem írja elő. A következetes ítélkezési gyakorlat alapján az egyéni vállalkozóknak és gazdasági társasági tagoknak a gyermektartásdíj alapjául szolgáló tényleges jövedelme meghatározása során az önadózás keretében bevallott adóköteles jövedelem mellett mérlegelési körbe kell vonni a tartásra kötelezett élet és vagyoni körülményeit is (EBH2000.318.). A perbeli esetben a gyermek más életszakaszba lépett, a felperes a havi jövedelmének több mint 30%-át a lakhatásuk költségeire fordítja. Az alperes két gazdasági társaságban tulajdonos, illetve egy harmadikban ügyvezető teendőket lát el, tényleges jövedelmét ugyan nem lehetett feltárni, a peradatok alapján azonban a gyermek szükségleteit megfelelő szinten biztosító tartás megfizetésére teljesítőképes.

Az alperes felülvizsgálati kérelme alapján eljáró Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A felperes és az alperes teljes bizonyítóerejű magánokiratban foglaltan a korábbi perbeli egyezségben megállapított tartásdíj összegét mérsékeltek és a szerződésben feltüntették az ezt megalapozó körülményváltozást. A felperes a szerződés megkötésének általa állított motivációját nem tudta bizonyítani és a Ptk. 4:210. § (1) bekezdése alapján őt terhelte a Pp. 164. § (1) bekezdése szerinti bizonyítási kötelezettség. A gyermeket gondozó szülő a természetbeni tartás keretei között köteles a gyermek ételmezésének, lakhatásának biztosításán túlmenően a gyermek ruházkodásáról, taníttatásáról, egészségügyi ellátásáról, esetleges utazási költségeiről, tehát minden olyan, az igényének megfelelő többlet ráfordításról, ami a gyermek érdekében folyamatosan vagy időszakonként felmerül (Pfv.II.20.147/2013/9.). A következetes ítélkezési gyakorlat alapján a természetbeni tartás nem forintosítható (Pfv.II.20.795/2016/6.). A jogerős ítélet az alapjogi levezetéssel, a perre irányadó Ptk. 4:210. § (1) bekezdése, valamint a 4:216. § (1) bekezdése helytálló alkalmazásával jutott arra a következtetésre, hogy a szülők tehervállalása nem szorítható kizárólag a gyermekkel kapcsolatos költségek – a pénzbeli kiadások – egymás közötti megosztására, mivel az ilyen elszámolás a természetben tartás jogi fogalmának a kiüresedéséhez vezet. A gyermektartásdíj mértékének meghatározásakor az anyagi vonzatú kiadások finanszírozásának egyenlő arányú figyelembevétele a természetbeni tartás értékelésének mellőzését jelenti, a jogerős ítélet a gyermek költségeinek fedezésére, a természetbeni tartást is értékelendően az alperes nagyobb anyagi tehervállalását helyesen állapította meg.

3.6. Pfv.II.22.157/2016/5.

A felperes a keresetében a tartás felemelését az időmúlásra (8 év) alapította. Az alperes a kereset elutasítását részben a jogalap, részben a teljesítőképessége hiánya miatt kérte. A

jogalap hiányát illetően kifejtett álláspontja szerint a felperesnek az egyezség megkötésekor számolnia kellett a gyermek életkorának változásával, ez tehát nem körülményváltozás. A kért tartásdíj megfizetésére nem teljesítőképes, mert három vér szerinti gyermek, illetőleg három nevelt gyermek tartásáról gondoskodik.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetének helyt adott, a másodfokú bíróság az ítéletet helybenhagyta. Az egyezség megkötése óta eltelt idő alatt a gyermek életkora változása (másfél éves volt, jelenleg 9 éves) a kereset jogalapját megalapozza, az alperes teljesítőképesége a kimutatott jövedelme (havi 1.500.000 forint) alapján bizonyított.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Ptk. 4:210. § (1) bekezdése alapján a szülőktől elvárható a tartásdíj kiszámíthatóan hosszabb időtartamon keresztül teljesítésére, illetve a gyermek indokolt szükségleteinek folyamatos biztosítására vonatkozó előrelátás. A perbeli adatok alapján a szülők az egyezség megkötésekor felelős szülőktől elvárható magatartást tanúsítottak, a gyermektartásdíj mértékét éves valorizációval határozták meg. Az alperes a perbeli szerződéstől eltérően éveken keresztül magasabb összeget teljesített, majd egyoldalúan – a felperessel való kommunikáció megszűnését követően – már az egyezség szerinti összeget sem fizette. Ez a magatartása pedig megalapozza a Ptk. 4:210. § (1) bekezdésében foglalt, jogi érdeket sértő körülményváltozást. A nevelt gyermekekkel egy sorban való tartásra alapított érvelés sem alapos. A kiskorú gyermek tartására a szülők kötelesek, a Ptk. 4:200. §-a alapján a vér szerinti mostoha és nevelt gyermek a tartásra egy sorban jogosult, ez azonban nem értelmezhető úgy, hogy a nevelt, mostoha gyermek tartása alól a vér szerinti szülő mentesül. A peradatok alapján ráadásul az alperes a tartásdíj mértékének meghatározásakor már tisztában volt azzal, hogy akkori élettársa (későbbi felesége) három gyermeket nevel, tehát ennek a tudatában vállalt kötelezettséget.

4. Tartásdíj megszüntetése

4.1. Pfv.II.21.240/2016/6.

A felek házasságából 1996. augusztus 13-án született gyermek tartására a felperes 1999. július 1. napjától kezdődően jövedelme 20%-ának megfelelő, de legalább havi 8.000 forint gyermektartásdíj megfizetését vállalta. A felperes havi 16.500 forint gyermektartásdíjat fizetett, 2015 júliusában a tartásdíj teljesítését egyoldalú döntéssel megszüntette, mert egy nála fiatalabb személlyel élettársi kapcsolatot létesített, amelyből gyermeke született. A közös gyermek a 10. osztályt eredményesen befejezte és szakközépiskolai tanulói jogviszonya 2015. augusztus 24-én megszűnt. 2015. szeptembertől nappali tagozaton olyan gimnáziumban folytatja a tanulmányait, ahol a képzés hétköznap két alkalommal, a délutáni órákban és szombaton délelőtt folyik. A közös gyermek saját jogán havi 14.800 forint iskoláztatási támogatást, 25.650 forint GYES-t és gyermeke után 12.200 forint családi pótlékot kap. Gyermekeének apja kiskorú, szakközépiskolában nappali tagozatos tanuló. Saját jogú jövedelemmel nem rendelkezik, szakképzettsége nincs, tartásáról édesanyja gondoskodik, az apa után folyósított családi pótlékot is ő kapja.

A felperes keresetében 2015. július 1. napjától kezdődően kérte a tartásdíj fizetési kötelezettségének megszüntetését. Arra hivatkozott, hogy a gyermek nagykorú, gyermeke született, élettársi kapcsolatban él és megfelelő jövedelemmel rendelkezik, ezért tartásra nem szorul. Az alperes ellenkérelme szerint a közös gyermek a tartásra jogosult, mert középfokú tanulmányokat folytat, önálló jövedelemmel nem rendelkezik, a GYES-ből és a családi pótlékból saját kiskorú gyermeke tartására köteles.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította. Döntésének jogi indokait a Ptk. 4:211. § (1) bekezdésében, a 4:214. §-ban, továbbá a 4:220. § (3) bekezdés a) pontjában, valamint a (4) bekezdésében foglaltakra alapította. Hangsúlyozta, hogy a kiskorú gyermek tartására rászorultságának vétele a gyermek nagykorúságának betöltése után is – legfeljebb a 20.

életének betöltéséig – fennáll, ha a gyermek középfokú iskolai tanulmányokat folytat. A közös gyermek tanulói jogviszonya folyamatosan fennáll és gyermeke születéséig a 10. osztályt befejezte. Az időközben nagykorúvá vált gyermek tanulói jogviszonyának folyamatoságát nem érintette gyermekének megszületése. Egyedüli jövedelme az iskoláztatási támogatás, a családi pótlékot és a GYES-t gyermeke után folyósítják részére, amelyből kiskorú gyermeke eltartásáról kell gondoskodnia. A gyermek apja maga is eltartott kiskorú és csak a gyermekével szemben áll fenn tartási kötelezettsége. A másodfokú bíróság ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét a helyes indokokra utalással helybenhagyta.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A 4:214. §-ban vélelmet állít fel a kiskorú gyermeknek a tartásra való rászorultsága mellett és a vélelem alkalmazásának lehetőségét nem korlátozza a gyermek kiskorúságának idejére. A vélelem legkésőbb a gyermek huszadik évének betöltéséig fennáll, ha nagykorúságának betöltése után is középfokú iskolai tanulmányokat folytat. A tartásra való rászorultság vélelme annak bizonyításával dönthető meg, hogy a gyermek képes a saját eltartásáról egészben vagy részben gondoskodni, mivel középfokú tanulmányokat nem folytat, és a Ptk. 4:215. § (1) bekezdéséből következően indokolt szükségleteit a munkával szerzett keresménye vagy vagyonának jövedelme sem fedezi.

A felperes a vélelmet nem döntötte meg. A bizonyítékokból, a feltárt adatokból kétséget kizáróan megállapítható, hogy a közös gyermek nagykorúságának betöltésekor és még a jogerős ítélet meghozatalának időpontjában is nappali tagozaton, a kiskorúsága idején megkezdett középfokú tanulmányokat folytatott. Élettársa is középiskolás, jövedelme nincs. A gyermektartásdíjra jogosult anya számára a kiskorú gyermekére tekintettel biztosított juttatásokat (családi pótlék, GYES) nem lehet a saját jövedelméül szolgáló bevételként figyelembe venni.

4.2. Pfv.II.21.368/2016/4.

A felek elvált házastársak, a felperes az 1994-ben született gyermekük tartására a 2003-ban kötött egyezség alapján havonta keresete 16,6%-nak megfelelő, legalább 6.000 forinttartásdíj megfizetését vállalta. A felperes élettársi kapcsolatot létesített, amelyből 2004-ben gyermeke született. A felperes egészségi állapota megromlott, daganatos betegsége miatt műtéti beavatkozáson esett át és egyéb krónikus betegségekben is szenved, egészségkárosodásának mértéke 72%, 2010. december 27-től rokkantnyugdíjas, havi nyugellátásának összege 67.200 forint, a maradék, 28%-os munkaerejének felhasználásával rehabilitációs foglalkoztatás keretében munkát vállal, keresete havonta bruttó 83.290 forint. A felperes rendszeres gyógyszeresedésre kényszerül, közgyógyellátásban részesül. Élettársa munkaviszonyban nem áll. A felperes és élettársa eladósodott, kölcsön-, adó-, közös költség és közüzemi szolgáltatási díjtartozásaik együttes összege meghaladja a 15.000.000 forintot. A felperes rokkantsági ellátását és munkabérét 50%-os mértékű letiltás terheli. A felek gyermeke 2014 júliusában érettségizett és szeptembertől megkezdte felsőfokú tanulmányait főiskolai képzés keretében.

A felperes keresetében 2014. július 1. napjától kezdődően kérte az immár nagykorú gyermekével szemben fennálló tartási kötelezettségének megszüntetését, hivatkozva teljesítőképessége hiányára. Az alperes a kereset elutasítását kérte és viszontkeresetet terjesztett elő, amelyben a tartásdíj havi 15.000 forintra felemelését kérte.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a korábbi egyezségben megállapított és a felperest terhelő tartásdíj fizetési kötelezettséget 2015. január 1. napjától kezdődően havi 10.000 forint határozott összegre felemelte. Ezt meghaladóan a keresetet és a viszontkeresetet elutasította. Indokolása szerint a nagykorú gyermek tartásra szorul, mert nappali tagozaton felsőfokú tanulmányokat folytat. A felperes rokkantsági ellátását és a rehabilitációs munkakörben folytatott munkavégzésével elért kiegészítő jövedelmét is értékelve köteles hozzájárulni a nagykorú gyermeke tanulmányaival felmerülő költségekhez. A havi 10.000 forint tartásra a

nagykorú gyermeknek mindenképpen szüksége van, ennek teljesítésére a felperes a saját és kiskorú gyermeke megélhetésének veszélyeztetése nélkül is képes.

A másodfokú bíróság ítéletével a felperes tartásdíj fizetési kötelezettségét 2014. július 1. napjától megszüntette és a tartásdíj felemelése iránti viszontkeresetet teljes egészében elutasította. Álláspontja szerint a felperes igazolt körülményei, megromlott egészségi állapota, csekély mértékű munkaereje, továbbá jövedelme, nagyfokú eladósodottsága és elnehezült életvitele nem teszi lehetővé azt, hogy saját szükséges tartásának és a közös háztartásban élő kiskorú gyermeke tartásának veszélyeztetése nélkül a nem vitásan tartásra szoruló közös gyermek továbbtanulásához anyagi hozzájárulást nyújtson. A felperes 28%-os munkaerejének rendkívül igénybevételel kifejtett rehabilitációs munkavégzésből származó munkabére nem vehető igénybe a nagykorú gyermekkel szembeni tartásdíj megállapításánál. A felperestől nem várható el, hogy a tartásra szoruló nagykorú gyermeke részére tartást, vagy kiegészítő tartást biztosítson. A felperes és élettársa életvitele nagyfokú eladósodottságuk okán elnehezült, a felperes saját szükséges tartása és a háztartásában élő kiskorú gyermeke tartása veszélyeztetésének elkerülése miatt kényszerül a munkavégzésre. A tartási kötelezettség ugyan minden más kötelezettséget megelőz, ezért a kötelezett egyéb fizetési kötelezettségeire általában eredménnyel nem hivatkozhat. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a teljesítőképesség megítélésénél a tetemes adósság miatt kilátástalannak tűnő, rendkívüli elnehezült életvitelt figyelmen kívül kell hagyni. A másodfokú bíróság értékelte, hogy a felperes rokkantsági ellátásának mértékét, továbbá a jövedelme 50%-t terhelő letiltás tényét. Mindezt együttesen mérlegelve arra a következtetésre jutott, hogy a tartásdíj felemelése iránti viszontkereset megalapozatlan. A Ptk. 4:220. § (3) bekezdés c) pontjában írt törvényi feltételek hiányában, a 4:200. § (1) bekezdés a) pontjában foglaltak alapján a felperes a nagykorú gyermek tartására nem kötelezhető, ezért Ptk. 4:211. § (2) bekezdése alapján a tartásdíj fizetési kötelezettségét megszüntette.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A döntés indokai szerint a másodfokú bíróság a perben feltárt adatok és bizonyítékok alapján jogszabálysértés nélkül állapította meg, hogy 2014. július 1. napjától a felperest terhelő gyermektartásdíj fizetési kötelezettség megszüntetésének törvényi feltételei fennállnak. A felperes súlyosan megromlott egészségi állapota, daganatos és egyéb krónikus betegségei miatti jelentős egészségkárosodása, az 50%-os letiltás után megmaradó rokkantsági ellátásának, továbbá a maradék munkaerejének rendkívüli igénybe vételével elért keresetének mértéke, élettársa rendszeres jövedelmének hiánya, valamint nagyfokú eladósodottsága, és hasznosítható vagyonának hiánya miatt olyan, halmozottan hátrányos életkörülmények között él, hogy a nagykorú gyermek szükségleteihez képest jelképesnek tekinthető tartásdíj megfizetésére sem képes. A tartásdíj fizetési kötelezettségének változatlan fenntartása is veszélyeztetné a felperes és a vele közös háztartásban élő kiskorú gyermeke megélhetését.

4.3. Pfv.II.20.375/2016/3.

A felperes a gyermektartásdíj fizetési kötelezettsége megszüntetését kérte. Keresetét arra alapította, hogy a gyermek vele minden kapcsolatot megszakított, 18. életének betöltése után az iskolai információk részére való kiadását megtiltotta, a középiskola befejezése után tanulmányai folytatásáról nem tájékoztatta. A Ptk. 4:194. § (2) bekezdése szerint pedig érdemtelen a tartásra az a nagykorú, aki a tartásra kötelezettel vagy vele együtt élő hozzátartozójával szemben súlyosan kifogásolható magatartást tanúsít. Ezt meghaladóan a teljesítőképessége hiányával is érvelt. Az alperes a kereset elutasítását arra hivatkozással kérte, hogy a gyermek felperessel szembeni közömbös magatartása a felperes magatartására vezethető vissza.

Az elsőfokú bíróság a felperes keresetét elutasította, a másodfokú bíróság az ítéletet helybenhagyta. Rámutatott arra, hogy a felperes a peradatok alapján 2007-óta személyes

kapcsolatot nem ápol a gyermekével, már 2011-től kezdeményezte a tartás leszállítását, amely keresetét akkor elutasították. Tény, hogy a gyermek a felsőfokú tanulmányai megkezdéséről a felperest nem tájékoztatta, de tanulmányait a 2003. évi V. törvény hatálybalépése előtt kezdte meg, ezáltal a törvényben előírt tájékoztatási kötelezettség kizárólag azóta irányadó.

A Kúria a jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A Ptk. 4:194. § (2) bekezdése általános jelleggel szabályozza a nagykorú személy rokontartásra való érdemtelenységét. A fenti általános szabályt a nagykorú, továbbtanuló gyermekre vonatkozóan a Ptk. 4:220. § (3) és (4) bekezdése kibővíti, a (3) bekezdés a) pontja a tartási kötelezettség megszüntetése körében az érdemteleniséget illetően a 4:194. § (2) bekezdésére utal. A (4) bekezdés azonban ezen túlmenően is kimondja, hogy a nagykorú gyermek akkor is érdemtelen a tartásra, ha a tartásra kötelezettel kellő indok nélkül nem tart kapcsolatot. A XXIX. számú polgári elvi döntés alapján a nagykorú, továbbtanuló gyermektől általában elvárható a társadalom általános erkölcsi felfogásával összhangban álló magatartás, azaz, hogy szülőjével szemben ne csupán tartása iránt követelményt támasszon, hanem életkorára és belátási képességére tekintettel a családi kapcsolatnak megfelelő magatartást tanúsítson. A Kúria EBH2007.1609. szám alatt közzétette elvi határozatában ezzel összhangban megállapította, hogy a nagykorú gyermek rendelkezik olyan belátási képességgel, amelynek birtokában fel kell ismernie, hogy a róla nagykorúsága idején vagyoni szempontból gondoskodó felpereshez közeli kapcsolat fűzi, annál is inkább, mert tartási igénye ezen alapul. A Ptk. 4:220. § (4) bekezdése a szigorúbb elvárhatósági zsinórmérték mellett rögzíti a kimentés lehetőségét is: „a kellő indok” jogi fogalmának értékelésénél a bíróságnak a külön élő szülő magatartását és felelősségét kell a mérlegelése körébe vonni. A szülő-gyermek kapcsolat megromlásának az oka ugyanis a szülők megromlott viszonya, évek óta fennálló viszálya is lehet (Pfv.II.20.135/2014/4.). A konkrét ügyben az alperes a Pp. 164. § (1) bekezdése szerinti bizonyítási kötelezettségének eleget tett, sikerrel bizonyította, hogy a gyermek a felperessel annak felróható, a gyermekkel és az alperessel szemben – megalapozatlanul – büntető eljárásokat indító magatartása miatt nem tart kapcsolatot. A Kúria rámutatott arra is, hogy a tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez a Ptk. nem fűz szankciót, tehát önmagában a tartás megszüntetésének jogalapját még nem alapozza meg, egy peradatként értékelendő.

4.4. Pfv.II.20.247/2016/10.

Gyermektartásdíj fizetési kötelezettség peren kívüli megszüntetése.

Az eljárásban a tartásra kötelezett a Ptk. 4:211. § (1) bekezdésére hivatkozással kérte a tartási kötelezettsége megszüntetését. A gyermek leérettségizett, továbbtanulásáról a jogosulttól tájékoztatást nem kapott.

Az elsőfokú bíróság a kérelmet elutasította, a másodfokú bíróság a végzést helybenhagyta. Jogi álláspontja szerint a kérelemből (és a bíróság felhívásából) egyértelműen megállapítható: a kérelmező a Ptk. új jogintézménye alkalmazásával a tartási kötelezettségét peres eljárás lefolytatása nélkül kérte, arra viszont a kötelezettnek az anyagi jogi szabályok (Ptk. 4:211. § (1) bekezdés) lehetőséget nem biztosítanak.

A Kúria állást foglalt abban, hogy a Ptk. 4:211. §-a (1) bekezdése a jogosult, míg (2) bekezdése a kötelezetti kérelem esetén szabályozza a tartás megszüntetését. A jogosultnak a rászorultság megszűnésekor bejelentési és értesítési kötelezettséget ír elő és annak elmulasztását szankcionálja. A kötelezett a tartás megszüntetését két okból kérheti: a körülmények változása miatt a tartás alapjául szolgáló feltételek már nem állnak fenn, illetve a jogosult a fenti bejelentési kötelezettségét elmulasztotta.

A Ptk. az anyagi jogi szabályozásban a megszüntetésre vonatkozó eljárásjogi szabályozást is előírt, a jogosult bejelentése esetén a tartás megszüntetésére a Ptk. 4:211. § (1) bekezdése alapján peres eljárás lefolytatása nélkül is sor kerülhet. A Ptk. 4:211. § a jogosulti és a kötelezetti eljárás tekintetében különbséget tesz a kötelezettnek nem teszi lehetővé a tartási

fizetése megszüntetésének peres eljárás lefolytatása nélküli megszüntetését. A kérelmező álláspontjával szemben tehát a Ptk. 4:211. § (1) bekezdése kiterjesztően nem értelmezhető, az (1) és a (2) bekezdés két külön félre vonatkozóan a tartás megszüntetésének elkülönült szabályozását írja elő: a jogosulti oldalon kötelezettségként, a kötelezetti oldalon lehetőségként. A két önálló jogi normában megfogalmazottak nem cserélhetőek fel, illetve nem alkalmazhatóak összevegyítve (a kötelezettnek nincs bejelentési kötelezettsége és kárfelelősség sem terheli, a jogosultnak pedig a rászorultság megszűnésekor a bejelentés nem lehetőség, hanem kötelezettség). Ebből következően a bíróság kizárólag az (1) bekezdésben meghatározott esetben, azaz csak a jogosult bejelentésekor rendelkezhet peres eljárás lefolytatása nélkül a tartás megszüntetéséről. A kötelezett bejelentésekor a (2) bekezdés erre vonatkozó külön előírása hiányában a peres eljárás lefolytatása nem mellőzhető.

Összefoglaló statisztika

Határozatok száma: 19,

ebből

- 16 hatályában fenntartó (84%)
- 2 hatályon kívül helyező (11%)
- 1 megváltoztató (5%)

A pertárgy alapján:

gyermektartásdíj megállapítása:	3 határozat (16%)
gyermektartásdíj leszállítása:	6 határozat (32%)
gyermektartásdíj felemelése:	6 határozat (32%)
gyermektartásdíj megszüntetése:	4 határozat (20%)

2. számú melléklet:

1) A kereset tárgya:

	gyermektartásdíj (kiegészítő tartásdíj) megállapítása	tartásdíj felemelése	tartásdíj leszállítása	tartási kötelezettség megszüntetése
Debreceni Törvényszék	6	3	-	7
Szegedi Törvényszék	2	5	7	-
Kaposvári Törvényszék	-	8	4	-
Egri Törvényszék	1	2	4	5
Zalaegerszegi Törvényszék	-	7	1	3
Tatabányai Törvényszék	-	9	6	-
Nyíregyházi Törvényszék	4	1	1	-
Gyulai Törvényszék	4	5	3	1
Miskolci Törvényszék	8	5	2	-
Szombathelyi Törvényszék	8	2	3	-
Gyóri Törvényszék	-	3	10	3
Szolnoki Törvényszék	2	1	5	-
Kecskeméti Törvényszék	4	5	5	1
Pécsi Törvényszék	5	4	3	2
Szekszárdi Törvényszék	4	5	6	-
Veszprémi Törvényszék	4	3	-	1
Székesfehérvári Törvényszék	8	3	4	-
Balassagyarmati Törvényszék	3	1	3	-
Budapest Környéki Törvényszék	9	10	11	-
Fővárosi Törvényszék	5	7	6	-

2) Az esetleges viszontkereset tárgya:

	nincs	gyermektartásdíj felemelése	gyermektartásdíj leszállítása	tartási kötelezettség megszüntetése	szülői felügyelet gyakorlásának megváltoztatása és ezzel összefüggésben a felperes tartásdíj fizetésre kötelezése
Debreceni Törvényszék	15	1	-	-	-
Szegedi Törvényszék	13	-	-	-	1
Kaposvári Törvényszék	11	1	-	-	-
Egri Törvényszék	10	1	-	1	-
Zalaegerszegi Törvényszék	7	1	1	1	-
Tatabányai Törvényszék	11	1	2	1	-
Nyíregyházi Törvényszék	4	-	1	-	1
Gyulai Törvényszék	13	-	-	-	-
Miskolci Törvényszék	12	-	1	-	2
Szombathelyi Törvényszék	11	-	1	-	1
Győri Törvényszék	10	3	1	-	-
Szolnoki Törvényszék	9	-	-	-	-
Kecskeméti Törvényszék	14	1	-	-	-
Pécsi Törvényszék	12	-	1	-	1
Szekszárdi Törvényszék	13	1	-	-	1
Veszprémi Törvényszék	6	-	1	-	1
Székesfehérvári Törvényszék	11	2	2	-	-
Balassagyarmati Törvényszék	7	-	-	-	-
Budapest Környéki Fővárosi Törvényszék	27	1	-	1	1
	15	2	-	1	-

3) Az elsőfokú bíróság:

	A keresetnek helyt adott	A keresetnek részben adott helyt	A keresetet elutasította	A viszontkeresetnek helyt adott	A viszontkeresetnek részben adott helyt	A viszontkeresetet elutasította
Debreceni Törvényszék	7	6	2	-	1	-
Szegedi Törvényszék	2	8	4	-	-	1
Kaposvári Törvényszék	4	6	2	-	-	1
Egri Törvényszék	2	6	4	-	1	1
Zalaegerszegi Törvényszék	3	5	2	-	1	2
Tatabányai Törvényszék	3	4	8	-	-	3
Nyíregyházi Törvényszék	3	2	1	-	1	1
Gyulai Törvényszék	4	7	2	-	-	-
Miskolci Törvényszék	8	5	2	2	-	1
Szombathelyi Törvényszék	6	6	1	-	-	2
Győri Törvényszék	2	8	4	-	3	-
Szolnoki Törvényszék	2	5	2	-	-	-
Kecskeméti Törvényszék	2	11	2	-	-	1
Pécsi Törvényszék	2	9	3	-	1	1
Szekszárdi Törvényszék	6	7	2	-	-	2
Veszprémi Törvényszék	1	6	-	-	-	2
Székesfehérvári Törvényszék	6	5	1	3	-	1
Balassagyarmati Törvényszék	2	5	-	-	-	-
Budapest Környéki Fővárosi Törvényszék	5	21	4	1	-	2
	-	15	3	1	-	2

Pécsi Törvén- Szekszá- rdi Veszpré- mi Székesf- ehér- vári Balassa- gyarma- ti Budape- st Környé- Főváros- i	8	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-
	7	1	4	-	2	1	-	-	-	-	-
	5	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	4	1	3	-	3	1	-	-	3	-	-
	4	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
	9	5	4	-	1	1	-	5	4	1	-
	11	4	-	-	1	1	-	1	-	-	-

Jogi képviselővel járt-e el a felperes?

	Nem	Igen, elsőfokú eljárásban	az Igen, másodfokú eljárásban	a Igen, mindkét fokon
Debreceni Törvényszék	10	1	-	5
Szegedi Törvényszék	5	-	-	9
Kaposvári Törvényszék	1	-	-	11
Egri Törvényszék	4	-	-	8
Zalaegerszegi Törvényszék	3	-	-	7
Tatabányai Törvényszék	4	-	1	10
Nyíregyházi Törvényszék	2	-	-	3
Gyulai Törvényszék	4	1	-	5
Miskolci Törvényszék	4	-	-	7
Szombathelyi Törvényszék	3	-	-	10
Győri Törvényszék	4	-	1	8
Szolnoki Törvényszék	3	-	-	6
Kecskeméti Törvényszék	8	-	1	6
Pécsi Törvényszék	4	-	-	10
Szekszárdi Törvényszék	3	-	1	11

Veszprémi Törvényszék	5	-	-	3
Székesfehérvári Törvényszék	6	-	-	9
Balassagyarmati Törvényszék	2	-	-	5
Budapest Környéki Törvényszék	14	2	4	9
Fővárosi Törvényszék	8	-	-	9

Folytatott-e le hivatalból bizonyítást a bíróság a gyermek indokolt szükségletei, illetve a felek jövedelmi- és vagyoni viszonyainak feltárására?

	Igen	Nem	Nem volt rá adat
Debreceni Törvényszék	6	5	5
Szegedi Törvényszék	-	-	14
Kaposvári Törvényszék	-	-	12
Egri Törvényszék	-	1	11
Zalaegerszegi Törvényszék	1	2	7
Tatabányai Törvényszék	4	-	11
Nyíregyházi Törvényszék	2	1	2
Gyulai Törvényszék	2	-	9
Miskolci Törvényszék	1	3	7
Szombathelyi Törvényszék	-	2	11
Győri Törvényszék	1	1	11
Szolnoki Törvényszék	1	2	6
Kecskeméti Törvényszék	2	1	12
Pécsi Törvényszék	-	1	13
Szekszárdi Törvényszék	1	2	12
Veszprémi Törvényszék	1	1	6
Székesfehérvári Törvényszék	1	11	3
Balassagyarmati Törvényszék	1	-	6
Budapest Környéki Törvényszék	2	10	17
Fővárosi Törvényszék	-	2	16

Eltért-e a bizonyítás iránya, illetve a bizonyítékok értékelése, amikor a felek szerződésén (egyezségén) alapuló gyermektartásdíj módosítása volt a per tárgya?

	Igen	Nem	Nem merült fel a perben
Debreceni Törvényszék	2	-	14
Szegedi Törvényszék	-	-	14
Kaposvári Törvényszék	3	9	-
Egri Törvényszék	8	-	4
Zalaegerszegi Törvényszék	1	-	9
Tatabányai Törvényszék	1	-	14
Nyíregyházi Törvényszék	-	1	4
Gyulai Törvényszék	2	4	5
Miskolci Törvényszék	7	-	4
Szombathelyi Törvényszék	-	1	12
Győri Törvényszék	1	4	8
Szolnoki Törvényszék	-	-	9
Kecskeméti Törvényszék	-	-	15
Pécsi Törvényszék	5	3	6
Szekszárdi Törvényszék	-	-	15
Veszprémi Törvényszék	1	2	5
Székesfehérvári Törvényszék	-	7	8
Balassagyarmati Törvényszék	3	-	4
Budapest Környéki Törvényszék	16	2	11
Fővárosi Törvényszék	13	-	5

Ha a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta

	ezt az elsőfokon lefolytatott eredményének mérlegelésére (felülmérlegelésre) alapította		elsősorban a másodfokon elrendelt részbizonyítás adataira alapította	
	Igen	Nem	Igen	Nem
Debreceni Törvényszék	1	1	-	1
Szegedi Törvényszék	3	-	-	-
Kaposvári Törvényszék	-	-	-	-
Egri Törvényszék	7	-	-	-
Zalaegerszegi Törvényszék	2	-	1	-
Tatabányai Törvényszék	2	-	2	-
Nyíregyházi Törvényszék	-	-	-	-
Gyulai Törvényszék	2	-	-	-
Miskolci Törvényszék	2	-	-	-
Szombathelyi Törvényszék	2	-	1	-
Győri Törvényszék	3	-	1	-
Szolnoki Törvényszék	3	-	-	3
Kecskeméti Törvényszék	7	-	1	-
Pécsi Törvényszék	3	-	4	-
Szekszárdi Törvényszék	4	3	2	2
Veszprémi Törvényszék	2	-	2	-
Székesfehérvári Törvényszék	3	-	4	-
Balassagyarmati Törvényszék	2	-	-	-
Budapest Környéki Törvényszék	15	-	5	3
Fővárosi Törvényszék	6	-	3	-

Hozott-e az első- vagy másodfokú bíróság ideiglenes intézkedést a per során a tartásdíj fizetéséről?

	Igen	Nem
Debreceni Törvényszék	-	16
Szegedi Törvényszék	-	14
Kaposvári Törvényszék	-	12
Egri Törvényszék	-	11
Zalaegerszegi Törvényszék	1	9
Tatabányai Törvényszék	-	15
Nyíregyházi Törvényszék	1	4
Gyulai Törvényszék	-	11
Miskolci Törvényszék	-	11
Szombathelyi Törvényszék	2	11
Gyóri Törvényszék	-	13
Szolnoki Törvényszék	-	9
Kecskeméti Törvényszék	-	15
Pécsi Törvényszék	-	14
Szekszárdi Törvényszék	-	15
Veszprémi Törvényszék	-	8
Székesfehérvári Törvényszék	1	12
Balassagyarmati Törvényszék	-	7
Budapest Környéki Törvényszék	1	28
Fővárosi Törvényszék	-	16

Tartalmaz-e a jogerős ítélet rendelkezést a tartásdíj valorizációja érdekében?

	Igen	Nem
Debreceni Törvényszék	-	16
Szegedi Törvényszék	-	14
Kaposvári Törvényszék	-	12
Egri Törvényszék	-	11
Zalaegerszegi Törvényszék	0	10
Tatabányai Törvényszék	-	15
Nyíregyházi Törvényszék	0	5
Gyulai Törvényszék	-	11
Miskolci Törvényszék	-	11
Szombathelyi Törvényszék	0	13
Gyóri Törvényszék	-	13
Szolnoki Törvényszék	1	8
Kecskeméti Törvényszék	1	14
Pécsi Törvényszék	-	14
Szekszárdi Törvényszék	2	13
Veszprémi Törvényszék	-	8
Székesfehérvári Törvényszék	1	12
Balassagyarmati Törvényszék	2	5
Budapest Környéki Törvényszék	0	29
Fővárosi Törvényszék	2	14

3. számú melléklet:**III. A tartásdíj mértéke törvényszékenként**

A vizsgált ügyekben a tartásdíj minimuma és maximuma:

Szekszárdi Törvényszék:	5.000.- - 90.000.-
Szegedi Törvényszék:	10.000.- - 50.000.-
Zalaegerszegi Törvényszék:	18.200.- - 70.000.-
Egri Törvényszék:	10.000.- - 50.000.-
Balassagyarmati Törvényszék:	13.000.- - 80.000.-
Veszprémi Törvényszék:	5.000.- - 30.000.-
Gyulai Törvényszék:	10.000.- - 60.000.-
Miskolci Törvényszék:	10.000.- - 70.000.-
Debreceni Törvényszék	6.000.- - 45.000.-
Fővárosi Törvényszék	8.000.- 180.000.-
Pécsi Törvényszék	5.000.- 40.000.-
Szolnoki Törvényszék	7.800.- 30.000.-
Kaposvári Törvényszék	15.000.- 45.000.-
Nyíregyházi Törvényszék	15.000.- 30.000.-
Győri Törvényszék	12.500.- 60.000.-
Szombathelyi Törvényszék	9.000.- 45.000.-
Székesfehérvári Törvényszék	4.000.- 40.000.-
Tatabányai Törvényszék	8.000.- 57.750.-
Budakörményeki Törvényszék	15.000.- 110.000.-

4. számú melléklet:

IV. A tartásdíj összege reprezentatív mintán foglalkozásonként

Sorszám	Bíróság	Foglalkozás	Gyermektartásdíj összege
1.	Debrecen	csőszerelő	12.000.- Ft
2.	Debrecen	BV-s fogvatartott	7.500.- Ft
3.	Püspökladány	Kft.-ben alkalmazott	20.000.- Ft
4.	Püspökladány	nincs adat	10.000.- Ft
5.	Debrecen	építő-ipari munkás	20.000.- Ft
6.	Debrecen	BV-s fogvatartott	10.000.- Ft
7.	Debrecen	aktív korúak ellátásában részesülő	6.000.- Ft
8.	Püspökladány	nincs adat	Nincs adat
9.	Püspökladány	varrónő	10.000.- Ft
10.	Hajdúszoboszló	BV-s fogvatartott	9.700.- Ft
11.	Debrecen	prostituált külföldön	30.000.- Ft
12.	Debrecen	munkanélküli	12.000.- Ft
13.	Debrecen	BV-s fogvatartott	8.000.- Ft
14.	Debrecen	kamionsofőr	45.000.- Ft
15.	Csepel	munkanélküli	20.000.- Ft
16.	PKKB	fagyaltkészítő vállalkozó	40.000.- Ft
17.	PKKB	aktív korúak ellátásában részesülő	18.000.- Ft
18.	PKKB	roller és e-bicikli forgalmazó vállalkozó	40.000.- Ft
19.	BKKB	alkalmi tolmács	10.000.- Ft
20.	BKKB	geológus	30.000.- Ft
21.	Csepel	autó-gumi szerelő	20.000.- Ft
22.	PKKB	alkalmi takarító	8 és 10.000.- Ft
23.	Óbuda	ügyvezető igazgató	100.000.- Ft
24.	BKKB	álláskereső (rendőr volt)	25.000.- Ft
25.	PKKB	nyugdíjas	11.300.- Ft
26.	Kispest	Kft.-nél alkalmazott	17.460.- Ft
27.	PKKB	MLSZ játékvezető	180.000.- Ft
28.	Újpest	banki alkalmazott	63.000.- Ft
29.	Csepel	kozmetikus	20.000.- Ft
30.	Kispest	vagyonőr	16.000.- Ft
31.	Csepel	Készenléti Rendőrségi főtörzsszászlós	60.000.- Ft
32.	Csepel	bádogos (Ausztriában)	35.000.- Ft
33.	Pécs	hentes	10.000.- Ft
34.	Pécs	táppénzes ellátott	15.000.- Ft

35.	Pécs	ápolónő	25.000.- Ft
36.	Szigetvár	rendszeres szociális segélyben részesülő	5.000.- Ft
37.	Pécs	egyéni vállalkozó	14.600.- Ft
38.	Pécs	kamionsofőr	30.000.- Ft
39.	Siklós	Kft.-ben alkalmazott	15.000.- Ft
40.	Pécs	műszerész	10.000.- Ft
41.	Komló	nincs adat	17.000.- Ft
42.	Pécs	munkanélküli	10.000.- Ft
43.	Pécs	közmunkás	5.600.- Ft
44.	Komló	regisztrálatlan munkanélküli	25.000.- Ft
45.	Pécs	egyetemi docens	40.000.- Ft
46.	Karcag	brigádvezető	20.000.- Ft
47.	Mezőtúr	katasztrófa-védelemben dolgozik	26.000.- Ft
48.	Karcag	vagyonőr	17.000.- Ft
49.	Mezőtúr	Kft.-ben alkalmazott	30.000.- Ft
50.	Szolnok	méhész	16.000.- Ft
51.	Szolnok	regisztrált munkanélküli	20.000.- Ft
52.	Kunszentmárton	köz-foglalkoztatott	7.800.- Ft
53.	Nagyatád	bútoripari vállalkozó	20.000.- Ft
54.	Bares	kalauz	18.000.- Ft
55.	Marcali	nincs adat	20.000.- Ft
56.	Marcali	pizzafutár	15.000.- Ft
57.	Siófok	alkalmi munkás	20.000.- Ft
58.	Siófok	külföldi munkavégzés	45.000.- Ft
59.	Komárom	nincs adat	30.000.- Ft
60.	Bares	faipari Kft. alkalmazott	30.000.- Ft
61.	Nagyatád	Kaszó Zrt. alkalmazott	20.000.- Ft
62.	Kaposvár	börtönőr	15.000.- Ft
63.	Bares	közhasznú munkás	15.000.- Ft